

КОМА МАСЛО
КОРЕКЦИЈАТА
НА ВРЕМЕТО

ЮРИЙ МЕДВЕДЕВ
КОЛЕСНИЦАТА НА ВРЕМЕТО
НАУЧНОФАНТАСТИЧНИ
ПОВЕСТИ

Превод: Елена Коларова, Славчо Донков

chitanka.info

ДИМИТЪР ПЕЕВ

ТАМ РУССКИЙ ДУХ... ТАМ РУСЬЮ ПАХНЕТ!

Ако би трябвало да характеризирам с една-единствена фраза книгата на Юрий Медведев, едва ли би се намерил по-точен и по-лаконичен израз от знаменитото встъпление към поемата на А. С. Пушкин „Руслан и Людмила“. И тази оценка се отнася не само за конкретната книга, не само за цялото творчество на автора. Тя характеризира преди всичко самия него, същността на неговата личност.

И това мога да го твърдя, защото познавам Юрий Михайлович Медведев твърде отдавна, не по-малко отпреди 25 години. И то не в смисъл, че тогава сме се запознали, а защото за тези години многократно заедно сме избродили родния му Сибир до Байкалското езеро, Владивосток и Находка; да не говорим за съвместните ни пътувания из родната България. Така постепенно съветският ми колега-журналист прерасна в жив, овеществен символ на руския човек — огромен рус сибирски богатир, до дън душа предан на руския народ, на руската култура и на славянската душевност. И както се полага на всеки истински руснак, обичащ България, обикнал я дотолкова, че си побългари и името на Георги Мечков, станал негов литературен псевдоним.

Но освен славянофилството, вековната взаимна любов между нашите народи, още една нишка ни свързва душевно и обединява литературно — общата ни любов, уважение и преклонение пред класика, пред корифея на съветската научна фантастика, писателя и учения Иван Антонович Ефремов. И като скромна дан на тези чувства той е въведен в основната повест на книгата „Чашата на търпението“ като Учителя, като Сергей Антонович. А по-нататък можете да срещнете дори и неговата съпруга Таисия Йосифовна, появила се, макар и мимоходом.

В четиримерния временно-пространствен Айнщайнов континуум за пот на изява на научната фантастика обикновено служат бъдещето и звездните простори. А това неминуемо я прави космополитична. Но само на пръв поглед. Защото ценителят на жанра лесно ще познае националния произход на произведението. И не непременно по имената на героите. А по начина им на възприемане на света (бил той земен или космически), по характера на мисленето и на действията им, по душевността на персонажа. И тъкмо по тези показатели предлаганото ви научнофантастично произведение на Юрий Медведев е руско, типично руско, концентрирано руско. В това отношение то е, спокойно бих казал, уникално. Където и териториално да се развива действието (в Андите или Сицилия), сред който и да е народ (сред уйгурите или непонятните обитатели на планетата Индра), читателят винаги ще среща образите на руския епос, винаги ще съизживява „руския дух“.

На читателя много от събитията, положенията, разказани в тези повести, ще се сторят съчинени, плод на авторската фантазия. Но който познава отблизо Юрий Медведев, непременно ще разпознае в тях елементи от неговата биография. И не само в описанията на местности, посетени от него, но и в някои най-страшни, апокалиптични картини. Да, той лично е видял и преживял твърде много от това, за което разказва.

И нещо друго, което може дори да смути читателя. Всяка от трите повести (особено първата) конструктивно съдържа значителна доза мозаечност — пъстър конгломерат от разнородни не само по жанр, но дори и по стил и съдържание части. И ги споява, циментира в една повест само свръхцелта; свръхзадачата на авторския замисъл. А добро ли е това, или непривично, нека читателят сам да прецени.

И така, вие държите в ръцете си едно своеобразно, както вече казах, уникално творение на руската научна фантастика. Нейната привлекателност не е във външното действие (няма нито воюващи галактични империи, нито дори бластери); липсват и невероятни научни хипотези (антигравитация или свръхестествени скорости). Силата на автора (както и се полага на един истински руски писател) е в хуманизма на мислите му, в любовта, на която възпитават повестите му, в неговата славянска душевност.

ЧАШАТА НА ТЪРПЕНИЕТО
ФАНТАСТИЧНА ПОВЕСТ-ПАМФЛЕТ

*... Какво е Красота?
Защо човекът я обожествява?
Съд, в който зъзне пустош ли е
тя,
или припламнала в съда
жарава?*

Н.
Заболоцки

1. СИБИРСКАТА ТРОЯ

— ЕОНА, КОЕ Е НАЙ-ЗАГАДЪЧНОТО В ЧОВЕШКАТА ПРИРОДА?

— ТОВА, ЧЕ ЧОВЕКЪТ СЕ СМЯТА ЗА ВЕНЕЦ НА ПРИРОДАТА. ХОРАТА СЕ ТРЕВОЖАТ, ЧЕ СЛЪНЦЕТО ЩЕ ИЗСТИНЕ СЛЕД МИЛИОНИ ГОДИНИ И ЧЕ СЪЩЕСТВУВА ЗАПЛАХАТА ЗЕМЯТА ДА СЕ СЪЛЪСКА С НЕИЗВЕСТНО НЕБЕСНО ТЯЛО. НО КОГО ЛИ ГО Е ГРИЖА, ЧЕ ЧОВЕКЪТ МОЖЕ И ДА Е САМО КРАТКОТРАЙНА СПИРКА В РАЗВИТИЕТО НА РАЗУМА?

— ЕОНА, ТОЙ ВЕЧЕ Е БИЛ МЕЖДИННО ЗВЕНО. ВЕДНАГА СЛЕД КАТО ПЪТИЩАТА МУ СА СЕ РАЗМИНАЛИ С МАЙМУНАТА.

— А АКО СЛЕД ТРИСТА ГОДИНИ ЧОВЕКЪТ СЕ ПРЕВЪРНЕ В НЯКАКВО ПО-ВИСШЕ СЪЩЕСТВО? И ДНЕСНИТЕ ХОРА ЗАПОЧНАТ ДА МУ ИЗГЛЕЖДАТ НЕЩО ПОДОБНО НА ПЧЕЛИТЕ, ДЕЛФИНТЕ ИЛИ МАЙМУНИТЕ?

Сребристомлечната нишка проряза косо небесата над рядката гора по далечния бряг на Енисей. Все по-често покровът на мъглите загръщаше сутрин реката. В зенита над нашите разкопки на древния град нишката се натъкна на невидима преграда и като змия запълзя надолу, много бързо разширявайки се в основата. През дългите години на митарствата ми в полеви условия на какво ли не бях се нагледал. Виждал съм перцата на нежнорозовото сияние, което разцъфва понякога при буря над урановите находища. Веднъж на разсъмване в ледниковото езеро край Зашиверск забелязах силуета на многогърбо чудовище с дълъг врат и мъничка глава — дали бе приказният Змей Горянин, или някакъв пратеник от прекалено далечни времена — и все

пак успях да го щракна с апарата, но както се случва винаги, на снимката не можеше да се различи нищо и аз изхвърлих филма. А един път в Охотско море, между Итуруп и Шикотан, посред бял ден покрай нашия катер плавно дефилира силно усукан воден стълб с ширина два-три обхвата, не повече, но затова пък с височина около половин километър; помня, че даже успях да разгледам рибите в този бродещ аквариум... Изобщо толкова нещо съм видял досега, та не се учудих много-много на низходящата към мен сред разкопките сребриста нишка, макар че, без да знам защо, станах от обгорелия пън на лиственицата. Някога тук е имало леярница и по всяка вероятност върху този пън майсторите са очиствали от нагара своите все още дъхащи жар изделия.

През това време краят на нишката все повече се разширяваше, сякаш се разливаше, и в небето се очерта нещо като извор или езерце, обрамчено от първия лед.

Не знам как е при другите, но аз в подобни случаи се притеснявам. „Само това ми липсва, оттам да изплува някакъв белокореман тюлен (имам предвид тюлена-монах, включен в Червената книга, който се спасява сред облаците от окончателно изстребление“ — помислих си аз.

Изворът увисна на около тридесет метра над мен. Между заледените му брегове заиграха разноцветни ивици. И ето че се появи в него (или на него) лицето на Учителя. Чух глухия му като далечен гръмотевичен тътен глас, който забележимо заекваше:

— Добро утро, Олег. Как са разкопките? Имай предвид, връзката ще трае не повече от пет минути.

— Що се отнася до разкопките — отгоре по се вижда — казах аз високо. Да се говори към небето с извита назад глава се оказа трудно — спазми стягаха гърлото ми.

— Може и шепнешком — успокои ме Учителя — Тук се чува като от аеростат.

— През това лято — започнах аз — на хълмовете направихме разкопки на три селища. Засега са три. От различни периоди. Най-древното принадлежи към Афанасиевата култура. По онова време образите на световноизвестните учени все още не са плавали по въздуха.

Учителя присви огромните си бадемови очи и прогърмя:

— Да, преди пет хиляди години на археолозите не им е било необходимо да летят по въздуха.

— А докато те си летят, ние намерихме огърлица от перли, лети златни гривни, сардониксови обици, кехлибарени украшения за конски юзди и други снаряжения. И така — общо седемстотин осемдесет и три предмета.

— Време е тук да се прави музей — каза Учителя. — Наистина това е сибирската Троя.

— Открихме и още нещо — не се стърпях да се похваля. — Изрязан от зъб на мамонт ритуален жезъл. С особени орнаменти. И само на някакви си осемнадесет хиляди години.

— От какъв вид е орнаментът?

— Всичките му точки образуват лунния и слънчевия календар — отвърнах смирено.

Тогава Учителя, който никога и от нищо не се учудваше, се отдръпна назад, като че ли в дъното на извора, може би разтвори невидимите си за мен ръце и се усмихна. И аз съзрях зад гърба му безгрижното като по времето на Одисей море и дори различих белите зайчета по вълните. Усещах по лицето си приятно пощипване и се чувствавах блажено като под топъл душ.

— Излиза, че напразно, наистина напразно са избързали да припишат изобретяването на календара на халдейските мъдреци. — Извадих от джоба на якето си сгънат на четири лист плътна хартия. — Ето анализа. Вчера го изпратиха от академичното градче. Осемнадесет хиляди годинки плюс-минус петстотин. От радост пуснах момчетата още от сутринта на баня, а аз седя и скучая. Мисля си дали да не се грабна и право на остров Сицилия при Сергей Антонович — да му се притека на помощ, макар и да не са ме канили в люлката на цивилизацията. Може би сега съжалявате за това?

— Като че на кафе са ви гледали — рече Учителя и отново се наведе напред. — Утре ви чакам тук, в Палермо. Нещо съм се поразболял и вашата помощ на разкопките ще ми бъде добре дошла. Да не говорим за това, че знаете и езика. Визата и билетът ви са в Москва, в института при Кравчук. И накрая, Олег — Учителя сякаш случайно допря показалец до възглавничката на ухото си — призив към изключително внимание при тибетските отшелници, — няма да е лошо, ако върнете на вашия познат Марио необикновения му сувенир.

Онзи, дето е в кабинета ви до настолната лампа. Просто е неудобно пред него, защото е твърде ценна вещ. Тук съм се настанил в хотел „Златната раковина“. Ако не се лъжа, той ви е добре известен.

Едва не зяпнах от учудване. Някаква си дреболия — двуглав изсушен гущер — бе наречена ценна вещ. И то от кого? От винаги безпогрешния Учител.

— Но все пак как ни в туй, ни в онуй време ще се юрна към Средиземно море? — попитах объркан, все още нищичко не разбираш. — Ами експедицията? Ние едва започваме да се готвим за връщане.

— Възложете на Мурат да стегне багажа. Той ще се справи отлично. Между другото, как се чувствува вашето протеже?

— Вашето протеже, Сергей Антонович — отговорих, като нарочно натъртих на първата дума. — Именно той самолично изкопа мамонтовия зъб с календара. Така че, поръчвайте си портрет с надпис: „На победителя ученик от победения учител.“

Стори ми се, че висящият над мен не дочу последното изречение.

— Предайте на Мурат да консервира разкопките и да потеглят обратно. Сигурно сутрин вече ви спожодат снежинки. Ще започнат студовете, после заледяването и накрая ще замръзнете в снеговете, братя троянци, заедно с летите си гривни и ритуалния жезъл.

От дълбочината на изворчето като светещи капки започнаха да се очертават цифрите: 60... 59... 58... Изведнъж между мен и извора прелетя паток и внезапно тупна в тревата на около десетина метра. Искях да се втурна към него, но чух спокойния глас на Учителя:

— А вие, Олег, може и да не бързате толкова. (24... 23... 22...) Дори и да се забавите седмица-две, не е фатално. (17... 16... 15...) Обстановката тук е спокойна. (12... 11... 10...) Както тогава, в местността на Джейраните^[1]. (6... 5... 4...) А за зъба ви поздравявам...

След като изплува нулата, небесният извор започна да помътнява, да се свива, а сребристомлечната нишка се плъзна нагоре, самопоглъщайки се, докато се разсея съвсем.

Махнах с ръка на угасналото видение. Беше ми много досадно. Със своите жалки напъни за остроумие изглеждам пред Учителя като глупаво кречетало. И всичко това е поради чувството ми на неувереност — не знам защо, но винаги ми се струва, че Учителя чете мислите ми, предвижда всяко движение на душата ми. Познавам го от

петнадесет години; и аз самият вече преподавам в университета, но ето че страхът ми пред могъществото на неговата интуиция не минава. Понякога ми се струва, че в мозъка на Учителя се въртят живи зъбни колела с размерите на Австралийския континент.

Патокът се бе забил в повехналата мокра трева. Вдигнах потръпващата птица. Тя изпадна в конвулсии още няколко пъти и замря. Не съм от яростните проповедници на вегетарианството и се храня, разбира се, не само с картофени кюфтета, но не искам заради приятните покани да посетя знойния остров да загиват красиви птици в моя роден Сибир. И без това вече са ги изстребили ревностните разпространители на отровните препарати за растителна защита по полята...

Между другото, патокът май че започна да се съживява. След минута-две той дойде на себе си, отърси се и неочаквано излетя направо от ръцете ми.

— Занапред ме споменувай с добро сред патешките си събратя! Може и да се срещнем в Сицилия! — викнах подире му. А той вече размахваше криле чак над Енисей, където мъглата окончателно се беше разсеяла и се виждаше завоят с белеещите знаци за нивото на водата, които сочеха пътя на все по-редките влекачи. Време беше да отида на баня.

Закрачих по криволичетата хлъзгава пътека сред разкопките. И изведнъж прозрях истината. Господи, що за глупости изсипах пред Учителя! Какви ти златни обици? Какви ти там конски снаряжения? Та той, болният, можа да ме намери на края на света! И ме призоваваше към изключително внимание! Той каза: спокойно като в местността на Джейраните! Дълго тля бикфордовият шнур на тази обикновена фраза, но взривът ме разтърси яко...

[1] Вид малка антилопа — Б.пр. ↑

2. ЛЕГЕНДА ЗА БЕЛОСНЕЖНАТА

— ЕОНА, ЗАЩО ТОЛКОВА НИ ТРЕВОЖАТ, ДОРИ НИ ОСКЪРБЯВАТ ФИЗИЧЕСКИТЕ ДЕФЕКТИ В СЪВЪРШЕНАТА КРАСОТА? ПРЕКРАСНО ДЕТЕ, РОДЕНО ОТ ГЪРБАВА ЖЕНА, РАДВА ВСИЧКИ, НО ДВУГЛАВО ЧУДОВИЩЕ — ОТ ВЕНЕРА МИЛОСКА?! ПОЯВЯВАНЕТО МУ НА БЯЛ СВЯТ ЩЕ СМАЖЕ И НЕЙНАТА КРАСОТА.

— ПРЕКРАСНОТО Е КАТО ЖИВО ОГЛЕДАЛО, КОЕТО ОТРАЗЯВА МЛАДОСТТА НА СВЕТА. ТО Е БЛАЖЕНСТВОТО НА ХАРМОНИЯТА, ТЪРЖЕСТВОТО НА ОСЪЗНАЛАТА СЕ МАТЕРИЯ. А УРОДСТВОТО Е ОЛИЦЕТВОРЕНИЕ НА РАЗПАДАНЕТО, НА УГАСВАНЕТО НА ЖИЗНЕНИТЕ СИЛИ И ПРЕДВЕСТНИК НА РАЗЛАГАНЕТО, ТО Е БЕЗОБРАЗИЕТО НА САМАТА СМЪРТ — ЕОНА, НО ИЗВОРИТЕ НА ЗЛАТОКОСАТА МЛАДОСТ НА СВЕТА НЕ СА ИМАЛИ КРАСОТА — ЧОВЕШКА КРАСОТА, — ТЪЙ КАТО ОЩЕ НЕ Е СЪЩЕСТВУВАЛ И САМИЯТ ЧОВЕК. ЗНАЧИ ЛИ ТОВА, ЧЕ КРАСОТАТА СЕ УВЕЛИЧАВА, УМНОЖАВА И УСЪВЪРШЕНСТВУВА ПРИ ИЗКАЧВАНЕТО СИ ПО СЪЛЪБАТА НА ВРЕМЕТО?

— АКО БЕШЕ ТАКА, ЧУДНИТЕ ОБРАЗИ НА ИЗКУСТВОТО ОТ МИНАЛОТО НЯМАШЕ ДА БЪДАТ ТОЛКОВА ПРИВЛЕКАТЕЛНИ. ИМЕННО ТЕ ОБАЧЕ СА НЕИЗЧЕРПАЕМИЯТ ИЗВОР НА ВДЪХНОВЕНИЕ ЗА ВСЕ НОВИ И НОВИ ПОКОЛЕНИЯ ХУДОЖНИЦИ, СКУЛПТОРИ И ПОЕТИ. ЗАЩОТО ПРЕКРАСНОТО Е НЕПОДВЛАСТНО НА МЕЛНИЦАТА НА ВРЕМЕТО. ПРЕКРАСНОТО Е ВЕЛИКОЛЕПИЕТО НА ИСТИНСКОТО.

— ЕОНА, ЧУДЕСНО ГО КАЗА: ВЕЛИКОЛЕПИЕТО
НА ИСТИНСКОТО.
— КАЗАЛ ГО Е ПЛАТОН.

След първи курс измолих да ме вземат в експедицията на Учителя като обикновен работник. По онова време той се занимаваше с разкопките на древно уйгурско^[1] селище в долината на река Или, която влачеше мътните си води между разклоненията на Тяншанския хребет. Мнозина от университета се стремяха да работят при Учителя, при това не само бъдещите историци и археолози. Около името му винаги се носеха легенди, а след неговото завръщане от Монголия, където бе открил гробище на стегоцефали^[2], за Учителя се заговори и в чужбина. Трудно беше обаче да попаднеш в неговата експедиция — всички знаеха, че съставът ѝ дълги години почти не се бе променял, а излишни хора той не взимаше. Въпреки всичко реших да рискувам — представих му се една вечер в катедрата, ядосан, че все още не съм се снабдил с приличен костюм. Още от вратата той ми изкомандува кръгом и като с нож отсече: не! Тогава извадих от джоба на протритата си, избеляла от много пране риза билет за общия вагон до Алма Ата и го сложих на масата, върху която имаше различни необикновени камъни — единствената слабост на Учителя.

— Все едно, ще бъда на разкопките, при това преди вас — казах твърдо. — Ще поизкърпя малко къщата ни в Алма Ата и оттам направо на Наринколския път. Всеки камион ще ме закара до Чунджа. А оттам и пеша ще стигна до покоите на Белоснежната. Съгласен съм и без пари да работя, няма да умра от глад. Ще ловя риба в Чарин, ще залагам капани за фазани. А ябълките и дребните зарзали и кайсии са толкова много, че дори мечките слизат от планината заради тях.

— Откъде познаваш тъй добре тамошните места? — присви очи Учителя.

— Бачках там едно лято. Първо като прикачвач, после като тракторист — обясних аз. — Трябваша ми пари за колело бегач.

Той ме изгледа недоверчиво от главата до петите.

— Нима трактористите и колоездачите са такива? Та техните мускули като на Иля Муромец пращат!

— За хилав ме смятате значи, само кожа и кости, така ли? — чу се тъпичкият ми фал пет.

— Виж, гласът ти е богатирски, няма що — разсмя се той. Но на мускули май и веднъж не можеш се вдигна, а? Пък в експедицията не само тенорови партии се пеят, но и земицата родна се копае, и то яката. С лопата преимуществено.

Вместо отговор се втурнах към старинния дъбов шкаф, хванах се за горната му дъска, подскочих и увиснах на една ръка — юмрукът ми беше на нивото на рамото, — успях и краката си да вдигна под прав ъгъл. С тази и с други подобни хватки неведнъж шашвах факултетните шампиони по трупане на мускули.

— Ще си вися като прилеп. Докато ме включите в експедицията — процедих през зъби.

— Слизайте, слизайте, Преображенски. Убедихте ме. Взимам ви до края на септември. Възнаграждението ви ще бъде като на топограф — сто и двадесет рубли, но ще се трудите не с перо и хартия, а с кирка и лопата. Ботушите — от нас, а партенките — не по-малко от три чифта — от вас. А сега, моля ви, приземете се ей тук, гимнастико.

Внимателно седнах в старинното кресло с протрити плюшени облегалки, като се стараех да не се забележи ускореното ми дишане. Гледайки ме право в очите, Учителя каза:

— Признайте си.

— За какво?

— Откъде знаете за Белоснежната красавица?

* * *

... Малко преди изгрева на слънцето ни събуждаха мармотите. Те стояха на задните си лапички пред своите глинени хълмчета, всички до един вторачени в преливащите се цветове на просветляващото небе, сякаш в очакване оттам да долетят извънземните им събрата. Пронизителното им свиркане напомняше обаждането на полкови флейти. Вейките на орловите нокти и облепихата приклякаха под тежестта на росата. В трелите на флейтите се преплитаха и гласовете на птичките. Първите слънчеви лъчи най-напред позлатяваха

белоснежните шатри на планинските върхове, а скоро след това се появяваше и самата слънчева колесница.

Започвахме да копаем веднага след закуска, обядвахме в един, после търсехме спасение от зноя някъде на сянка и от четири пак като къртици продължавахме да ровим своите проходи чак до проблясването на Венера след залеза.

... Ти си чел много книги за разкопките на Троя. Помпей, Вавилон. Ниневия, за съкровищата на пирамидите и на скитските могили, привиждат ти се изровените от мрака на хилядолетията царски корони, обковани със злато колесници — но в действителност? Къде са токите с форма на тигрови глави? Къде са набраздените плочки, изобразяващи развълнуваното море? Къде е свилият се на кълбо звяр върху дръжката на меча? Къде са свещниците като разтворен лотос, крилатите крокодили от обсидиан, изпъстрените с камъни огърлици, къде са? Вместо токи и корони — глина, пясък, чакъл, а понякога — окадена дръжка от кана, овъглен кокален амулет, оловна тежест. („Каж ми къде е прахта ти изтляла, риболовецо, на вековете отплавали?“)

Да, в просеката между буйната река и ясеновата гора, примесена с буки и тополи, нямаше никакво древно уйгурско селище. Това, което бе останало от града, се спотайваше дълбоко под земята. Отначало, когато махахме горния слой почва, използвахме булдозер. Той се дотързуи сам от Чунджа и след два дни си замина: дъхацият на водка булдозерист ни тресна такава цена за услугата, че Учителя без много разговори го отпрати. А след още два дена аз вече си бях натъртил ръцете до кървави мазоли — върви, че носи по стотина кофи пръст на ден! На бузата ми се възпали драскотината от счупената дръжка на лопатата, а отгоре на всичко ме ухапа по палеца и мишка земеройка, та трябваше стоически да изтърпя и инжекциите против тетанус. Учителя не се развълнува от произшествието със земеройката — оказа се, че начинаещият археолог може да стане жертва на около стотина вида пълзящи и летящи гадини, но само две от тях изискват уважение: паякът каракурт и змията гюрза — след ухапването им не всеки оцелява.

Макар и рядко, случваше се на север да се разрази буря. Тя изтикваше иззад хълмовете многоетажни сиви кули. Облаците се кълбяха, подреждаха се в боен ред, съпровождани от мастиленочерен,

натезал като мех с вино буреносен облак. След свирепия порой реката се надигаше, скачаше по камъните и бучеше застрашително.

Вечер, ако не ми досаждаха комарите, лягах смъртно уморен на козяка пред палатката. Наблизо зад храстите огънят поклащаше червените си плавници. Край него Учителя си спомняше за своята младост, за плаването по Тихия океан, за първите си пътешествия до езерото Лобнор^[3], за пътя към тайнствената Лхаса^[4], към кристалните извори на Брахмапутра; рецитираше наизуст цели глави от „Борба за огъня“, „Изгубеният свят“, „История на Руската държава“^[5]. Особено обичаше Гогол.

Аз слушах приглушения му боботец глас и благодарях на съдбата, че ме е срещнала с човек, в чиято памет се съхраняваше цяла библиотека, с човек, който не замъгляваше мозъка си с винени пари и тютюнев дим, беше чужд на забогатяването, открито презираше малодушието, угодничеството и подмазвачеството. Наред с войните, неизброимите страдания, насилия, предателства и смърт, руската земя никога не се изморяваше да ражда и такива синове, макар и да изглеждаше, че всичко би трябвало да издрейнее, да затъне във всекидневните грижи, но не издрейняваше, не затъваше, и това засега бе за мене неразрешима загадка.

Представях си огъня с лениво поклащащите се червени плавници като огън на стражници. Около него се бяха разположили Учителя и неизменните му другари, спътници в неговите странствувания. Огънят си разменяше сигнали с войнството на същите такива огньовете от миналите и бъдните времена, разхвърляни от невидима ръка като зърна по лика на руските полета. И със сигналните огньовете на звездите.

Вглеждах се в небето, в очертанятията на вечно цъфтящата градина на съзвездията и мечтаех как ще намеря Белоснежната. Легендата за нея чух за първи път от слепия старец Ануар...

Тя е била единствената жена на могъщия уйгурски владетел на крепостта при завоя на реката. Белоснежната пристигнала от далечните славянски земи, където ходил да се сватосва уйгурският, владетел и хиляда коня били натоварени с дарове — и килими от Багдад, и искрящи като паунови опашки коприни, и венециански дантели, и брокат, и индийски орехи, и кардамон, и слонова кост, и сандалово дърво, благоухаещо като дърветата в рая. Да, хиляда коня

били натоварени с дарове, защото славата за хубостта на Белоснежната се разливала както пролетните води по лика на земята — до стените на Цариград стигнали вълните на славата, до скалите в Нормандия, до ледените планини в Югра, където хората нямат глави и подскачат на един крак, облечени в кожи от мечки, рисове и росомахи. И щом владетелят видял невестата, предложил без никакви колебания конете и даровете и се поклонил ниско на баща ѝ — отрано побелелия княз, и като завършек спечелил двубоя със сина на хазарския каган, пристигнал от своя Итил също не без дарове. Красив бил и с остър поглед червенокосият хазарин, надменно показвал орловия си профил, с камшика си играел, но не му стигнал барутът — през крепостния ров успял да прескочи уйгурският владетел на своя арабски жребец, и дори докато прелитал над рова, смогнал да измъкне лъка си и стрелата си да изпрати точно в средата на сребърното пръстенче върху дървената конска глава над палата. А червенокосият така си и останал в рова с пречупен гръбнак.

Завърнал се владетелят от далечните земи — щастieto на младоженците нямало край. И се чудели уйгурите — колко блясък придала на величието им чужденката, дъщеря на далечните снегове. Разцъфтяла крепостта на завоя на реката с дворци, а на покривите на дворците се полюшвали от вятъра — каква наслада за погледа! — невиджани дотогава цветя.

Мелели зърно воденици — също чудо невиджано до тези дни на река Чарин. Сякаш изпод земята изникнали чудни занаяти и прииждали, привлечени от зова на Белоснежната, поети, певци, изкусни шивачи, звездобройци, преписвачи на древни книги, дори от Индия дошли килимари с маймунки на рамо, поклонници на безтегловната като ангелско дихание стихия — огъня. Всеки от тях намирал радушен прием и защита в Бекбалък — крепостта на завоя на реката.

Но дочул за хубостта на Белоснежната самият китайски император. И изпратил бързоходци със заповедта чужденката да се представи пред височайшите негови императорски очи. А в замяна на това той благоволява да предложи на уйгурския владетел вечен мир и своята височайша императорска милост. Тежки грижи налегнали владетеля — лесно ли е с войнството на Небесната империя да си имаш работа? А докато той тънел в грижите си, бързоходците

получили самоличния отговор на Белоснежната, при това той бил толкова дързък, че един от пратениците тутакси посинял и издъхнал от сърдечен удар.

Сама ли сърната връхлита връз злата стрела?

— Не, стрелата в сърната забива се устремено зла.

Сама ли гугутката каца в ръцете на своя ловец?

— Не, ловецът залага капани с ръце на хитрец.

Нима царят риба самичък поднася се в дар?

— Не, рибарят със мрежа улавя рибата цар.

О, свещени господарю! Да учиш стария е все едно да лекуваш мъртвия. По-тънка от нишките на лунната светлина стана нишката на твоя живот. За какво са ти гугутките, сърните и царят риба? Скоро ти самият ще станеш плячка на Ловеца от Преизподнята, от чиято стрела досега никой не е избягал.

Възвеличават те съвсем до небесата

ласкатели в страните покорени.

Който до шията е във водата,

вода не проси, о, благословени.

... Две години несметното императорско войнство обсаждало крепостта на завоя на реката, но не смогнало да я превземе. И тогава, месец след като свалили обсадата, изпратили шпионин. Преоблечен като търговец, той успял да измами бдителността на стражата, изкатерил се на едно дърво близо до двореца и оттам пронизал със стрела Белоснежната. И не с обикновена стрела, а с отровна, и на опашката на стрелата върху копринена лента играели танца си йероглифи — червени, сякаш с кръв изписани:

Нека стрелата лети към сърната!

Обезумял от мъка, владетелят ридаел безутешно. И заповядал да балсамират любимата му и да я положат в кристален ковчег. Под страх от смъртно наказание никой не смеел да влезе в мавзолея на

Белоснежната, където владетелят се уединявал в часове на душевни терзания. Куполът на мавзолея с инкрустираните по него скъпоценни камъни като звезди наподобявал звездното небе. По стените му изкусни гравьори изписали стиховете на убития от скръб съпруг:

*Отне дъха на Белоснежната
стрелата вещица със остър клюн.
И в мен е тя — и без надежда съм
да върна силата на своя ум.*

В самота доживял своите дни безутешният владетел. И като всичките си предци, непрестанно воювал с императорското войнство и не знаел в битките си пощада.

* * *

Градът, както повечето селища, които разкопавахме, бил разрушен до основи в древността. Към края на юли обозначихме останките от дворцовите стени, а на западната страна върху нисък хълм с розова глина открихме кръгъл строеж с диаметър около шестдесет метра — най-вероятно обсерватория, а не обор, както смятахме първоначално, преди да намерим силно пострадалата от огъня астролабия.

Поради изключителната горещина и сухост на въздуха границата между светлината и сянката изглеждаше осезаема, просто ти се искаше да я пипнеш с ръка. По пладне беше невъзможно да се гледа към небето — така режеше очите. Понякога в далечината над пясъчното възвишение се очертаваше грубо моделиран мираж: крепостни стени с джамии, които се отразяваха в синьото око на езерото, и сякаш езерото, крепостта и езерната ѝ сянка се бяха заклели да бъдат винаги неразделни, триединни в това фантасмагорично сцепление. Не знам защо, но това видение ме дразнеше. Още повече дразнеше (всички, а не само мен) това, че от средата на август се лишихме от тишина. По-нагоре от нас по течението на Чарин, вдясно, в древното изсъхнало

корито на реката се извиси сондажна кула. Там ни денем, ни нощем нямаше спокойствие. Седмица след като бе започнало досадното тракане, подир обяд се грабнахме с момчетата да отидем дотам, та да видим какво представлява това чудо, и да си кажем право, здравата се позамислихме. Работата на сондажниците ни се видя не просто тежка като нашата, а направо каторжна. И въпреки това, докато въртяха своите тръби, сонди и въжета, те се шегуваха, даже и по наш адрес. Накрая отгоре слезе по желязната стълбичка мургаво момче уйгур, цялото изцапано със солидол.

— Защо идваш без покана? — попита той високо, но думите изговаряше бавно и с акцент. — Защо ни пречиш на работата? Ако нямаш какво да правиш, вземи, че ни помогни.

Той беше слаб и жилав като мене, но с белег — липсваше горната част на дясното му ухо. Такива неща се случват с момчетата, когато се учат да мятат ножове. На мене например с обуцарски нож ми е срязано лявото стъпало. Странно защо, но веднага ми стана симпатичен. Казваше се Мурат. И той като мене искаше да спечели някоя пара през ваканцията, само че при сондажниците имаше и надбавки — за отдалеченост, за липса на вода, за наднормено — и излизаше тройно по-голяма заплата. Ние с Мурат бързо се сприятелихме и често вечер се плискахме в реката, където си бяхме заградили с камъни вирче. Той ме научи да ловя на вмирисано месо вкусната риба маринка. Отвътре тя има тънка ципа, черна като индиго. Ако не одереш ципата — умираш от отравяне. А главите на маринките дори и чакалите не ги ядат — също са много отровни.

— Мурат, откъде си родом? — попитах го веднъж.

— Ами сега вече от Чарин — загадъчно ми отвърна той, след като помисли малко.

От учудване подсвирах като мармот.

— Че и аз съм живял в село Чарин! Цели четири месеца. След шести клас. Познаваш ли слепия старец Ануар? Какво, съседи сте? Охо! Сигурно и легендата за Белоснежната си чувал? И не само в Чарин? Че как не сме се запознали с тебе?

— Аз бях при Съзерцателите на небесата.

— Ти ли? При астрономите? Значи си идвал и при нас в Алма Ата?

— Никъде не съм бил освен в Чарин — мрачно каза той и се отправи към сондажната кула. Изобщо имаше у него много необясними неща. Той не познаваше редица обикновени вещи, сякаш живееше в по миналия век. Ни веднъж не чух от устата му думи като телевизор, хладилник, спътник, синтетика, компютър. В замяна на това, когато сондажниците свършиха храната, той метна на рамо пушката си (между другото тя беше кремъклийка — такива само в музея можеш да видиш) и се скри в саксауловите храсталаци. След час довлече по пясъка закачен на две пръчки ячък глиган — не по-малко от шестдесет килограма.

— А ей онзи ястреб можеш ли да уцелиш? — не измислих нищо по-умно да попитам аз, докато опипвах глиганските зъби. По онова време повсеместно се бе разразила кампанията за пълното унищожаване на всички хищници и един препариран ястреб добре би украсил кабинета на нашия декан, където вече събираха прах десетки остроклюни врагове на човешкия род.

— Това не е ястреб, а млад брадат орел. Орлите не бива да се убиват. И рижавоглавия сокол също, и красавицата дропла. Когато избият всички орли и хората ще измрат — чул ли си това странно предсказание? В природата никой не трябва да се убива.

— С изключение на охранените глигани — стъпих с крак върху животното секач.

— В другия си живот ще стана глиган и той ще ме убие — сериозно отвърна Мурат.

— А камък не се ли боиш да станеш на оня свят — надсмях му се аз. — Опитай се да уцелиш белия камък на склона. — Много ми се искаше да видя в действие музейния му огнестрелен експонат. Но Мурат отсече:

— Ще ни потрябват още тези патрони.

Запознах Мурат с Учителя и за мое голямо учудване след седмица немногословният уйгур започна да върви след него като сянка. Самолюбието ми чувствително бе засегнато. Оказа се, че по разказите на Мурат Учителя записваше източни легенди и митове, а самият Мурат учеше от него руски език.

Към средата на септември разкрихме няколко дворцови стаи, арсеналната кула, конюшната, бани с двуметрови кани, наистина от каните бяха останали само одимени чирепи, библиотека с жалки

остатъци от овъглени манускрипти. Към библиотеката имаше две стаи с неизвестно предназначение.

— Най-вероятно е да се били спални — предположи Учителя.

— А къде да търсим мавзолея. Нали не може да е бил извън крепостните стени?

— Не ти дава покой Белоснежната. Такива легенди те карат под всеки хълм да виждаш Партенона. Но легендата си е легенда. За стотици години събитието обикновено се украсява с такива подробности, че от самото него нищо не остава. А още повече, когато... — той се усмихна и нарисова с пръчка върху стената на изкопа женски профил — в историята е замесена и красива дама.

— Сергей Антонович, но с такива мисли в главата вие не бихте открили гробището на стегоцефалите, нито Златните дворци на Орхон — разгорещих се аз.

— Освен посочените, Олег, аз съм участвувал още в тридесет експедиции. Но крупните открития, за щастие, се случват рядко. Казвам за щастие, защото след тях не можеш да намериш покой.

... Къде ли би могъл да бъде мавзолеят? На дворцовия площад? Едва ли неутешимият владетел би изградил гробницата на любимата си там, където се суетят много хора и цвилят коне. Може би редом със своя мавзолей? За него нищо не се знае. Може да е бил построен и в Града на мъртвите, но гробищата все още не бяхме намерили. До библиотеката? Ако се съди по множеството изгорели книги, владетелят по време на почивките между походите е прекарвал доста време в четене, а прекомерното знание усилва скръбта. Неизвестно защо, но ми се струваше, че последното пристанище на Белоснежна е било до обсерваторията, дори вътре в нея. Въображението ми услужливо рисуваше самотния старец, виращ се в звездната небесна пустиня, където Пегас лети редом с Орела и Лебеда срещу безстрашния Персей, държащ обвитата със змии глава на горгоната Медуза, където Драконът се прокрадва към Воловаря, около когото четири звездни вълка гонят три овце и когато ги настигнат, Вселената ще се свие в кълбо. Но още е силен Херкулес и Китът раздухва бури по Млечния път, и старецът слиза по мраморните стъпала при онази, заради която е прелетял с буйния си жребец над крепостния ров.

Споделих тези свои мисли с Учителя. Той одобри плана ми: първо да изкопая кладенец и от него да прекарвам пробни странични

ходове.

Ровех с лопата червеникавата земя, без да изправам кръст. Наближаваше сезонът на дъждовете. Първите два прохода (на север и на запад) не дадоха нищо: единият се срути, а другият опря в скала. Копаех дори и нощем, тайно от всички, на светлината на газена лампа. Понякога правех почивки и изпълзявах навън, за да глътна свеж въздух. Недалече дрънчеше сондажната кула, осветена с гирлянди от лампи. Там също гризяха глината и гранита и може би бездушната сонда отдавна вече бе проболола гърдите на Белоснежната. Виеха чакали, обърнали дългите си муцуни към лунния фенер. Пригласяха им дивите котки. Вятърът донасяше мириса на хилядолетни чергарувания. Някога оттук е минал Марко Поло и също е слушал тези звуци, усещал е този мирис, за да може по-късно, измъчван в плен, да разкаже без всякакви украшения за изстраданото и преживяното от него и да обезсмърти името си — о, не със званието член на великия съвет на Венеция и не с подвизи в братоубийствената война с Генуа, а с простодушното повествование за земи непознати, от което не се е отрекъл дори и на смъртния си одър и в което е съумял да каже добри и правдиви слова за Русия, която никога не е виждал. Привет на теб, праведни страннико, от местността на Джейраните!...

Една нощ лопатата ми опря о каменен зид. Камъните приличаха на тънки тухли, бяха обрасли с мъх, недокоснати от пламък и плътно прилепнали. Върнах се по прохода в кладенеца и взех лост. Още първите удари отекнаха със странен подземен шум. Сърцето ми се качи в гърлото. „Значи там, зад зида е празно пространство“ — тази мисъл ме изгори. Струваше ми се, че е изминала цяла вечност, докато един от камъните поддаде и падна в краката ми. От дупката, която се образува, миришеше на застояло и на още нещо непознато — остра и дразнещо. Внимателно извадих няколко камъка и пъхнах ръката си в отвора. Тя увисна в празното пространство. Тогава взех лампата и се проврях в тъмното.

... Стените на кръглата сводеста стая без прозорци ми се сториха обкичени с множество разноцветни кандила като новогодишна елха. Дори при мъждивата светлина на лампата те преливаха във всички цветове на дъгата. Мощна колона, облицована с яспис и оникс, крепеше купола, изрисуван с орнаменти. Вляво, опряна до стената, блестеше в златисто масивна маса с купчини дебели черни книги върху

нея. До масата — стол от черно дърво с висока облегалка. А вдясно — отначало скрит за мене от колоната — стоеше в скосената ниша сандък, покрит с нещо като кожено покривало за кон със златни плочки по него.

Много бях слушал за хитроумните капани, поставяни на пътя на грабителите на гробници: за падащи на главата каменни плочи, за разтварящи се под краката кладенци, на чието дъно са забити копия, за отровни стрели, излитащи от тъмата. Разбира се, и тук можеше да има нещо такова. Въпреки това, без много да му мисля, вдигнах лампата над главата си — ръката ми се допря до студения гладък свод и аз инстинктивно я отдръпнах, като едва не загасих пламъка.

Заобиколих колоната. По нея също блещукаха новогодишните светлинки, сякаш ме дебнеха множество котешки очи. Краката ми бяха омекнали, едва ги придвижвах. Струваше ми се, че всеки миг може да се стовари върху мен водопад от страшни гласове и заедно с блещукация купол ще започнем да пропадаме в други времена — на съд и отмъщение...

Глуха тишина. Прах под краката. И върху коженото покривало — също дебел слой прах. Внимателно повдигнах единия му край. Кожата се откъсна безшумно, безтегловна като пепел. Тогавя изместих с ръкав покривалото встрани — и блесна в лицето ми сноп лъчи.

В кристалния гроб лежеше Белоснежната. Беше като жива. По страните ѝ избиваше лека руменина, а небесносините ѝ очи ме гледаха в упор. Венец от златни листа и златни гроздове обрамчваше русите ѝ плитки. Тюркоазни обици блестяха в ушите ѝ. Да, тя беше прекрасна като самодива и толкова омайващо бликаше нейната красота, че аз започнах да отстъпвам, докато не се опрях о колоната.

Намерих я! Намерих Белоснежната! Аз я намерих! Значи легендата — цялата, от начало до край — е истина. Оставих лампата до колоната и отново се промуших през отвора, изкатерих се по стълбичката в кладенеца и като откачен хукнах към палатката на Учителя. След дворцовия площад се усетих, че мога да изплаша цялата капнала от умора експедиция, и преминах на по-нормален ход. Месецът проблясваше като златна тока върху небесното покривало. Реката се заливаше от смях. А аз все се оглеждах с усещането, че зад мен се прокрадва магьосница самовила с венец от златни листа и

гроздове. Напразно не си се отбил в Бекбалък — в крепостта на завоя на реката, побелял от странствования венецианецо!

Леко разтресох Учителя.

— Сергей Антонович, обличайте се. Трябва веднага да идем на разкопките!

Без да пита нищо, Учителя надяна бая поизвехтялото си брезентово яке и тръгнахме към обсерваторията. Аз първи се вмъкнах в склепа. За внушителната фигура на Учителя отворът се оказа малък. Наложих се много внимателно да откъртя още няколко камъка с лоста отвътре. Най-после и двамата се озовахме до колоната с почти угасналата лампа. Увеличих фитила.

— Нищо да не се пипа с ръце — със странно променен глас каза Учителя и пристъпи към кристалния гроб. Аз осветявах нишата иззад гърба му. Дълго се вглежда той в дивните черти на Белоснежната. После се обърна към мен и стисна до болка рамото ми.

— Благодаря ти, братко — прошепна. — Ако красотата наистина спаси света, то ще е само такава — пречиста.

Около час той най-внимателно разглежда гробницата, намери тайния вход до масата, начерта в бележника си плана на помещението и странните орнаменти от купола и колоната. Прашният кръгъл поднос на масата се оказа портрет на Белоснежната. Художникът я беше нарисувал без накити, с дебела плитка, падаща по рамото към букетче кокичета. На рамото ѝ бе кацнала червенушка. Бялото ѝ елече бе общито със светлозелен ширит, с избродирани по него червенушки между разцъфнали клонки. Боите излъчваха синьо сияние с цвета на водата на северните реки. Портретът сякаш беше рисуван вчера.

— Това е енкаустика — рисуване с разтопени бои. Тайната на тази живопис е изгубена. Така са изписвали фаюмските портрети. Руският емайл — финифтът — е доведена сестра на енкаустиката. А сега да се връщаме — каза Учителя.

Той взе със себе си портрета и една от книгите на древногръцки. Помоли ме да запуша отново прохода с камъни и да го засипя с глина. Когато се качих по стълбичката, той ме чакаше горе.

— Вие направихте много голямо откритие, Олег — сериозно ме погледна той. — Спомних си, че аз като вас на осемнадесет години намерих край Уст Цилма изкопаеми от юрския период. Тогава подскачах от радост.

А за втори път подскачах при лагера на берендеите.^[6]

— Белоснежната бе намерена от цялата наша експедиция — за първи път възразих на Учителя. — Може ли за един ден да прескоча до Чарин? Ех, как ще се зарадва на Белоснежната слепият Ануар...

— Това ще стане по-късно, Олег, по-късно. Всичко е много по-сериозно. Утре сутринта отлитам за Алма Ата, трябва да уведомя академията. Ще се върна след два-три дена. Със снимачен екип за цветни филми. Няма да е чудно, ако и самият президент довтаса. Но нека се уговорим, Олег, до завръщането ми никому нито дума! Иначе тук ще стане вавилонско стълпотворение. И сондажниците ще любопитствуват, и районното началство ще се изсипе вкупом. Току-виж се събори сводът на гробницата. Единствената ни защита засега е мълчанието. Надявам се на вас.

— Дори и насън няма да се издам — обещах с пръст на устата. — И стълбичката веднага ще извадя от кладенеца и ще я скрия в храстите.

Подсвирна първият мармот. На изток багрите на небето ставаха все по-топли.

Веднага след закуска Учителя замина за Алма Ата. Състоянието, в което ме беше оставил, можеше да се назове с една-единствена дума — възторг. Не ме свърташе на едно място, непрекъснато подскачах за щяло и не щяло, разсичах въздуха с пръчка, а скрил се от чуждите очи на другия бряг на Чарин, запявах толкова високо, че да ме чуят и антилопите джейрани, и гущерите, сновящи по сгърчените стволоче на саксаула, и младите орли, които не трябва да убиваме.

*Пред него във мрака печален
ковчег се люлее кристален.
Кристален не чува се звън,
царкинята спи вечен сън.*

Тук в чест на Белоснежната започнах да съчинявам поема, в която се повтаряха следните редове: „И безкраен беше този тъй божествен есенен ден.“

Да, наистина бе безкрайно дълъг и аз, разбира се, не се стърпах и уж между другото на няколко пъти се доближавах до моя кладенец,

като много съжалявах, че не мога веднага — в ей тази минута — да покажа на Мурат това чудо невиждано. За следващата вечер се бяхме наговорили с Мурат да ходим на лов и аз трябваше да намеря предлог да му откажа. За какъв лов може да става дума, щом бях длъжен непрестанно да бдя над Белоснежната!

Нощта се случи черна и безлунна. Планинските зъбери едва се очертаваха при бледото мъждукане на звездите, обгърнати в полупрозрачна пелена. Над планините като огнени вейки припламваха мълнии. Към полунощ въздухът стана гъст и тежък. Започна да прегърмява. Откъм реката се дочуваше странен шум. Обикалях между палатките, като търсех парче брезент или мушама, за да покрива кладенеца, ако завали дъжд. Вътре вече бях поставил на кръст няколко сухи летви. След като не намерих нищо подходящо, реших да пожертвувам своята палатка — все някак щях да изкарам нощта и във фургона, който ни служеше за библиотека. Палатката ми стоеше накрая, усамотена между храстите, и рядко имаше кой да ме навести, особено пък нощем. Какво бе учудването ми, когато се сблъсках лице в лице с Мурат пред палатката. Зад гърба му чернееше стволът на пушката.

— Олег, идва беда. Реката се надигна и вече носи камъни. Ще има земетресение. Или още по-лошо — сел.

Вдигай всички и бягайте нагоре, на хълма.

— Откъде разбра за земетресението? — учудих се аз. — Дори науката е безсилна да ги предскаже. Защо да тревожа хората?

— Събуждай ги всичките, събуждай ги, моля ти се! Мармотите, земеройките, мишките по залез изпълзяха от дупките си и тръгнаха нагоре. И змиите избягаха!

До тази нощ имах неясна представа за земетресенията — само от разказите на дядо. Като видя моята нерешителност, Мурат се вкопчи в мене с мъртва хватка и насила ме накара да вдигна всички. Докато заместникът на Сергей Антонович неохотно даваше указания, докато всички сънено пъскаха, ругаеха и събираха раниците си, докато товареха на газката намерените в крепостта реликви, мина около час и половина. Звездите се скриха. Настъпи непрогледна тъмнина, която все повече се сгъстяваше като изстиваща смола. Чарин виеше. Изведнъж откъм планините прокълтя гръмотевичен взрив, сякаш се срути лавина. Като че ли циклопски каменни колела се затъркаляха надолу.

Ударът на вятъра угаси огъня край сондажната кула, а искрите се усукаха в огнено въже.

— Хвърляйте всичко! Бягайте нагоре! Иначе смърт ви чака! — закрещя Мурат.

Хукнахме да се спасяваме, изподирайки се между гъстите храсталаци къпини и барбарис. Аз също последвах Мурат, но внезапно спрях като вкопан — ужасих се от мисълта, че оставям на произвола на съдбата гробницата на Белоснежната.

— Олег, крака ли си изкълчи? — разтревожи се Мурат.

— А Белоснежната? Току-виж пострада при земетресението? Отивам при нея! — И понечих да хукна обратно.

— Къде? Надолу ли? Да не си мръднал!

— Може би ще ме накараш и ръцете си да вдигна? — озлобих се аз.

Мурат изникна от тъмнината и ми зашлеви такава звучна плесница, че не се задържах на краката си и паднах върху склона, но моментално скочих, готов да се преборя с противника си. Вкопчихме се един в друг, дишайки тежко. На мен ми беше по-лесно да го влача надолу по склона, но той съумя като змия да се пъхне зад гърба ми и да извие дясната ми ръка.

— Нагоре! Или ще те пречукам като чакал! Викът му потъна в рукналите потоци на пороя — сякаш езеро се бе продънило над нас.

— Ще си разчистим сметките, Съдрано ухо — злобеех аз, подбутван отзад от Мурат. Той така и не пусна извитата ми ръка, докато не излязохме на поляната високо на хълма. Започнах да раздвижвам отеклото си рамо. И тогава долу прогърмя съкрушителната грамада на села. Тя не се виждаше зад плътната стена на дъжда, но земята се разлюля, сякаш под краката ни не бяха твърди скали, а купа сено. Скоро с бързината на експрес профуча следващата грамада, после още една...

Валя до съмване. Измокрихме се до кости и премръзнахме. Мурат си отиде, сигурно при своите сондажници. След разправията ни долу той не каза нито дума повече.

Слънцето едва проби. От храстите и тревата се дигаше пара. Реших да не търся никого и да сляза долу сам. По мокрия склон ботушите ми се пързалиха като по мазут. Когато гъсталаците оредяха,

през рехавите плетеници на къпините се откри печална гледка. Тя и до днес е пред очите ми.

През местността на Джейраните бе пропълзяло желязно чудовище, извънземен мастодонт, безразсъдно смазващ всичко по своя път. Сондажната кула беше смачкана като мекица, като крехък модел от алуминиева тел, и бе отхвърлена зад скалата. Тук-там чернееха изкаляни огромни обли камъни, оставени от села, наред с изподраните стволове на тянشانски ели. Дърветата бяха изпочупени като сламки. Лагерът ни бе изчезнал, на мястото му имаше мътна локва.

Ами гробницата? Какво бе станало с откритието? Застанах на края на една стръмнина, за да търся контурите на крепостната стена откъм реката. И не ги намерих. Оградата е била отрязана от села като с нож. И отвлечена заедно с обсерваторията. Заедно с Белоснежната. Там сега по камъните течеше спокойна река, която свикваше с новото си корито. И дори не беше река, а поток.

Ето че и мене ме настигна от тъмата на вековете стрелата с кървавите йероглифи. Тя се заби в сърцето ми, започнах да залитам и за да не падна, се хванах за клончето на дива ябълка. Подир дъждовните капки ябълката ме обсипа и с жълти спаружени плодове с розови жилки. Ябълките глухо изчаткаха по стръмнината и после заплаваха по кафявата вода.

Като насън слязох покрай двореца и се приближих до брега, срязан сякаш с глигански зъб от проклетия сел. Под мен в зловонната киша плаваха обезобразените трупове на два виторози козела, на глиган и на няколко птици — пѣдпѣдѣци. Вдясно на един камък лъщеше мократа козина на убит рис. Не можах да се сдържа и захлипах. Преглъщайки сълзите си, изпращах проклетия към планините, към лавините, към преливащите от дъждовете езера над алпийските ливади, към села, който пълнеше утробата си от тези езера.

Нечия ръка ме бутна отзад по рамото. Рязко се обърнах.

— Защо плачеш като момиче? — тихо попита Мурат. — Мъжете не плачат.

Той беше с мокра риза и с раздрана буза.

— Махай се! — казах аз. — Защото и ти ще заплачеш.

— Най ми е жал за кулата. Красиви лампички имаше — невъзмутимо рече той.

И тогава избухнах. Сграбчих го с две ръце за предницата на ризата и започнах бясно да го друсам.

— За кулата ти е жал, така ли? А за Белоснежната не ти ли е жал? Сам си знам дали да плача, или да се смея. Защо ми се заканваше вчера, че ще ме пречукаш като чакал? Защо ми извиваше ръката като на престъпник? Да бях останал тук, никакъв сел нямаше да я засегне. Да, нямаше да я засегне! Изчезвай, Съдрано ухо!

Когато бях малък, получавах пристъпи на епилепсия и добре помня онова блажено състояние, което те обхваща, преди да загубиш съзнание. От десетина години не бях имал припадъци, но сега усетих: приижда, обзема ме опияняващата вълна.

— Изчезвай, Съдрано ухо! — викнах пак в пребледнялото лице на Мурат.

... А после започна... „бълнуване в небитие, кървав проблясък в помрачение, видения на Дантеви кошмари; грабеж, насилия, пожари, разврат, разпадане на държави, мор, предателство на другари, позор“.

Думите се преплитаха в пъстроцветни хороводи, кимаха, намигаха, скупчваха се и се разлихаха като ята на червенушки, римувайки се с такава лекота, с каквата се е леела речта на сказателите и на певците гуслари.

„... Оплетен в корени на ясен, с парченца сива кал набити, о, братко мой, тетрев убити, що има в погледа ти празен? В ликуващото многогласие единствен ти мълчиш и божият ден към съзвездието Лебед отнася сянката ти, тъй далеч от мен.“

И над всичко това — безутешното опяване на владетеля на Бекбалък, което стопяваше камъните на гробницата.

... И безкрайно продължаваше този мъчителен дяволски сън.

[1] Уйгури — етнос от тюркската езикова група (Казахстан, Китай) — Б.пр. ↑

[2] Древна сборна група земноводни с плосък череп, лабиринтодонти — Б.пр. ↑

[3] Солено безотточно езеро в Синдзян-Уйгурският автономен регион, Китай. — Б. NomaD. ↑

[4] Лхаса — град в Китай. — Б.пр.; административен център на Тибет. — Б. NomaD. ↑

[5] Историографско съчинение на Н. Карамзин. — Б.пр. ↑

[6] Тюркско номадско племе в Русия, XI–XIII в. — Б.пр. ↑

3. КНЯГИНЯ НА РАДОСТТА

— ЕОНА, А ЕТО КАКВО Е КАЗАЛ АРИСТОТЕЛ: „ЦЕНАТА НА ВСЕКИ ПРЕДМЕТ ЗАВИСИ ОТ НЕГОВАТА КРАСОТА. ВСИЧКИ ОСТАНАЛИ ТРЯБВА ДА БЪДАТ РОБИ НА НАЙ-КРАСИВИТЕ.“ ТОЙ Е ПРАВ, НИМА Е ЛОШО ДА БЪДЕШ ПОД ПЪЛНАТА ВЛАСТ НА КРАСОТАТА?

— ВСЯКО РОБСТВО Е ОТВРАТИТЕЛНО. КРАСОТАТА Е ДОСТОЯНИЕ НА ВСИЧКИ. ТЯ ПРИЛИЧА НА ШИРОКОЛИСТНО ДЪРВО В ЗНОЙНАТА ПУСТИНЯ. ДЪРВОТО УТОЛЯВА ЖАЖДАТА С ПЛОДОВЕ, ДАРЯВА НИ С ЦВЕТОВЕ И ПРОХЛАДА. НИМА ЩЕ ПОЖЕЛАЕШ ЗАРАДИ ТАЗИ МУ ЩЕДРОСТ ДА ВЗЕМЕШ ДЪРВОТО СЪС СЕБЕ СИ?

— ВЪВ ВСИЧКИ ВРЕМЕНА Е ИМАЛО НЕМАЛКО ТАКИВА БЕЗУМЦИ. И НЕ СА САМО ТЕЗИ, КОИТО СА СЕ НАСЛАЖДАВАЛИ НА ХАРЕМИТЕ СИ. ИМАЛО Е СЛУЧАИ, КОГАТО ЕДИН НАРОД Е ОРГАНИЗИРАЛ ЛОВ СРЕЩУ ДРУГ НАРОД. РАЗРУШАВАЛИ СА ПРЕКРАСНИ ГРАДОВЕ, ИЗПЕПЕЛЯВАЛИ СА ДВОРЦИ И ХРАМОВЕ, ИЗТРЕБВАЛИ СА ВСИЧКО ЖИВО ОСВЕН КРАСИВИТЕ ЖЕНИ. ТЯХ СА ПРЕВРЪЩАЛИ В РОБИНИ И СА ГИ ПРОДАВАЛИ КАТО ДОБИТЪК.

— НО В ИСТОРИЯТА ВСЕКИ ПЪТ СА ВЪЗТЪРЖЕСТВУВАЛИ ДОБРОТО И СПРАВЕДЛИВОСТТА.

— ВЪЗТЪРЖЕСТВУВАЛИ ЛИ? В УЖАСЯВАЩИТЕ КЛАНЕТА, В КОИТО СА ЗАГИВАЛИ НАЙ-ДОБРИТЕ, НАЙ-ХРАБРИТЕ. ПЪТЯТ НА КРАСОТАТА Е БЕЛАЗАН СЪС СТЕНАНИЯ, КРЪВ И ВРАЖДА. ЗА СЪЖАЛЕНИЕ ТАКА Е УСТРОЕНО МИРОЗДАНИЕТО.

— ТИ ГРЕШИШ, КАТО СМЯТАШ. ЧЕ
РАЗУМНИТЕ СЪЩЕСТВА НАВСЯКЪДЕ В
МИРОЗДАНИЕТО ВРАЖДУВАТ...

Сергей Антонович, който пристигна заедно с главния археолог на Казахстан, ме свари в трескаво състояние. Температурата се вдигаше до четиридесет градуса. Завиваха ме в студени мокри чаршафи — някой го беше прочел в записките на Пржевалски. Не си спомням как са ме карали с газката, как съм летял със самолета до Алма Ата. Едно и също видение се натрапваше във възпаления ми мозък. Местността на Джейраните. Тиха безлунна нощ. Внезапно всичко наоколо се разтърсва от страхотен гръм — изтръгват се от заточението си нефтът и газовете. Сондажната кула е смачкана като модел от алуминиева тел и е отхвърлена зад скалата. Неудържимият нефтен поток изпълва почти разкопаната обсерватория и клоkochи под стените на двореца. „Спасете Белоснежната! Спасете я!“ — викам, като се боря с нефтените вълни. Огнената стрела на светкавицата подпалва черния поток, всичко наоколо пламва, аз се задушавам сред огнените езици и отново призовавам да спасят Белоснежната...

Върнах се в университета едва след ноемврийските празници. Тук, в Сибир, отдавна беше зима. Дечурлигата се пързалияха със саморъчно направени шейни и ски и смело гонеха шайбата по блестящия като огледало Об. Без да минавам покрай общежитието, направо тръгнах при Учителя. Свечеряваше се. В стаята с протритото кресло гореше зелена настолна лампа. Той вдигна главата си от книгите, стана и топло ме прегърна.

— Най-после, гълъбче, най-после си дойде! Е, какво, даврандиса ли се вече?

Аз изсипах две дузини ябълки от раницата си върху протритото кресло. Ябълките бяха от нашата градина — знаменитият сорт апорт, всяка колкото юмрук. Той грабна една, разчупи я с пращене и ми подаде половинката.

— Сергей Антонович, дойдох да се сбогуваме — плахо промълвих аз. — От мен няма да стане ни историк, ни археолог. Не съумях да опазя Белоснежната. Щом така ще започвам, по-добре да стана огняр или портиер.

— Огняр е хубава професия. Някога и аз хвърлях въглища. На параход — каза той невъзмутимо.

— Връщам се в къщи, в Алма Ата. Вече и работа си намерих. Трябва да помагам на дядо. Съвсем е грохнал, превил се е като саксаул. Градината съхне, трябва да се полива. Пък аз ще се опитам да се прехвърля във вечерния факултет по геофизика. Ще разгадавам тайните на земетресенията и на селите.

Учителя седна зад бюрото и подпря с ръка масивната си брадичка.

— Това е страхливост, Преображенски. А непроявената доблест е още по-срамна от проявената страхливост, са казвали в древността... Да, загубата на Белоснежната е невъзвратима. Но помислете си колко красота загива при строежа на язовири, при прокопаването на канали, при прокарването на пътища. А колко е унищожено под бомбите през войната... И аз нагълтах доста вода в блатата край Новгород и помня какво направиха тези изверги с града и с паметника „Хилядолетието на Русия“. А изгореният до основи град Минск! А Смоленск! А Петродворец! — Той заекваше повече от друг път. — Но дори и това не е най-страшното. Камъните и книгите са мъртви, макар че всъщност нещата стоят по другояче. Но нищо, друг път ще поговорим за това. Та на въпроса. Войната е страшна с погубването на красотата. Със смъртта на бойните другари. С мъртвото момче, по-младо от вас, с набъбнал изплезен език. Фашистите го бяха приковали с гвоздеи към вратата на хамбара. С гвоздеи! Мерзавци!... Войната е страшна със заколените с щикове младенци. С руското момиченце с разпорен корем... Ех! Войната е мръсотия, жестокост и безумие! Само от нашата дивизия на миналия Ден на победата бяхме останали трима живи. Да бъде трижди проклета тази война!

И той отпусна юмука си върху масата така, че лампата подскочи. Аз стоях мълчалив.

— Да, загина Белоснежната. Но все пак тя беше мъртва, вашата красавица. А когато безумният Сатурн смила милиони живи. И обезобразява оцелелите... Баща ви беше ли на фронта?

— В Италия като партизанин. В бригадата „Гарибалди“. След бягството си от плен. От него ми остана „Свидетелство на патриота“ — удостоверение на италиански език.

— Загина ли?

— Умря преди шест години. От разрив на сърцето. Моливът, който Учителя държеше в ръка, изрисува върху листа на ръкописа човешко сърце. Той гледаше в мен и същевременно не ме виждаше. Накрая отново заговори:

— Когато бях на фронта, дълго не можех да проумея защо ешелоните с новобранци се изпращат на предната линия нощем. Ще речете — заради маскировката. Но не е било само за това. Скачаш от вагона, заемаш мястото си в колоната и ходом марш напред, а на разсъмване си вече в окопите. Ала изгрее ли слънцето — пред очите ти неутралната ивица с трупове. И наши, и техни. Редуват се ту едните, ту другите. Обезобразени. Подули се. Изкълвани от враните. А пък ако задуха вятър към нас — такава смрад не се издържа и новобранците повръщаха... После се задават танковете, няма с какво да ги посрещнем, дори бутилки със запалителна течност липсват, и те необезпокоявани изравняват окопите. Земята стене от живо погребаните. При вида на този ад как да не полудееш и някои не издържаха — бягаха в тила. Но повечето устояха... Свикнаха. И с подутите трупове свикнаха. И с раздиплените черва по храсталаците. С какво ли не свиква човек.

— Простете ми, Сергей Антонович — казах, но той сякаш не ме чу.

— Имах приятел от ученическите години — Андрей Нечволодов. Заедно започнахме да изучаваме берендеите и на фронта отидохме заедно. Знаете ли за какво мечтаеше той? Да подготви и да издаде речник на славянската митология. Защото у нас гръцките богове и герои се изучават едва ли не от пелени и това, между другото, е хубаво. А своите езически богове, своите обреди, поверия, оплаквания на умряло, заклинания и легенди съвсем не знаем. Случвало се е, Андрей като започне да сипе чудни имена, бойците дори писмата си прекъсваха, за да го слушат. Стрибог, Полисун, Ветролюб, Белун, Ярило, Дива, Зюся, Жива, Недоля, Ховало, Овсен... Те са десетки, стотици и за всяко от тях има легенда или мит. А кой ги знае? Шепи специалисти. Така е.

— Дядо ми знае заклинание за Ярило — припомних си аз.

— А вие го запишете, няма да пропадне даром... Ех, Нечволодов... Другите мъкнеха в раниците си консерви, а той — тритомника на Афанасиев „Поетическите виждания на славяните за

природата“. Между сраженията го подготвяше за преиздание. Книгата е излизала в средата на миналия век. С нея са израсли Мелников-Печорски, Лесков, Есенин, Бунин. Горки също я познаваше и ценеше. Вие чували ли сте за Афанасиев?

Само замижах към зелената лампа. Какво да отговоря на енциклопедиста?

— И никой не е чувал. А той през краткия си живот е събрал хиляди приказки, издал е „Народни легенди“. Изгонили са го от работа по донос на провокатор и е умрял в нищета. Андрей ми е разказвал как болният от туберкулоза Афанасиев е разпродавал на безценица своята библиотека, в която е имало книги от времето преди Петър I... Помня как край Кьонигсберг приятелят ми отиде за гранати — току-що бяха докарали боеприпаси. Аз нещо се бях позабавил в КП-то. Изведнъж чух силен гръм в брезовата гора. Случаен снаряд бе попаднал в сандъка с гранати, до който стоял Нечволодов. Нищо не намерихме — само една яма край река Прегола — това беше всичко. И досега не ми се вярва, че приятеля ми го няма. За спомен ми остана тритомникът със славянските старини. А сега, Олег, отговорете: кой ще издаде речника на славянската митология? Кой ще напише книга за Афанасиев? Смелчаците с непроявена доблест ли? Тези, които при първия си неуспех се крият в храстите, стават метачи? — От последните му думи стъклата на прозорците издрънчаха и той заговори по-тихо: — Вие сте роден археолог, Преображенски. Имате изострения нюх на учен, на бъдещ учен! И забележете, в неотдавнашната трагедия в Бекбалък има и светла страна, макар това и да звучи кощунствено. Първо, остана портретът на Белоснежната. Към него проявяват интерес едновременно и Ермитажът, и Пушкиновият музей, и Музеят за източни култури. Ние засега протакаме преговорите с тях. На второ място, имаме манускрипта. Той се оказа трактат за небесните явления и принадлежи на перото — на кого мислите, на самия Талес Милетски, родоначалника на гръцката философия, на единия от седемте мъдреци на Древността. „За въртенето на Слънцето и за равноденствието“ — така се нарича тази поема. За нея споменава още Диоген Лаертски. А се смяташе за изгубена. Не е ли това успех! И на трето място, трябва да ви поздравя със стипендията на името на Карамзин — това ви е наградата от академията за Белоснежната и за Талес. Сто и десет рубли на месец — че аз по мое време не можех и да мечтая за такава

богатство, със сухари и просена каша се задоволявах. И така, моля ви да се отправите към общежитието и да дълбаете гранита на науката. През лятото пак ви каня на разкопки.

Седях объркан. Срамувах се от Учителя за прибързаното си решение.

— Едно само е лошо, другарю поименен стипендиант — каза Сергей Антонович и отново захруска ябълка. — Жестоко сте обидили Мурат. Такива като него не бива да се обиждат. На такива генералите са сваляли собствените си ордени от мундирите и са им ги закачали на гърдите. А отгоре на всичко той спаси живота и на цялата ни експедиция. Представете си какво би станало, ако не беше вдигнал всички...

— Сергей Антонович, честна дума, аз не бях на себе си, когато се изпокарах с него — смотолевих, без да вдигам очи.

— Всеки е свободен да прави това, което смята за разумно, но не бива да забравя за последствията. Мисля, че така изглеждаше девизът на венецианците. Да се внимава за последствията. Да бъдем пределно предвидливи. Това не изключва, разбира се, смелостта в решаващия момент... Понякога от една неуместна дума са загивали цели империи. Животът е ходене по острието на бръснач, казват в Тибет. Там съществува и поговорката: „Докато джуджетата се скарат, повоюват и се сдобрят, великаните не успяват и да се здрависат.“ По-малко разпавии, суетене и безцелни ръкомахания. Повече труд и духовно съсредоточаване... Хайде, Олег, да постъпим така. Следващият четвъртък заповядайте при мен надвечер. Ще ви разкажа историята на Мурат. А вие си помислете как да се извините на младежа.

— Че аз и сега, веднага съм готов да излетя за Чарин, да го помоля за прошка — едва не извиках.

— Защо в Чарин? Мурат вече е ваш земляк. Живее и се подвизава в Алма Ата. В уйгурското училище интернат. Между другото, знаете ли нещо повече за уйгурите?

За мой срам не можех да отговоря почти нищо на Учителя.

— Повечето уйгури живеят в Китай. Така е решила историята — започнах плахо. — Струва ми се, че религията им забранява да ловуват. Във всеки случай, докато живях в Чарин, не видях нито един ловец. Те обичат музиката и песните. Разглеждал съм китарата им — цели 25 струни има. Обичат още и приказките — и стари, и млади. Спомням

си, че старецът Ануар разказваше за един падишах, който проверявал съобразителността на девойка от простолюдието. Заръчал ѝ да дойде при него нито гола, нито облечена, ни пеш, ни яздейки, ни по пътя, ни без път, ни с подарък; ни без подарък.

— Интересно — каза Учителя не без лукавство. — Напомня ми руска приказка. И какво направила хубавицата?

— Тя отишла при падишаха по покривите на къщите. Завита с рибарска мрежа, между краката си водела козел, а в ръцете си държала врабче. Подала подаръка си на падишаха, а врабчето хвъркнало...

— Съвсем прилича на нашата приказка. И все пак е уйгурска. Знаете ли защо? Научете се да вниквате в текста. Девойката върви по покривите. В Русия това би било невъзможно — и покривите са под наклон, и къщите са отдалечени една от друга. А жилищата на уйгурите са почти долепени и покривите са плоски — направо колело да караш по тях.

— Вярно — учудих се аз. — И сега е така, значи и в миналото е било същото. Макар че, що се отнася до миналото им, то е тъмна работа.

— В какъв смисъл тъмна? — оживи се Учителя. — Та уш урите са известни още от трети век преди нашата ера. За тях са писали Птоломей, Вилхелм Рубрук, йезуитът Плано Карпини, Марко Поло, даоският монах Чан Чун, ал Бируни. Те са воювали със самия Искандер, тоест с Александър Македонски, от Тимур не са се уплашили. С Тимур да воюваш! А много преди Тимур — с жуанжуаните, като са основали цяла държава на реките Орхон и Селенга. Чували ли сте за развалините на Каракорум? Той е бил създаден пет столетия преди монголския град със същото название и го е превъзхождал неколккратно по размери. Уйгурската азбука е в основата на манджурската и монголската, а уйгурският литературен език е бил най-разпространеният в Централна и Средна Азия. Ще попитате как уйгурите са се озовали в Притяншанието? Били са изтикани тук от каракитаите, но на това място са разгърнали цялото си могъщество. След като победили тибетците, образували държава на половин милион квадратни километра. Ходил съм на Турфанския оазис, на развалините на столицата Кочо. А будистките им манастири! А картините и скулптурите им! Преди хиляда години всеки трети

уйгур е бил грамотен. Юсуф Баласагунски, Махмуд Кашгарски — те са равностойни на Хафъз, Навои, Хайям. Ето, чуйте:

*Щом в раната ровя, плачът ме облива,
загивам без тебе — очите с покров,
и капе кръвта ми, сърцето се срива...
Спаси, изцели ме със своята любов.*

— Това би могъл да напише и владетелят след гибелта на Белоснежната — казах аз.

— Точно тогава е и написано. Но как е написано, как!

Учителя продължи да чете стихове на Махмуд. Докато ги слушах, аз както никога досега осъзнавах своето нищожество. Учителя, изтерзан от войната и от експедициите, бе успял да научи почти десетина езика, включително древногръцки и уйгурски, съумял бе толкова да узнае, да обмисли, да почувствува. Ами аз? Какво бях постигнал за своите почти двадесет години? През лятото, което прекарах в Чарин, дори не направих опит да разбера от същия този старец Ануар поне нещичко за народа, сред който бе живяла и бе загинала Белоснежната...

ИСТОРИЯТА НА МУРАТ ШАМАЕВ И НА НЕГОВИЯ ВЕРЕН СТРАЖ ТОКО

Откак се помнеше, Мурат живееше с дядо си в това уйгурско село, на три часа път пеша от град Кулджа. Мурат бе десетото дете в бедното си семейство и дядо му го докара от Урумчи, като всъщност го осинови. По изгрев-слънце белобрадият Турсун събуждаше внука си и двамата отиваха в градината — парче земя, двадесет крачки дълго и наполовина по-тясно. Но на това късче земя Турсун познаваше буквално всяка педя. Там се намираха, разположени върху прътове на няколко етажа, сандъци с разсад от репички, моркови, цвекло и домати, там растяха в плетени кошници дини и пъпеша, там зеленееха и червенееха в по-малки кошници четири вида пиперки.

Всички тези сандъци, кошници и тенджери с пробити дъна бяха съединени помежду си с паяжина от връвчици и телове и като наблюдаваше хода на слънцето, с помощта на голямо дървено колело и на други колелца, също дървени, с разни ръчки и дръжки дядото управляваше механизма на своята жива вселена. Едни от сандъците и кошниците се сбогуваха със сянката, други се завъртаха, трети се издигаха на височината на протегнатата ръка на дядото. Три, а понякога и четири реколти успяваше да събере Турсун от април до ноември и това, което даваше градината, им стигаше до следващото лято.

С течение на времето Мурат усвои хитроумната система и към дванадесетата си година стана истински градинар. Сега дядото дори си разрешаваше да подремне някой и друг час след обяда или да отиде в планината да търси билки. По стените на измазаната с глина колиба, в която живееше дядото и внукът, висяха китки от треви, пликчета със семена, в дървения сандък имаше стъкленици с мас от борсук, целебно масло от облепиха, мумийо. Цялото село се лекуваше при дядото на Мурат, било от воднянка, било от болен черен дроб, киселини, кръвохрачене или натъртване. В селото нямаше болница, както и училище, и Мурат се научи да чете по единствената книга на дядо си „Канон на лекуването“ от благословения Абу Али Хусайн ибн Абдалах

ибн Хасан ибн Али ибн Сина. Всъщност книгите, които съставяха канона, бяха цели пет — дебели, тежки, с мирис на подправки.

„Взимат се сагапен, синя тинтява, мира, опопанакс и бял пипер — от всяко по два мискала, изчистени костилки от лаврово дърво — четири мискала, стриват се и се забъркват с вода — четеше Турсун напевно на светлината на газеничето. — Това помага при всякаква кашлица, при всякаква течлива материя, при вътрешни гнойници — открил го е Абуллукийус, да пребъдат потомците му след хиляда години и десет хиляди дни...“

Под надзора на дядо си и Мурат береше билки в планината. След единадесетия превал високо над ручея в скалата тъмнееха дупки. Това беше подземният град на Съзърцателите на небесата. Някога там са живеели поклонниците на бога Буда, които не са поискали да се покорят на исляма, на измислиците на хитроумния Мохамед.

— Още по времето на моята младост от пещерите излизаха хора във виолетови и жълти облекла — разказваше дядото, а очите му сълзяха от острата светлина и брадата му се вееше от вятъра по плещите. — Те слизаха от планините и се разплащаха за покупките си със старинни сребърни монети. Но сега вече не слизат — сигурно всички са изпомрели... А когато аз умра, ти, Мурат, иди в Чарин, при моя брат Ришат. И „Медицинския канон“ на него дай. Нищо, че книгите са тежки. Знанието не тежи. Натовари ги на магарето и иди там. Ще трябва да минеш границата, но мисля, че роднините ги пускат. Самият аз също бих отишъл при Ришат, ала вече съм прекалено стар, тук ще си угасна. Разправят, че уйгурите оттатък границата сега живеят богато, както в древността само управниците са можели да живеят.

— Дядо, ти няма да умреш — убеждаваше го Мурат, — ще намеря за тебе безсмъртната билка, ще я разтрия в хаванчето, ще я смеси с девесил, семки от дюля, цвят от нар и целина.

И вятърът пак насълзяваше дядовите очи.

Веднъж през есента дядото за първи път взе внука със себе си в Кулджа. Те натовариха двете магарета с кошници със зарзават, дядото яхна едното, а Мурат тръгна по тревата, защото му беше жал за другото слабичко магаренце. Градът поизплаши Мурат с многото хора, коне и ревящи камиони. В една задънена, обрасла с трева пряка, близо до пазарния площад, дочуха жално квичене на куче. Скимтенето

идваше иззад тръстиковата ограда. Мурат се качи на магарето и видя зеленчукова градина, само че без кошници, тенджери и колела. Видя и няколко здравеняци, въоръжени с дълги бамбукови пръти, които биеха поред мятащото се около желязното колче куче. Песът беше охранен, с къси крака и малки, стърчащи уши.

Без да му мисли, Мурат се прехвърли през оградата, шмугна се под нечий крака и се просна върху кучето, за да го прикрие. Веднага получи силен удар с бамбук по гърба, толкова силен, че ризата му се сцепи с трясък.

— Защо биете кучето? — извика той през сълзи от нетърпимата болка — Махай се по живо по здраво, пале такава — прогъгна шкембестият, като изопачаваше уйгурските думи, и отново замахна с пръчката. — Чупка! От това кученце първо ще направим жива чукана пръжоло, а после ще го изпечем на шиш. Пръждосвай се оттука!

Мурат, разплакан, се хвърли да защитава обречения пес. В резултат по гърба му се изсипаха още няколко удара, но той не спираше да вика:

— Дайте ми кучето! Моля ви! За него ще получите от дядо мумийо и женшен! Голям корен, колкото дланта ми!...

Здравенякът дълго се радва на изгодната сделка — за получения корен можеше да купи три кучета. Дядото намаза възпаления гръб на Мурат с балсам от глиненото бурканче и все продължаваше да поглежда към шкембелията, мърморейки нещо под носа си.

На пазара те купиха нашийник за кучето и надвечер се отправиха към къщи. Така Мурат се сдобил с четирикракия си приятел. Нарече го Токо. Незабелязано той израсна и стана огромен пес с широки лапи и черна козина на тила. Сега, когато отиваше за билки или за съчки в планината, момчето взимаше със себе си и Токо. Песът позволяваше да го товарят със съчки като магаре. Той добросъвестно си изкарваше хляба. След време Токо се научи да лови в гъсталаците зайци, мармоти, лисици, а веднъж дори домъкна чакал. Дядо Турсун много му се караше заради зайците и лисиците.

— Голям грях е да се убива лисица, ой, колко голям! По-рано лисицата е била човек, но е започнала да мами другите хора с различни хитрости и господ я е наказал. И тебе, Токо, ще накаже!

— А кого още е наказал бог? — питаше Мурат.

— Слона. Той бил хлебар и удрял купувачите в кантара. И мечката, защото продавала лоша боя. Вълка също наказал. В предишния си живот той бил месар и продавал месо от умрели овце. Мъкни лисицата обратно, Токо, мъкни я!

И ставаше чудо! Токо хващаше мъртвата лисица за врата и я отмъкваше в шипковите храсти. Ето колко умен се оказа този едва не пречукан с пръти пес.

Веднъж по времето, когато цъфтяха зарзалите, а южните склонове на планините аленееха от лалета, в селцето нахлуха младежи в сини куртки със златисти значки. Спряха се пред къщата на престарелия Ренат Умаров — единствения ценител на книги в окръга. Предвождаше ги плешив дебелак с розови бебешки бузи. Те започнаха да изхвърлят от къщата на Умаров книгите му. Пред насила докараните негови съселяни плешивият дебелак го заклеями като враг на културната революция и обяви, че до довечера книгите ще бъдат изгорени. Умаров притичваше ту към един, ту към друг от късо подстриганите младежи със златистите значки, хващаше ги за ръцете и хлипаше:

— Опомнете се! Та аз съм ги събирал цял живот! Там е „Сутрата на златния блясък“! Там е „Диамантената колесница“! Това е цяло хилядолетие преди нас!

И получаваше удар по врата.

В небето прогърмя. Довлеклият се иззад планините облак притисна с мастиленочерния си гърбух селцето.

Вятърът утихна. Птиците замлъкнаха.

— Дядо, какво правят тези? — завика Мурат.

— Мълчи, Мурат — глухо каза старецът и започна да залита. Коленете му се подгънаха и той падна на земята. Съседите го вдигнаха и го заведоха до къщи под ръка.

Такава буря отдавна никой не помнеше. До вечерта в небето кръстосваха дългите си мечове зли демони и прозрачната им кръв се изливаше от раните върху изплашената трева...

По мръкнало, отбивайки с палка Токо, в колибата нахълта червенобузестият.

— Кучето вържете, иначе ще го застрелям! — изкомандува той и Мурат прибра Токо в бараката му. Когато се върна в къщата, гостът бе седнал на масата с две бутилки оризова ракия.

— Рекох си, я да пренощувам при магьосника, пък дано не ме превърне в свиня — хилеше се червенобузестият. — Може и отвара да ми дадеш някаква, че сърцето ми нещо хич го не бива, пък шкембето, виж как напира от панталоните като бухнало тесто. Давай, давай, не се стискай! Все едно утре ще изхвърлим всичките ти церове в реката.

Легналият на ниското дървено легло дядо се обърна към стената.

— Не си обръщай гърба, знахарино! По-добре се погрижи за мезето, за гъбки, пък и за краставички. И се смъквай от леглото. На него аз ще спя. А тебе все едно ще те прогоним в пустинята.

— Оттука не ще мръдна никъде, синко. Та колко ми е останало да живея — въздъхна Турсун.

— И как още ще мръднеш, дърт пергишин. Ще заприпкаш към пустинята по-пъргаво от жребче. — Той с неохота стана, приближи се към леглото и с ритник събори дядото на пода. Турсун изпадна в конвулсии, започна да хрипти и от устата му рукна кръв. Мурат се вкопчи със зъби в ухото на червенобузестия и оттам нататък не помнеше нищо.

Дойде на себе си от силната болка, протегна ръка към дясното си ухо, където усещаше, че сякаш се впиват нажежени игли. Горната половина на ухото я нямаше. Той облиза лепкавите си солени пръсти и изстена.

— Млъкни! — викна дебелакът, който вече бе успял да пресуши и двете бутилки. — Благодарни на бога, че още не съм ти измъкнал всичките зъби. Тогава ще знаеш как се хапе, куче краставо. По-рано казваха: око за око. А аз заявявам: ухо за ухо. Ха-ха-ха-ха! — коремът му се затресе, превивайки се от смях.

Гостът се просна в цял ръст на леглото и засумтя.

Внукът намали фитила на лампата, отиде до сайванта за ковашкия чука и като се върна, провери дали са дръпнати перденцата до края. По стъклата пълзяха змийчетата на дъжда. Като поглеждаше към дядо си, Мурат покри с грубо домашнотъкано платно дебелака, който се бе вкопчил във възглавницата като в приказен дракон, носещ го във висините.

Когато петното на покривката се разпростя върху половината креват, Мурат се огледа — дядо му не лежеше вече на пода, а се бе привдигнал и подпрял на шкафчето. Нима беше жив?

— Мурат... искам да пия — простена дядото.

Зъбите му тракаха по ръба на чашата, когато с мъка започна да преглъща млякото.

— Дядо, аз претрепах дебелака. С чука — прошепна Мурат на ухото на дядо си. Онзи запъшка.

— Ох, ох, тежък грях е това... Толкова по-лесно той ще те срази на онзи свят... Какво ще става сега? — Езикът на стареца се преплиташе, той с мъка изговаряше думите. След дълги въздишки зашепна: — Вкарай двете магарета направо тука, в стаята... и хайде да товарим.

Вземи всичкия барут, патроните, сачмите, сол, половин чувал брашно, ориз също половин чувал... Одеята вземи от камилска вълна, двете полушубки, валенки, ботуши... Трябва да се бяга в пещерите, няма къде другаде.

Мурат направи всичко, каквото му заръча дядо и затегна ремъците на багажа.

— Къде е чукут? — попита дядото и помоли да му сложи дръжката в ръката. Мурат я постави. — Помниш ли топлия извор под града на Съзерцателите на небесата? — попита дядото. — Там, под водопада е входът в пещерите... Когато преминаваш през водната стена, покрий очите на магаретата, иначе ще запрат. Преди есента не се връщай тук. През есента се опитай да отидеш при баща си в Урумчи... Добри хора ще ти помогнат да стигнеш дотам. Но не преди есента... Обещавах ли?

— Дядо — заплака Мурат, — качвай се на магарето.

— Нека мислят, че аз съм го убил. Никой няма да се сети за тебе. А аз... сега... ще умра — каза дядото. И главата му клюмна върху гърдите.

Колкото и да се мъчеше Мурат, не успя да качи мъртвия си дядо на магарето.

Когато тялото започна да изстива, Мурат угаси лампата, престана да плаче и потегли към планината.

Край воденицата той се обърна и от височината погледна към родното си село. Среднощният дракон беше изплюскал всички лъчи от небето и от земята и сега се опиваше от ситния досаден дъжд. Само вдясно се очертаваше пирамидална топола.

* * *

В града на Съзерцателите на небесата той не намери никакви отшелници. Пещерите бяха огромно множество и се простираха надалеч в недрата на планините. В една от тях Мурат намери езеро с топла вода и с изскачащи от дъното сребристи мехурчета. Някъде отстрани се процеждаше слаба светлина. Токо смело нагази в езерото до гърди, но не пожела да пие. Пълчища прилепи с писък се носеха над водата. Дрехите му се навлажниха, но Мурат реши на първо време да останат тук, защото забеляза зад един черен камък поточе, от което и кучето, и магаретата пиха вода.

Очите му свикнаха с полумрака. Зад потока Мурат намери дървен нар с изгнила слама, а още по-нататък, почти до самата вода — огнище и малък меден котел. „Може би пращадото на моя дядо също се е спасявал тук от дебелия“ — помисли си Мурат и от това му поолекна.

Като следваше наставленията на дядо си, той ни минута не стоеше без работа: носеше сухи дърва, сутрин търсеше билки и ядливи треви, сушеше диви плодове, а към есента започна да опушва месо от диви кози, подготвяйки се за зимата. И бе решил — в никакво Урумчи няма да ходи. Ще живее в пещерите сам, докато не остарее и не стане мъдър и белобрад като дядо си, когото постоянно сънуваше, наведен над „Медицинския канон“. Щом се събудеше, Мурат проверяваше дали книгата е на мястото си, завита в мушамената покривка, а понякога при светлината на борината четеше на глас „Канона“ на кучето и на магаретата.

През нощта той извеждаше магаретата на паша, но към есента едното го сдави вълк. Другото дотича с раздрана кожа, цялото в пяна и веднага се втурна в езерото, където престоя три дни, а разкъсаната рана — странно? — зарасна с млада розова кожа.

А после облаци забулиха планините, завиха, занареждаха хали и вихрушки, драконът на тъмнината удряше с опашката си треперещите скали, заканвайки се с извитите си като опашка на комета очи да изпепели далечния град на юг, който увенчаваше кристалната Планина на светлината с къщи от скъпоценни камъни и с покриви от пера на фазани.

Магарето тъжно преживяше. Дори Токо се укроти, все по-рядко слагаше лапи на раменете на стопанина си с ръмжене да го подкани към изхода на пещерата: хайде, значи, да полудуваме на снега, пък може и глиганче или зайче да докопаме.

Едно учудваше Мурат: с идването на зимата и на дългите нощи в пещерата не стана по-тъмно. В приказките на стареца Ренат неведнъж се споменаваха за „орловите камъни“. Те правели човека невидим, дните превръщали в нощи, а нощем едно камъче можело да осветява цял град. Не е чудно и тук, сред загадъчните стени, приличащи на разтопени свещи, където вместо восък се стичаха водни струйки, да живее и този приказен камък. Как да си обясни иначе защо няколкото случайно изпуснати грахчета и оризови зърна изведнъж буйно покараха. Мурат разрина с нож плътната пръст покрай ручея, набоде от дядовите семена и те се раззелениха.

Но истинските чудеса се криеха в съседните пещери, където Мурат започна по малко да влиза още през лятото. Там самите стени светеха — квадратни, продълговати, изравнени като по конец. И не просто светеха. На стените, а тук-там и по издадените тавани бяха изобразени хора, зверове и растения. Мъже в дълги червени халати, препасани с кинжали, седяха на столове, които вместо на обикновени крачета се подпираха на човешки фигури. Жените бяха в облекла от златиста материя и на главите с малки корони. Всички те, дори и сучещите пеленачета, държаха в ръцете си разцъфнали в розово клончета. В езерата плаваха лилии, по бреговете им лудуваха бели камилчета, сред лозята се разхождаха пауни и момчета на годините на Мурат се пръскаха с вода от сребърни тръбички, и по поляната кръжаха ездаци на коне, и там юнаци с разделени на две бради заравяха в земята овен и запалваха факел на нож. Понякога под картините намираха глинени коне и магарето с протяжен рев ги призоваваше, напразно очаквайки отговор...

Една пещера с полупрозрачен покрив особено порази Мурат. През тавана неясно прозираше, сякаш гледано от дъното на река, слънцето. „Но нима то може да прониже с лъчите си толкова дебела скала?“ — помисли си Мурат и оглеждайки се, видя картината на стената. Той приближи магарето си по-близо, но веднага забрави и за него, и за кучето.

На поляната край дворец от скъпоценни камъни в огромен лотос лежеше красива девойка в червен сарафан с бели дантели. На врата си имаше огърлица от черни мъниста, а на ушите — същите черни обици. Хората, които стояха на колене около цветето, безутешно ридяха. Едни плачеха, а други с печални лица гледаха към стройния юнак, приведен в краката на покойната. Дори дърветата около поляната бяха склонили вейки, макар че подобни дървета Мурат през живота си не беше виждал: тумбести като бъчви, кората синьо-черна, по гъстите дълги клони сребристи плодове. Така става, когато напролет, след като снегът се стопи, пак хване студ — в гората всичко изглежда като стъклено... Това даже не беше картина, а като че ли вълшебен прозорец неизвестно към къде, защото над поляната светеха едновременно две слънца, и двете с люляков цвят.

И ето че на Мурат му се стори, сякаш на китката на хубавицата едва-едва, по-леко от диханието на мравка, потрепна синя жилка.

„Защо плачете, хора? — рече Мурат. — Прекрасната пера^[1] съвсем не е умряла. Сигурно драконът я е изплашил и тя е припаднала, потънала е като в зимен сън без сънища. Или е в летаргия, както го нарича благословеният Абу Али ибн Сина, да пребъдат потомците му и след хиляда години и десет хиляди дни. При летаргия моят дядо правеше настойка от листа на върба, ечемик, лайка, копър, теменужки, корени от касатник и комунига. А после я смесваше с друга настойка от дафинов лист, исоп, мента, рута, боброва струя и сатар. Така съветва «Медицинският канон». Да се правят настойки от билки е лесна работа. Дори аз мога да излекувам вашата хубавица.“

И стана чудо. Юнакът, що бе приклепнал в краката на хубавицата, се изправи, погледна към Мурат и го повика с пръст, на който имаше черен пръстен. Мурат се вкамени от страх. Тогава юнакът прекоси бързо поляната и се приближи към едно дърво, разтвори кората му като завеса и се скри вътре. Дървото се издигна над поляната. Отдолу вместо корени се появи оранжево-червено сияние. Скоро летящото дърво вече пълзеше между звездите, които се появяваха бавно на картината. Мурат с все сили хукна навън от пещерата, като пришпорваше и магарето.

Той реши никога да не се отдалечава от езерото и както някога правеше дядо му, дълго стоеше с дървената си лопата в пещерната зеленчукова градина. Тайнствената картина не излизаше от ума му.

Защо го беше повикал с пръст онзи юнак? Ами за да поиска цяр за летаргията, какво има толкова да се чуди. А щом е така, трябва да прегледа всички стъкленици на дядо си, всички кутийки и торбички, за да намери целебната настойка или сам да я направи, като гледа от „Медицинския канон“. За тази работа му потрябва една седмица. В интерес на истината, веднъж той забрави да навие сребърния часовник на дълго синджирче на дядо си и малко обърка сметката на дните. За да е по-сигурен, направи допълнителна резка върху меката скала и преброи чертичките. Беше краят на февруари. Скоро март — помалкият брат на пролетта — ще стопли с диханието си кокичетата. Защо и къде го призоваваше скръбният момък?

Веднъж той се събуди от лая на Токо и от нечие странно пръхтене, сякаш в пещерата бе допълзъл изтощеният от двубой дракон и се бе надвесил над езерото да пие. Мурат предпазливо отвори наполовина очите си. Токо лаеше на дървото, което бе израсло сред пещерата. Това беше същото дърво с черна кора и сребристи клони, но отблизо изглеждаше много по-дебело, отколкото на картината. По-дебело от най-дебелия дъб, по-дебело от купа сено. Мурат не се учуди много, когато кората се разтвори и в прохода, който се образува, се появи същият скръбен момък. Главата му бе покрита със светложълт прозрачен похлупак.

Като укроти Токо, Мурат взе каничката с настойката и се приближи смело към пръхтящото дърво.

— Трябва да се наляят две лъжици от настойката в устата на прекрасната пери и летаргията й ще изчезне — каза той и подаде каничката.

Но юнакът не я пие. Той допря дясната си ръка към сърцето, поклони се и Мурат сякаш направо в главата си чу следните думи:

— О, другоземец! Разреши ми да ти благодаря за желанието да излекуваш княгинята на радостта. Аз не мога нито да те прегърна, нито да се допра до каквото и да е в твоя свят. Благоволи да стъпиш на летящия ми кораб. След изтичането на звездния срок ще те върнем където поискаш.

— Може ли да вземем и Токо? — моментално попита Мурат.

— Взимай когото смяташ за добре — каза гласът, но в същото време магарето тъй страшно и жално изрева, подскочи към стопанина

си и започна да се търка с глава о рамото му, че да не го вземеш, би било истинско предателство. Мурат започна да стяга провизиите си.

— Не мисли за никаква храна. Летящите всичко ще имат — каза гласът в главата му.

— Тогава да взема билките, стъклениците с церовете, „Медицинския канон“, може и други болни да има при вас. Ще взема още и часовника, и пушката на дядо — изреди Мурат, като галеше магарето.

— Желанието ти е изпълнено. Изброеното е вече на борда — чу Мурат безкрайно учуден.

Някъде над главата на юнака проблесна изпъкнало като око прозорче и в него се видяха, малко променени от жълтеникавата светлина, и торбичките с билки, и пушката, и книгите в мушамената покривка.

— Готов ли си за непродължителния път? — попита гласът.

— Готов съм! — извика Мурат, а Токо залая.

Откъм кората се проточи наклонено мостче от черно стъкло. Първи по командата на Мурат скочи върху него Токо, а глупавото магаре трябваше да го теглят за юздите.

Драконът спря да пръхти. Мостчето се прибра. И израснаха стълбове от тъмнина, преди да се появи върху обшитата с диаманти завеса отдалечаващото се кълбо с червени, кафяви и черни облаци, прорязвани тук-там от синкави и златисти нишки. Летящият кораб обви с клонките си звездите...

А отвътре той се оказа по-голям от къща, по-голям от пещера, по-голям от тяхното село, къде ти селото с четиридесет двора, по-голям от град Кинджа! Вътре плискаха водите си езера сред изумрудени гъсталаци от непознати растения и в езерата плаваха плоски като питите на слънчоглед живи разноцветни риби, и цъфтящи хълмове се местеха така, че множеството малки слънца да ги огряват от всички страни. Жалко само, че това трая твърде кратко време — само няколко дни, както се стори на Мурат. И ето че се появи юнакът с още двама спътници в сияйни одежди, обшити с медни ленти, и го поканиха към изхода. И пак първи стъпи върху мостика безстрашният пес, а магарето се страхуваше, ревеше и тялото му трепереше, сякаш отпред го очакваха диви котки или вълци.

На небето грееха слънчеви кълба с люляков цвят. В чашката на лотоса, увиснал направо във въздуха, лежеше белоколата княгиня на радостта, подложила дясната си ръка под главата. Мурат се приближи до нея, отпуши каничката и изля лекарството в розовите ѝ устни. Тя въздъхна, отвори очи, усмихна се и се надигна, като седна в цветето. Всички наоколо започнаха да се усмихват, да се прегръщат, а дърветата със сребристите плодове повдигнаха вейките си. Пъстроцветни дъги изгряха над дървесата. Разнесе се тиха музика. Не, не пееха птици, защото никакъв звяр, птица, нито дори гущер Мурат не забеляза наоколо. Пееха, той бе сигурен в това, пееха дърветата. Струваше му се, че дори различава нежните като ромона на ручея думи: „Княгиня на радостта, скъпоценност в лотосовия цвят, здравей!“

Юнакът прегърна внимателно княгинята на радостта и обърна измореното си лице към Мурат:

— О, другоземец! Поискай каквато щеш награда за спасението на княгинята.

— Дядо ми цял живот лекуваше безплатно — каза Мурат. — Грехота е да богатееш от нещастията и бедите на хората. Мога и други да излекувам, нося достатъчно билки. Лекувам уплах, камъни в бъбреците, изтръпване на крайниците, мога камъни от пикочния мехур да извадя.

— Благодаря ти, лечителю. Но в нашия свят много рядко се срещат болести — две-три на хилядолетие. А от наградата те моля да не се отказваш.

Това, което се случи по-нататък, беше като в приказките. Пред очите на Мурат Токо и магарето се превърнаха в хора. Токо стана къдрокос юноша с кожена наметка, а постоянният му спътник — мъж в скъсан халат.

— Сега избирай, лечителю, искаш ли завинаги да останеш тук, или ще се върнеш на Земята?

— Не, само не на Земята, не на Земята! — занарежда мъжът в дрипите. — Там аз бях просяк и събирах милостиня на пазара, а всъщност притежавах неизброими съкровища и небето ме наказва, като ме превърна в магаре. Но кълна ви се, тук ще изоставя презряното си занятие. Не искам да си ходя оттук, дори и във вериги да ме оковат! — При тези думи той свлече дрипите си и' под тях се показаха брокатени одежди.

— Заради това, че си призна, заслужи светлината — каза гласът. Мъжът в бляскавите брокатени одежди се приближи до Мурат. По страните му се стичаха сълзи.

— Прости ми, стопанино — рече той. — И ти, Токо, ми прости. Сега до края на дните си ще бъда лечител като нашия дядо Турсун... Простете ми, мили братя, за вечни времена.

И той се скри сред цветята, които пееха нежно.

Къдрокосият юноша мълчеше.

— Моля ви, летящи джигити, върнете ме обратно, както бяхте обещали — напомни Мурат. — Само че не в пещерата, а в Чарин. Билките, настойките и отварите оставям на този, който се скри в храстите. Те ще му потрябват. Може би и ти, Токо, ще започнеш да лекуваш?

— Връщам се с тебе, мой малки стопанино — тихо продума Токо.

— Знай, че близо до колесницата на земното време ще се извърши обратното превръщане — предупреди гласът.

— Да тръгваме, малки стопанино. Да се връщаме в къщи — рече Токо.

— Готов ли си за непродължителния път? — попита гласът.

Мурат ни за миг не се поколеба.

И израснаха стълбове от тъмнина, преди да се види през прозрачния под на летящия кораб върху общитото с диаманти кадифе живото кълбо, изцяло златисто, розово и небесносиньо, без нито една мътна ивица. Да, то наистина беше живо и хълбоците му ту се повдигаха, ту се отпускаха като на зверче.

През целия път на връщане Токо мълча. Той бродеше вгълбен между пълзящите изумрудени хълмове. И Мурат не се реши да се приближи до него и да го запита какъв е бил в предишния си живот. А веднъж край езерото с плоските като палачинка риби той видя предишния Токо. Песът изквича, залая и сложи както преди лапите си на гърдите му.

Когато хълмовете престанаха да пълзят, а корабът се изпълни с пръхтене, Мурат вече знаеше, че скоро ще трябва да слизат по стъкления мостик на земята.

Те се озоваха сред саксауловите гъсталаци. През редките клонки в далечината се виждаха кирпичени къщи. Слънцето — само едно и не

люляково, а обикновено, лъчезарно — бе изгряло неотдавна, но вече бе топло. „Значи сега е юли, а отлетяхме през март“ — отбеляза Мурат. И „Медицинският канон“ е в мушамата, и пушката и часовникът на верижка се оказаха на пясъка, сложени там неизвестно от кого.

Ето че пръхтенето на дракона замлъкна. Мурат се огледа. Дървото го нямаше. Там, където бе стояло, едва-едва димяха на пясъка светлокафяви локви.

— Вие сте най-глупавите животни от цял Чарин! — разнесе се откъм къщите момчешки глас. Това бе овчарчето, което викаше на овците си. На уйгурски.

— Защо не остана при княгинята на радостта? — попита Мурат Токо. Кучето остана безмълвно.

[1] В персийската митология — крилат добър дух в образа на красива девойка — Б.пр. ↑

* * *

— Хубава приказка — казах аз. — Селцето и дори подземното езеро допускам, че съществуват. Но да има картини и скулптури в светещи пещери?...

— Светещите пещери не са някакво чудо. Както и картините в тях. В Китай има огромен лабиринт — „Хилядите пещери“. В някои от тях намират изсъхнали мумии. В Иран и в Ирак са описани говорещи пещери. И в тях слънцето се вижда като през слюда, и в зависимост от движението на светилото се чуват гласове, които разказват за различни загадки от древността.

— Излиза, че слънчевият лъч е като игла, а Земята, която се върти, е като грамофонна плоча и се наблюдава пиезоефект, нали?

— Охо, какви научни термини знаят нашите хуманитари! — повдигна вежди Учителя. — Може и така да се приеме, макар че е много по-сложно. Между другото, някои моменти от епопеята на Мурат би могло, разбира се, и да се смятат за бълнуване, за халюцинации, за каквото щещ. Но едно не може да им се отрече — че са точни и сюжетите на картините, и митологичните предания за превръщането на животни в хора. А „Медицинския канон“ собственоръчно поднесох в дар на президента на академията.

— Ако добавим пушката и часовника на верижка, които аз също съм държал в ръцете си, остава един-единствен въпрос: къде е изчезнал верният му другар Токо?

— Мурат не пожела да ми обясни. Струва ми се, че е загинал, когато е защищавал Мурат от глутница вълци.

— Значи — живот за живот!

— Да, живот за живот! Ще има още с какво да ни радва това умно уйгурско момче.

След две години това умно момче беше вече в университета, където учудваше всички с паметта си. Когато му даваха страница с непознат текст, той го прочиташе и веднага го повтаряше наизуст.

В четвърти курс това умно момче подари на Сергей Антонович, а после и на мен, красиво издание на томовете на Авицена в негов

превод. И даже се дипломира преди мен. Макар и с три седмици, но по-рано.

Да, имаше за какво да си спомням, докато пътувах до Москва, после до Рим и после на летището „Леонардо да Винчи“, чакайки няколко часа самолета за Палермо.

4. ЕЗЕРОТО НА СПЯЩИТЕ ЛАСТОВИЦИ

— ЕОНА, ТИ ТВЪРДИШ, ЧЕ КРАСОТАТА ЩЕ СПАСИ СВЕТА, КАТО НАКАРА ЧОВЕКА ДА СЕ ПРЕОБРАЗИ ПО НЕЙНИЯ ОБРАЗ И ПОДОБИЕ?

— АЗ ТВЪРДЯ: КРАСОТАТА НЕ Е САМО ПРЕКРАСНАТА ФОРМА, НО ПРЕДИ ВСИЧКО Е СМИСЪЛЪТ НА УСВОЯВАНЕТО НА СВЕТА ОТ ЧОВЕКА.

— НО ЗЕМНИЯТ СВЯТ НАПРИМЕР Е СЪЩЕСТВУВАЛ В ЦЯЛАТА СИ КРАСОТА МИЛИОНИ ГОДИНИ ПРЕДИ ПОЯВАТА НА НАШИТЕ ПРАДЕДИ. И НЕ Е БИЛО НЕОБХОДИМО ДА СЕ СПАСЯВА.

— НЕГОВОТО СПАСЕНИЕ Е ВЪВ ВЕЧНОТО УСЪВЪРШЕНСТВУВАНЕ И НАТРУПВАНЕ НА КРАСОТА. ПО ОТНОШЕНИЕ НА ЧОВЕКА СВЕТАТ ЩЕ БЪДЕ СПАСЕН ОТ ДЕЙСТВЕНАТА КРАСОТА. ОТ КРАСОТАТА НА ПОДВИГА, НА БЕЗРАЗСЪДНИЯ ПОРИВ. ОТ СЪСТРАДАНИЕТО КЪМ БЕДИТЕ И НЕЩАСТИЯТА НА ВСИЧКО ЖИВО. НЕГОВОТО СПАСЕНИЕ Е ВЪВ ВЕЛИЧИЕТО НА ЖЕНАТА, УСПЯЛА В УРОДСТВОТО ДА РАЗЛИЧИ КРАСОТАТА. ПОМНИШ ЛИ КАК В СЪНЯ СИ ТЯ СЕ ПРИТИСКАШЕ КЪМ ЛИЦЕТО НА ГЕРОЯ, КОЙТО ВСЪЩНОСТ НЯМАШЕ ЛИЦЕ... СПОМНИ СИ КАК ВЕДНЪЖ ПРЕЗ ДЕТСТВОТО СИ ТИ СЕ СЪБУДИ И...

Събудих се от това, че по лицето ми пълзеше буболечка, може би мравка. „Откъде ли в края на март в къщи ще има мравки или бръмбари?“ — помислих си аз и отворих очи. Сред снопа лъчи на изгряващото слънце зад прозореца стърчеше главата на моя приятел

Юрка, по прякор Белия. Оказа се, че той ме гъделичка с дълга тръстика от прозореца.

— Ставай, сънливецо, нашите сигурно всички са вече при мелницата. И да не забравиш по-едра сол и сурови картофи, ще ги печем в пепел — едва чуто фъфлеше той и правеше отчаяни гримаси. — Дядо ти вече се мота из лозето, тъй че по-добре е да прескочиш през оградата, разбра ли?

Махнах му с ръка и той изчезна заедно с тръстиката. Задачата се усложняваше — с хляб и салам се бях запасил още от вечерта, а за картофите трябваше да се промъквам чак до кухнята през спалнята на родителите си. Операцията протече успешно, но на връщане аз се спрях до вратата, защото, без да искам, се загледах в мама, която спеше. Златисторусите и плитки бяха разплетени и се стичаха по гърдите на баща ми. Тя толкова силно бе го прегърнала, както момичетата прегръщат на пролет брезите, за да чуят не шуми ли вече в корените им сладкият брезов сок. Винаги съм знаел, че мама е много красива — когато тримата вървахме из града, всички, и мъжете, и жените, се обръщаха след нас. На репродукцията на Ботичели, която висеше в кабинета ни по история, от морската пяна, обявявана от зефири, излизаше майка ми Стеша. Но сега, в това утро за първи път ги видях, нея и татко, като едно цяло, слели се завинаги неразделни, както се сливат ручеите след дъжд. Тя притискаше бузата си към татковото лице, по-точно към мястото, където по-рано се намираще лявата страна на лицето му. Да, той нямаше лява половина на лицето, беше се върнал обезобразен от фронта и дори на партийния си билет бе сниман в профил.

„Нищо, Михаил Никифорович — казваше дядо, — за геройските ти дела и върху медали ще те излеят, помни думите ми, а при изработката на медали — дори и да си генералисимус — е необходим профил, само профил. Макар и да имаш сега едно око, то е като нивелир...“

Толкова пъти бях слушал от мама и от дядо за тези геройства, че ги знаех наизуст. Когато разказвах за татковите подвизи на другарите си, все добавях и нови подробности, така че в края на краищата и на мен самия започна да ми се струва, че не татко, а аз попадам от фашисткия концлагер в италианското градче Карара, за да троша мрамор от тъмно до тъмно, и че веднъж избягваме с помощника ми

Пьотър Баскаков в интернационалния партизански отряд и вече в отряда случаен куршум ще рани Пьотър в стомаха...

... В девет вечерта, както било уговорено, той дошъл в града и разбрал от свръзката, че почти оздравелият Баскаков е арестуван по донос на провокатор и изпратен в двуетажната сграда на кметството, където е настанена фашистката комендатура.

— Голяма ли е охраната? — попитал свръзката.

— Заедно с коменданта са петима. Останалите са заминали да правят хайка.

— Кога ще се върнат?

— Както обикновено към девет. А утре по изгрев всички ще ги откарат в каменоломната, за да ги разстрелят. И Баскаков, и цялото семейство, което се е грижило за него.

„Докато слънцето изгрее, росата някому ще изгори очите“ — издумал непонятната за свръзката фраза баща ми и започнал да се промъква през плетищата от сухи къпини към комендатурата.

Когато съвсем се стъмнило, внимателно, за да не изпраци някоя суха вейка, той се изкатерил на пинията срещу прозореца на коменданта. Онзи разглеждал снимки в дебел албум и от време на време се ухилвал. „Сега ще видим как ще ми се хилиш, кръвопиец!“ — с ледена ярост помислил той и висейки на ръце, преминал по клона и се прехвърлил на балкона. Тъй като балконската врата била заключена, той изкъртил с рамо стъклото и допрял валтера до слепоочието на коменданта. Онзи изгубил съзнание или се престорил, че го губи, но след като излели гарафата с вода върху главата му, се свестил. Със задоволително твърд глас хер комендантът обяснил на дотичалите поради шума автоматчици в чии ръце се намира животът му, макар че това било очевидно и без обяснения.

— Да сложат автоматите си на креслото, а самите те да застанат в ъгъла! — изкомандувал той на коменданта.

Всичко било изпълнено без усложнения. Баща ми затворил двамата автоматчици в огромния сейф, автоматите метнал на рамо и повел коменданта в мазето, където в една от трите килии млад немец — почти още момче — с помощта на двама треперещи от страх и отвращение италианци карабинери и училищната динамомашина се опитвал да изтръгне от разголения вързан Баскаков сведения за партизаните. Сигурно лицето на непознатия човек, кървящо от бодлите

на къпините и от счупеното стъкло, изкарало момчето от равновесие, то не успяло да прецени трезво положението и рухнало с куршум в главата, а дулото на валтера отново се опряло в податливия комендантски гръб.

— Да се развърже и да се облече! — процедил баща ми през зъби, усещайки чрез желязото на пистолета как потреперва мекият охранен гръб. — Къде е семейство Белоне? В съседната килия ли? Марш там, говедо, това не ти е да разглеждаш албумче със снимки!

От съседната килия излезли осем души, от които пет малолетни и една девойка с черни кръгове под очите.

— Не трябва да пипате Стефания — изплакала майката на девойката. — Умолявам ви, тя няма още и шестнадесет години...

— Взимай автоматите, Пьотър, качвай ги на камиона, който чака на двора, и изчезвай сам знаеш къде — казал баща ми на руски. — Ще ти осигуря прикритие.

— Без тебе, Миха, нито крачка. Ако щат, нека пак ме измъчват — отговорил Баскаков също на руски, защото, за разлика от втурналия се с окървавено лице свой другар, той не знаел никакъв друг език. На бузата му се появил тик.

— А за тая гвардия хора кой ще се погрижи? Баскаков, като старши по чин ти заповядвам: заминавайте! И да не забравиш после да бутнеш камиона в пропастта. Аз все някак си ще се измъкна. Да става каквото ще!... Побързай, нямаш време. Току-виж се върнала от лов цялата им разнокалибрена команда. Давай! Дано да имаш късмет! Провери резервоара за бензин, разбра ли?

— Ама аз без тебе... — опитал се пак да започне своето Баскаков, при което спасителят му така го погледнал, че Пьотър само махнал с ръка от досада. Семейство Белоне бързо се качили на камиона и скоро шумът на мотора заглъхнал зад хълма...

По-нататък в моите разкази пред приятелите имаше пропуск. Колкото и да се опитвах да разбера от баща си как е завършила тази вечер, как е успял да задържи върналите се от хайка фашисти цели няколко часа — той винаги мълчеше. Известно е само едно: след седмица са го донесли в партизанския отряд двама овчари със саморъчно направена от тях носилка. Бил е обезобразен. Почти в безсъзнание, бълнуващ. Вече и войната била свършила, и другарите се разпръснали кой накъде — от Испания до Русия, — а той все не идвал

на себе си. А когато най-после дошъл — първото, което видял с единственото си око, било разплаканото лице на девойка. На същата онази девойка, която тогава била освободена от килията и скоро след това изчезнала с Пьотър Баскаков в спасителната тъмнина на клисурата...

Мамо Стефания, Стеша Белоне, самолетът ме носи над твоята и моята земя и брадатият пилот с фуражка с кокарда се навежда над мене и ми казва: „Ето, синьор, погледнете, сякаш са розови раковини в сред синьо-зелените вълни. Това са кариерите на Карара, ако не беше този мрамор и самият божествен Микеланджело нямаше да създаде ни «Давид», ни «Оплакването на Христос»... Как? Вие сте роден в Карара? Охо, а акцентът ви е неаполитански и това си заслужава да пийнем от най-хубавото в света ламбруско вино... Убедихте ли се? О, вие сте за Сицилия! И то археолог? Браво, синьор!“

Мамо Стеша, как си го намерила край ручея, как си го укрила от предатели и преследвачи, как си му вдъхнала памет, воля за живот, самия живот. Самолетът ме носи над моята и твоята земя и аз чувствавам как са се слели в мен твоята и татковата кръв, както се бяхте слели вие с татко в онова утро, когато твоите коси се стичаха по неговата гръд. Как съумя ти без ни един възглас или въздишка да преживееш с него и с мен отначало в селцето зад Урал като преселници, после в Джекказган и накрая в дядовата къща в Алма Ата. Когато попораснах, даже аз не се решавах да го целуна там, където някога е било лицето му, а ти изобщо никога не си виждала отблизо татковото лице освен на снимки отпреди войната. Ти ми слагаше компреси върху разсечената вежда след като повтарачът Бусига нарече баща ми урод и после четирима учители се мъчеха да откопчат ръцете ми от неговото гърло... Ти ми казваше: „Бъди спартанец, не хленчи, син на герой, твоят баща е най-прекрасен от всички.“ Мамо Стеша, през рева на самолетните мотори аз чувам нежната песен на карарските раковини: „От всички най-прекрасна е Стефания...“

* * *

Баща ми само два пъти ме изненада. Първия път, когато получи министерска премия, не си спомням точно дали беше хиляда и

петстотин или две хиляди рубли, той купи за всичките пари коняк, водка и различни храни и със служебния камион отпраши в планината, където в пансион за инвалиди от войната доживяваха дните си сакати без ръце и крака, загубили паметта си, глухонеме и парализирани. След седмица отидохме с дядо да го приберем. Той ни последва без упорство, а в къщи падна на колене пред майка ми и на италиански, за да не разбере дядо, й каза: „Прости ми, на мен, кучия син, прости, Стефания. Преклонената глава сабя не сече. Кълна се в Карара — ни капка алкохол няма вече да сложа в устата си.“ И той удържа думата си.

После, след около три години пристигна от Москва Баскаков. Къдрокос, с живи очи, в генералска униформа, той като дете се изумяваше от нашата библиотека, от крушите и ябълките в градината, от гергините, високи до покрива на бараката, които отглеждаше мама.

— Освободи шофьора си, Пьотър — каза баща ми. — Неделя е, а ти вече половин ден задържаш колата. Нали и той има семейство.

— А ние за какво сме воювали, за какво сме проливали кръвта си? — весело попита генералът, но все пак освободи колата. Той изкара в държавната вила в планината цял месец и от време на време ни навестяваше. Преди да си замине за Москва, той сложи на масата пред татко зелен плик.

— Ще ти кажа, Миха, като на фронтови другар, само не се обиждай, братле — зле живееш. Старинните книги — хубаво, че ги имаш, крушите и ябълките — също. Но няма да е зле да надстроиш и втори етаж на къщата. И вила в планината да си направиш. Ако поискаш, ще ти издействувам парцел.

Татко се намръщи, започна да трие с длан червената, с точици от барут, страна на лицето си. А Баскаков нищо не забелязваше и продължаваше да се разпалва.

— От мене съвет, Никифорич, като начало поне гарнитура си набави, а? В плика съм ти сложил парици и телефона на управителя на магазина в окръга, разбра ли? Я не се дърпай, аз живота си дължа на тебе, Михаил. Дай да се прегърнем за довиждане.

— Прегърнала мечка овцата — глухо отвърна баща ми, без да стане. — Значи зле живея, така ли? С гарнитура не съм се обзавел, а? Ти да не си забравил към кои места ти прикрепяха проводници с ток господарите на имения край Рейн? Притежателите на вили!

Любителите на виенска мебел! Не съм очаквал това от тебе, Пьотър Борисович! Не те ли е срам от бойците, чиито кости сега червеите гложат в земята?

Баща ми получи сърдечен пристъп и мама както винаги му направи камфорова инжекция.

Баскаков прекара цялата нощ край баща ми. Непрекъснато пиеше, почти без да яде, но не го хващаше. Цяла нощ молеше прошка от баща ми, казваше, че го е подвела жена му, сметкаджийка, която всъщност не обича, че той, Пьотър Баскаков днес е предал баща ми, но ако пак има война, той ще се хвърли за него и в огън, и във вода.

— Ох, обичаш ти, Баскаков, да преливаш от пусто в празно — най-после проговори баща ми, който не беше злопамятен. Ясно, че беше простил на приятеля си, но той повече не се появи у нас.

* * *

Момчетата ме чакаха край мелницата. Ние тръгнахме нагоре по хълма през разкаляната, на места поизсъхнала градина, с остатъци от миналогодишни листа и тук-гаме стърчащи кафяви ябълки. На вкус изглеждаха малко гнили, но затова пък миришеха на ланшно лято. Бяхме шестима, всичките от едно училище. Водачът ни Чава носеше на колана си истински фински нож в калъф. Ние страшно му завиждахме още и за това, че миналата седмица той бе намерил край Ластовичето езеро скривалище от времето на гражданската война. Както гонел с кучето си лисица, попаднал в яма, където под изгнилия брезент и скапаните дъски лежали плътно един до друг четири сандъка. В единия имало добре намаслени винтовки, но без патрони. Другите сандъци Чава не беше отварял. Това трябваше да сторим заедно, като същевременно изтъкнем колко верен приятел ни е той.

Дълго търсихме скривалището, замаскирано под пожълтялата шума, но най-после го намерихме. Радостта ни беше безгранична. Решихме да сложим няколко големи снаряда в изкопаната яма и да накладем отгоре огън, така че да гръмне като на война. В сандъка със снаряди намерих граната, която приличаше на зелен портокал, само че със стени на баклавички, и хукнах да се похваля на Чава.

— Дай я тука — каза той, — всичко в скривалището е мое.

— Няма да я получиш, няма да я получиш, само напразно ще се измъчиш! — смеех се аз, подскачайки на един крак.

Чава се разсърди, скочи върху мен и започнахме да се борим. Не знам как се появи в ръцете ми стоманеното пръстенче с мустачки, но добре помня бялото му като памук лице, когато той започна да отстъпва към големия камък и непрекъснато да повтаря:

— Само не си отваряй ръката! Само не си отваряй ръката!

Когато Чава се шмугна зад камъка, чух до ухото си гласа на татко:

— Той е прав, Олег, не трябва да си отваряш ръката, защото гранатата ще се взриви.

Човекът, който поразително приличаше на баща ми, но с онова, необезобразеното от войната лице, здраво стисна ръцете ми.

— Хайде да слезем до водата — говореше ми тихо той. — Нали знаеш, Олег, защо езерото се нарича Ластовиче?

— Защото те никога не отлитат през зимата оттук, а лягат на дъното... Хващат се с крачета и спят в езерото до пролетта — казах на този, който приличаше на баща ми.

— Така е, Олег. Все пак някои ластовички отлитат на юг, скрити под крилата на жеравите. Или на гърба на щъркелите. По-внимателно слизай, стъпвай с ботушите напреко на склона, за да не се хлъзгат. Виждаш ли, водата вече е съвсем близо. Сега малко разхлаби ръката си, ще се опитам аз да хвана това нещо. Отпускай, отпускай, не се страхувай. Дори след като щракне, има достатъчно време да се избавим от нея. Отвори си ръката ти казвам!

— Не мо-ога. Ръцете ми се вдъ-ъ-ървиха! — траках аз със зъби и не можех, съвсем не можех да ги разтворя, както тогава върху гърлото на Бусигин.

Тогава тайнственият човек в тънката не според сезона, чудновата риза и със сините шушлякови панталони така стисна китките ми, че извиках от болка. Гранатата започна да пада към земята, но той я улови във въздуха и я метна в езерото, като същевременно успя да ме събори на тревата и да ме прикрие с тялото си. Чу се гръм. От водата израсна стълб от тънък лед и вода, в който се пречупиха слънчевите лъчи.

— Ура, ура! — надвикваха се момчетата. — Гледай ти, колко риба! И даже умряла видра!

— Братлета, правете сала, ще печем карас на огън — викаше и Чава.

Извадихме доста риба, почти цяла кофа. А непознатият, който приличаше на баща ми, изчезна, сякаш изобщо не се беше появявал. Заедно е него изчезнаха и скривалището, и двата снаряда, сложени вече в огнището. Дори когато станахме десетокласници, пак от време на време ходехме на Ластовичето езеро и продължавахме да търсим скривалището. Безрезултатно. Сякаш вдън земя бе потънало.

В края на краищата аз и сам започнах да се съмнявам в реалността на това, което бе се случило. Че е имало скривалище — имало е, че сме яли печена риба — яли сме, дори и в къщи бях занесъл няколко парчета. Но от възрастните — още повече в сини панталони и лятна риза — никой не е бил край езерото. Така твърдеше цялата ни чета, включително и Чава.

И само Белия, чак когато заминаваше за авиационното училище, ми призна: да, той бе видял мъжа със сините панталони. И как внимателно сме се спускали с него към водата, и как той метнал гранатата — всичко бе видял Белия. Само че приличал като две капки вода на неговия баща. Макар и да изглеждал по-млад.

5. ЕПИДЕМИЯТА

— ЕОНА, ДОСЕГА НЕ ВЯРВАХ В СЪЩЕСТВУВАНЕТО НА ИЗВЪНЗЕМНИ. МИСЛЕЩИ ОБЛАЦИ, ХОРА-ГЪБИ, ХОРА-ОКТОПОДИ, ОДУШЕВЕНИ УПЛЪТНЕНИЯ ОТ СВЕТИНА — ВСИЧКО ТОВА СПОРЕД МЕН СА ИЗМИСЛИЦИ И ГЛУПОСТИ. А УЧИТЕЛЯ СМЯТА, ЧЕ ДРУГИТЕ СВЕТОВЕ СА ПОВСЕМЕСТНО НАСЕЛЕНИ, НО ОБИТАТЕЛИТЕ ИМ СА ТОЧНО КОПИЕ НА ЧОВЕКА. ТЪЙ КАКТО СА ЕДНАКВИ АТОМИТЕ ВЪВ ВСЕЛЕНАТА ИЛИ СПИРАЛИТЕ НА ГАЛАКТИКИТЕ...

— НО ЗАЩО АТОМЪТ ДА НЕ МОЖЕ ДА БЪДЕ С РАЗМЕРИТЕ НА КОЛИЗЕУМА, А ГАЛАКТИЧЕСКИТЕ СПИРАЛИ ДА НЕ СА ИЗТЪКАНИ ОТ СРЕБРИСТИ КЛОНКИ? РАЗУМЪТ Е МНОГООБРАЗЕН И МНОГОИЗМЕРЕН. ЧОВЕКЪТ Е СТАНАЛ ЦАР НА ПРИРОДАТА СЛУЧАЙНО. И КОСМИЧЕСКИТЕ КОРАБИ, И СИНХРОФАЗОТРОНИТЕ, И ПОДВОДНИЦИТЕ, И ТЕЛЕВИЗИОННИТЕ КУЛИ СА МОГЛИ ДА БЪДАТ СЪЗДАДЕНИ НАПРИМЕР ОТ ПОТОМЦИТЕ НА ДИНОЗАВРИТЕ, АКО ДИНОЗАВРИТЕ НЕ БЯХА ИЗМРЕЛИ ПРЕДИ 65 МИЛИОНА ГОДИНИ ПРИ ЗАГАДЪЧНИ ОБСТОЯТЕЛСТВА.

— ДОПУСКАМ, ЧЕ СИ ПРАВА, ЕОНА, НО СЕ ГОВОРИ, ЧЕ НЯМА НИ ЕДИН ДОСТОВЕРЕН ФАКТ ЗА ПОЯВЯВАНЕТО НА ИЗВЪНЗЕМНИ НА ЗЕМЯТА.

— ТВОЯТ МОЗЪК МОЖЕ ДА ПОЕМЕ ДВАДЕСЕТ МИЛИОНА ТОМА ПЛЪТЕН ТЕКСТ. ТОВА СА ПОЧТИ ВСИЧКИ КНИГИ НА ЗЕМЯТА. КАК СИ ЗАБРАВИЛ ТОГАВА ОНАЗИ СТАТИЯ, КОЯТО НА ВРЕМЕТО РАЗМАХВАШЕ ПРЕД ЦЕЛИЯ УНИВЕРСИТЕТ?

ПРИПОМНИ СИ ЗА МИЛАНСКОТО СПИСАНИЕ „ПАНОРАМА“...

— СРАМ МЕ Е, ЕОНА, НО СЪМ ЗАБРАВИЛ ЗА НЕЯ.

— ЩЕ ТИ ПРИПОМНЯ, ЗАБРАВЯЩИЙ. ТАМ СЕ ГОВОРЕШЕ ЗА ЕДНО СЪЩЕСТВО, НИСКО, СЪС ЗЕЛЕНА КРЪВ, КОЕТО Е БИЛО НАМЕРЕНО НА 7 ЮЛИ 1948 ГОДИНА ДО ПАРЧЕТА ОТ НЕПОЗНАТ ЛЕТАТЕЛЕН АПАРАТ В МЕКСИКО, НА 45 КИЛОМЕТРА ОТ ГРАД ЛАРЕДО. СЪЩЕСТВОТО Е БИЛО ЧЕТИРИПРЪСТО, БЕЗ ЕЗИК И ЗЪБИ, БЕЗ УШИ И НОСОВИ ОТВЪРСТИЯ. НАПРЕГНИ ПАМЕТТА СИ — ИМАШЕ ДВЕ СНИМКИ НА ФОЛИОТО.

— СПОМНИХ СИ, ЕОНА, А НА МЯСТОТО НА УШИТЕ СЕ НАМИРАХА ОЧНИТЕ ЯМИ... ПРЕДИ ПЕТСТОТИН ГОДИНИ СЪЩО Е ИМАЛО ЖЕЛАЕЩИ ДА РАЗКАЗВАТ ЗА ХОРА С „УСТИ МЕЖДУ РАМЕНЕТЕ“ И С „ОЧИ В ГЪРДИТЕ“.

— ПРЕДИ ДА ИЗГОРИ И ДА СЕ РАЗПАДНЕ, АПАРАТЪТ Е ПРЕЛЕТЯЛ ЧЕТИРИ ХИЛЯДИ КИЛОМЕТРА НАД ЗЕМЯТА. И ТО ЗА ПО-МАЛКО ОТ 54 МИНУТИ. НАБЛЮДАВАЛИ СА ГО С РАДАРИ, ТЪЙ ЧЕ СТОЙНОСТТА Е ПРИБЛИЗИТЕЛНО ТОЧНА.

— ПРИЗНАВАМ, ЧЕ ПРЕЗ ЧЕТИРИДЕСЕТ И ОСМА ГОДИНА С ТАКАВА СКОРОСТ ОЩЕ НИКОЙ НЕ БЕШЕ ЛЕТЯЛ. НО КАК ДА ПОВЯРВАШ, ЧЕ ДЖУДЖЕТО СЪС ЗЕЛЕНА КРЪВ, ЧЕ БЕЗЗЪБИЯТ УРОД С ЧЕТИРИ ПРЪСТА МОЖЕ ДА ПИЛОТИРА КОСМИЧЕСКИ КОРАБ?

— ТИ ИМАШ ПЕТ ПРЪСТА, ЗАБРАВЯЩИЙ, САМО ПОРАДИ ТОВА, ЧЕ СИ ПРОИЗЛЯЗЪЛ ОТ КИТКОПЕРЕСТА РИБА ОТ ДЕВОНСКИЯ ПЕРИОД С ПЕТ РАЗЧЛЕНЕНИЯ НА ПЛАВНИЦИТЕ.

— ТОГАВА, ЕОНА, ИСКАМ ДА ВИДЯ ЛЕТЯЩИЯ УРОД В ЛИЦЕТО.

Самолетът от Рим се приземи в Палермо късно вечерта. Беше топло и сухо. Средиземноморските звезди висяха над самото летище като под купол на планетариум. Дори над бетонните писти се усещаше тръпчивият мирис на кипариси. От самата стълбичка чак до ниската сграда на летището ни съпровождаха дванайсетина яки карабинери.

— В Рим ни посрещаха сестри с Евангелие и разпятие в ръце, а тук — дяволи с автомати — чух разговора на две от спътничките ми — монахини. Тази, която беше с около глава по-висока от мене, се прекръсти.

В митницата върху цялата стена беше изписано: „За да се предпазите от отравяне, употребявайте храната само след продължителна термична обработка. Помнете, че причините за епидемията все още не са установени!“

— Каква епидемия има? — тихо попитах митничаря — набит младеж с кафяви очи и с пресен дъговиден белег на бузата.

— Що ли не говорят хората, синьор. Според едни е от зехтина, според други — от застоялата вода. На кого каквото му разбира главата. А въобще до днес сутринта са пукнали 178 нещастни хорица. — Той вдигна очи към тавана. — Приеми ги с мир, господи всемогъщи. А вие, синьор, моля да отворите куфара си. Някаква храна да имате?

Тъмноокият внимателно отдели на една страна всичко онова, с което исках да зарадвам Учителя: два бородински хляба, буркан със сельодка, целофанирани пакетчета с клюква.

— Продуктите, синьор, се конфискуват. Строго е забранено да се внася храна. Нима не са ви уведомили преди излитането в Рим? Между другото, необходима ли ви е квитанция за конфискуваното?

— Ще мина и без тази хартийка — усмихнах се аз. — Макар че ума ми не го побира как ще подложите сельодката на термична обработка?

Юначагата ми намигна и веднага се зае с монахините. Прекосих празния салон и взех такси.

— Хотел „Конхилия доро“ — казах на шофьора — и моля ви, няколко днешни вестника.

— Имам само „Гласът на Палермо“. Останалите можем да купим по пътя, стига да завием малко в посока към църквата „Сан Джовани“, която, между другото, е от дванадесети век.

— Карайте тогава направо в „Златната раковина“.

Почти една трета от първата колонка заемаше снимката на мъж в локва от кръв с раздробен череп. „Нова мафия — гласеше надписът. — Нелегално правителство на Италия, което здраво се опира на двата кита — на търговията с наркотици и на корупцията. Кулминация на тероризма в столицата на мафията Палермо — това е вече сто и третото убийство само през тази година.“

Зачетох се в статията, препечатана от лондонския „Сънди таймс“. Оказва се, че мафиозите вече отдавна вместо със спекула на недвижимо имущество и строителни материали се занимават с изкупуване на игрални домове, отвличане на хора и с търговия на наркотици. „Конкуренцията в тази търговия е толкова висока, че не престава кървавата война между клановете. Всяка седмица се извършва поредното убийство или загадъчно изчезва нова жертва. В Палермо се говори, че бетонните основи на новите строежи в покрайнините на града са се превърнали в гробници, запълнени с трупове на мафиози.“ Главатарите на клановете отдавна са установили директна връзка между Палермо и Ню Йорк.

„Гласът на Палермо“ не съобщаваше нищо за епидемията, обаче на третата колонка горе с големи букви бе написано: БЕЗЧИНСТВАТА НА ИЗВЪНЗЕМНИТЕ ПРОДЪЛЖАВАТ. ВЧЕРА ПРИШЪЛЦИТЕ НАГЛО СА ИЗГОРИЛИ С ХИКС-ЛЪЧИ БАДЕМОВАТА ГОРИЧКА В ПОКРАЙНИНИТЕ НА АГРИДЖЕНТО. Отдолу имаше снимка на летяща чиния, която приличаше на обърната гъба манатарка. Тази жалка имитация се представяше за снимка (любителска), направена от един шофьор, страдащ от безсъние. Под „манатарката“ следваха такива невъобразими глупости, че побързах да обърна страницата. И късмет! Там имаше интервю с Учителя под заглавие „Градината на доброжелателството и развлечението на душата“. След като изброява заслугите му, силно преувеличени, както се прави при интервю с чужденец, кореспондентът започва интригуваща беседа:

КОРЕСПОНДЕНТЪТ: Скъпи професоре, истина ли е, че сте се заклели да изкопаете на хълма Чивита и да върнете на стопаните му сребърния глобус, който нито един подемен кран не може да вдигне?

ПРОФЕСОРЪТ: Тъй като вече много векове никой не е виждал глобуса, изглежда, че би трябвало да се закълна пред тогавашния крал Роджер Втори. Нали по негова заповед арабският мъдрец ал Идриси е ръководил строежа на сребърното подобие на небесния свод и на големия кръг, който изобразявал повърхността на нашата планета. Върху трепкащия диск са били гравирани седем земни климата с техните „страни и области, брегове и поля, течение на водите и устия на реките“, както е писал ал Идриси в манускрипта си „Развлечение на измъчения от странствувания по областите“. Към манускрипта са били приложени седемдесет отделни карти. Що се отнася до подемния кран, съдете сами — сребърното чудо е тежало около шестдесет и пет тона.

КОРЕСПОНДЕНТЪТ: От такава сребърна грамада може да се отлее не един кран! Но, извинете, за вашето сребърно чудо е било необходимо и не съвсем малко помещения...

ПРОФЕСОРЪТ: Предполага се, че това е била древната норманска кула, добре известна и на вас, тъй като се намира до вашата редакция. Между другото, пет века след безвъзвратната гибел на глобуса в кулата са направили обсерватория.

КОРЕСПОНДЕНТЪТ: Малко си противоречите, професоре. Как може да се намери глобус, който е разрушен?

ПРОФЕСОРЪТ: Така предполагат повечето учени. Според тях около 1160 година тук, в Палермо, въстанали недоволните от новия крал Вилхелм Лошия, нали си спомняте. И между другото, те разграбили парченце по парченце и сребърния глобус. Но аз съм на друго мнение. Първо, глобусът не е бил правен в Палермо, а в крепостта Чивита, която не е толкова далече оттук. Чивита е била основана почти по същото време, както и Палермо, но в Чивита явно преобладава елинската култура, тъй като крал Роджер, макар и да е бил норман, обожавал древна Гърция. Всъщност в Чивита той е прекарвал понякога по половин година. По-нататък. Едва ли престарелият ал Идриси би

преживял гибелта на своята рожба и още повече, надали би почнал да пише продължението на своя безсмъртен труд за Вилхелм Лошия. А той, представете си, го е написал. Говоря за съчинението „Градината на доброжелателността и развлечението на душата“ със седемдесет и три карти. Това именно ме кара да се надявам, че ще намеря глобуса в Чивита.

КОРЕСПОНДЕНТЪТ: Вашата хипотеза изглежда убедителна.

ПРОФЕСОРЪТ: Тя не е само моя хипотеза. На времето за съдбата на глобуса блестящо бе писал нашият руски поет и историк Сергей Николаевич Марков! И изключителният арабист Крачковски също има пръст в това. Изобщо, както е казал Нютон — стоим на плещите на гиганти.

КОРЕСПОНДЕНТЪТ: Кога се надявате да намерите глобуса?

ПРОФЕСОРЪТ: Засега още не е известно къде е била обсерваторията в Чивита. Но ние не търсим само глобуса, а правим разкопки на целия град.

КОРЕСПОНДЕНТЪТ: Плъзнали са слухове, че във връзка с епидемията много членове на вашата експедиция спешно са напуснали Сицилия...

ПРОФЕСОРЪТ: Това не са слухове. Седмина си заминаха: американци, турци, шведи и един французин... Това е тяхно право. Никого не можем да задържаме. Но разкопките продължават. И ще продължават.

КОРЕСПОНДЕНТЪТ: И един страничен въпрос, професоре. Във връзка със същата тази загадъчна епидемия говорят, че тя е предизвикана от намесата на пришълци — било от други звезди, било от бъдещето — в нашия земен живот.

ПРОФЕСОРЪТ: Науката борави не със слухове, а с факти. Що се отнася до пришълците, то археологията има работа само с пришълци от миналото — това са древните предмети, които вадим изпод земята. И те са показани във всички музеи.

КОРЕСПОНДЕНТЪТ: Извинете, не сте ли забелязали нощем летящи чинии над Чивита?

ПРОФЕСОРЪТ: За разлика от астрономите археолозите нощем спят.

С вестника под мишница се втурнах в стаята на Учителя.

— Поздравявам ви, Сергей Антонович! Главозамайващо интервю!

Учителя лежеше, по-точно беше в полулегнало състояние, подпрян на три възглавници. Беше поотслабнал и изглеждаше уморен. Бегло погледна интервюто и остави вестника до себе си на леглото.

— Здравата работят, дяволите! Днес следобед се втурнаха без разрешение при мен с лекомислените си въпроси, а вечерта, ето ти ги отпечатани. — Той леко ми се усмихна. — А вие, Олег, сте юнак! Разбрали сте всичко и веднага пристигате. Закъсах със сърцето, и то сериозно. Не по-малко от седмица още трябва да се въргам в леглото. Сега съм като броненосец с пробойна под ватерлинията. Отгоре нищо не се забелязва, но чувствавам как постепенно потъвам под вълните...

— Ще закърпим пробойната, Учителю — казах бодро. — Донесъл съм мумийо, облепихово масло, узрял глог. Добре, че се сетих да ги сложа в чантата, а не в куфара. Иначе и тях щяха да конфискуват на митницата заедно със сельодката и черния хайвер, под предлог, че има епидемия. Нима наистина са измрели едва ли не двеста души?

— Плюс тройно повече полудели. Изобщо тук се е завъртяла една въртележка... Виденията на Мурат са детски приказки в сравнение с този ад... Надявам се, че митничарите не са намерили подаръка на Марио, нали?

Сложих двуглавото гущерче, обвито с памук, върху дланта на Учителя. Той го разгъна и внимателно разгледа странното животинче от всички страни.

— Имай предвид, Олег, възможно е това да е ключът към разгадаването на необяснимите събития през последните два месеца, включително и епидемията.

— Епидемия! Странна въртележка! Разни идиотщини! Извънземни! — недоумявах аз. — Умолявам ви, обяснете ми все пак

какво става тук!

... А ето какво ставаше всъщност.

Една юлска нощ в пристанищния град Сигона стана земетресение. Беше събота, денят на почитания тук светец — великомъченика Джузепе. Още от сутринта автомобилните колони се стичаха отвред към гробището при църквата „Сан Джузепе“. Службата завърши към един след полунощ, затова повечето от пристигналите останаха да спят при роднини или направо в колите си край гробището.

Към два и половина земята потрепери и съдовете в къщите издрънчаха. Тук земетресенията не са рядкост и никой не обърна внимание на земните трусове. Имаше обаче хора, които се разтревожиха защо не престава виенето на кучетата, кудкудякането на кокошките и грухтенето и квиченето на свинете. След още половин час Сигона бе обхваната от масово безумие. Всички изскачаха от къщите си по бельо, катереха се по покривите, по дърветата, хленчеха и викаха несвързани думи. До сутринта неколцина, обладани от халюцинации, починаха в страшни мъки. Бригадата от лекари, която пристигна към обяд от Палермо, се луташе в догадки относно причините за бедствието. Наложиха се с помощта на полицията Сигона да бъде изолирана. Положението обаче не се подобряваше. Лудостта обхвана и двама от лекарите, също и десетина полицаи. Те наистина останаха живи, но властите, като имаха предвид сериозността на събитието, извикаха на помощ военните. Те скорострелно изселиха жителите на Сигона, а след още седмица около града вече блестеше обръч от бодлива тел. На мнозина тази ограда се струваше излишна, защото и без това надали някой би се решил да се разхожда из мъртвия град.

— И колко са изселените от мъртвата Сигона? — попитах Учителя.

— Ако съдим по пътеводителя, градът е наброявал около две хиляди жители. Лудостта е обхванала само една трета от тях — и това е загадка. Здравите са настанени из околните села. А болните — във военната болница, която е доста близо, в района Солунто.

— Значи в специална военна болница, военна... — почуквах с пръсти по масата. — Извинете, Сергей Антонович, но при цялото си желание да открия връзката между събитията в Сигона и този двуглав гущер — не мога.

Учителя гледаше гуцера с леко премрежен поглед. Небесносиният халат само подчертаваше нездравата бледност на лицето му.

— Не бързайте, Олег, да се предавате. Още не съм ви казал най-главното. Тук от ухо на ухо се говори, че сега в Сигона се плодят много двуглави. И не само гуцери. И мишки, и плъхове, и бръмбари, и гълъби. Пък и не само двуглави. Има и двуопашати, осемпръстни. С обезобразени тела. Без черепна кутия. Даже без мозък. Множество уродства, при това съвсем неочаквани.

Думите на Учителя отекваха в съзнанието ми глухо като подземни взривове. И си представих, че съм самотен астроном в планината, който през една лунна нощ изведнъж забелязва, че към Земята се приближава жив космически облак от отвратителни твари, сладострастно и жадно взираци се в нейната красота, и тези изроди се приближават съвсем не както предвижда небесната механика, а невероятно бързо — облакът вече е увиснал над снежния хребет и трябва в броени минути да се вземе решение за отпор срещу нашествието на чудовищата.

— Марио сигурно отдавна е забравил за гуцера, няколко години изминаха оттогава. А може и да си спомни? Сега ще му звънна по телефона. — Отворих бележника си и се протегнах за телефона.

Учителя вдигна пръст към устните си:

— Олег, за епидемията нито дума по телефона! Предпазливостта няма да ни навреди. И изобщо — никакви излишни въпроси на тази тема. Знае ли човек какво ни е надвиснало тук над главата. Защо досега не пускат никого от Световната организация по здравеопазването? Защо забраниха достъпа на всички чужди лекари, освен на американските? Ами тези извънземни що за идиотщина са? Разбирам, за вестникарите това е златна мина — как да не прогърмят света със своите извънземни. Но може и просто да отвличат вниманието от епидемията.

— Утре от сутринта ще се заловя с вестниците — казах аз. — Що се отнася до пришълците, трябва да се порови по-издълбоко.

— Утре ще идете в Чивита, Олег. Не бива експедицията окончателно да се разпадне. И вземете със себе си онази зелена папка, дето е на шкафа отляво. Там са вестникарските бръщолевения за

извънземните. Между другото, вие май още не сте се настанили. И не сте вечеряли...

— Стаята ми е срещу вашата, Учителю. А за вечеря ще изпия едно топло мляко в бара и после ще се разходя пет-десет минути. Тъкмо да звънна на Марио от автомата. Прав сте, напълно възможно е извънземните да подслушват телефонните разговори от хотела.

Бегла усмивка премина по изсъхналите устни на Учителя, също като лунна сянка.

— След разговора си с Марио пак се отбийте при мен.

Стена от тръстики се беше проточила от самия хотел чак до невидимото море. Сухите стебла леко прозвънваха от вятъра. Отдясно към улицата настъпваха уродливи месести кактуси, които приличаха на модернистични скулптури. Зад двуметровите кактуси се забелязваха двуетажните къщи на местните богаташи. Ни един прозорец не светеше — Сицилия заспива рано.

Набрах номера на Марио. Дълго никой не ми отговаряше. Вече се бях отчаял, когато изведнъж прозвуча напевният глас, който бих разпознал сред хиляди други:

— Слушам.

— Антонела бела — казах развълнувано. — Може би ще си спомниш за Олег? С нежния прякор Земеров.

Нашего брата археолозите тя наричаше винаги по един и същи начин — земерови.

И отново дълго мълчание.

— Антонела — прошепнах аз.

— Откъде се изсипа? — попита и тя шепнешком. — От Москва? От Рим? От Меркурий?

— От Палермо. От „Златната раковина“. И смятам да ти звъня непрекъснато, докато не ми свърши визата. Извикай, моля те, Марио на телефона.

Слушалката потрепери от плач.

— Света мадона, той е в болницата на бенедиктинците. А преди това едва не умря в Солунто. Господи, колко се мъчи, как бълнуваше! Но, слава богу, остана жив. — Тя пак зашепна: — Преместих се тук, при него, защото мама съвсем закъса без Марио.

Попитах я:

— Не помниш ли точната му диагноза, Антонела? Може би ще трябват някакви лекарства?

— Това е и най-ужасното, че никой нищо не знае. Просто наричаме това епидемия. Мнозина вече умряха, сигурно си чул. Направо е чудо, че този ден не отидох с Марио в Сигона — пак изхлипа тя.

— Може ли да посетя Марио в болницата?

— Само в неделя от четири до шест. През другите дни монасите не пускат. Много е строго при тях.

— Вдругиден е неделя. Да се срещнем в три при картинната галерия. Заедно ще отидем при Марио.

— При галерията ли? Край фонтана „Трите лилии“? На нашето любимо място? Не си ли го забравил? — тъжно попита тя.

— Нищо не съм забравил, Антонела бела — казах аз. — Ако ти потрябва помощ преди нашата среща, обади ми се в „Златната раковина“. Но имай предвид, че утре почти през целия ден ще бъда на разкопките. Лека нощ!

— Познавам те, Земеров. През всичките тези години ни един телефон, ни един ред, а пожелавах лека нощ, сякаш сме се разделили вчера. Остроумно. Кому пожелавах лека нощ — на мен или на себе си?

— На Средиземното море. Ти май го беше нарекла земеобятно, помниш ли? И къде може да се отиде по лунната пътечка не си ли забравила?

— Смени тона, Земеров! — каза тя по-високо и гласът ѝ потрепери: — И запомни, че земеобятното море отдавна е изличило нашите следи. Останали са само твоите напъни за остроумие. Продължавай да се веселиш. Чао.

Тя затвори телефона и повече не го вдигна, въпреки настойчивото ми звънене.

Върнах се в хотела. Неколцина възрастни, охранени господа — изглежда, от Западна Германия — се подхилкваха пред телевизора с екран колкото половината стена. В ресторанта свиреше едновременно на пет инструмента кърдрос човек оркестър. Отказах поръчаното мляко и отидох при Учителя. Той също гледаше телевизия.

— Изпуснахте нещичко, Олег — усмихна ми се Учителя, — току-що показаха няколко снимки на другопланетни същества.

— Които безчинствуват над целия остров за радост на вестникарите ли? Ама че забавление. И на какво приличат? Може би на кренвири? На октоподи? На велосипеди с кокоши крака?

— На същества в скафандри. Двукраки. С две ръце. И с една глава. Възседнали „летяща чиния“ с доста изящна форма.

Учителя очерта с ръце нещо подобно на елипса.

— От само себе си е ясно. Пришълец без летяща чиния е като вещица без метла.

— Уви, Олег, имате право. Налице е пълният шаблонен комплект. Близо да „чинията“ гаснат моторите на колите, на тревата остават жълти петна, като че ли... — Учителя се замисли, без да довърши.

— Разрешете ми да продължа мисълта ви, Учителю — казах аз. — Като че ли се е излял жълтъкът от яйцето на ихтиозавър. С размерите на летящо в небето езеро. С образите на великите археолози. Не е ли така?

Странно, че когато споменах за летящото езеро, Учителя не реагира.

* * *

В два часа през нощта излязох на балкона. Бялата подкова на „Златната раковина“ лежеше върху склона на хълма, който се спускаше към залива. Под светлината на младия месец сребрееха короните на черничевите, лимоновите и наровите дървета, редуващи се с кактусите. Вляво, където криволичеше асфалтовият път, се извисяваше Драконовият нос. Той наистина приличаше на дракон, навел се да пие от морето. Десетина дръвчета с изкривени от вятъра стебла — сигурно маслинови наподобяваха гребена на дракон. Морето издаваше мирис на водорасли, медузи и разбиващи се вълни. Вълните прииждаха към драконовата паст от далечните времена на пътешествията на Одисей и неговите другари, от времената на Темистокъл и Ханибал, на Пуническите войни, на изключителните триумфи на цезари в колесници, запрегнати е лъвове, от времената, във водовъртежите на които са се раждали и загивали вождове, наложници, сатрапи, палачи, пазачи на фарове, гадатели, мъдреци, които са се самоубивали по повелята на сатрапи, предпочитайки смъртта пред изгнанието на

бреговете на Ойкумена — земя обитаема. Вълните прииждаха като римски кохорти, разбивайки на пръски тъмната влага.

*Сън освежителен склопи клепачите на Одисея,
сладостен сън и дълбок, на смъртта най-подобният
образ.*

*Както четворка жребци под ярем из полето широко,
шибани с жилест камшик, едновременно всички
препускат*

*бясно напред и едва им нозете докосвай земята,
също тъй дигаше нос и съдът, а отзад, зад
кърмата,*

*пурпурна морска вълна си премяташе гребена шумно.
Корабът леко, без пречки летеше. И ястребът даже,
бързата птица — соколът, не би го с крилете си
стигнал.^[1]*

Далече над морето пламна и угасна като изгоряла крушка мълния. Стори ми се, че тя освети в небето лице с исполински размери, лице, чертите на което неведнъж разпознавах в тревожните си сънища. Взрях се в простора на нощта и ето, в мигновения проблясък на мълнията природата отново изрисува в небето чертите на Белоснежната. Нямах нужда от свидетели. Достатъчно беше, че поне Драконът, макар и с уродливите тела на маслиновите дръвчета вместо грива, бе видял Белоснежната.

... Защо образът на изчезналата завинаги хубавица не ми даваше мира през всичките тези години, сякаш не владетелят на крепостта при завоя на реката, а аз се бях лишил от живата ѝ чародейна притегателна сила. Два пъти загинала, разпръсната от сèлевите потоци по местността на Джейраните, където скалите размесиха нейната плът с парченца от руда, от раковини, с клончета от барбарис, с мъртви змии, калинки, мармоти, гущери и щурци — защо тя така натрапчиво оживяваше в паметта ми? По-точно сред хаоса на спомените оживяваше не самата тя, а изплуваше нейната красота. Мъртвата ѝ красота...

Нека да е така. Мъртва. Но защо тогава живата ѝ сестра — земната красота, която ме обкръжаваше като светещи колони на брези в пролетния лес, защо тази животворна красота сякаш отстъпваше пред натрапчивото видение на Белоснежната, плуваща в своята кристална ладия по реката на времето?

Какво е подразбирал геният, обхванат от пристъпи на епилепсия, когато е предрекъл: красотата ще спаси света. Ще спаси, но как? Спасението изисква действие, воля, противоположен на войнството на злото. А красотата от самото си начало е пасивна и смирена. Тя очаква поклони, възторзи, възвеличаване, а накрая очаква да я обладаят, за да повтори в същите прекрасни форми и самата себе си... А ако не са същите прекрасни? Защо толкова ни безпокоят, дори оскърбяват видимите дефекти в съвършената красота? Да допуснем, че Белоснежната е била гърбава... Или кривокрако джудже? Или с осем пръста... Красивото дете, което е родено дори от двуглаво чудовище, се възприема като нещо редно, сякаш природата поправя собствената си грешка. Но ако Венера Милоска роди двуглаво чудовище! О, не, в този случай не ще се утешиш с това, че и красавицата значи може да даде живот на изрод, не, в друга вселена ще отлети веднага семето от дървото, ще отлети там, където е мракът, всяващ страх...

Може би прекрасното е огледало, което отразява младостта на света, радостта на осъзналата се жива материя? А уродливостта е предвестник на разпадането, на гниенето, на угасването на жизнените сили, предвестник на безобразията на страницата с острата коса — на смъртта. Не, тук има някакво необяснимо противоречие. При изворите на златокосата младост на света изобщо не е имало красота, а само кипяща лава, мъртва пепел, изстиващи камъни, пушеци и смрад. Красотата, изглежда, се е увеличавала, нараствала едновременно с растежа и усъвършенствуването на живата природа, докато най-после е разцъфтяла в човека.

Разцъфтяла е, но защо ние търсим каноните на красотата все там — в древна Гърция? Защо, когато търсим идеала на прекрасното, непрекъснато се обръщаме назад, искаме отговор от Рубльов, Леонардо, Рафаел. И така, какво е красотата? И защо хората я обожествяват?...

Върнах се в стаята, затворих балконската врата и дръпнах пердетата. Ясно беше, че вече не ще мога да заспя. Най-добре би било

да се разходя по брега. Но внезапно с мисълта за морето ме обхвана някаква тревога — започна да ми се струва, че не съм сам в стаята. Запалих всички лампи. Проверих в банята. Отворих гардероба. Надникнах под кревата. Под канапето... Естествено нямаше никой. Впрочем нямаше нищо чудно в това, че се уплаших след събития като епидемията, болницата в Солунто и болницата на монасите бенедиктинци, лицето на Белоснежната над морето, извънземните — като за първа вечер в Палермо беше множко...

Добре. Да започнем с извънземните. Седнах на масата и решително дръпнах към себе си зелената папка. Изрезките бяха грижливо подредени по дати. Първото съобщение гласеше:

„ЗАГАДЪЧНИТЕ ПОДПАЛВАЧИ!

Луиджи Сатриано, собственик на малка маслинова горичка в предградията на Агридженто, вчера по обяд ни позвъни в редакцията с една сензационна новина. Готов е да се закълне над Светото писание, че миналата нощ е видял над своята горичка летяща чиния. Според думите му «чинията» се е появила откъм залива, като е светела слабо в небето. След това е увиснала над горичката, насочила е тесен сноп лъчи към едно дърво и веднага го е подпалила. Сатриано, който е спял в градината, изтичал до къщи, събудил жена си и тримата си сина. Пред очите им дървото пламнало, след което «чинията» със слаб шум, напомнящ работата на вентилатор, се отдалечила пак към залива. Успели да угасят пламъците със струя вода от маркуча, но дървото вече било унищожено.

Наш кореспондент веднага посети мястото на произшествието. Действително едно маслиново дърво в градината на Сатриано е овъглено. Не са открити никакви следи от извънземните. Сатриано (той е с добра памет и здрав разсъдък) дума по дума повтори тайнствените обстоятелства през миналата нощ. Полицията прави разследване на случая.“

По-нататък се посипаха подобни съобщения като листа от увехнала роза. „Чинията“ бе видяна на няколко места, предимно над затънтени селища и задължително късно през нощта. Най-много — четири пъти — тя се е появила над Сигона, но вече след евакуацията на жителите ѝ. И тук тя веднъж е подпалила бадемово дърво, след което спокойно се е скрила. В обширна, пълна с противоречия статия, един престарял професор микробиолог доказваше, че единствената причина за странната епидемия е безотговорното поведение на извънземните. „Това, че разбойническите полети на неидентифицирания летящ обект са засечени малко след избухването на масовото безумие в Сигона — пишеше той, — още нищо не доказва. При това съществува и историята, разказана от дон Илуминато Кеведо. Защо никой не иска да приеме сериозно неговото съобщение? Да не стане така, че всички да плащаме после за подобна душевна глухота.“

Сред изрезките намерих и историята на Кеведо. Действително дон Илуминато, собственик на фотографско ателие, е споделил с кореспондента на списанието „Ти и аз“ някои любопитни неща. Самият той, дон Илуминато, едно денонощие преди земетресението в Сигона бил нощувал при племенника си там и рано сутринта потеглил за Палермо. Разбира се, светият Джузепе можел и да му се разсърди, но нямало какво да се прави — през деня се връщала с параход от Неапол жена му. Той си тръгнал съвсем разстроен. И как иначе, след като, страдайки от безсъние, излязъл късно през нощта в градината и там забелязал спрял в небето апарат. От него се излюпвали слабо светещи къмба колкото футболна топка и носени от вятъра, кацали в Сигона. Дали това е продължило много, той не си спомня. В главата му всичко се било объркало, чували се гласове на непознати езици, сякаш в мозъка му бил включен транзистор. Той не можел да се мръдне от мястото си. Когато апаратът с опашката от светещи къмба изчезнал, Кеведо с омекнали крака се върнал в къщи. Не посмял да събуди другите, за да не го помислят за полудял.

Съобщението на Кеведо заслужаваше да му се обърне специално внимание. В това именно микробиологът не бе сгрешил. Извадих от куфара си нов бележник и на първата страница написах: „Пришълците. Дон Илуминато Кеведо.“ Още не беше дошло време да се правят изводи. Може би нещо щяха да подскажат тайнствените снимки, за

които спомена Учителя. Утре сутринта те щяха да се появят във всички вестници.

Да, Учителя хич не беше добре, здравата го бе съборило... Само дано да не стане нужда да го откарвам в Москва, помислих си аз и веднага се поправих: е, не, братко, никаква сила не е в състояние да накара този великан с нерви от стомана да се върне предсрочно от разкопките. Нито сила, нито хитрост. Той като че ли излъчваше мощно поле на доброжелателство, в което се разбиваха всички опити да се подхване някаква психологическа игра с него. И самият той предпочиташе директните действия, избягваше обходните маневри и най-вече различните хитрини. Точно затова съвсем не можех да проумея загадката, която ми бе поставил, преди да се разделим вечерта. Защо не спомена ни дума за лелящото езеро, когато му намекнах за него...

Нищо. Ще прочета до края зелената папка. После ще се опитам да свържа събитията в Сигона с появата на Белоснежната над морето. А след това ще се опитам поне час-два да поспя. За загадката на Учителя ще размишлявам по пътя към Чивита — тази градина на добронамереност и развлечение на душата на крал Роджер, русия предводител на норманите.

[1] Превод на Георги Батаклиев — Б.пр. ↑

6. СЪНИЩА ЗА СИГОНА

— ЕОНА, ЧУВАШ ЛИ МЕ, ИСКАМ ДА ВИДЯ ЛЕЛЯЩИЯ УРОД В ЛИЦЕТО!

— НИМА НЕ ГО ВИЖДАШ?

.....

.....

— ЕОНА, КАК ТАКА СЕ ОКАЗАХ В НОЩНОТО НЕБЕ, НАПРАВО ВЪВ ВЪЗДУХА ДО КАБИНАТА НА ТРИЪГЪЛНИЯ САМОЛЕТ?... ЗАЩО НЕ УСЕЩАМ ВЯТЪРА? ПО КАКЪВ НАЧИН ЛЕТЯ? ЗАЩО НЕ ВИЖДАМ ЛИЦЕТО НА ПИЛОТА ПРЕЗ НЕГОВИЯ ШЛЕМ?

— ХЕРМЕТИЧЕСКИЯТ МУ ШЛЕМ ОТРАЗЯВА СВЕТЛИНАТА. ПРОМЕНЯМ ЪГЪЛА НА ЗРЕНИЕ И ОСВЕТАВАНЕТО...

— ПРОФИЛЪТ МУ СЕ ОЧЕРТА... ТОВА Е ПРОФИЛ НА ЧОВЕК... ЗНАЧИ СИ СГРЕШИЛА, ЕОНА, ТОЙ НЕ Е ДРУГОПЛАНЕТНО СЪЩЕСТВО. ВИЖДАМ, ЧЕ ПИЛОТЪТ ИМА НОС, ПЛЪТНО СТИСНАТИ УСТНИ... ПОД МЕН СА СВЕТЛИНИТЕ НА ГОЛЯМ ГРАД... В ЦЕНТЪРА ПОД СИНКАВИТЕ ЛЪЧИ СЕ ОЧЕРТА ГОТИЧЕСКА КАТЕДРАЛА, ПРИЛИЧАЩА НА ЗАСТИНАЛИ СТАЛАГМИТИ. МИСЛЯ, ЧЕ ТАКАВА КАТЕДРАЛА СЪМ ВИЖДАЛ В КЪОЛН.

— ТОВА Е КЪОЛНСКАТА КАТЕДРАЛА.

— НО КАКВО ОБЩО ИМАТ ТУК МЕКСИКО И ГРАД ЛАРЕДО, ЩОМ ПОД НАС Е КЪОЛНСКАТА КАТЕДРАЛА?

— ПОД ВАС ВЕЧЕ Е ДОРТМУНД, СЛЕДВАТ БРЕМЕН, КИЛ, СЕВЕРНОТО МОРЕ.

— ЕОНА, КАКВИ СА ТЕЗИ КЪСОВЕ ШУМОЛЯЩА ТЪМНИНА МЕЖДУ СВЕТЛИНИТЕ НА

ГРАДОВЕТЕ?

— МЕСТАТА НА КОНЦЛАГЕРИТЕ ПРЕЗ МИНАЛАТА ВОЙНА. ТУК СА ОДИРАЛИ КОЖАТА НА ХОРАТА ЗА ЧАНТИ И АБАЖУРИ. ПОМНИ, ТЕЗИ СГЪСТЕНИ КЪСОВЕ ТЪМНИНА НИКОГА НЯМА ДА СЕ РАЗСЕЯТ.

— ЗАЩО ПИЛОТЪТ НЕ МЪРДА? НАКЛОНИЛ СЕ Е НАПРЕД, СЯКАШ ВИЖДА НЯКАКВА САМО НЕМУ ИЗВЕСТНА ЦЕЛ...

— ЦЕЛТА Е СКАЛИТЕ БЛИЗО ДО НОРВЕЖКИЯ ГРАД НАРВИК.

— ИЗЛИЗА, ЧЕ ТОЙ ЩЕ ПРЕЛЕТИ НАД ДАНИЯ И ШВЕЦИЯ? И ЩЕ НАРУШИ ВЪЗДУШНИТЕ ГРАНИЦИ НА ТРИ СТРАНИ?

— ЗА АТОМНИТЕ БОМБИ НЯМА ГРАНИЦИ.

— ЗНАЧИ НОСИ АТОМНА БОМБА?

— НО БОМБАТА НЯМА ДА СЕ ВЗРИВИ, КОГАТО СЛЕД СЕДЕМНАДЕСЕТ МИНУТИ ТОЙ РУХНЕ ВЪРХУ СКАЛИТЕ НА НАРВИК. ТОЙ НЕ ЩЕ МОЖЕ ДА НАТИСНЕ КОПЧЕТО, ЗАЩОТО И СЕГА ВЕЧЕ Е МЪРТЪВ. ЗАДУШИЛ СЕ Е ОЩЕ ПРИ ИЗЛИТАНЕТО, ТЪЙ КАТО Е ОТКАЗАЛА СИСТЕМАТА ЗА СНАБДЯВАНЕ С КИСЛОРОД.

— ЕОНА, НИМА Е МОЖЕЛ ДА ПОЛЕТИ В ДРУГО НАПРАВЛЕНИЕ И ДА РАЗРУШИ ПАРИЖ ИЛИ ЛОНДОН?

— И МАДРИД, И РИМ, И ПАЛЕРМО.

— НО ТОГАВА БИ ЗАПОЧНАЛА ТЕРМОЯДРЕНА ВОЙНА?

— А КАКВО СИ НАПРАВИЛ ТИ САМИЯТ, ЗА ДА НЕ ИЗБУХНЕ ВОЙНА?

Сутринта, когато закусвахме при Учителя, дойде стегнат около петдесетгодишен мъж, рус, с леко затъмнени очила. Зденек Плухарж — историк и археолог — се оказа първият заместник на Сергей Антонович.

— Първият и единствен, тъй като местата на тримата други заместници сега са вакантни — усмихна се Зденек и тази усмивка изтри от лицето му чертите на някаква предполагаема от мен суховатост. На руски говореше почти без грешки, но бавно, сякаш претегляше думите на невидими везни. Докато пиехме кафе, той докладваше на Учителя за финансовите проблеми на експедицията, съветваше се по отношение на разкопките.

— Е, хайде, на добър час — каза накрая Учителя. — До Чивита са два часа път, ще имате време да се разберете. За мен не берете грижа, ще се заема с отчетите.

Ако се случи нещо извънредно, звънете по телефона. А вие, Олег, вземете фотоапарата, току-виж щракнете летяща чиния — хитро ми намигна той.

Пан Зденек замислено почна да си бърше очилата.

... В древността по тези места са шумели гъсти букови тори и сладко е звънтяла захарна тръстика, тракали са воденици край непресъхващи реки. Когато Платон е попаднал в Сицилия, би трябвало тя да му се е сторила самият благословен земен рай. Тук е било напълно възможно да се основе неговата република — образцовата държава, в която царете са философи, а философите — царе. Но сиракузният тиранин Дионисий не разбрал младия мислител и го продал в робство... И по времето на ал Идриси островът все още е пеел като горска арфа и потоците са се стичали като косите на нимфи. Но достатъчно е било хората, естествено заради своите неотложни потребности, да започнат да секат горите и за кратко време земният рай се превърнал в камениста пустиня. Природата, като всяка горда красавица не прощава насиетието — когато засегнат честта ѝ, тя се самоубива. Купищата отработена руда, зеещите пасти на кариерите, наводнените зад язовирните стени поречия на реките с горите и живите им обитатели — цвърчащи, подскачащи и пълзящи, — всичко това са помени за бог да прости за природата. Но нещо все се бави голямата задушница за майката Земя. Ала вече не са малко тези, които се осмеляват да кажат честно и директно, така, че да ги чуят всички — светът е застанал пред съдбоносната черта. В надпреварата си за по-голяма печалба концерните изхвърлят на морското дъно радиоактивни отпадъци, изливат в реките отровни химикали, след което цинично издигат по бреговете на Рейн надписи с триметрови букви: „Къпането

забранено!“ Планетата толкова е натъпкана с бункери с химическо и бактериологично оръжие, че то е достатъчно да изтрови цялата Слънчева система, стига да беше населена. Не е ли време вече да се осъзнаем, да забием всички камбани — та нали си нямаме друга Земя! Значи трябва да я спасим...

Ето за какво си приказвахме със Зденек, докато нашият пикап „Ферари“ се катереше и спускаше от хълм на хълм, промъквайки се на юг. Говорихме и за първата в света карта на звездното небе, издълбана с резец в римските катакомби на гробницата на патрицианката Присцила (моят спътник е бил там през пролетта). И за гробницата на Вергилий в Неапол, която пък аз бях видял. За етруските. За финикийците. За връзките на древните славяни със Сицилия, тъй здрави, че дори в Палермо е съществувало Славянско предградие, подробно описано по времето на Владимир Красното слънчице^[1] от странника Ибн Хаукал в „Книгата на пътищата и държавите“. И накрая стана дума за Учителя, за бъдещата му експедиция в Хималаите за издирване на Беловодието^[2], закъдето Зденек вече бе поканен. Спътникът ми с лекота цитираше руски и китайски летописи, даже легенди на староверците от Бухтарминската и Уймонската долина, дори показанията на някой си Марк от Топозерската обител, който уж е бил в Беловодието. И аз още веднъж — за кой ли път вече — се учудих на таланта на Учителя да се обгражда със задълбочени хора с обширни познания, съвсем чужди на всякакво лукавство, търгашество и суета. Струваше ми се, че както пише в древните жития, и той е очертал около себе си невидим кръг, в който не могат да проникнат ни бесове, ни мерзости. Уви, за себе си не бих могъл да кажа същото...

— Да си призная, много се учудих, че толкова бързо пристигнахте, пан Преображенски — каза Зденек, без да отмества поглед от пътя.

— Наричайте ме, моля ви, просто Олег — отвърнах аз и когато той кимна утвърдително, го попитах: — Какво ви е учудило всъщност?

— Знаете ли какво, Олег, завчера Сергей Антонович ми разказа съня си. Отначало летял над земята като с ракета. После ракетата спряла в небето. И през кръглия, много голям прозорец той видял някаква река. Била потънала в мъгла. Видял и вас как седите самотен сред разкопките. И вие сте му съобщили, че е намерена сибирската Троя. Също и лунен календар върху зъб от мамонт. Професорът ви

помолил да дойдете в Палермо. И на другия ден вие сте вече тук. Също с „ракета с голям прозорец“ ли пристигнахте?

— Съвпадение, нищо повече. Аз не вярвам в пророчески сънища. Визата ми беше готова преди една седмица — хвърлих бърз поглед към Зденек. По израза на лицето му не можеше да се определи дали се шегува, или ни подозира с Учителя в някакъв заговор. От друга страна, в заговор би трябвало аз да ги подозирам — Учителя се направи, че не чува, когато му споменах за летящото езеро, а сега пък пан Плухарж се надсмива над мене.

— Вещият^[3] Олег не вярва в предвещаващи сънища — каза той. — Може ли да запала? Благодаря... Защо Олег е бил вещаещ? Вещая значи говоря, така ли? И той е говорел може би красиво?

Дявол да го вземе, та той наистина ми се подиграва! Сега му е времето да си върна за летописните цитати! Да не се смята за толкова всезнаещ! И цели десет минути аз му разяснявах като на лекция произхода на думата „вещая“.

— Сега сам преценете какъв е бил княз Олег — завърших обясненията си, — проникателен или предсказващ бъдещето, или прозорлив, или дълголетник, или даващ съвети. Между другото, у нас в Русия гаргата я наричат врачка. Например: „Да не те награчи гарга!“

Зденек внимателно ме потупа по ръката.

— Не ми се сърдете, Олег. В живота понякога само шегата ти остава. Когато видите бодливата тел около Сигона, ще ме разберете...

— А кога ще я видя?

— След четвърт час. Сигона е редом с Чивита. По-точно Чивита е над Сигона.

Ето защо се е разпаднала експедицията!... Жалко, че Учителя не ми каза това вчера. Ама и аз съм една гъска, по-точно не гъска, а гарга. Кой ми пречеше да разгледам по-подробно огромната карта на Сицилия в хола на хотела? Трябва незабавно да си купя пътеводител...

Колкото повече се приближавахме към морето, толкова живописен ставаше мрачният досега пейзаж. По склоновете пълзяха безкрайни лозя и wśród тях островчета от бадемови дървета. В Сицилия не сеят зимници и затова ожънатите ниви жълтееха, без да се редуват със зелените кълнове на есенните посеви.

Отдалече забелязахме Чивита. На високия хълм се очертаваха полуразрушените крепостни стени. Зъберите им подпираха чистото

като син емайл небе.

— Стената се простира на около километър край Чивита — обясняваше ми Зденек. — Сега ще завием наляво и ще започнем да се изкачваме в планината. Баирът е доста стръмен.

Отблизо Чивита бе още по-внушителна. Издадената напред входна кула се извисяваше на не по-малко от четиридесет метра. Масивни стълбове подпирала каменните блокове на стените, около които тъмнееше дълбок ров. Някога в града е можело да се влезе само през подвижния мост. Сега на това място бяха прехвърлени две чугунени релси, покрити с дървена настилка. Посочих ги на Зденек:

— Представям си как сте докарали до тук тези нещица. Нима сте се справили без подемен кран?

— Много лесно. Наехме товарен дирижабъл и за два часа оправихме всичко. Но преди това цяла седмица ни отиде за бетонните подпори.

Минахме под кънтящите сводове на кулата. Отново изкачване по път, застлан с черни плочи. Вляво — развалини на театър, сиво-розови колони с изящни капители. По-нататък — полукръг от доста стръмни стъпала и разрушена колонада.

— Това е хиподрумът — обясни Зденек. — Тук изровихме бронзов орел. Вдигали са го преди старта на конните състезания. Намерихме също и олтар на Посейдон, който е един от покровителите на състезанията.

— Остава да откриете и бронзовия делфин, с който са завършвали надбягванията — изтърсих нетактично аз, демонстрирайки, че също не съм съвсем бос по отношение на увеселенията в древността.

— О, в Чивита има толкова много за разкопаване — оживи се Зденек. — Сергей Антонович ни помоли да изоставим всичко друго и да хвърлим силите си в откриването на обсерваторията, но ние нещо протакаме разкопките край басейна с цветна керамика — той е по-вляво.

— Обсерваторията сигурно е била на самия връх?

— Окончателно ще изясним това заедно с вас. Виждате ли онези разноцветни палатки? Там се е разположила нашата злочеста експедиция. Половината от тях са празни. Препоръчвам ви да се настаните в люляковата палатка. Отвътре цялата е с великолепни

репродукции на Рафаело, Джорджоне, Веронезе, Брьогел. Когато избухна епидемията, собственикът им избяга обратно в Швейцария.

— И ми завеща картините си? Много му благодаря — усмигнах се аз.

Колата спря до палатките. Там стоеше светлокафяв микробус. Оставих си чантата и се върнах при Зденек.

— Всички са на разкопките — информира ме той, като разтриваше кръста си. — Обядът е в дванайсет. Работниците си ходят в къщи, в Агридженто, за три часа. Такъв е редът тук. В замяна на това са превъзходни работници.

До обяда оставаше повече от час. Уговорихме се със Зденек той да отиде на разкопките, а аз да се изкача до Наблюдателната кула, която приличаше на фар.

Дълго се катерех в полумрака по изтърканите стръмни стъпала на витата стълба, като два пъти дори си ударих главата в издатините. Но горе усилията ми бяха възнаградени. Струваше ми се, че оттук се вижда и цялата хълмиста Сицилия, обхваната в прегръдките на Средиземно море, и очертанията на други морета и континенти. Представям си какво разтърсващо въздействие върху душата е имала тази гледка в древността. Оттук с ръка да докоснеш небесата — всевечното обиталище на страшните, наказващите, милостивите и веселящите се, загиващите и възкръсващите богове. Тук човекът вече се чувства пронизван от лъчите, идващи от космоса, от мирозданието, от всемирната хармония, които носеха на Земята тихата музика на звездите. „Ще домъкна довечера дюшека си и ще спя по-близо до звездите“ — реших спонтанно. Спомних си родните планини Тяншан, намерената и изгубената Белоснежна, дядо си, който разговаряше с дърветата и цветята като с деца...

— Харесаха ли ви репродукциите? — прекъсна спомените ми гласът на Зденек. Той дишаше тежко и от него се лееше пот като из ведро. — Не мога да си представя как са се изкачвали до тук с тежките доспехи.

— Хубави са. Жалко само, че са репродукции, а не оригинали — отвърнах, като си помислих, че никой не го е карал да се катери до тук, можеше да ме почака и долу.

Последва бърз отговор, който ме убеди колко точно усеща той всяка ситуация:

— Кулата е много здрава, Олег, няма да се срути под тежестта на двама ни. По пътя говорихме за Сигона. Ето я, вляво под нас. В древността градът се е разполагал на пет хълма. На най-високия е бил храмът на Юпитер, а на най-ниския — мизерно гробище на просяци, роби и скитници. Оттук се вижда лошо, защото пречи западната кула.

— А къде е оградата от бодлива тел?

— От такова разстояние телта не се забелязва, трябва да имаш орлови очи. Но бетонните колове могат да се различат от тревата.

Уви, нищо не оприличих на бетонен стълб.

— Зденек, там зад Сигона има висока планина — посочих с пръст. — Не е ли също крепост?

— Планината се нарича Пееща. Това е вулкан. За последен път се е събуждал през осми век. На върха на Пеещата планина имало чудни скали. От втвърдена лава и пясъчници. При силен вятър откъм морето планината наистина пеела.

С интерес започнах да се вглеждам в размитите от пладнешката мараня очертания на скалите. После казах:

— Какво означава миналото време — имало скали, планината пеела? Освен това там ми се привиждат и някакви съоръжения? Да не е мираж?

— Съвсем не, това е американска база. Ракетна. Те сринаха до основи скалите, които пееха. Преди около петнадесет години — мрачно каза Зденек. И прочел, изглежда, недоумението на лицето ми, продължи: — О, тук янките не се церемонят. Вероятно сега ни разглежда в перископа си капитанът на атомната им подводница. Или над нас лети техен бомбардировач. Или сега ще се покаже на хоризонта техен самолетonosач. Джобовите на войниците им са пълни с долари. Ударих го на живот и поединично, и на цели компании.

— Да, янките обичат компаниите. Съжалявам само, че бащите ни са се срещнали на Елба, а не в Сицилия. Сега Европа нямаше да стене от ракетните им бази.

— Ще видим и Европа освободена от тях — рече Зденек.

Замълчахме, вслушани в шума на морето. Едва сега разбрах, че Чивита беше непристъпна в пълния смисъл на тази дума: стената, която бе обърната към морето, висеше над пропаст. Съобщих на Плухарж за откритието си. Вместо отговор той ме погледна почти сърдито.

— И все пак, Зденек, не с дирижабли са правили десант някога си например по времето на Ханибал?

— За какво ви е дирижабъл? Винаги и при всички народи се е намирал по някой подлец, предател, юда. Готов за мизерно пръстенче за някоя фуста или за допълнително парче сланина да предаде на сеч родата си. И старците. И девойките. И пеленачетата даже. Така са паднали повечето крепости навред по света.

— За съжаление имате право — казах аз. — Тези подлещи за мен са най-голямата загадка в историята на човечеството. Всичко друго е горе-долу обяснимо.

— Твърде тъжна загадка, пан Преображенски. Едни подлещи продават ближните си. Други продават морските простори за атомни цербери. Трети — планините си за ракетни бази. Откъде се взема у тях тая стръв, тоя размах за покупко-продажба?

Отвърнах му следното:

— И размахът, и стръвта им идват от липсата на въображение. От душевна слепота. От ненаситна алчност. Не виждат, че заради печалбата, заради моментната изгода унищожават красотата. Красотата на хората. Красотата на живата природа. Пък и неживата също страда.

— Неведнъж съм мислил за това — въздъхна Зденек. — Дори един път попитах собственика на нашия скромн хотел: „Синьор Рубини, вие толкова красиво описвате вашата мечта да имате разкошна вила с подземн гараж и басейн. Представете си, че още днес може да я имате. Само че в замяна ще изчезне Луната и нашата Слънчева система. Ще се съгласите ли с това?“ „Чудо голямо, някаква си Луна! — бойко отговори синьор Рубини. — Над вилата си ще закача фенер, фенер с формата на полумесец...“

Зденек тръгна надолу, като ме покани да обядваме заедно в червената палатка след десетина минути.

... Как да разгадая фантазмагориите на вчерашната вечер и на днешния ден? Как да разплета възлите по безкрайното въже, протегнато над Сигона неизвестно от кого и неизвестно с каква цел? Трябва да споделя с Учителя някои мои догадки относно ракетната база. Но засега всичко е още толкова неясно. Пък и базата си е като всяка друга база. Малко ли са натикани по целия глобус...

* * *

Сънувах крайморското градче в долината между Чивита и онемялата Пееща планина. На петте хълма на Сигона в неестествено бледата лунна светлина, каквато бива тя само в Заполярието, чернееха развалините на антични постройки и величественият храм на Юпитер.

Други развалини не виждах. Но изведнъж през огромния кръгъл прозорец, сякаш през вълшебен прибор за нощно всенаблюдение, който позволява да се прониква с поглед и през стените, съзрях всичките жители на Сигона. Те като че ли се намираха в глъбините на блещукаща вода: свободно отпуснали се в съня си девойки, превити от подагра старци, влюбени, вдовици, деца. И беззвучно плачещи бебета с наведените над люлките им разтревожени майки. И слепият старец край пристана, вдигнал глава нагоре, сякаш за пръв път видял небето. И свещеникът, заспал в църквата „Сан Джузепе“, с прекръстване осветил неспокойния си сън. И будният художник с дълга сплетена брада — той нанасяше мазка след мазка върху картината, но аз не забелязвах четката и поради това ми се струваше, че брадатият дирижира съня на съгражданите си или брой звездите по странно приближилия се към градчето небосвод. За спящите земната красота не съществуваше. Те се намираха там, където има само мъртъвци и неродени — в небитието.

Внезапно — пак в съня ми — над Сигона се появи нещо, което се рееше във въздуха. То наподобяваше шапката на великан. От шапката, както от машината за издухване на сапунени мехури (такава видях в английския филм „Повелителят на облаците“), започнаха да се излюпват балони с диаметър около метър и половина, които кацаха на земята. Там, където попадаха, видението на спящите хора се изличаваше. Балоните се рояха в поривите на нощния вятър както мехурчетата в чаша с газирана вода. Над градчето се спусна мрак, който нащърбената луна с мъка превъзможваше. Шапката изчезна. И веднага около Сигона като приказан смок запълзя и се заизвива, докато затвори кръга, ограда от бодлива тел. В мига, когато главата и опашката на змията се допряха, от храма на Юпитер излетя мълния в посока към върха на Пеещата планина. И пак в светлината ѝ видях на небето лицето на Белоснежната...

Събудих се. Цикадите свирукаха без умора. Наблюдателната кула се полюляваше и проскърцваше, сякаш се намирах в хралупата на стар дъб. Към брега настъпваха захарнобелите редици на вълните, пришпорвани от луната. В мъртвата Сигона не трепкаше никаква светлинка и само лунните сенки тревожно шумоляха.

Откъм морето се чу равномерен шум, като че ли някой включи прахосмукачка. Звукът постепенно се усилваше. Пепеляв облак засенчи лунния сърп и когато отново просветля, аз я видях. Тя висеше над кипарисите, които ограждаха пристана на Сигона. До този момент почти не вярвах на емоционалните разкази на очевидците на неидентифицирани летящи обекти и ето че аз самият станах свидетел на необяснимото явление.

Тя като че ли бе изхвъркнала от моя сън — същата великанска шапка, само че вместо да излюпва балони, сега изпрати надолу тънък виолетов лъч. Той пробяга по кея, спря в някакъв тъмнеещ обект, най-вероятно барака, в която прибират през зимата чадърите, скарите и другите плажни пособия, и скоро угасна. Вкопчих се в каменния парапет на кулата и замрях. Щом лъчът угасна, шапката си тръгна най-спокойно — обратно към морето, на юг.

Когато шапката вече се бе скрила от погледа ми, бараката пламна. Огнените езици измъкваха от тъмнината металната плетеница на плажните навеси и белите стрели на вълноломите.

Какво означаваше всичко това? В съня ми се бяха омешали и разказът на Илуминато Кеведо, и евакуирането на Сигона, и лицето на Белоснежната от вчерашното ми нощно видение на балкона над залива на Палермо. Това е допустимо. Но какво общо има тук сънят, когато аз наяве виждам горящата барака, подпалена съвсем не от мълния! По дяволите! Излиза, че съобщенията във вестниците не са измислици! Тези огнени езици, тези снопове искри, които се разпръскват и потъват в небето, нима са халюцинация, продължение на съня?

Слязох от кулата. Часовникът ми показваше един и половина. Зденек нищо не можа да разбере и с неохота започна да се облича. Когато го помолих да не пали фенерчето и да говори шепнешком, за да не разтревожим останалите от експедицията, той ме прати по дяволите. Най-последно напипа очилата си и тръгна след мен към дупката в западната стена.

— По-бързо, пан Плухарж, че всичко ще изгори и няма нищо да видите.

Бараката на пристана догаряше.

— В чия чест е този фойерверк? — попита Зденек и се прозя.

— По случай моето пристигане. Ще се съвземете ли най-последно? — ядосах се аз.

— О, нощем сте още по-учтив, отколкото денем, пан Преображенски — отвърна той.

Наложи се да се извиня. След което казах:

— Зденек, току-що с очите си видях летяща чиния. Надявам се, че ми вярвате?

— Археолозите са най-честните хора — потвърди той. — Само че, умолявам ви, друг път да ме събуждате преди идването на летящите чинии, а не след отлитането им. За да имам възможност спокойно да си обуя панталона.

Още веднъж се извиних, а той отиде да си доглежда съня. Няма какво да се сърдя, скептицизмът му е обясним. Спомням си как самият аз се присмях на един полярен летец, който твърдеше, че над море Лаптеви самолетът му около половин час бил следван от яркожълто сплеснато кълбо с няколко отвора, като при това кълбото променяло посоката си с бързината на слънчево зайче. Да, скептицизмът е нормално явление. Но тези тлеещи пламъчета на кея? Какво да правя по-нататък?

Отдавна се бях убедил, че забележими резултати се постигат само тогава, когато постъпваш непредвидимо за окръжаващите, а понякога дори и за себе си. Когато се ръководиш само от интуицията си и от нищо друго.

И аз реших да сляза до мъртвата Сигона.

[1] Владимир I, киевски княз, през 988 г. въвел християнството — Б.пр. ↑

[2] Легендарна страна на свободата в нар. предания — Б.пр. ↑

[3] Вещать — на руски има две значения: говоря и предсказвам — Б.пр. ↑

7. НЕПРЕДВИДЕНА СРЕЩА

— ЕОНА, КАК БИХ ИЗГЛЕЖДАЛ, АКО БЯХ ПОТОМЪК НА ДИНОЗАВЪР?

— ЩЕШЕ ДА СИ С ДВЕ ГЛАВИ ПО-ВИСОК И МНОГО ПО-СИЛЕН. КОЖАТА ТИ ЩЕШЕ ДА Е ИЗЦЯЛО ЗЕЛЕНА. ОЧИТЕ ТИ — ЧЕРВЕНИ И С РАЗМЕРА НА КОКОШЕ ЯЙЦЕ. ЗЕНИЦИТЕ — КОТЕШКИ, НАДЛЪЖНИ ЦЕПКИ. АБСОЛЮТНО ГОЛ ЧЕРЕП, ОГРОМЕН И БЕЗ УШИ. РЪЦЕТЕ И КРАКАТА — С ПО ТРИ ПРЪСТА.

— И ТИ НЕ БИ ЛИ СЕ УЖАСИЛА ОТ МОЯ ВИД? ДОРИ И ДА ПРИЛИЧАМ НА ХИПОПОТАМ? НА ЩУРЕЦ ИЛИ НА ТРИТОН?

— ИЛИ НА ЖИВ УПЛЪТНЕН ВИХЪР. НА СВЕТЛИННА СПИРАЛА, КОЯТО ПРИЗОВАВА ПРИ СЪБРАТЯТА ОТ ДРУГИТЕ СВЕТОВЕ. НА РАЗУМНА СУБСТАНЦИЯ, КОЯТО ПРЕМИНАВА СВОБОДНО ПРЕЗ НИШКИТЕ НА ПРОСТРАНСТВОТО И ВРЕМЕТО.

— ОТГОВОРИ, НЕ БИ ЛИ СЕ УЖАСИЛА?

— ДАЛИ Е ЗЕМНА, ГАЛАКТИЧЕСКА ИЛИ ВСЕЛЕНСКА, КРАСОТАТА Е ЕДНА И СЪЩА. ТЯ Е РАЗЛЯТА, РАЗПЛИСКАНА ПО МИРОЗДАНИЕТО КАТО СВЕТЛИНА. ТЯ Е САМОТО МИРОЗДАНИЕ. ЕДИНСТВОТО НА КРАСОТАТА, НЕЙНОТО ВЕЧНО ХАРМОНИЧНО ПРОЦЪФТЯВАНЕ Е НЕПОКЛАТИМ ЗАКОН. ЗАТОВА ВСЕКИ ОПИТ ДА СЕ ПОСЕГНЕ НА КРАСОТАТА И ДА СЕ РАЗКЛАТЯТ УСТОИТЕ Й ТРЯБВА ДА БЪДЕ НАКАЗАН.

Склонът от моста над крепостния ров към морето се оказа не толкова стръмен, колкото дълъг — павираният път се виеше в плавна

серпентина. Чадърите на пиниите хвърляха резки, начупени сенки по канавката. Гласът на морето все повече се усилваше и ето, то се показва — блещукащо, живо, нежно подхвърлящо в дланите си крайбрежните камъчета. Над Пеещата планина светеше като око на циклоп кървавочервен фенер. Насочих се към неговата светлина. Половината небе бе скрито зад зъберите на крепостната стена, издигната по билото на хълма Чивита. Когато тази надвиснала над главата ми грамада зави на север, на фона на откритото се небе видях пред себе си другата стена — от бодлива тел с двойни бетонови колове. В близост до морето на коловете бе закачена табела. След като стигнах до нея, прочетох написаното със светещи букви предупреждение: „Внимание! Земята в Сигона е заразена и опасна. Минаването зад бариерата, както и слизането на брега откъм морето категорично е забранено! Въз основа на закон 19/37.“

Лунната светлина проблясваше по остриите връхчета на бодливата тел. Хилядолетия равнодушната Диана отправя загадъчния си поглед и към лудуващите в морето делфини, и към опожаряваните от завоевателите древни градове, и към езическите обредни места, и към загражденията на концентрационните лагери.

Оградата се оказа двойна — стоманените редици бяха на около метър една от друга.

Колкото и да беше невероятно, но там, зад оградата, ми се привидя прегърбена фигура. На човек. Изглеждаше като че ли неизвестният смелчага или безумец е изгубил нещо, да речем, дребни пари от портмонето си, и сега шари с поглед из тревата, навежда се към всяко камъче, блеснало под луната.

Вглеждах се до болка в очите през телената плетеница натам, откъдето бавно приближаващата се фигура постепенно придобиваше женски очертания.

— Ей, кой се движи там? — неочаквано за самия себе си извиках, но в същия миг осъзнах цялата нелепост на въпроса и това, че не викам, а хриптя, дори шепна.

Междувременно жената се приближи с още десетина крачки и започнах да различавам късата ѝ пухкава коса и лъскавата права рокля. В лявата си ръка държеше кошница или квадратна чанта.

— Синьора, какво сте изгубили там? — продължавах да питам глупаво.

И, о, чудо! Отговорът ѝ иззвънтя като сребърна камбанка:

— Аз чакам.

Сякаш отстрани, от някакъв чужд живот, с очите на пиниите, на скакалците, с очите на развълнуваното море аз видях идиота, който уплашено отстъпи назад от оградата и едва изстиска от гърлото си:

— Кого чакате?

— Олег Преображенски, археолога.

— Та това съм самият аз! — изкрещя идиотът и с горчивина си помисли защо не може да се събуди от кошмарния сън или да рухне в безсъзнание на тревата. И тогава най-после разбра дяволския смисъл на последвалия отговор:

— Знам го, Олег.

Притежателката на звънтящия като сребърна камбанка глас дойде плътно до оградата. Остави кошницата до краката си, обути в плетени сандали. С решително движение отметна кичура руси коси от челото си. И ето че най-сетне след толкова безрезултатни мъчителни години аз видях лицето ѝ — живо, живо, живо!

— Белоснежна!

— Наричай ме по-добре Еона.

— Но нали вече те няма. Селевите потоци те отнесоха в Тяншанските планини.

Мълчание. Тя се усмихваше.

— Как се озова в Сигона? Какво правиш тук?

— Същото, каквото правиш и ти, Олег. Събирам доказателства.

— Доказателства, но какви?

— Доказателства за покушения над красотата. С необратими последствия. В предсказуемо бъдеще.

— Какво значи предсказуемо?

— В отрязък от време, когато тук ще тичат плъхове, колкото овце, а триглави риби ще пълзят по дърветата.

Кошницата ѝ стана прозрачна като аквариум и се видя, че наполовина е пълна с обезобразени животинки: многоглави, изгърбени, без крайници, пълзящи, извиващи се, измъчващи се уроди.

Затворих очи, сякаш сам бях виновен за съдържанието на потъмнелия отново аквариум-кошница.

— На кого са нужни тези доказателства?

— На тебе, Олег. И на Галактическия съвет по охрана на красотата.

— Трудно мога да проумея всичко това веднага, Белоснежна.

— Наричай ме по-добре Еона.

— Така да е — Еона. Но за мен ти си живото въплъщение на Белоснежната. Не знам как си възкръснала отново. Но точно за теб са написани тези стихове в древността:

*Без теб ни слънце, ни луна ще има:
аз ослепях и болката не крия.
Безумен вихър грабна те, любима,
отнесе те, преди гнездо да свиеш.
Но не пресъхва моят спомен свят.
Над пропасти безкрайни,
из степите незнайни
препуска бързо конят ми крилат,
за да те стигне сред звезди сияйни.*

След като свърших тъжните стихове на владетеля на Бекбалък, се опомних: какви ги говорях, та те са съчинени след смъртта на Белоснежната, а девойката с буйните руси коси просто прилича на нея.

— Наистина аз трябва да ти напомням някого от твоите близки — каза тази, която четеше мислите ми. — Такава е идеята на Галактическия съвет. С преобладаващо мнозинство съветът реши, че като ме видиш такава, веднага ще повярваш в реалността и сериозността на това, което става.

— Значи ти, Еона — запънах се да търся подходящата дума.

— Да, аз съм гост. Посланик. Посредник. Това съм според твоите представи, Олег. А всъщност... коя съм, самата аз не знам. Струва ми се, че за срещата ми с тебе са ме обвинили с друга плът, нещо като скафандъра на водолазите.

— А преди идването ти тук?

— Отначало не съществувах и после няма да ме има. Както в любимия ти афоризъм за мъртвите и неродените.

— Това не е мой афоризъм. Той се е родил тук, на бреговете на Средиземно море в дълбока древност.

Пак мълчание. И нейната кротка усмивка... Трябваше да събера мислите си. Твърде много неща зависеха от нашия разговор, макар че тайно все още се надявах, че всичко, което става, е само бълнуване.

— Не, не е бълнуване, Олег — извънтя камбанката. — Нима не ти е достатъчно това, че видя лицето ми над залива в Палермо наяве и над хълмовете на Сигона насън?

Какво можех да възразя на хубавицата със страшната кошница? Ако там, зад бодливата бариера, имаше пихтиеста говореща медуза или анаконда, която четете мислите ми, нямаше ли да побягна, както и всеки друг на мое място. О, как жадуваме вестителите на другите светове да приличат по всичко на нас и по-точно на най-добрите от нас — да са красиви, благородни, проникателни, одухотворени. А ако наистина бъде медуза? Или с хипопотамообразно туловище? Или подобно на щурец? На тритон?

— Или на жив уплътнен вихър — продължи тя. — На светлинна спирала, която призовава към събратята от другите светове. На разумна субстанция, която преминава свободно през нишките на пространството и времето.

— Уплътнените вихри и разумните субстанции няма за какво да се интересуват от земната красота — реагирах аз.

— Дали е земна, галактическа или вселенска, красотата е една и съща. Тя е разлята, разплискана по мирозданието като светлина. Само нейната сила на светлоносец е способна да обуздае вакханалията на тъмните стихии. Единството на красотата, нейното вечно хармонично процъфтяване е непоклатим закон. Затова всеки опит да се посегне на красотата и да се разклатят устоите ѝ, трябва да бъде наказан.

— Интересно. Защо тогава не са наказани манияците от Пентагона, които хвърлиха атомните бомби над Хирошима и Нагасаки? Над атола Бикини? Които стовариха хиляди бомби над многострадалния Виетнам? Тези, които в пустинята Невада подло взривиха атомна бомба над главите на повече от три хиляди свои войници, съзнателно обричайки ги на психически заболявания и гибел от ракови образувания. Това ли не е посегателство над красотата? Знаеш ли какво ми е разказвал моят баща?

— Знам, Олег. Приятелят му е бил пленник при японците. Измежду онези, с които е правил опити генерал Ишии Широ.

Генералът е проверявал действието на химическото оръжие върху хора.

— Върху живи хора, Еона. Върху американци, руснаци, англичани. А друг генерал — Макартър — направил всичко възможно да оправдае военния престъпник Широ. Защо извергите не са наказани?

— Връщам ти въпроса, на теб и на твоите земни събрата.

— Извинявай, но от братя до братя има разлика. Мои събрата са лесничейт от Охайо, мадридският печатар, пловдивската шивачка, парижкият лекар. А господата като бившия военен министър Уайнбъргър или израелския изверг Шарон — виновниците за бейрутското клане, са за мен кръвопийци и врагове. Така или иначе, но историята ще ги накаже!

— Припомни си завета на древните: наказанието за престъплението вече се заключава в самото престъпление.

— Не наказанието трябва да бъде заключено, а самите престъпници! Зад дебели решетки. Със седем катинара. И да има гласност като на Нюрнбергския процес!... Отговори ми, Еона, защо пълниш тази кошница? Дали само от любопитство? Може би за музея в двореца на Галактическият съвет?

— За Галактическият съвет. Само съветът има право да реши ПРЕПЪЛНИЛА ЛИ СЕ Е ЧАШАТА НА ТЪРПЕНИЕТО. — Белоснежната повдигна глава. Погледът ѝ се плъзна над мен и като че ли сред звездите, над крепостната стена на Чивита започнаха да се очертават, както при копиране на снимка, контурите на чашата на търпението.

— Моля те, не се оглеждай, Олег — каза тя.

Представях си чашата с размери като небесния купол, до самия ръб изпълнена с димяща течност, в която плаваха, сякаш в Дантевия ад, чудовища, олицетворяващи най-мерзките пороци: алчността, завистта, насилието, ненавистта, зложелателството, предателството, печалбарството. Върху каменните стени на чашата, както върху стените на древните пещери, беше издялано най-непоносимото: ето руините на Рязан след нашествието на Ордата, ето Бухенвалд, където одират кожата на затворниците, за да правят чанти и абажури на почтените господа, ето подводницата, спряла пред потъващия транспортен кораб на Червения кръст, и тълпата дечица, които се

вкопчват в перилата на хлъзгавата наклонена палуба, за да бъдат уловени преди смъртта си в обектива на апарата на ухиления морски вълк. Ето...

— Трябва да знаеш, че от време на време във вечно цъфтящата градина на планетите някое дърво заболява. То може да залинее и дори да загине, ако градинарят не му помогне. Вредителите трябва да се унищожат. Но понякога помощта идва твърде късно...

Високо между звездите по посока на Млечния път блещукаха червени и зелени светлинки, разположени на кръст. Дали беше пътнически лайнер или бомбардировач с водородни, а може би и химически бомби?

— Пътнически е. По авиолинията Рим — Найроби — отвърна на мисления ми въпрос Белоснежната, която също гледаше към светлинките.

— Не разбирам вашата логика, всезнаещи пазители на прекрасното. Ту събирате доказателства за необратими разрушения, ту сами разрушавате!

— Ние не разрушаваме нищо.

— А дърветата, които изгарят нощем? А отровните разноцветни балони от реещите се в небето шапки? Кого имате намерение да накажете за тези забавления? Себе си ли?

— Олег, ние нищо не изгаряме и не тровим. И не сме упълномощени да наказваме когото и да било. Ще наказвате вие, когато съберете свои доказателства.

Тя преднамерено наблегна на думата „свои“.

— Вятър и мъгла, празни приказки! Та ако не сте вие, кой трови и пали? Други извънземни? Не толкова благородни като вас? Лоши чичковци и лелки? — разгорещих се аз.

— Олег, успокой се, в космоса не съществува такава вражда, както на Земята.

— Еона, отговори ми направо кои са подпалвачите и отровителите?

— Сами ще отговорите и на себе си, и на всички.

— Кога?

— Когато съберете доказателства.

— Стига си ме баламосвала — не се сдържах повече и ударих с ръка по телта, която леко забръмча. Но веднага я отдръпнах, защото

бях забравил за шиповете и от дланта ми рукна кръв. — Хайде да не играем на криеница! Още не се знае кой кому трябва да предявява доказателства за чуждата вина или за своята невинност. А за мен можете да бъдете спокойни — ще изложа своите доводи. И някой ще се окаже натясно!

— Ние ще ти помогнем, Олег — все така приветливо обеща Еона. — По всяко време можеш да ме повикаш мислено и да ме питаш каквото искаш. Не забравяй, че въпросът ти трябва да започва с моето име.

Кимнах, че съм разбрал.

— Галактическият съвет по охрана на красотата ти благодари за първия Контакт. И моли с никого да не споделяш сведения за Kontakta.

— Благодарността е взаимна — измърморих аз. — Но преди да се сбoguваме, бих искал да знам защо на съвета му е било угодно или удобно да избере именно мен?

— На твоето място сега би могъл да стои кой да е друг.

— И на твоето ли?

— Всяка друга.

— Интересно. Излиза, че от тази страна би могъл да стои и Херострат, и Атила, и кой да е подлец като Батий^[1] или Хитлер, без значение дали е бивш, или бъдещ?

— С тези и с подобните им се занимава друг Галактически съвет. А на тебе, Олег, ще повторя — на твое място можеше да стои кой и да е друг защитник на красотата.

— Но защо стоя аз, именно аз?

— Тогава виж...

... И като орел отвисоко видях върховете на Тяншан и снега по северните склонове на многобройните превали, а на южните склонове на припек се топлеха пеперуди и цветята разтваряха чашките си. И язовира Медео, и Кулджинския изоставен път, и лъкатушещата като змия между пясъците мътноръждива река Или. И се приближи земната чаша, ето, с ръка да я докоснеш, и вира край воденицата, и дивите зарзали на хълма, и покрай брега на езерото изсъхналата, тръпчиво миришеща дори и през пролетта трева. О, убежище на ластовици, езеро, пълно с риби и облаци... Шест момчета се суетяха около изровената в земята яма, в която лъщяха омаслени, нахвърляни безразборно артилерийски снаряди. Децата ги затрупваха със суха

трева и съчки. Командуваше ги гърбоносото момче с фински нож на кръста. Напрягах се да си спомня къде съм виждал вече едно от хлапетата, непохватно и височко, приличащо по нещо на мен в детството, но не можех. Междувременно онзи, който приличаше на мене, дотича при главатаря им и му показва ръждясала граната със стени на баклавички. „Дай ми я! Всичко от скривалището е мое!“ — каза главатарят им на име Чава. „Не ще я получиш, не ще я получиш, само напразно ще се измъчиш!“ — засмя се дългучът и заподскача на един крак. Те се вкопчиха един в друг и започнаха да се борят около ямата, докато в ръцете на Чава не попадна стоманеното пръстенче с мустачки и тогава той заотстъпва към големия камък, като повтаряше непрекъснато: „Само не си отваряй ръцете! Само не си отваряй ръцете!“ Едно от хлапетата, което вече се бе скрило зад камъка, изведнъж изкрещя: „Олег ще се взриви!“ И хукна към планината. „Не я стискай силно, ръждясала е!“ — исках да извикам, но вместо това с два скока се озовах до Олег и здраво хванах ръцете му. „Той е прав, Олег, не трябва да си отваряш ръцете, защото тя ще избухне!“ Учудване и страх трепереха в очите на Олег. „Хайде да се спуснем към водата — тихо казах аз и го помъкнах след себе си. — Нали знаеш. Олег, защо наричат езерото Ластовиче?“ „Защото те не отлитат никъде през зимата, а лягат на дъното. Хващат се с крачета една друга и така спят до пролетта в езерото“ — каза момчето с тракащи зъби. „Вярно е, Олег. Но някои ластовички жеравите ги отнасят на юг, като ги крият под крилото си. Или щъркелите на гърба... По-внимателно слизай, стъпвай с ботушите напреко на склона, за да не се хлъзгат. Виждаш ли, водата вече е съвсем близо. Сега малко разхлаби ръката си, ще се опитам аз да хвана това нещо. Отпускай, отпускай, не се страхувай. Дори след като щракне, има достатъчно време да се избавим от нея. Отвори си ръката ти казвам!“ „Не мо-о-ога. Ръцете ми се вдъ-ъ-ървиха!“ — започна да заеква то. Не можеше, съвсем не можеше да ги разтвори. В гранатата се беше вкопчило с мъртва хватка, сякаш пръстите му се бяха парализирали. Наложих се така да стисна китките му, че то се дръпна и извика. Гранатата започна да пада към земята. Улових я във въздуха, метнах я в езерото и прикрих с тялото си Олег. Чу се гръм. От водата израсна стълб от тънък лед и вода, в който се пречупваха слънчевите лъчи...

* * *

— Изтрий си потта от лицето, Олег — каза Еона. Какво ти лице! Ризата ми се бе напоила с пот, тя се стичаше по краката, чак в обувките жвакаше.

— Как го правиш, Еона?

— Правя го, за да разбереш принципа, по който избираме. И така, когато имаше повикване по ергофона от сибирската Троя, защо предпочетоха тебе? Преди малко вие шестимата бяхте поставени при еднакви условия. Никой не знаеше, че всъщност спасява себе си. Четиримата предпочетоха да не се намесват. Единият дълго обмисля, но закъсня.

— Как да го разбирам, че е закъснял?

— Взриви се. Сам знаеш колко момчета са загинали по този начин.

— Още повече са осакатените — добавих аз. — Но къде е логиката: той оттука е закъснял при мене, а там излиза, че съм се взривил аз, така ли?

— Самият той се е взривил. Стара земна истина гласи, че спасиш ли дете — спасяваш себе си. Що се отнася до душевните ти качества, които ни привлякоха към тебе...

— Еона, не ги изброявай — прекъснах я аз. — Нека бъда още в неизвестност по отношение на моите достойнства. Ще ми бъде приятно да ги откривам постепенно чак до старостта си.

— Това не ще продължи до старостта ти — сериозно отвърна тя.

— Изглежда, не ще има старост, така ли?

— Изглежда, нощта ще бъде спокойна... Лека нощ — каза вестителката на нощта, взе си кошницата и започна да се отдалечава в лунната мъгла, обгърнала всичко земно.

— Къде отиваш, Белоснежна?

— Наричай ме по-добре Еона — въздъхна тревата.

Бараката догаряше в далечината на кея. Кървавото око на циклопа от Пеещата планина пронизваше галактическите висини. Разранените ми от телта пръсти кървяха.

[1] Монголски хан (1208–1255 г.), внук на Чингис хан, поробил Русия, разорил Източна Европа — Б.пр. ↑

8. ДЪЩЕРИТЕ НА ВЕЧНОСТТА

Докато чаках Антонела, обикалях по слънчевата страна на площада срещу Галерията. Строителството ѝ приключи по времето на стажа ми в тукашния университет. И трите етажа представляваха красиво съчетание от островърхи арки с гора от беломраморни колони. Арките бяха украсени с пъстроцветна мозайка, изобразяваща триумфа на богинята на плодородието: чепки грозде, лилии, нежно грееци като пламъка на свещи орхидеи, лимони и портокали, цъфнали в розово бадемови клонки. И ти се струва, че над площада се люшкат развълнувани от вятъра или морето приказни източни килими.

Долу се намираше прочутата в цял свят сбирка от древногръцки скулптури; горе — картини, златни и сребърни украшения, статуетки, монети — всичко онова, което е останало по дъното на ситото на странно преплетената сицилийска история, като се започне от първата Пуническа война, когато там, в залива, вълните на Тиренското море са плискали бордовете на цялата картагенска флота...

В прохладните зали имаше малко посетители. Чужденците обикновено се тълпяха пред шедьовъра на четката на Д'Антонио от XV век. От тъмната дълбочина на неголямата картина се виждаше, едва скосила кафявите си очи, млада жена със светловиолетова наметка. С лявата си ръка тя леко придържаше наметката, а дясната с разперени пръсти бе протегнала напред, сякаш призоваваше света към тишина. Подобие на усмивка се таеше в ъгълчетата на устата ѝ. Пред това платно се запознахме някога с Антонела. Тя беше в трети курс и работеше, за да изкара някоя пара, като екскурзовод в Галерията. Да, много неща се бяха променили от онова блажено време, твърде много... Освен навика ѝ безнадеждно да закъснява.

Снощи изобщо не разпитвах Учителя за неговия сън. И без това всичко ми стана ясно. Тези, които са способни да измъкнат от паметта ти запечатания там образ и да го облекат в жива плът, няма да молят без причина да не се разгласява тайната на Контakta. Еона се изрази по-точно: не да я облекат в плът, а да я снабдят с нея. Както водолаза

със скафандър. Еона... Поведението ѝ по-миналата нощ сега ми се стори странно. Така, както аз бях забравил, по-точно почти бях забравил собственото си детство, насила върнат от Еона (или неизвестно от кого) в миналото, край Ластовичето езеро, така, струва ми се, и тя самата действа в полубудно състояние.

Еона... Сутринта питах между другото Учителя за възможния произход на това необикновено име. И за сетен път се убедих колко много неща още не знам. Оказа се, че в гръцката митология Еон е неумолимото и ненамалващо време, потомък на Хронос. Последователите на Орфей са почитали Еон като син на Нощта. Представяли са си го като старец, който непрестанно върти колелото на времето. В Римската империя са изобразявали Еон като мощен старец с озъбена лъвска глава и увита около тялото му змия. Според учението на гностиците еоните са били висшите сили и духове, олицетворяващи мъдростта. Цялата земна история с всичките ѝ несправедливости и страдания съставлява един еон. В буквален превод Еона означава дъщеря на вечността, вековечна.

От времето на древната Елада и зората на християнството ме върна в съвременността настойчивото бибикикане на клаксон. Антонела седеше зад волана на старата си кола и ми махаше с ръка.

— Чао, Земеров! Да не си се заслушал в песента на ангелите? Качвай се по-бързо. Тук е забранено спирането.

Беше се променила — косите, прибрани на опашка, и около очите — грим. Облечена с кадифени сиво-сини джинси и яке без ръкави върху синята блузка с избродирани цветчета по якичката.

— Днес изглеждаш прекрасно — казах аз и магнах с ръка по посока на Галерията. — В тон с цялата ваша летяща флора.

— Благодаря за комплимента. За тебе не бих казала същото. Изразът ти е уплашен, очите — червени като на бял заек. Охо, и май си понапълнял! С твоя ръст би трябвало да се въздържаш от спагетите.

— Как е Марио? — веднага попитах аз.

— Струва ми се, че е по-добре. Другата неделя обещават да го изпишат.

— Предлагам да се отбием на пазара за риба. Да вземем за Марио малко печени скариди. Помня, че ги обичаше.

— Щом искаш на рибния пазар, така да бъде — съгласи се тя и ловко се провря между един фургон и трима мотоциклетисти. — На

рибния пазар заедно със Земерова, изсипал ми се от небето тъй ненадейно. И който помни само гастрономическите прищевки на бившите си приятели, макар да са минали, леле, колко много години...

— Не се сърди — погалих я по косата, при което тя се отдръпна.
— Не се сърди. Имам си оправдание. Във вид на изречение. Ти ще го оцениш. „Славяните плачат при раздяла и се забравят един друг, докато не се срещнат отново.“ Забелязано е преди хиляда и петстотин години. От Прокопий Кесарийски. Византийски историк.

— Готова съм ей сега да заплача — въздъхна тя. — Сицилианките са ревливи. Особено омъжените.

— Значи си омъжена?

— Всяка уважаваща себе си сицилианка на моята възраст отдавна е омъжена. Запомни — всяка. А преди сватбата си, например половин година по-рано, уважаващата себе си сицилианка непременно трябва да поскита три-четири ноци из римските развалини. Съпровождана от неотразим чужденец. От тези, които плачат при сбогуването. Тя трябва да го изпрати в небето от летището „Леонардо да Винчи“ и също да пророни някоя сълза. Такъв е местният ритуал. Създаван векове.

— Наистина, така са се сбогували още при Калигула — потвърдих аз.

— Но за мен този ритуал не означава нищо. Както чуждото писмо, попаднало по погрешка в пощенската ми кутия. Ще го върна, без да го отворя.

И тя пак се отдръпна, сякаш бях протегнал ръка да погала кестенявите ѝ коси.

— От писмо до писмо има разлика, Антонела. Бих искал да получа по погрешка плик с отговора на загадката около епидемията. Без да ми мигне окото, ще го отворя.

При тези думи тя ме погледна със страх и любопитство, като че ли пред очите ѝ бях започнал да се превръщам в чудовище.

— Ти, археологът, се заканваш на епидемията? Толкова медици си трошат главата, включително и самият професор Бонано! Нима епидемията пречи някому да си се рови в античните чирепи? Какво те засяга тя?

Отвърнах:

— Известно ли ти е, че в Сигона се раждат уродливи насекоми и зверчета? Че вчера в Солунто заради тях са умрели трима души? Какво ми влиза това в работата? Искаш да разбереш, така ли? Та ето какво. Аз, Олег Преображенски, не искам примката да се затяга все повече и повече. Не искам да се обезобразява лицето на красотата, колкото и високопарно да звучи това. Знае ли някой накъде ще избие епидемията? Току-виж не само при мишките и зайците започнат да се раждат изроди? Да не би да искаш да родиш сиамски близнаци?

Антонела удари внезапно спирачките и аз се блъснах с чело в рамката на страничното стъкло. Двигателят угасна.

— Млък-ни! — извика тя и се отвърна от мен. После бавно потегли.

Мустакатият синьор от форда, който ни задминаваше, посочи с пръст към слепоочието си и изръмжа, че сме самоубийци и негодници. До него на седалката изляя бял сетер. Когато те се скриха зад завоя, Антонела каза:

— Не ми се сърди, Земеров. Понякога ме прихващат... Искаш ли да те свържа с професор Бонано? Трябва да си го спомняш от университета — с черна брада и с торбички под очите. С него може да се поразговорите за епидемията.

— Разбери, аз имам право да се занимавам само с разкопките в Чивита и с нищо друго. Само с разкопките, разбра ли?

— Достатъчно съм досетлива. С какво мога да ти помогна?

— Не на мене, а на Сигона. Като начало опитай се да откриеш в Палермо един фотограф. Той се величае с титлата дон Илуминато Кеведо. По всякакъв начин се постарай да разбереш как е попаднал в пресата материалът му за мехурите над Сигона.

Извадих от джоба си изрезката от вестника и я прочетох на глас. Оказа се, че Антонела помни това интервю. В „Ти и аз“ тя имаше познати и обеща на всяка цена да свърши работата.

В стаята имаше дванайсетина легла и над всяко висеше малко дървено разпятие. Марио лежеше със затворени очи в ъгъла под отворения прозорец. Антонела се наведе и целуна брат си по челото. Той дълго я гледа, без да дава вид, че я познава. Разстроих се от блуждаещия му поглед. Но още повече от пурпурночервените пъпки, плъзнали по цялото му лице, по шията и ръцете.

— Виж, Марио, кой е пристигнал — каза тя. — И ти носи печени скариди.

Слабото лице на Марио се оживи. Той се надигна, отметна одеялото и ние се прегърнахме.

— Пристигнал е моят спасител, спасителят ми — занарежда той.

— Хайде да слезем в градината — предложи Антонела. — Толкова приятен ветрец има там. Къде е халатът ти, Марио?

Докато слизахме по стръмното стълбище, той няколко пъти се опитваше да ме прегърне, все повтаряйки своето „спасител“.

— Грещиш, Марио — кротко казах аз. — Спасителят е ходел с учениците си по водата на Тинериадското езеро. А аз само съм те измъкнал от водата. И за да не се чувствуваш задължен към мен, предлагам следното. След като те изпишат от това богоугодно заведение, давай пак да побърмчим с катера през Месинския пролив. Само че този път аз ще се препъна и ще падна зад борда, а ти ще се хвърлиш да ме спасяваш. И ще бъдем едно на едно.

— Това не е осъществимо — намеси се Антонела. — Нали тогава ни настигна буря, около шест бала вълнение, помните ли? Вълните подмятаха катерчето като треска. Такава буря трябва специално да се поръча. При това братлето ми и до ден-днешен не се е научило да плува, дори и в спокойно море. Не му е съдено да бъде спасител.

— Но затова пък успех да се измъкна от безумието в Сигона — помръкна Марио.

— Ти си най-добрият брат на света — целуна го Антонела по бузата. — Елате да седнем на сянка под тази черница.

... Много от това, което разказа Марио за събитията в Сигона, вече знаех. Не исках да му чопля раната, но въпреки всичко внимателно попитах:

— Дълго ли стоя в Сигона преди... това, което се случи?

— Както винаги. Нощта срещу събота и нощта срещу неделя. Обикновено в понеделник рано сутринта се връщаме в Палермо.

— Как спа в съботната нощ? Не забеляза ли нещо необикновено?

— Че аз не съм мигнал до сутринта.

— Да не страдаш от безсъние?

— Какво ти безсъние? До два и половина през нощта се ядохме с моята Катерина. Тези женоря от Агридженто са същински фурии.

Нарочно подхващат кавга, за да им е по-сладка любовта после! Кой дявол ме караше да се женя!

— Ние си имаме и поговорка за това: „На неженения му идва да се удави, а на женения — да потъне!“

В очите на Марио се появиха сълзи и той се хвана за главата:

— О, що за глупости плещя! Бедната ми Катерина! Трижди проклет да съм, че не ѝ отстъпих и че не можахме да се сдобрим! О, душа моя! Кълна се в света Розалия, че щом оздравееш, веднага ще долетя при тебе като мълния! — И той заудря с юмрук по сбръчканата кора на дървото.

Антонела го прегърна и го успокои, доколкото може.

— Благодаря ти, Олег, че пак ни навести — след дълго мълчание тихо проговори Марио и погледна крадешком сестра си. — Отново в университета ли?

— Не, на разкопките в древната Чивита. Може би си чул за международната експедиция? Заради епидемията някои избягаха оттука. По този случай ето ме и мен, долетял на помощ.

— Чивита... — очите на Марио се преобразиха. — Като момче съм обходил всичките ѝ руини. На Наблюдателната кула поставяхме примки за дроздове, а после ги печяхме на шиш край хиподрума. Или организирахме игри в пещерите на Пеещата планина. Много пещери имаше. От незапомнени времена в тях са се криели при нападение откъм морето. Но янките си присвоиха Пеещата като някакъв евтин сувенир. Помня как пъшкаха булдозерите, когато изравняваха върха на планината. Как янките изграждаха бетонния вълнолом. И сега направо от морето самолетите кацат вътре в планината. Представяш ли си? Като пчели в кошер! В планината има огромно подземно летище, Винченцо ми разказа за него. Света мадона, да купиш планина, цяла планина!

Наложи се отново да се върнем към началото на нашия разговор и да прочетем откровенията на собственика на фотото.

— В нощта срещу събота ли? — изуми се Марио. — Здравата си измисля дон Илуминато. Никакви предмети, никакви кълба не е имало на небето. Ние спяхме на покрива на бараката, тоест не спяхме, както вече ви казах, а се карахме до сутринта. Бедната ми, бедната ми Катерина!...

Отворих пред Марио пластмасовата кутийка и магнах памука върху гуцера.

— Не си ли спомняш къде го намери?

— Има си хас! Здравей, двуглавчо! — Той нежно го погали по опашката. — Смайваш ме, да носиш със себе си моя подарък! Питаш ме откъде съм се сдобил с него? У нас, в Сигона, около две години преди да дойдеш миналия път. Точно така беше. И година преди да се преместим в Палермо. Почакай нещо да си спомня. Струва ми се, че и през онази пролет ни разтресе. Сестра, сецаш ли се?

Тя се позамисли:

— Прав си, Марио. Имаше земетресение в края на април, но по-слабо от това. Размина ни се без разрушения, само съдовете се изпочупиха.

— И през онова лято се народиха изродчета — страшно много. И двуглави, и триглави. Водни кончета без крила, сраснали се змии, жаби. Първо ги държах във формалинов разтвор, после ги сушах... Виж как се е запазил, съвсем като жив.

— Ловяхме ги под стената — каза Антонела. — Видя ли, Земеров, бетонната стена около Пеещата планина? С дебелите жици отгоре?

— Казват, че по тях тече силен ток — поясни Марио. — Ама че мерзавци! Искаш ли да ти подаря сраснали се жаби?

— Но и сега в Сигона — започнах аз, но срещнах яростния поглед на Антонела, сепнах се и го замазах със следното: — ние търсим сребърен глобус в крепостта.

— Ти ни говори вече за това, спасителю — рече Марио. — Разрешаваш ли да дойда при тебе на разкопките? Щом ме изпишат, и пристигам. Та нали знам всеки камък там. Ще проверя първо как са нещата в работилницата и после ще дойда. Временно работех извънредно, нали знаеш, че не ни се полагат болнични и мога да се окажа на сухо.

— Ела при нас в експедицията — предложих му аз. — Трябват ни хора за разкопките, особено сега. Шестдесет хиляди лири на седмица. Вярно, работата също е временна. До края на ноември, докато започнат дъждовете. А после отново през май.

Антонела уточни:

— През май, ако нищо не се случи с нашата Земя от тия проклети ракети. Да знаеш само какво беше тук, на острова, когато се решаваше въпросът за ракетната база. Стачки, петиции, митинги. Пристанищните работници изпратиха цяла делегация в Рим.

— И докато там ги успокоявах, янките вече бяха захапали със зъби Пеещата планина — допълни Марио.

На връщане Антонела мълчеше намръщена.

— Май те огорчих с разговора за покупко-продажбата на Пеещата — попитах аз.

— Е, и какво от това? — повдигна тя рамене. — Става дума за друго. Моля те, не споменавай пред брат ми нищо за ужасите в Сигона. Най-трагичното тепърва му предстои. Той не знае, че Катерина е мъртва.

Карахме по брега на залива. Откъм морето настъпваше черен, настръхнал облак, отдолу изравнен като с ножица. Под него в далечината на хоризонта се скупчваха циклопови руини от белоснежни облаци.

— Господи, колко народ покоси епидемията — въздъхна Антонела.

— Именно заради това трябва да научиш всичко за Илуминато Кеведо.

— Не само заради това — отвърна тя, застинала зад кормилото като изваяние. — Започвам да се досещам, макар все още смътно, над какво си блъскаш главата, Земеров.

Попитах я:

— Какво представлява този Винченцо, който е разказал на Марио за подземното летище?

— Винченцо Мацанти е негов приятел. Бивш летец. До неотдавна беше техник на Пеещата.

— Значи на базата работят местни жители?

— Около сто и петдесет души. Техници, готвачи, сервитьорки, прислужници и така нататък. Момичетата естествено избираха да са хубавички. Янките не са боси в любовния занаят. И без скрупули купуват живата стока.

— Щом купуват, значи се продава — заядох се аз. Антонела рязко се обърна към мен.

— Засрами се, не си мериш думите! Пообиколи из Сицилия, виж как живее народът. Тук от векове цари нищетата. Нито една детска градина няма на целия остров. От зори до зори в работилниците се трудят юноши, дори деца. Иначе семействата ще загинат от глад. Когато след обилната закуска в „Златната раковина“ потегляш към Чивита, забелязваш ли седналите покрай пътя млади селянки?

— Те никому не се предлагат. Сигурно чакат автобуса.

— Ти си един наивен сит археолог! Та те са готови да тръгнат с кой да е джентълмен. Дори да им плати само някакви си жалки десет хиляди лири. Колко струва билетът за кино? Толкова — четири хиляди лири. А един бифтек? Правилно — шест хиляди. От шест до десет. А на базата на тези селянки им плащаха по двеста хиляди на месец. Опитай се да се измъкнеш от домогванията на някой напорист интендант — веднага ще изхвъркнеш на пътя. О, те са способни да купят всичко на нашата нещастна Сицилия!

По стъклата зачука дъжд. На плажа започна истинско стълпотворение — хората презглава тичаха да се скрият под раираните навеси.

— Значи сто и петдесет души местни хора работят...

— Не работят, а работеха — прекъсна ме тя. — Неотдавна всички бяха уволнени. В един и същи ден. Дадоха им по една извънредна надница и ги изритаха навън. Благодетели!

„Това вече е попадение — помислих си аз. — Особено ако се окаже, че са ги уволнили след земетресението в Сигона...“

— Антонела, слушай внимателно. Колкото може по-скоро трябва да научиш датата на тяхното съкращаване от работа. Това е най-главното. Също и причината. Кой и как им е обяснил, че базата повече не се нуждае от техните услуги. Поговори с Винченцо. Разбери от него повече подробности за Пеещата планина. Намери го, ако трябва и изпод земята го измъкни. Но за мен не споменавай нищо. Разбра ли? Той сигурно момче ли е? Честен ли е?

— Порядъчен и сигурен. Иначе не би станал мой мъж — каза Антонела Мацанти.

* * *

Понеделник и вторник прекарах в Чивита. Зденек ненапразно се възхищаваше толкова от античния басейн. Мозайката на дъното — нереиди и тритони с дарове на морето — се разкриваше в цялото си великолепиe. Но истински шедьовър представляваше централният барелеф с годишните времена, в който в кръг бяха изобразени обикновени сцени от мирния живот: бране на плодове, гроздобер, жътва, заклепване на бъчви, събиране на дърва, колене на свине. Сред развалините на Херакловия храм се разкриха парчета от друга, силно пострадала мозайка. На нея се виждаше жена със строг поглед и твърда брадичка, възседнала слон — навярно богиня на правосъдието.

По указание на Учителя започнахме разкопки с работниците на върха на хълма, редом с Наблюдателната кула. Под паветата имаше червена глина и дребни камъни. И аз самият бих се хванал да копая, но ръката ми береше — резултат от удара ми по бодливата тел през онази нощ. След като изстисках много гной, намазах раната с лекарство и превързах дланта с бинт.

Надвечер заваля проливен дъжд. Освободих работниците и легнах да почина, но веднага съм заспал.

Събудих се в дванайсет без четвърт. Дъждът чукаше по брезента. Бях много жаден и наведнъж изпих две чаши компот. Навлякох мушамата. Като се хлъзгах по мокрите камъни, стигнах до морето. Даже скалата на Чивита не се различаваше в тъмнината. Чуваше се само бученето на морето. Вървах наслуки, докато не се натъкнах на бодливата тел. Останах дълго пред стената. Не забелязах откъде се появи Тя. Миг — и в пелената от дъжд зад стоманената паяжина се очерта лицето ѝ.

— Белоснежна...

— Наричай ме по-добре Еона.

— Еона, защо трябва да събирам доказателства, след като вие и без тях се намесвате в земните работи. Например както на Ластовичето езеро...

— Езерото на спящите ластовици не влиза в сметката. Какво ти е на ръката?

— Набодох се върху ръждясал пирон. Ще зарасне като на куче.

— Дай да я излекувам — звъннаха камбанките по-тихо от друг път. Тя протегна ръцете си през стоманената паяжина към мен и аз със

замряло сърце ѝ подадох моята. Връхчетата на пръстите ми, които не бяха бинтовани, допряха нейната гладка и студена кожа.

— О, колко париш, какъв е този жив огън, който бяга по жилите ти — забърбори изведнъж Еона с променен глас. Стори ми се, че лицето ѝ започна слабо да свети. Тя погали бинтованата ми ръка и болката веднага утихна.

— Ти не си никаква внучка на Хронос и баща ти не е старецът Еон. Ти си Белоснежната!

— Немощ сънлива ме надви, коя нощ вече привижда ми се все същото. — Тя притвори очи и здраво хвана ръката ми. — Дали приспивна трева ми дадоха вещиците, или друга омайваща отвара? Казвах на бащицата ми единствений, до пояс му се покланях: соколе ясни, не викай избраници зетьове, ни от четири ветрове, ни от полунощ, ни от полуден, а ме дай мене, девицата хубавица, на Саватий юнака. Ох, не стана, не се нареди: обрекоха ме на владетел задморски, как на родителя си да се противя... Няма какво да се оплаквам, случих с жениха, и с ума си ме покори, и с вниманието си, а щом стрелата закалена в халката над къщата вкара, както над рова скачаше с буйния си кон — съдбата ми беше решена. А хазаринът като червей в рова се гърчеше със счупен гръбнак... Немощ сънлива, бълнуване, бесовски съблазън. Кой си ти, човече, с длан същи огън? Май от враг е простреляна? Или ловна птица те е клъвнала, ако ли на лов си ходил?

— Белоснежна! — извиках аз. — Не се омъжвай за владетеля, не заминавай в Бекбалък! Знаеш ли какво ще се случи на Чарин, на тази планинска река? Не се омъжвай! Белоснежна, аз, аз те обичам!

Тя дръпна ръката си. Хвана се за телта. Лицето ѝ престана да свети и тя отново отвори очи.

— Ти ме питаш дали се намесваме в земните работи? — каза малко уморено. — Извънредно рядко. За да не нарушим причинно-следствените връзки в галактическия континуум. С природните сили шега не бива.

— Обичам те, Белоснежна!

— Наричай ме по-добре Еона.

* * *

В „Златната раковина“ портиерът ми подаде запечатан плик. В него на тясна хартиена лентичка валсираха стенографски знаци: „Важни новини. Позвъни ми. А. М.“ Обадох се, уговорихме среща и след като наминах за малко при Учителя (той все още не беше оздравял, но вече се движеше из стаята), повиках такси. По пътя разглеждах дланта си. Никакви следи от инфекцията. Там, където до вчера зееха забралите ранички, сега имаше здрава кожа. Какво ли още ще ми сервира Белоснежната, или по-точно тези, които стояха зад нея? Наистина какво всемогъщество е нужно, за да се извлече от паметта ми нейният образ и да му се вдъхне живот... Не, разсъжденията ми не са съвсем правилни, защото Белоснежната е съществувала много преди мене. Може би по-логично е, ако кажа: колко пъти колелото на времето трябва да опаше Земята, та сънят на Белоснежната там, зад звездните реки на Хроноса преди почти хилядолетие, да се материализира тук, в подножието на скалата в Чивита, при това да се материализира, както почнах да разбирам, само за мен... Колко точно насочва погледа си старецът с лъвската глава, обвит от змия.

Антонела ме чакаше на предишното място, край „Трите лилии“, но без кола.

— Моторът на „бръмбара“ отказа. Мъжът ми ще го поправи, но не по-рано от два дена. Нека се разходим по крайбрежната улица, Земеров.

Тя ме хвана под ръка и ме притисна здраво с лакът.

— Познай къде бях вчера! Бас държа, че от десет опита и десетте ще бъдат неуспешни.

— Случвало ми се е наистина и след десет опита да не успея — казах аз.

— Не бъди такъв злопамятен! А пък аз бях на гости при самия Илуминато Кеведо!

— Предлагам по този повод да обядваме ей в онова ресторантче под палмите. Ако не греша, нарича се „Аквариум“, познах ли? Струва ми се, че веднъж вече съм бил там с една непристъпна красавица с буйни коси. Дори и пчелите се оплитаха в тях.

— Да, но не те, а ти ме жилиш — отвърна Антонела. Тя винаги живееше в някакъв непостижим за мене бесен ритъм. За броени секунди успя да даде поръчката на сервитьора, огледа се в кръглото

огледалце, наплюнчи малкото си пръстче и оправи грима на очите си, среса се и при това не преставаше да дърдори и да пие оранжада.

— Представи си, координатите му намерих в телефонния указател. Обадих се, че уж искам да преснимам няколко стари мои снимки. А той поллюбопитствува кога съм завършила гимназия и веднага започна да ме примамва в своето ателие. Аз, разбира се, тръгнах, без да се замислям.

— Истинските сицилианки никога не размислят — успех да се вклиня в потока от думи, но дори и окото ѝ не мигна.

— Дон Илуминато се оказа младеещо старче с козя брадичка, мустачки и плешиво теме, замаскирано отстриани с дълга коса. Има такива старци, които и през пет улици ще познаеш, че са женкари. Разбира се, той се е специализирал знаеш в какво — в снимки на голо тяло! Ама че дон! А сега си представи само колко снимки в натура са закачени по стените в ателието му.

— Представих си — казах аз. — Едновременно с това си представих и колко му се е приискало на дъртия коцкар да се сдобие с нова снимка за колекцията си.

— Не с една, а с цял албум. Той ми предложи да му позирам за реклами на парфюмерия и бижутерия. „Знаете ли какво, гълъбче, фирмите добре заплащат услугите на красивите госпожици, като им оставят и образци на рекламираните стоки — заувещава ме той със сладникав гласец. — А ние ще си ги делим по равно. След годинка ще можем заедно да заминем за Америка.“ Как ти харесва това, Земеров?

Реших да се заяждам:

— И тогава дяволът я завежда на най-високата планина и оттам ѝ показва всички царства в света и славата им.

— С мен не ще замине и няма да ме мине — отсече тя. — Моля те, не ме прекъсвай. Та ето какво стана по-нататък. Аз, разбира се, започвам да отказвам, но не твърдо, а така, че да мисли колко малко още ми трябва да се съглася. После седнах на крайчеца на стола, стиснала ръце пред сърцето си, и тънко, тънко запредох: „Ах, дон Илуминато! Колко жалко, че вие с вашия талант и вашата апаратура не сте били в Сигона денонощие преди земетресението. Такива неща щяхте да снемете, че отведнъж бихте станали милионер!“ И му преразказвам неговото собствено интервю. Ума му взех с моята артистичност. „Дете мое, да допуснем, може да се разбере — замънка

дон Илуминато — защо съм сложил подписа си под тези глупости и съм изфабрикувал снимката на «лятащата чиния», между другото с помощта на собствената си шапка, закачена на един прът в градината. Все пак изсипаха ми четиристотин хиляди лири — твърде приличен хонорар. Но какво ви кара вас, непорочно, в разцвета си същество, да повтаряте подобни измислици — убий ме, не мога да разбера.“ „Ах, синьор Кеведо — разгневих се аз, — как смее да се съмнявате в моята искреност! Чинията и балоните видях със собствените си очи, тъй като през тази нощ бях в Сигона и не можех да заспя.“ Тогава той се разсмя, извади от бюрото си списанието „Ти и аз“, показва ми интервюто със снимката, след което донесе от съседната стая и злополучната шапка. Значи наистина е фалшификация. А балоните са се появили чрез наслагване на друг негатив. „Не знам, що се отнася до вас, хубавице — каза дон Илуминато, — но аз наистина нощувах в Сигона в навечерието на земетресението и мога да се закълна, че небесата бяха чисти като моето минало.“

— Антонела, този сатир с безупречно минало не ти ли намекна кой го е подтикнал към тази операция с балоните?

— Реших да не прекалявам с разпита. За да не ме заподозре в нещо нередно.

— Имаш право. И без това постигна невъзможното. Не знам как да ти се отблагодаря.

— Хайде стига, че ще заприличаш на лъстивия дон Илуминато — засмя се тя.

Колко хитри и изобретателни са жените. Ненаправно народът е казал: „От жената само туй да искаш — акъл да ти дава!“ За операцията „собственик на фотографско ателие“ мъжете биха повикали на помощ цяло детективско бюро, а ето че една млада жена се справи за час, и то как се справи — блестящо! Не е толкова важно кой е платил на дона. Важното е, че отпадна последният аргумент — чиниите са се появили след земетресението. Приблизително след около две седмици.

Донесоха рибното блюдо — на квадратната табла имаше над десет разноцветни плоски чашки, напълнени с всичко онова, което шава в чашата на Средиземно море. Деликатесите бяха пикантни, солени, лютивни, пържени, варени, печени — изобщо биха стигнали за цяла компания чревоугодници.

— Да прием за успеха ти, Антонела бела — предложих и вдигнах чашата.

— За първата точка под кодовото название „сатирът дърт пръч“. А от разсеяност аз изпълних и точка втора — „Пеещата планина“.

Тя извади от чантата си тетрадка, свита на руло. Пихме от студеното киселеещо вино. После разгънах тетрадката. Заглавието бе подчертано с червен флумастер: „За Пеещата планина“.

„Всичко изцяло е разположено вътре в планината. На повърхността се намират само метеорологичната станция, радиолокаторите, площадките на вертолетите, техническите служби, спортният комплекс с двата басейна, столът, дансингът и барът...“

— Каква е тази история с лейтенант Уорнър? — попитах, прелиствайки тетрадката.

Тя повдигна веждите си:

— Твърде оскъдни са ми сведенията за този случай. Разправят, че по време на взрива в Пеещата лейтенантът здравата се изплашил, даже изпаднал в истерия. И като че ли отначало всичко се разминало. Но през деня, когато вече се бил върнал в Палермо след дежурството, той полудял. Изскочил от киното и хлипайки: „Те пълзят! Те пълзят!“, се изкатерил на близката акация. И там пял псалми, докато пожарникарите не го свалили.

— Сам ли е живял на базата или със семейството си?

— Там не живеят семейства. Наемат квартири тук или в Агридженто. В най-разкошните квартали. Неженените офицери също предпочитат цивилизацията по време на почивката между дежурствата. А дежурят през седмица.

— Извинявай, Антонела, така и не разбрах той със семейството си ли е бил или сам?

— Със семейството си. По-точно с жена си. Когато го откарали от тука, и тя си заминала. Повече не са се връщали.

— Да знаеш къде са го изпратили?

— Никой не знае със сигурност. Като че ли в къщи, в Америка. Казват, че уж там бил оздравял.

— Излиза, че преди седем години... седем години... — бавно изговорих думите, като разбирах вече, че следващият ми въпрос ще бъде един от най-важните за разгадаването на дяволиадата. — През кой месец, Антонела?

— През април. Някъде към края. Винченцо обеща да уточни.

— Не е задължително. Кажи по-добре кога ги уволниха?

— Сутринта след земетресението в Сигона. Дори не са ги пуснали зад портала. Обяснили им, че ги уволняват поради закриване на базата.

Изад Монте Пелегрино — Лебедовия нос — започна да се очертава силуетът на самолетоносач. Над него в небето бяха увиснали два вертолета, които оттук приличаха на невинни бръмбарчета.

И си мислех: някога, след хилядолетия, мои колеги археолози ще извадят от дъното ръждясалия скелет на самолетоносача и ще се чудят на жестокостта на предните си, които са правели такива смъртоносни бронтозаври, вместо да украсяват Земята си с дворци и градини. Впрочем след хилядолетия от бронтозавъра няма да остане нищо — водата ще го разтвори без остатък.

И си мислех: дълго преди появяването на човека планетата ни милиони пъти е кръжала около Слънцето, като с устните на небесните дъги и с дланите на горите и ливадите е улавяла животворните струи на светлината. Вечно ще бъде така. Природата ще излекува жестоките рани, които ѝ нанасяме, както изцери ръката ми Белоснежната. Тя ще покрие с живата тъкан на листата, клонките и цветята дори атомните изгаряния, дори химическите отровни язви. Но не бива да се залъгваме, синьори, човека няма да го има. Хомо сапиенс — разумният човек, ще изчезне като вид. И на планетата на летящите дървета, където уйгурът Мурат по чудната рецепта на благословения лечител Авицена изцери феята на радостта, и в световите, които ръководят сегашния сън на Белоснежната, безстрастни мъдреци ще изпишат върху звездните скрижали: „Трета от Слънцето. Планетна несполука. Загинала клонка на разума.“

И си помислих: не, още има да се борим, да си премерваме силите с невежеството, за да не бъде отбелязано в звездните анали „загинала клонка на разума“, а — цъфтяща. За да не излезе от пътя си земната колесница на времето...

— Земеров, ела на себе си — чух гласа на Антонела. — Като че ли стихове шепнеше. Жалко, че не разбирам руски. Какво още искаш от мене?

— Да уточниш една подробност. Спомням си, че когато се връщахме от Марио, ти каза, че Винченцо е уволнен неотдавна.

Излиза, че той е работил месец или два след уволнението на другите. Не се мръщи, можеш, разбира се, и да не ми отговориш.

— Повтарям: всичките вкупом бяха уволнени. А мъжът ми не е искал да разбере, че е изпуснал такава хубава работа... Между другото, Марио утре го изписват. Ужасно се радвам.

— Предай му, че може да постъпи на работа при нас, ако ще и още утре — казах аз. — Дотам и обратно ще пътуваме заедно. Ако пожелае, има къде да нощува и в Чивита. Може би и Винченцо ще поиска да работи при нас?

— Мили ми Земеров. — Тя сложи ръката си с късо подрязани нокти върху моята. Ръката ѝ бе гореща, потръпваща и аз неволно си припомних мраморно студените длани на Белоснежната. — Стигат ти грижите и за Марио, братко археолог. Нека мъжът ми си нощува в къщи. Помисли си само — какво ще прави на разкопките един бивш летец?

— Антонела, а защо бивш? Да не би да е на годините на баща ти?

Тя се смути и отвърна с видимо усилие:

— Нещо не е в ред със здравето. Тези дни искаше да постъпи на работа — не го взеха дори и за рекламите на прах за пране. Виждал ли си сутрин над залива да пълзят в небето мижави бипланчета с реклами? Та дори и за тях не го приемат. Окончателно го отписват от бранша. Има недостатъчно оросяване на мозъчните капиляри — представи си, на трийсет години! Как нагло го мамят лекарите!

За да я успокоя, напълних догоре чашите и се опитах да се пошегувам:

— Ще се преквалифицирам в летец и ще разнасям в небето твоя портрет. Да не намалява красотата на сицилианките!

Тя тъжно се усмихна.

— Благодаря ти, Земеров. Много си се променил. Станал си някак важен и загадъчен. Все си мислиш, мислиш за нещо, непрекъснато разпитваш. — Тя смръщи вежди, потърка носа си с показалеца и имитирайки моя глас, попита: — Антонела бела, какво се случи преди седем години?

Разсмях се.

— Мили мой, какво значение има кога се е побъркал Уорън?

— Твърде голямо — отговорих възможно най-тихо. — През април е имало експлозия в базата, а през лятото под стените ѝ вие с Марио ловите уродливи животинки. Загрят ли?

— Да си призная, още не загревам.

— След седем години става земетресение в Сигона, а няколко седмици по-късно там започват да щъкат изродени твари.

— Но в такъв случай трябва незабавно...

— Не повишавай глас! — сепнах я строго аз. — Засега всичко това са само предположения. Трябват сигурни доказателства.

Усетих, че започвам да приличам на Еона, и млъкнах. Антонела също мълчеше, загледана нанякъде през мене. Бавно завъртащата се вълна на кошмара ни повличаше нагоре, към студа на мъртвите вечни снегове, но скоро, много скоро ще започне търкалянето към пропастта, в гръмки ревящите води, тъмни и злокобни...

— Засега, Антонела, уродството е засегнало само зайците, мишките, гущерите, бръмбарчетата и паяците. С една дума — нашите заварени братя от майката природа. Плюс епидемията от лудост у хората, която е, така да се каже, уродливо израждане на разума, увреждане на духа. Ами ако изведнъж се деформира и плътта?

— Какво искаш да кажеш с това? — с мъртъв глас ме попита Антонела.

— Не да кажа, а да узная дали на работещите там са се раждали понякога уроди?

По лицето ѝ премина спазъм. Тя го закри с ръце, сякаш някой ѝ бе зашлевил плесница.

— Само не това! Никога! — изхлипа тя. — Не, да не си посмял, кождер такъв! С кирка, с лопата в човешките души! Не! Копай си в своите могили, в скапаните си вехтошарски ями, но не закачай нас, живите, чу ли! — Тя грабна чантата си, прескочи през парапета и хукна по улицата, като се блъскаше в изплашените минувачи.

Аз още дълго седях на масата под учтивите погледи на свикналите е всичко сервитьори... Вълната на прииждащия кошмар... Бавно задвижващата се вълна...

И отново се обърнах към Белоснежната:

— ЕОНА, УБИЙЦИТЕ ОТ ПЕЕЩАТА ПЛАНИНА ТРЯБВА ДА БЪДАТ УНИЩОЖЕНИ!

— ОЩЕ НЕ СМЕ ПРИКЛЮЧИЛИ СЪС СЪБИРАНЕТО НА ДОКАЗАТЕЛСТВАТА.

— ЕОНА, НИМА НЕ ВИЖДАШ, ЧЕ ЧАШАТА НА СТРАДАНИЯТА Е ПРЕПЪЛНЕНА? НАИСТИНА ЛИ НЕ ВИЖДАШ? ТА ТЯ ПРЕЛИВА!

— ПОМНИ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕТО НА ДРЕВНИТЕ: БЕЗ ДА ИЗПИТАШ ЗЕМНИТЕ СТРАДАНИЯ, НЕ МОЖЕШ ДА ОТКЛИКНЕШ НА СТРАДАНИЯТА НА ЗЕМЯТА.

— ЕОНА, КАКВИ БЕЗОБРАЗИЯ СТАВАТ НА РАКЕТНИТЕ БАЗИ?

— ПОМНИ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕТО НА ДРЕВНИТЕ: ИЗМИСЛЯЙ И ПРАВИ КАКВОТО ИСКАШ, НО СЕ ПАЗИ ОТ ВЪЗМЕЗДИЕТО!

— ЕОНА, ИСКАМ ВЪЗМЕЗДИЕ!

9. ПЕЕЩИТЕ ЛЮСПИ

— Антонела, моля те, изслушай ме!

Насреща — само сигналът на централата. Тя затваряше телефона още щом чуеше гласа ми. Дали да се опитам да я намеря в къщи, за да се разберем? В Сицилия не се ходи на гости без покана.

На третия ден след като бе избягала презглава от ресторанта, забелязах в бара на „Златната раковина“ Марио. Той бе заседнал да ме чака още от обяд пред бутилка уиски. Хлътналите му бузи бяха обрасли с черна четина. Гледаше изпод вежди, без да вижда. „Разбрал е за смъртта на Катерина“ — сетих се веднага и го поведох към моята стая.

Какво си направил с Антонела? Защо плаче от тъмно до тъмно? — попита ме мрачно той. — Ти, прелетна птицо, си позабравил някои неща тук. Тя си има мъж. И брат. Знаеш ли как се постъпва при нас с неучтивите кавалери? Независимо от предишните ти заслуги, спасителю мой.

С големи усилия успях да го накарам да седне в креслото и да се укроти.

— Марио, аз самият не разбирам нищо. Единственото лошо, което направих, преди тя да се разстрои, бе въпросът ми дали са се раждали уроди в семействата на тези, които са работили в американската база. Не допусках, че ще го вземе така присърце. Извинявай, но нищо друго не съм направил на Антонела.

Той ме помоли да му дам нещо за пиене. Налях половин чаша водка и той я обърна на екс. Задави се. После заговори, но вече по-меко:

— Представи си, че не моята, а твоята сестра е раждала два пъти уроди. Как би се чувствувал ти, спасителю?

Изроди от Антонела? Нейната красота, отгледана в люлката на времето от красотата на небето, морето, планините и лесовете, нейната красота, която сама, както ми се струваше, подчинява облика на земните простори на законите на прекрасното, нима може нейната

красота да се прероди в нещо безформено и безобразно? Ако природата започва да се самоизтезава, то защо го прави? Или заради какво? Нейната красота...

И тогава се опомних, внезапно разбрал, че започвам да мисля за Антонела като за Белоснежната.

— Сестра ти не ми е казвала нищо за децата си, повярвай — опитах да се оправдая.

— Едва ли някой би пожелал да се хвали със сраснали се мъртви близнаци? Или с младенец като кълбо с хипопотамови крайници. Да, на хипопотам... Той се роди преди четири години... На Антонела ѝ казаха, че също е мъртъв. Но той е жив! В пансиона на Монте Пелегрино. Понякога прескачам дотам. Нося му бонбони. Казва се Колос, проговори на половин година и с въпросите си ще вкара всекиго в задънена улица. Но, света мадона, колко е ужасен! Ако го видиш, не можеш да не заплачеш.

— Искам да го погледна.

— Кога?

— Да речем, още днес. Възможно ли е?

Той се позамисли, после потвърди:

— Времето е удобно. Началството на пансиона вече си е отишло. Но за какво ти е притрябвало това, спасителю?

— За същото, за което и на тебе — отвърнах аз.

Слязохме долу. В бара купих две кутии шоколадови бонбони. Качих Марио в колата. Пътьом свихме към бензиностанцията. Сенките на кактусите и на пиниите подобно на островърха ограда ограничаваха пътя от едната страна. Те се бяха прицелили като копия в тъмносиния залив с пищните дантелени вълни. Показа се горичка от ниски дъбове и ние свърнахме от асфалта към нея. Скоро лъкатушещата просека ни отведе до стръмен хълм, откъдето се видя висока желязна ограда, обрасла с асми, а зад нея — сива двуетажна сграда с решетки на прозорците.

По съвета на Марио спрях колата на хълма и продължих пеш. Той остана, защото не искаше старшата сестра, която според него бе доста свирепа, да го вижда пиян.

Три пъти натиснах порцелановия бутон до вратата. След известно време отвътре се появи величествена дама в бяло с високо вдигнати рижи коси и се понесе към мене.

Да, между нейните питомци е и детето на съпрузите Мацанти. Да, има свиждания, но не по-често от веднъж в месеца, при това с най-близките бивши роднини. Направи ми впечатление, че тя подчерта думата бивши. Да, тя ще предаде тези великолепни бонбони на Колос и сърдечно благодари на синьора за другата кутия, предназначена за нея, но тя обаче не може да приеме толкова скъп подарък и ако синьорът не възрази, ще раздели бонбоните по равно между питомците си, които всички обича еднакво, независимо от външния им вид. О, на синьора нищо не ще му говорят думи като например стернопаги, краниопаги, ишиопаги или торокопаги. Всички те означават сраснали се близнаци: с черепите, с тазобедрените стави, с гърдите или с коремите. Но какво от това, че на някого израстват коси на езика или вместо нос има хобот, или вместо крака — опашка на риба? Бог всекиму е вдъхнал душа, всеки заслужава милосърдие, състрадание и любов, прав сте, синьор, и съжаление също. Макар че по отношение на съжалението тя си има свое виждане. Известните сиамски близнаци са живели до 63-годишна възраст, при това всеки от тях е имал нормални деца. Дворът на крал Яков в Шотландия бил забавляван от човек с две глави и четири ръце — двете половини прекрасно музицирали, говорели множество езици, което не им пречело понякога да се карат. Или американката Мили-Христина била ишиопаг и се прочула в цял свят като двугласия славей с великолепен контраалт и не по-малко вълшебен сопран... Какъв извод може да направим от това? Все още е неизвестно кого трябва повече да съжаляваме — нейните питомци или съвременните младежи, нормалните! Галфони, които се отдават на пиянство, наркомания и разврат. Тя лично съжалява само за едно, че питомците ѝ рядко доживяват до пълнолетието си. Впрочем синьорът, който е поднесъл толкова скъпите бонбони и толкова интересуваш се от... е, да го наречем — отклонение от нормата, би могъл да научи всичко това и в своя Неапол, тъй както съдя по произношението му, е родом оттам. В Неапол също има такъв пансион, в крайградската градина, на ъгъла на улиците „Каподимонте“ и „Свети Антоний“. Порано там е имало приют за старци, но след епидемията през седемдесет и трета година — о, синьорът сигурно помни тази епидемия, тя пламна поради употребата на миди, отровени от каналните води — властите бяха принудени да открият подобен пансион. Можеш ли да ги спреш тези промишлени магнати,

спекуланти и акули, които мислят само за печалби, поне същият този концерт Монтедисьн. Направо безразсъдство е, че годишно той изхвърля в морето три хиляди тона отровни боклуци... Чел ли е синьорът в миналия брой на „Панорама“ статията на прочутия океанограф Кусто? Да, да, разбира се, не можеш да следиш всичко... което става по света... Та този Жак-Ив Кусто заявява, че Средиземно море вече е наполовина мъртво. След няколко десетилетия в него ще останат само бактерии, като в някаква мръсна, вмирисана локва. И той, изглежда, е прав, синьор. Неслучайно дори тук, в Сицилия, след буря има толкова мъртви риби по брега... Откъде са нейните питомци ли? Повечето от Сигона. Нещастно градче, синьорът сигурно е чул и за тамошното земетресение. Само господ знае кой е изпратил такова проклятие над Сигона... Кога са открили пансиона ли? Шеста година вече кара, а питомците все се увеличават, до днес станаха вече тридесет и осем... Но тя много се е увлякла в разговора, след четиридесет минути е вечерята и тя пожелава на синьора приятно завръщане... Къде са сега питомците ли? Извели са ги да подишат чист въздух преди вечеря, не, извън оградата никога не ги пускат, те са в детското градче, ей там, под разклонения дъб... Бог да ви пази, синьор...

Тя се отдалечи, като носеше кутиите тържествено в протегнатите си напред ръце.

Сигона! Стрелката на вселенския компас след известно колебание за пореден път се спря на града, затегнат в примката на стоманения смок, и още едно видение се очерта върху стените на чашата на търпението. За да не събуждам излишни подозрения, закрачих обратно по пътеката, после рязко свих и започнах да се промъквам през храстите в посока към детското градче. Изведнъж хлътнах в някакво поточе чак до глезена. А ето и решетката над него, скрита под лозовите листа.

... Те бяха накачулили люлката, ровеха в пясъка, скачаха на въже, смееха се и се караха, дъвчеха тревички, разглеждаха цветята и бръмбарчетата. Стернопаги. Еднооки циклопи. Опашати сирени. Ишиопаги. Сякаш върху платната на Брьогел или на Бош видях същества със сгърчена, изкривена и обезобразена плът от множество невидими криви огледала, и ако наистина ужасното се различава от

уродливото по степента на състраданието — аз не почувствувах разлика. Ужасих се от уродливостта и отместих погледа си.

До мен върху започналата да ръждясва решетка бе замрял жълто-зелен гущер със синя глава. С една глава. От никого и от нищо необезобразен. С четири крачета с по пет пръста. С две надлъжни бразди по цялото му покрито с рогови люспици тяло. Както ослепеният от Одисей великан Полифем внимателно опипва овцете, преди да ги пусне в пещерата, така и сляпата природа милиони години наред размножава живите твари, съблюдавайки строгото подобие във всеки вид и род, във всяка екологическа ниша. И този гущер по нищо не се отличаваше от гущера, чиито отпечатащи бях открил в утайки от мезозойската ера близо до Бекбалък. От време на време той изстрелваше тънкия си език в едва забележимите мушици и тогава аз чувах нежни шумолящи звуци, сякаш песента на тръстики под вятъра... Но не, звуците идваха не от гущера, а се прокрадваха оттам.

Отново погледнах между лозовите листа. Към мен бавно се приближаваше кълбо на подпухнали трипръсти лапи, увенчано от помалко кълбо — глава без уши и коса. Двете кълба изцяло бяха обнизани от рогови люспици в преливащи се цветове. От кафявата широка дреха се подаваха ръцете — също къси и с по три пръста. При всяка негова крачка люспиците издаваха звуците, които аз бях оприличил на песен на гущера или на тръстиката.

Той спря до стеблото на едно алое на три крачки от мене и тихо каза:

— Виждам те през лозовите листа. От мен никой не може да се скрие. Ти също си с една глава. Какво правиш тук?

Изведнъж в съзнанието ми изплува Сигона и онази нощ с червената светлинка над Пеещата планина, и сянката, която събираше страшните дарове на Земята. И му отвърнах също тъй тихо:

— Аз чакам.

— Кого чакаш?

— Онзи, който задава трудни въпроси.

— Как се казва той?

— Колос.

— Аз, аз съм Колос! — зарадва се той и се потупа с лапичка по гърдите.

— Знам. И съм готов да отговарям.

— Говори още по-тихо. Да не чуе леля Франческа, виждаш ли онази, която дреме под чадъра. Иначе ще ме изгони оттука. При това и ще ме накаже — ще пусне пердетата на прозорците и няма да ми позволи да гледам през нощта звездите. Отговори: защо гледат към звездите?

— Те са красиви. Като светулки летят в небето. Само че много нависоко. И са толкова, че не могат да се преброят.

— Моля те, не се шегувай с мене. Аз не съм ти глупавата сирена Юдит или бавномислещият циклоп Бруно. Аз съм Колос. И знам, че звездите са кълба от плазма, гравитационен кондензат от водород и хелий. Те се раждат, живеят и умират, както всичко във Вселената. Когато остаряят, се превръщат или в неутронни звезди, или в бели джуджета, или в черни дупки. Съществуват понятията звездна еволюция, звездни подсистеми, звездни каталози — най-древните са съставени от Хипарх, температурни скали на звездите и така нататък. „Твърде много са“ и „не могат да се преброят“ не е отговор. С невъоръжено око от Земята могат да се различат около две и половина хиляди звезди до шеста звездна величина, предимно около Млечния път. Отговори: върху колко от тях може да съществува живот?

— Чувал съм, че в нашата Галактика има около милион цивилизации — казах не съвсем уверено. — Животът е вездесъщ. Както семената на земните растения се разнасят от вятъра на хиляди километри, така и микроорганизмите — от планета на планета, от звезда към звезда.

— Да допуснем, че си прав. Те наистина се пренасят. С кометите, с метеоритите, от налягането на звездната светлина. Но ти знаеш ли каква доза рентгеново и ултравиолетово облъчване получават при тези пътешествия? Десетки хиляди пъти по-голяма от смъртоносната. Ето защо вероятността за такава панспермия е равна на нула. Дори да предположим, че животът се самозаражда, то и тогава шансът да се появи живот е нищожен.

— И все пак на Земята се е появил разум — рекох тихо.

— При изключителни условия. Животът е възникнал в океана, впрочем наличието на океан може да се допусне на коя да е планета. Технологичната еволюция обаче е възможна само върху твърда почва, затова морските животни са изпъзели на сушата. Но преди това лунните приливи са ги научили да дишат. Съгласен ли си, че подобна

планетна ситуация е изключение. Кой ще се закълне, че ние не сме сами във Вселената? Защо мълчиш?

— Не сме сами, Колос — настоях аз.

— Имаш може би предвид загадъчните сигнали от пулсарите? Или излъчването на радиовълни от декаметровия обхват от Юпитер? Закономерността при върховете на рентгеновото излъчване от Космоса във времеви разрез? Да се придържаме към презумпцията за естественост, докато не се докаже обратното. Но отговори, ако няма кого друго да попитам в цялата Галактика: какъв съм ти аз?

— Ти си ми брат — отвърнах. — Брат по разум.

— Кажу ми красив ли съм?

— Красив си. Всичко наоколо, което е живо, е красиво. Красиви са облаците, гущерите, кучетата, алоето, до което стоиш, листата и чепките на гроздето, огънало решетката.

— Защо тогава аз не съм чепка грозде? Нито алое? Не съм облак или куче? Защо?

Мълчах.

— Защо тогава аз искам да стана такъв като тебе или като леля Франческа? Защо ти не искаш да заприличаш на мене?

— Виж какво, всичко мъртво и неродено съществува в небитието, а живото от самото си начало е класифицирано на... — започнах аз и изведнъж спрях, разбрал страшната дълбочина на въпросите му.

— Защото съм урод... Да ти кажа ли от кой въпрос най-много се страхуваш?

— Аз не се страхувам от нищо, Колос.

— Страхуваш се! Страхуваш се, че бих могъл да бъда и твой син! Но не съм твой син. Само съм ти брат, твойт уродлив брат. Ти сам призна това. Защо си позволил да се появя от небитието в този грозен облик, братко мой? Ти откриваш на планетата все повече пансионисти за същества, подобни на мене, а повечето от нас са осакатени и умствено. Защо криеш истината за нас от самия себе си?

— Аз не крия нищо, братко Колос.

— Жалко, че не могат да те накажат братята от други Галактики — каза той — за това, че погубваш красотата. За това, че си страхлив, жесток и сластолюбив. За това, че си играеш с фразите за мъртвите и неродените, без да вникваш в смисъла им...

— Коло-о-ос — разнесе се гласът на леля Франческа. — Пак ли си приказваш сам. Ела тук, малкия.

— Моля те, братко, посещавай ме по-често — промълви Колос. И се обърна на късите си лапички, и се затътри обратно. И се чу нежното шумолене на тръстика.

Поисках да хукна назад, но пръстите ми се бяха вкопчили в решетката, застинали в мъртва хватка, както тогава върху ръждясалата граната. И тогава от безсилие, от болката в сърцето, което се разпъваше като футболна топка, започнах да треса решетката. Представях си, че съм исполин, който възнамерява да разлюлее земния кораб и да го отклони от привичния му път.

— Де-е-еца! Време е за вечеря, стъмва се вече — чух отново Франческа. — Кой не ми вярваше, че вечер излиза на лов един дракон? Чувате ли го как тресе решетката?

10. НОЩНИТЕ ТАЛАСЪМИ

Древните индуси вярвали, че Вселената диша като живо същество. При вдишването — а то продължава над четиридесет милиона години — светът преживява четири състояния, всяко със свое съотношение между доброто и злото, това са тъй наречените юги. Критаюга е златният век: тържество на хармонията, блаженство, непресъхващи извори, дървета и изобилие на земни плодове. По време на Третаюга доброто намалява с една четвърт, налага се хората да се заемат със занаятите, да обработват земята, да отблъскват нападенията на хищните зверове, в това число и на двуноги. С настъпването на Двапараюга чашата на справедливостта се изпразва наполовина — всички са принудени да се борят с болестите, наводненията и междуособиците. Накрая чашата е празна — разразява се Калиюга, която носи глад, печал, жестокост и страх. Хората и държавите ще заприличат на разбойници, които не знаят пощада в разпратата за печалба и власт.

Да, Вселената диша, ще кажем и ние, тя вечно е жива, но животът ѝ, както и животът на мъничката ѝ бенка — Земята, — повече напомня развитието на новородено: от безпомощното пеленаче до Одисей, зрелия, опитен мъж. Дори и най-закостенелите оптимисти не рискуват вече да се позовават на златокъдрото минало на нашата цивилизация като на райска обител с реки от мед и масло. Та кому не е ясно, че първите жители върху земната черупка са били притиснати — къде по-яко от гравитацията! — от ужасите на примитивното съществуване и от борбата с коварствата на природата.

Не го е имало, уви, века златен... Въпреки че и досега животът на всеки от нас е разделен на светли и тъмни кръгове. Но това, че тук, в Сицилия, бяхме попаднали в Калиюга, не подлежеше на съмнение. Уродливите деца и изродите в Сигона бяха печално потвърждение на това.

О, страшна е уродливостта! Но още по-страшни са тези, които я причиняват. Макар че, колкото и да е странно, злото не винаги се крие

само в тях.

В същата тази Индия Учителя е присъствувал на улично представление на „паяк“ — юноша с изкривени тънички ръце и крака, изсъхнало дребно тяло и с огромна глава. Някакъв сляп дервиш му обяснил, че „паяците“ ги осакатяват още от пеленачета, за да могат покъсно родителите им да връзват двата края благодарение на подаянията по време на представленията. „Паякът“ се премятал, пълзял по въже, плашел децата с гласовете на тигри, пантери и дракони. О, това било само началото на чудесата. „Паякът“ се изкатерил на една палма и оттам до късна нощ рецитирал „Рамаяна“. Обезобразеният юноша можел за две седмици, без да спи, да издекламира и седемте книги на древния епос „Рамаяна“ — 24 000 стиха. Разправяли, че той може да каже наизуст и „Бхагавата“, която е почти колкото „Рамаяна“ и „Махабхарата“ — 100 000 стиха!

Кой все пак е виновникът за неговото осакатяване? Дали родителите му? Обливайки се в сълзи, те са се решили на това престъпление, за да спасят от гладна смърт многобройните братя и сестри на „паяка“. Виновна е социалната система, обществото. Но и то все още не може да се оправи от последиците от колониалния грабеж.

Кога е започнало това? От незапомнени времена, когато са изпращали робите да загиват в серните мини. И в епохата на Възраждането в Неапол са умирали кожарите и бояджиите, недоживели до тридесетте. И в началото на нашия век повечето печатарски работници бивали покосени от туберкулозата — бич за всеки, който диша оловен прах. Но ето че се появява химическото оръжие и в окопите на първата световна кланица хиляди руски войници се задушават от хлор. А после — химическата касапница, организирана от САЩ във Виетнам.

Дори и немногочислените извадки от вестниците и списанията, с които бе разполагал Учителя по време на болестта си, би трябвало да предизвикат тревожни мисли у всеки. И преди да ме запознае с една от хипотезите по повод на кошмара в Сигона, той ми заръча да ги прочета.

— Учителю, нищо не споменахте за войните — отбелязах аз, тъй като в паметта ми бе изплувало лицето на моя баща. — Най-много осакатява войната. И тялото, и душата...

— По-внимателно си служи с такива афоризми, Олег — сряза ме Учителя. — За мене този, който се е лишил от ръцете и краката си в бой със завоевателите, не е урод. Той е герой наравно с героите от древноруския епос... А епоса на моята война не бих могъл да преразкажа и до края на живота си.

* * *

„Около 60 000 американци ветерани от войната във Виетнам вече не се съмняват защо, след като са отишли здрави на фронта, от там са се върнали болни. Всеки от тях е станал жертва на «оранжевия реактив» — «ейджънт ориндж». И на повечето от тях по-късно са се родили сакати деца.

Посочваме безспорно установени факти:

1. От януари 1962 година до февруари 1971 година американските самолети С-123 са излели над Виетнам около 45 милиона литра масленокафяв отровен препарат. Цел: да се обезлистят горите, за да не могат да се крият в тях виетнамските бойци, и да се унищожат оризовите насаждения.

2. При производството на «ейджънт ориндж» (опасен за човека само в значителни дози) се получава и страничен продукт — отровата диоксин (тетрахлордибензодиоксин). Диоксинът обаче не е бил отстранен от сместа, макар че е хиляди пъти по-опасен от калиевия цианид (цианкалия). Най-малко 163 литра диоксин са били разпръснати над гори, поля и места за дислокация на виетнамските войски.

3. От 4,2 милиона американски войници, които са воювали във Виетнам, примерно 3 милиона са действували в зоната, оросена с отровата. Тогава никой не е подозирал, че това е опасно химическо оръжие. Пентагонът постоянно е подчертавал в инструкциите си по прилагането на препарата, че той е абсолютно безвреден за хората и

животните, като по този начин е използвал собствените си войници като опитни зайчета.

За последиците от отравянето с диоксин може да се съди дори по катастрофата в италианското градче Севезо. През 1976 година от комините на химическия комбинат «Икмес» се спуснал над града отровен облак, в който се съдържали 200 грама диоксин. Резултатът е: няколко загинали и множество осакатени. Оттогава в Севезо постоянно се раждат сакати деца — същите като децата на ветераните от войната във Виетнам. Те страдат от заболявания на мозъка, на черния дроб, от злокачествени образувания, обриви по цялото тяло, изгубване на паметта, омекване на мускулите. Чак сега си спомнили, че и виетнамските жени са раждали уродливи деца по време на войната. («Щерн»)

«Повече от милион и половина от жителите на Виетнам са станали жертва на химическата агресия на САЩ. Американските варвари са унищожили 44% от тропическите гори и 40% от посевните площи.» («Паралели»)

«Бихме искали да напомним на бившия държавен секретар Александър Хейг, че той по-добре от всеки друг знае кой е прилагал химическо оръжие в Югоизточна Азия. Хейг е служил в армията на САЩ в този район и е бил прекрасно осведомен за всички тънкости на програмата по обработката на Виетнам с отровни вещества. В хода на изпълнението на тази програма върху територията на Виетнам са били хвърлени над сто хиляди тона отровни вещества.» (Конрад Еджи, американски журналист)

«На 14 март 1968 година в Скал Вали (щат Юта) от нервнопаралитично вещество са загинали 6 хиляди овце. На 30 мили от Скал Вали е разположен армейският полигон Дагуай — център за изпитания на химическо и бактериологическо оръжие.» («Ню Йорк Таймс магазин»)

«В секретните подземни бункери в щатовете Каролина и Юта очакват своя час бомбите „Уатай“ („Влажни очи“) с нервнопаралитичния газ зарин.» (Морнинг стар“)

„Повече от 40 хиляди тона отровни химически вещества се пазят сега в пълна бойна готовност в американските бази, разположени на атола Джонстън в Тихия океан и в десетина града на САЩ и в Европа.“ (Д. Морисей, военен химик)

„Ние разполагаме с достоверна информация от Лахор, че там американски биолози, наети от ЦРУ, изпробват под формата на борба с маларията наркотичния препарат «антибе». Единайсетте пакистанци, обработени с него, са загубили разсъдъка си. Още трима са умрели от американските ваксини срещу смъртоносния вирус «конго». Успяхме да разберем, че спецслужбите на САЩ планират да използват сезонната миграция от Пакистан в нашата страна на скотовъдци чергари, за да могат, след като заразят хората и стадата, да предизвикат в Афганистан епидемии от енцефалитни заболявания.“ (А. Данишияр, редактор на в „Кабул Ню Таймс“) „Пред Конгреса на САЩ заявявам: в нашите военни складове за химическо оръжие на територията на САЩ и зад граница всяка година се извършват около 4 хиляди смъртоносно опасни изтичания на газове.“ (Хенри Джексън, сенатор)

„На военните карти на предполагаемия химически конфликт са отбелязани главните градове на Европа. Гражданското население в тези градове не притежава противогازی и други защитни средства, поради което именно тези хора ще се окажат главните жертви.“ („Прогресив“)

„Обединеният комитет на началник-щабовете би искал да има в свое разпореждане 5 милиона единици химически боеприпаси. Ако с всички налични отровни вещества се заредят боеприпасите, общото им тегло ще съставлява около 300 хиляди тона. За сравнение: сегашните запаси от обикновени боеприпаси на въоръжените сили на САЩ в Западна Европа достигат около 500 хиляди тона.“
(„Ню Йорк Таймс магазин“)

... Като забеляза, че съм прочел и последната изрезка и потривам замислено челото си, Учителя ме помоли да седна по-близо до картата...

— И аз си потривах челото над тези оскъдни сведения, които са се промъкнали в печата — каза той. — Не е трудно да си представиш колко по-сериозно е всичко. Пред очите ми евакуираха цяло селище на канала Лав до Никарагуа. Оказа се, че десетки години наред са се изливали отровни води в знаменития водопад. И естествено са се раждали уродливи деца. Забили тревога чак когато птиците или котките, напили се с тази вода, започнали да умират... Как мислите, Олег, колко са местата по света, където има опасни за живота отровни отпадъци?

— Бих искал да надникна във всяко от тези бунища.

— Не ще ви стигне животът.

... Да, докато е боледувал, Учителя не си е губил времето напразно. Той бе анализирал всички случаи, когато са се появявали летящите чинии, и изплуваха плашещи закономерности.

Първо, когато местата на появяването им бяха съединени с прави линии, се образува особена фигура с ос на симетрия, минаваща близо до Пеещата планина.

Второ, визитите бяха правени в интервала между два и четири часа през нощта в сряда, събота или неделя.

Трето, след като във вестниците бе съобщено, че са пристигнали военни патрулни катери в Сицилия, с цел да засичат „чинииите“, неканените гости престанаха да се появяват в крайбрежната зона (с изключение на запалената барака на кея в Сигона).

Съгласих се с Учителя, че тук дори и не намирисва на другопланетна логика. Закономерностите бяха съвсем земни, дори заземени. Ясно бе, че „чинииите“ си бяха свили гнездо под покрива на американците. И горивото им съвсем не беше звездна плазма, а нещо по-простичко — връзката между Пеещата планина и оста на симетрията най-вероятно се обясняваше с ресурсите на горивото...

— Ако хипотезата ми се потвърди, Олег, цяла Сицилия трябва да разбере за тези таласъми.

— Целият свят ще разбере — отговорих аз. — Що се отнася до Сицилия, тук не обичат да им се оскверняват светините. Пред очите ми намушкаха един пиян скандинавец, който се пошегува непристойно по адрес на статуята на света Розалия. Аз се наемам с доказването на хипотезата.

* * *

Когато се разхождахме с Марио по вълнолома, аз го посветих в плана си относно разкриването на неканените гости.

— Ама че гадове! — размаха той юмрук към небето. — Олег, защо им е необходим този маскарад? Кажете защо светът се разпада пред очите ни? Откъде се изсипаха тези „чинии“, погребения, уродства? Защо се изляха като от рога на изобилието именно върху моята глава, върху моето семейство?

— Не само върху твоето семейство, Марио.

— Прав си. Знаеш ли, аз още вчера в пансиона разбрах, че ако беше останала жива моята Катерина, и тя също би могла да ми роди... — Без да довърши, той изскърца със зъби.

— Марио, ти не по-зле от мен разбираш, че този отровен рог на изобилието се намира на Пеещата планина.

— Ще им свалим маските на тези негодници! Момчетата от пристанището — от местната организация на компартията вече провеждат разследване. Дори и седмица да стоя с фотоапарата, но ще ги дочакам. Не се бой, няма да заспя. След смъртта ѝ изобщо не спя нощем.

Подир дълго мълчание добавих:

— Имай предвид, колкото може по-близо до Пеещата.

— А ако заседна направо в базата?

— Да не си албатрос или гълъб? — усмихнах се аз.

— Нали си спомняш, че ти разказвах — там мина детството ми.

Надявам се, че не всички пещери са изравнени със земята и бетонирани. Все някои са останали. Знам таен проход до базата. Порано сме се промъквали до там, за да си вземем нещо по-необикновено — стари колела от вертолет, цветни стъкла от сигнални фенери, понякога и консерви. А веднъж домъкнахме цял парашут. Всички дечурлига от Сигона носеха ризи от парашутна коприна.

— Благодаря ти, Марио. Ти самичък можеш да помогнеш на мнозина. Много се надявам на тебе.

— А може ли да взема още някого? — попита той. — Например Винченцо. Съвсем се е скапало момчето. Ходи като пребит кон.

— Щом искаш да сте двама, бъдете двамата. Ти по знаеш.

— При това той е служил на летището и помни всички входи и изходи — допълни Марио.

— Само не казвай, моля те, на Антонела. Чакам ви след лова с фотоапарат в хотела или в Чивита. Ако успеете, веднага ще проиём филма. И такова чудо ще направим — земята ще се разтвори! Но бъдете крайно внимателни. Желая ви успех!

* * *

„През миналата нощ един от дежурните в дванайсети полицейски участък в покрайнините на Палермо излязъл да подиша чист въздух. Било три без четвърт. Лек вятър полюшвал клонките на жасмина покрай оградата. Като погледнал към увисналата ниско над залива луна, дежурният си спомнил, че е забравил термоса и сандвичите в колата.

В същия миг, когато той отварял вратата на джипа, над полицейския участък се появила летяща чиния. От нея се разнасял ясно доловим шум. Дежурният разгледал контурите ѝ и запомнил, че по нея или в нея нямало никаква светлинка.

По-нататък следвал известният на всички сценарий. Тесен виолетов лъч се насочва към покрива на участъка, плъзва по прозорците. Пламват пердетата, тапетите и синтетичните килими.

— Паолино, горим! — чува дежурният изплашения вик на подчинения си, при което пред очите на изумения Паолино подпалвачката преспокойно се насочва към центъра на града.

Неизвестно защо, на Паолино му минава мисълта, че тя се е устремила да подпали главното полицейско управление на острова, и Паолино, без да се бави, докладва за това по телефона на оперативния дежурен и първо получава мъмрене за пиянство по време на дежурството, а на сутринта — благодарност и награда в размер на една месечна заплата.

Летящият лешояд от неизвестно какви покрайнини на Вселената обаче не стига до полицейското управление. «Чинията» увисва наблизко, над площада на Свободата, и продължавайки вакханалията на незаконните посегателства върху земни обекти — плодоносещи дървета, бараки на кея, сгради на полицейски участъци, подпалва и дървения подиум, украсен с палми в бъчонки заради празника в чест на прибирането на реколтата.

Когато бронираният фургон с карабинери нахлу на площада, летящата чиния спокойно кацна до статуята. От «чинията» излязоха три фигури, въоръжени с нещо като минохвъргачки, а може би даже и с лазерни пушки. В създалата се критична ситуация лейтенант Кордели се изяви като истински герой. Именно след неговия точен автоматен откос единият от нашествениците рухна на земята, а другите двама се вкопчиха да се бият взаимно и се затъркаляха по асфалта, издавайки непонятни викове. Заловени от карабинерите, с белезници на ръцете, двамата незасегнати от куршумите нападатели бяха незабавно отведени в главното полицейско управление на острова. Около «чинията» (прозрачният ѝ купол се оказа повреден от стрелбата) е поставена надеждна охрана. За подsigуряване в случай на непредвидено развитие на събитията неидентифицираният летящ обект е привързан с вериги към два тежки камиона и се намира под усилена охрана.

С какво ще завършат тези необикновени събития? Кои са всъщност нощните нападатели?

Директният телевизионен репортаж от площада на Свободата ще започне около пладне. Група наши специални кореспонденти събира материали за вечерното издание.“

През три стъпала изхвърчах по стълбата на ресторанта, където закусвах, и се втурнах при Учителя, пъхнах под носа му вестника с неясната снимка на нещо закръглено до статуята на Свободата, изхриптях: „Четете! Четете!“ — и се понесох надолу към телефонния автомат.

— Марио го няма — чух уморения глас на Антонела.

— Антонела, само не прекъсвай — предупредих задъхан. — Чете ли сутрешните вестници? Веднага ги прегледай! На всяка цена трябва да намеря брат ти.

— Още не се е върнал от нощен риболов. Отиде заедно с мъжа ми — с леден глас отговаряше тя.

— Предай на Марио, като се върне, да не излиза никъде! Ще се обаждам всеки час.

— Може и всяка минута, все едно ми е.

... В писанията на някого от древните, струва ми се при Светоний, бях чел за загадката на внушителните тълпи, които се събират веднага след смъртта на велики държавници. Точно такава бе и тълпата на площада на Свободата. Когато стигнах там, бяха се събрали над триста хиляди и все още прииждаха: корабостроители, ученици, моряци, селяни от близките села в празнични костюми от син шаяк и с островърхи шапки, здраво хванали под ръка набръчканите си жени в домашнотъкани рокли от козя вълна и с шарени кърпи на гърба. Най-вероятно те бяха пристигнали за своя празник рано сутринта и сега очевидно не разбираха какво става и само мълчаливо стояха и гледаха към статуята, където блестеше на слънцето куполът на апарата, с който бяха дошли пратениците на самия сатана. Впрочем към купола гледаха всички, а момчетата дори се осмеляваха да мятат камъни по него, въпреки строгите подвиквания на карабинерите.

Дойде пладне. Марио не се връщаше. Вече и улиците, и преките около площада бяха претъпкани с хора. Няколко пъти високоговорителите приканваха всички да се разотидат по домовете и да включат телевизорите — започва предварителният разпит на престъпниците от следователя по извънредно важните дела синьор Конти.

— На нас ги дайте! Без следствие ще ги разкъсаме! — провикна се юношески глас. Вълната на възмущение обхвана тълпата. Никой не

помръдваше от мястото си. От кафенето до мен изнесоха телевизор и го монтираха върху табуретката, качена на масата пред витрината.

... Той наистина приличаше на шапка — този странен пришълец, замрял върху трите си подпори със самолетни колела накрая. От подпорите се проточваха дълги вериги до камионите. Плътният обръч на карабинерите не даваше възможност да се разгледат детайлите на конструкцията. Говорителят преразказваше добросъвестно подробности около загадъчните нощни събития, но за лазерни пушки в ръцете на небесните гости вече не ставаше дума.

След това на екрана показаха просторно, добре обзаведено помещение с портрета на Гарибалди в цял ръст. Това беше кабинетът на шефа на полицията. От едната страна на дългата тъмнокафява маса седяха солидни синьори с нашивки и ордени на мундирите. От другата страна — двама с белезници, под бдителното око на изправената до тях охрана. Плътна верига от карабинери разделяше масата и тълпата от настървени репортери.

Но ето че смениха ракурса и в един от престъпниците аз познах Марио...

Следователят: И така вие, лейтенант от армията на САЩ Аймън Нюхаус, твърдите, че днес в два часа след полунощ сте станали жертва на терористичните действия на две неизвестни на вас досега лица, едното от които е италианският поданик Марио Калавати, седнал вдясно от вас.

Нюхаус: Точно това твърдя.

Следователят: Пояснете мисълта си.

Нюхаус: Около два часа през нощта започнах да загорявам мотора на моята „медуза“, така на базата наричахме нашия летателен апарат. Всеки момент трябваше да се появи вторият пилот, но нещо се бе забавил в стола. И изведнъж в кабината се втурнаха двамата терористи. Като ме заплашваха с нож, принудиха ме да излетим с „медузата“ и да държим курс към Палермо. Подчертавам, че всичките ми по-нататъшни действия — подпалването на двуетажната сграда и на дървения подиум

на площада — са били извършени по заповед на терористите.

Следователят: Какво ще кажете за това, Марио Калавати?

Калавати: Той казва самата истина, синьор. Трябва да призная, че първоначално отвличането на летящата чиния не влизаше в нашите планове. Ние се промъкнахме тайно в базата с единствената цел да направим няколко снимки на този дяволски апарат. Колко беди донесе той на Сицилия!

Следователят: Синьор Калавати, от какви източници ви стана известно, че този летателен апарат може да снимате непосредствено на територията на базата?

Калавати: За това се досети Винченцо — по-рано той работеше при янките на Пеещата планина. Но догадката му се потвърди пред очите ни, когато видяхме, че „чинията“ бе изкарана от хангара, когато чухме от кабината английски говор — пилотът преговаряше за нещо по радиото. — тогава именно се убедихме окончателно, че това не са никакви извънземни. А обикновени мошеници. Таласъми. Изнудвачи. И без да се наговаряме, се втурнахме към „чинията“. Искахме да ви представим веществени доказателства и ви ги представихме.

Следователят: Веществени доказателства за какво?

Калавати: За гнусните дела на онези, които тероризират Сицилия, като подпалват нощем дървета. За тези, които са предизвикали епидемията в Сигона. За тези, които са убили жена ми. Нека сега получат заслуженото възмездие съобразно цялата строгост на закона.

Нюхаус: За какво възмездие става дума? От къде на къде намесвате убийството на нечия си жена? За какво съм длъжен да отговарям? Като военен аз просто изпълнявах заповеди.

Следователят: Чии заповеди сте изпълнявали? Не чувам, говорете по-високо.

Нюхаус: Няма значение чии.

Следователят: Лейтенант Аймът Нюхаус, съдейки по вашите отговори, вие съвсем безкритично оценявате положението си. А то е незавидно. Отвлечането на летателен апарат от двете частни лица, едното от които е смъртно ранено — е юридически акт с напълно определени свойства. Вашата злонамерена дейност обаче, която включва унищожаването на частна и обществена собственост, а главно — предизвикването на епидемията в Сигона, е юридически акт от принципно друг характер. Почто това са цяла верига от актове. Това го казвам като юрист. Но няма да се въздържа да добавя и като човек: най-отвратителното от всичко е, че вие сте извършвали престъпленията си не просто в пълна тайна, а като сте ги приписвали на тъй наречените извънземни. И отговори като предишния могат само да утежнят вашата вина, когато след малко ви бъдат предявени обвиненията.

Нюхаус: Комедия и нищо повече. Каква връзка има това с епидемията в Сигона?

Следователят: Нима вие, лейтенант, не си давате сметка, че сте виновни за смъртта на сто деветдесет и шест граждани на Италия? Именно толкова са умрели от епидемията до ден-днешен. И пак като юрист не се съмнявам, че ви очаква смъртна присъда.

Нюхаус: Отказвам се от разбирането на този фарс. Мене, гражданина на най-великата държава в света, да ме шантажират със заплахата от смъртно наказание? Да ме обричат на смърт, и то за какво? За десетина изгорени дръвчета и една барачка на кея? Предявявам искане тук да присъства представител на командването на нашата ракетна база. Може би той ще даде необходимите обяснения.

Следователят: Необходимите разяснения от вашето командване са получени преди един час. Позволявам си да ги прочета:

„Официално ви съобщаваме, че в разпореждане на командването на базата няма и никога не е имало никакви летателни апарати, наподобяващи летящи чинии.

Допускаме обаче, че лейтенант Нюхаус тайно от командването незаконно е пазил подобен апарат в един от хангарите в базата или извън нея. В такъв случай лейтенант Нюхаус попада под юрисдикцията на частно лице, което отговаря за всички свои действия, в това число се включват и конструирането, и притежаването, и пазенето, и използването на всякакви летателни апарати — от делтапланера до спортния самолет. Като изразяваме съжалението си по повод на неправомерните действия на лейтенант Нюхаус, ви уведомяваме, че през цялата минала седмица, включително вчерашното и настоящото денонощие, лейтенант Нюхаус е бил свободен от дежурство и следователно е отсъствувал от територията на базата. От гореказаното произтича, че всички действия на лейтенант Нюхаус в периода, когато се е намирал извън базата, трябва да се квалифицират като своеволие, което не засяга духа и буквата на военната служба.“

Нюхаус: Това е фалшификация.

Следователят: Подписано е: командир на базата генерал Майер. Вие ще можете да се запознаете с този официален документ.

Нюхаус: Невероятно! Генерал Майер лично ни даваше заповедите за всеки полет.

Следователят: Допускам го. В какво се заключаваха заповедите?

Нюхаус: Да стигнем до определен пункт. Да запалим едно-две дървета. Да се върнем в базата... Разберете най-после, та може ли по частен път да се снабдиш с летателен апарат с шест електродвигателя? С лазерно устройство, което само за себе си ще вдигне цената с милион долара. С батерии, които въпреки компактността си са толкова мощни, че са достатъчни за час и половина полет. Някой да е виждал такива батерии в магазините? Когато докараха „медузата“, аз се влюбих в нея от пръв поглед!

Следователят: Не може ли да си припомните кога точно „сте се влюбили в този летателен апарат от пръв поглед“?

Нюхаус: Докараха я в базата на 26 юли. Тъкмо застъпвах на дежурство. Видях я и откачих! Каква изработка на детайлите! Колко леко се управлява! Същинска играчка!

Следователят: Вашата играчка донесе на Сигона смърт и неизброими бедствия. Не се опитвайте, лейтенант, с красиви думи да замажете следите от мръсните дела. Играчката се е появила в Сицилия не на 26 юли, както ви се струва, а с две седмици по-рано, преди започването на епидемията. Разберете — преди епидемията!

Нюхаус: Подобни обвинения изискват сериозни доказателства.

Следователят: С удоволствие ще ви прочета такива доказателства. Това са показанията на дон Илуминато Кеведо — съвсем порядъчен човек. И дори са придружени от снимки на вашия летателен апарат, направени денонощие преди земетресението... И така, разлистваме списанието „Ти и аз“...

* * *

Успях да се промъкна през тълпата в кафенето и звъннах на Антонела.

— Моят брат, моят брат — хлипаше тя. — Нима ще отиде в затвора? Как мислиш? Кога ще започне делото в съда?

— Няма да е преди да оздравее Винченцо — казах аз.

— Той е между живота и смъртта. Обаждах се в болницата. Не пускат никого при него.

Последва дълго безнадеждно мълчание.

— Антонела...

— С какво е заслужил тези мъчения? Защо е целият в обриви, откакто отиде да работи на тази проклета база? Обриви, загуба на паметта! Кошмарни бълнувания през нощта и разговори насън с някакъв урод Колос! Господи, за какво ни наказваш?

— Антонела, успокой се. Сега веднага трябва да отида в Чивита, за малко. На връщане ще дойда при теб.

* * *

Следователят: ... с цялата строгост на закона.

Нюхаус: Стига сте ме плашили със закона! Разберете най-накрая, че нямам нищо общо с тази епидемия. Абсолютно нищо! Разумно ли е да се допусне, че десетина разноцветни кълба, уж пуснати от „медузата“, могат да станат преносители на някаква смъртоносна зараза?

Следователят: Значи вие си признавате, че сте пуснали кълбата?

Нюхаус: Не се хващайте за думата! Аз казах „уж“ и точка по въпроса. Погледнете във военната ми книжка! Поискайте характеристика за мене. Тогава ще ви стане ясно дали съм способен на лъжа.

Следователят: Аз не довърших посланието на генерал Майер. Дали ще ви хареса този абзац?

„Молим да имате предвид, че лейтенант Нюхаус е склонен към употреба на наркотици, най-вече марихуана, за което е бил наказан от поредната наркологична комисия по проверка на стратегическата авиация на САЩ и на ракетните сили с наземно базиране и се е лекувал в специален център за наркомани.“

Нюхаус: Марихуаната не е наркотик. Тя е безвредна. Може да се купи на всеки ъгъл в Палермо. Тя повишава настроението като виното. При това аз не съм изключение. Миналата година в армията и флотата са се лекували от наркомания 38 хиляди души.

Следователят: Да довърша абзаца, който цитирах:

„Не е изключено своите неправомерни действия лейтенант Нюхаус да е извършил под действието на наркотици.“ И така наркотиците са утежняващи вината обстоятелства.

Чак сега Нюхаус, изглежда, осъзна всичко. По лицето му се стичаха капки пот, които добре се виждаха на екрана. Той извади носна кърпа, но кой знае защо, не бършеше с нея лицето си, а я слагаше на рамото. Следователят отмести книгата настрана и замълча.

Нюхаус: Значи съм наркоман, подпалвач, идиот и убиец, така ли?

Следователят: Вие най-добре знаете това.

Нюхаус: Какъвто ще да съм, но няма да позволя да ме удавят като муха. От къде на къде ще ми приписват чужди грехове.

Следователят: Чии са греховете, обяснете...

Нюхаус: Щом се стигна до въпроса за моята смърт, заявявам официално — истинската причина за епидемията в Сигона е избухването на ракетни бойни глави. В склада вътре в Пеещата планина. От това последва и земетресението. Да, удари така, че в западния склон изрови цял кратер. Газът проби навън, започна да се стича по склона и да залива Сигона. Сега склонът е почти закърпен, но тогава бе ужасно обезобразен. Поради това именно на сутринта бяха уволнени всички цивилни.

Следователят: Какви са свойствата на този газ?

Нюхаус: Малко знам за това. Май е безцветен и без миризма. Всъщност представлява смес от два компонента, които поотделно са безвредни. Казват, че за определено време предизвиква лудост. Изглежда, е така, защото на базата след взрива пострадаха около двайсет души. Видях ги със собствените си очи. Приличаха на буйстващи луди.

Следователят: Каква е по-нататъшната съдба на пострадалите?

Нюхаус: Откараха ги в Америка. Чух, че някои са умрели.

Следователят: На базата това първи случай ли е на изтичане на газ?

Нюхаус: Да. Ако не се смята инцидентът с лейтенант Уорнър. Преди седем години и той пострада при взрив, но

много по-слаб. И също бе откаран в родината. Там се бил излекувал, получавал пенсия, но разбрах, че миналата година се е самоубил.

Следователят: Известна ли ви е причината за самоубийството на лейтенант Уорнър?

Нюхаус: Само приблизително. Носеха се слухове, че два пъти му са се раждали уродчета. С две или с три глави.

Калавати: Бъдете дважди и трижди проклети, изроди такива! И ти заедно със своята „медуза“.

Нюхаус: Трябва да се проклинат онези, които са изобретили газа. Макар че лично аз си имам по-особено мнение: по-добре двуглави хора, жаби или гълъби, отколкото адска пустиня след взрив на водородна бомба.

Следователят: Накъде са насочени ракетите?

Нюхаус: Откъде да знам? Не ме е грижа кой накъде се прицелва. Нека да е към Африка или към Луната. Важното е тук да се изясни всичко — по отношение на епидемията ръцете ми са чисти. Както и съвестта. А за овъглените дървета, ако трябва, ще отговарям.

Следователят: Съгласни ли сте в хода на делото да приведете повече подробни доказателства за истинската причина на епидемията?

Нюхаус: Съгласен съм. Но при условие да не конфискувате моята „медуза“. Съдейки по отвратителното послание на генерала, сега тя е моя лична собственост.

Следователят: Съдът ще има предвид вашето разкаяние, макар че това повече от странно желание не ви прави чест.

11. ВОДЕНИЧНИТЕ КАМЪНИ НА ГАЛАКТИКАТА

Ни една жива душа не настигнах по пътя за Чивита. И камионите, и разкошните лимузини, и шарените каручки, теглени от мързеливи мулета — всичко се движеше само насреща ми. И на палермското пристанище, когато минах покрай него, вече акостираха повече от дузина параходи от Неапол с натъпкани като сардини любопитни зяпачи, които сочеха с пръст в небето към бръмчащия биплан, влачещ след себе си плакат с изображението на „медузата“, зачертана на кръст с червени линии, и с надписа „Янки — вълн оттука!“

Мислех си за събитията през последните дни, за Антонела, за Марио, за мъртвия Винченцо, когото така и не успях да видя и все си го представях, че прилича на Гарибалди от портрета в кабинета на шефа на полицията. Мислех си за съдбата на лъжливите показания на стария женкар Илуминато Кеведо, които, колкото и да е странно, изиграха решаваща роля за показанията на лейтенант Аймът Нюхаус. Излиза, че фалшификацията, изфабрикувана със зъл умисъл, помогна да се разобличи самото зло. Какъв е този мъдър механизъм на саморазрушението, който неизбежно влече злото към гибел? Колко пъти в световната история се е случвало това: красотата и справедливостта да са стъпкани в калта, поругани и измамани, но неизбежно настъпва мигът, когато кълнът на доброто разкъсва мрачната скала, смятана за монолит. Когато (както в стиховете на великия поет) изведнъж:

*... повява вятър странен,
руква потокът небесен и свети:
Млечният път изгрява неканен —
шлейф от блестящи, пламтящи планети.*

През тези няколко дни неведнъж си припомнях своя досегашен живот, в който на равните благополучни брегове още не се очертаваха мрачните контури на Сигона. Ех, колко неща не съм забелязал, оценил и съм ги пропуснал, а колко много не съм успял да свърша! Не успях да кажа каквото исках на баща си. Малко отвисоко се отнасях към Мурат, защото му завиждах — да, завиждах, като се мъчех да скрия това дори от себе си. Не опазих Белоснежната в кристалния ковчег. Надсмивах се над чудатостите на дядо, когато, връщайки се в ранни зори в къщи, забелязвах бялата му брада над покрива — дядо ми чакаше изгрева на слънцето, та пръв да посрещне Огнения щит с древни песнопения за Огъня цар, за Водата царица и за Суровата земя майка... И баща ми, и Мурат, и дядо може и да не са знаели пророчеството, че красотата ще спаси света. Но за спасяването му са били необходими и техните ръце. А, надявам се, и моите. Иначе не би попаднал точно върху мене животворният лъч от непредставимо отдалечените от нас светове...

И когато в далечината се очертаха зъберите на крепостната стена, аз повиках Белоснежната:

— ЕОНА, ВСИЧКИ ДОКАЗАТЕЛСТВА СА НАЛИЦЕ. АЗ ЧАКАМ ВЪЗМЕЗДИЕТО. АЗ. АНТОНЕЛА И МАРИО. СИГОНА.

— И СИЦИЛИЯ, И ЗЕМЯТА, И СЛЪНЧЕВАТА СИСТЕМА. И ГАЛАКТИЧЕСКИЯТ СЪВЕТ ПО ОХРАНА НА КРАСОТАТА. НО ЗА КАКВО ВЪЗМЕЗДИЕ ОТ МНОГОТО МУ ЗНАЧЕНИЯ СТАВА ДУМА: ОТПЛАТА, НАГРАДА И НАКАЗАНИЕ, ЗАПЛАЩАНЕ СПОРЕД ЗАСЛУГИТЕ, ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ, ОТВРЪЩАНЕ СЪС СЪЩОТО, ВРЪЩАНЕ ОБРАТНО? НО ВЪЗМЕЗДИЕ ЗА КОГО?

— ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ ЛИ? И НАГРАДА? ПОДИГРАВАШ ЛИ СЕ С МЕН, ЕОНА! НЕКА В МОРЕТО ИЗРАСНЕ ВЪЛНА, ПО-ВИСОКА ОТ ПЕЕЩАТА ПЛАНИНА, НЕКА ТЯ ДА ПОГЪЛНЕ ПРОКЛЕТАТА БАЗА!

— И ТЯ ЩЕ СЕ ВЪРНЕ НАЗАД. И ЩЕ ЗАЛЕЕ КРИТ, САРДИНИЯ, КОРСИКА, КИПЪР. И ТРИЕСТ, И НЕАПОЛ, И АТИНА, И РИЕКА. ТЕЛ АВИВ, МАРСЕЛ И БЕЙРУТ. ЗАЩО СЕ ОПИТВАШ ДА ПРИЗОВЕШ МОЩНИТЕ ПРИРОДНИ СИЛИ, БЕЗ ДА УМЕЕШ ДА ГИ УПРАВЛЯВАШ?

— НЕКА ДА НЕ Е ЦУНАМИ, ПРАВА СИ — ТЯ ЩЕ ПОМЕТЕ БРЕГОВЕТЕ НА СРЕДИЗЕМНО МОРЕ. ПОДОБРЕ ДА ИЗРИГНЕ ВУЛКАНЪТ ПОД ПЕЕЩАТА, КОЙТО ДРЕМЕ ВЕЧЕ НАД ХИЛЯДА ГОДИНИ. И ЛАВАТА ДА РУКНЕ НАДОЛУ И ДА ЗАЛЕЕ ВСИЧКИ УРОДИ В СИГОНА! ПРЕЧИСТВАНЕ С ОГЪН!

— АМИ АКО ОГЪНЯТ И ПЕПЕЛТА ПОГЪЛНАТ НЕ САМО СИГОНА? А И СИЦИЛИЯ, АПЕНИНСКИЯ ПОЛУОСТРОВ, ЕВРОПА? КАКВО ЗНАЕШ ТИ ЗА КРАКАТАУ?

— ЧЕ Е ВУЛКАН НЯКЪДЕ В ТИХИЯ ОКЕАН...

— МЕЖДУ ЯВА И СУМАТРА. ПРЕД 1883 ГОДИНА ПЕПЕЛТА ОТ ИЗРИГВАНЕТО МУ ПОКРИ ПЛОЩ КОЛКОТО ПОЛОВИН ЕВРОПА. ГОДИНИ НАРЕД ВЯТЪРЪТ РАЗНАСЯШЕ ПЕПЕЛТА МУ ОТ ЕКВАТОРА ДО ПОЛЮСИТЕ. ДЕСЕТКИ ХИЛЯДИ ХОРА ЗАГИНАХА. ЗАГИНА ВСИЧКО ЖИВО КРАЙ ЗАЛИВА ЛАМПОНГ И В ЗОНДСКИЯ ПРОТОК. НЕ ДОПУСКАШ ЛИ, ЧЕ ЗАСПАЛИЯТ ВУЛКАН ПОД ПЕЕЩАТА МОЖЕ ДА БЪДЕ ПО-МОЩЕН ОТ КРАКАТАУ? НАПРИМЕР СТО ПЪТИ? ИЛИ ДАЖЕ ХИЛЯДА?...

— ДОПУСКАМ, ЕОНА. МАКАР ЧЕ... ТРЯБВА СПЕШНО ДА ТЕ ВИДЯ. СЛЕД ЧАС ЩЕ БЪДА ДО НАШАТА БОДЛИВА ОГРАДА.

— ВЕЧЕ НЕ СЪМ ТАМ. ПРОДЪЛЖАВАМ ДА СЪБИРАМ ДОКАЗАТЕЛСТВА НА ДРУГО МЯСТО.

— КЪДЕ СИ ТОГАВА?

— НА ОСТРОВ ГРЮНАРД, ДО КРАЙБРЕЖИЕТО НА ШОТЛАНДИЯ.

— А КАКВО ИМА ТАМ?

— СЪЩО ЗАГРАДЕН С БОДЛИВА ТЕЛ БИВШ ПОЛИГОН ЗА ИЗПИТАНИЯ НА БИОЛОГИЧНО ОРЪЖИЕ. ТУК СА ЗАРАЗЯВАЛИ ЖИВОТНИ СЪС СИБИРСКА ЯЗВА. ТРУПОВЕТЕ СА ЗАРАВЯЛИ В ЗЕМЯТА. ЗНАЕШ ЛИ КОЛКО МОЖЕ ДА СЕ СПОТАЙВА ТАЗИ ЗАРАЗА В ЗЕМЯТА? ХИЛЯДА ГОДИНИ. А СТЕПЕНТА НА ЗАРАЗЯВАНЕТО Е ДЕСЕТ МИКРООРГАНИЗЪМА НА ГРАМ ПРЪСТ.

— ЕОНА, ЩЕ ТЕ НАМЕРЯ И НА ГРЮНАРД!

— НЯМА ДА СВАРИШ. А И ДОСТЪПЪТ ТУК Е ЗАБРАНЕН. СКОРО ЩЕ БЪДА НА ОСТРОВ ХЕЛГОЛАНД В СЕВЕРНО МОРЕ...

— ПАК ЛИ СИБИРСКА ЯЗВА?

— ТУК ИЗХВЪРЛЯТ В МОРЕТО ТИТАНОВИ ОТПАДЪЦИ. ЦЯЛОТО СЕВЕРНО МОРЕ Е ЗАРАЗЕНО. С ЦЕЗИЙ. СТРОНЦИЙ, ДИОКСИН. САМО АМЕРИКАНСКИЯТ КОНЦЕРН „НЕСЪНЪЛ ЛИД“ ИЗХВЪРЛЯ В МОРЕТО ГОДИШНО ПО 450 ХИЛЯДИ ТОНА ОТРОВНИ ОТПАДЪЦИ.

— ЩЕ ДОЛЕТЯ И НА СЕВЕРНО МОРЕ! ЩЕ ТЕ НАМЕРЯ, КЪДЕТО И ДА СИ! ЧУВАШ ЛИ МЕ. ЕОНА, БЕЛОСНЕЖНА?

— НАРИЧАЙ МЕ ПО-ДОБРЕ ЕОНА.

... Зденек ме посрещна с усмивка. Такъв сияещ не бях го виждал никога.

— Олег, вчера изскочи главата на дракона! Сребърна! На вашите разкопки. Именно за драконите върху глобуса пише най-подробно ал Идриси в „Развлечения на изморения от странствувания по областите“. Да идем в палатката, там ще ви прочета откъса и ще ви покажа находката. Какъв късмет!

— Ще прочетем ал Идриси в Палермо — казах аз. — След няколко часа. А дотогава трябва бързо да съберем багажа и да приключим с експедицията. Това е заповед на Сергей Антонович. Помолете всички да се включат в товаренето. Трябва да приберем онова, което е намерено досега. Включително и главата на дракона.

— От минута на минута става все по-тежко! Как да товарим, като днес не е пристигнал никой от работниците! Нито един човек! Какво ли означава това?

Обясних на Зденек Плухарж какво се е случило...

* * *

Малко преди завръщането ми в Палермо лейтенант Аймът Нюхаус бил изведен с белезници от сградата на полицейското управление. Марио вървял на десетина крачки след него. Лейтенантът вече бил стъпил с единия крак в затворническата кола, когато три куршума дум-дум, изстреляни от покрива на съседната къща един след друг, го повалили на място. Не са успели да хванат убиеца, само намерили на покрива винтовка с телескопичен мерник. От околните никой не бил пострадал. А в суматохата Марио потънал в тълпата.

Сянката на Нюхаус, погълната от сянката на „медузата“, тихо се отдели от нашата планета, за да се слее някъде в необятната звездна пустош с подобните на нея сенки. Със сенките, земните притежатели на които заради корист, подкупничество и алчност са се съгласили да станат играчки в лапите на тъмните сили, като тайно може би са се надявали, че не ще причинят на околните чак толкова голямо зло, без да разбират, че за злото няма мяра. За злото няма мяра и затова всеки, който го подкрепя или просто не му се противопоставя, е предател на човечеството...

— И обратното завърши Антонела разказа си за убийството на лейтенанта. — Видя ли как се преобрази лицето на Марио? Сякаш изведнъж бе разбрал истинското си предназначение на земята. Страх ме е, че ще го накажат за бягството. Къде ли се намира сега?

Премълчах отговора. Минаваше два часът след полунощ. Тълпата на площада не беше оредяла. Тук-там бяха запалили огън от боклуците по земята. Раздухван от вятъра, пламъкът осветяваше изморените лица на хората. Те гледаха нагоре, към звездите, сякаш се надяваха да забележат там и още веднъж да прокълнат сянката на „медуза“ и на плиткоумния ѝ ездач, а може би се опитваха да прочетат в звездните писания отговор на земните си въпроси.

— Чу ли, янките са потвърдили, че уж ликвидират базата? До края на годината. Отначало всички на площада се зарадваха, разшумяха се, даже изстреляха няколко ракети. Но после се разбра, че не я ликвидират, а само я преместват. В Порторало, най на юг в Сицилия. Казвах ли ти, че те са способни да купят когото си искат барабар с карантиите. Защо мълчиш, Земеров?

— Целият площад мълчи — отвърнах.

— Отдавна му е време да заговори — уморено каза тя. — Нещо не ми е добре. Изглежда, идва буря...

Едва сварих да обгърна Антонела през раменете, когато в небето зад нас избликнаха фонтани от пурпурен огън. Последва ги тътен, който все повече и повече нарастваше в страшен грохот, сякаш се бяха завъртели воденичните камъни на Галактиката.

Монте Кантаре — Пеещата планина — отново бе запяла.

12. ЕПИЛОГ

Тайфа момчета се гонеха около паметника на Джузепе Гарибалди на брега на залива. Героят, който предвождаше някога похода на „хилядата“, бе слязъл тук на брега, за да се бори за освобождението на родината си от папско и австрийско потисничество. С лявата си ръка той се подпираше на шпагата, а с дясната сочеше към далечините на Тиренското море, където сега на хоризонта се придвижваше сянката на армада от чужди военни кораби. Сиво-бялата вулканична пепел падаше върху гривата от медни коси на великана и сякаш я посребряваше.

На дръжката на шпагата забелязах двуглав гущер, подобен на онзи, заради който се върнах в Сицилия.

— Чудовищно изригване на вулкана Монте Кантаре — възторжено се развика пъргавият продавач на вестници, който се появи на стълбите на бара отсреща. — Разтопената лава изцяло залива Сигона!... Възможно е причината за изригването да е взривяването на американската подземна база. Разпространява се версията, че базата е била вдигната във въздуха от Марио Калавати, който е избягал след загадъчното убийство на пилота на летищата чиния Нюхаус!... Открити са дебати в парламента за незабавното закриване на всички американски бази на територията на Италия!...

От момчетата се отдели едно с чупеца се на вълни коса и с правилни елински черти. Като дотича при мене, каза:

— Знам, синьор, защо гледате към нас. Искате да разберете на какво играем, нали?

— Вече познах — казах и му подадох шарено пакетче с бонбони от розов пестил. — Почерпи и приятелите си гарибалдийци, хайде!

— Благодаря, синьор. А ще познаете ли кой от нас днес е Гарибалди?

— За днес не ще позная. Бързам — усмихнах се аз. И тогава господарят на Сицилия отвърна гордо:

— Аз съм Гарибалди. И също се казвам Джузепе. И никога не ще умра!

Сицилия — Москва
1977–1982

НАКЪДЕ БЪРЗАШ, МРАВКЕ?

*Времената за тях са без край и
предели,*

*устремен към Всемира е
смелият полет.*

*Ниви звездни засяват сеячи
умели*

*с цветовете уханни на вечната
пролет.*

Виракоча
из
„Странствуван
ията на
Лунните
ратници“

1. НАД ПЕЕЩИЯ РУЧЕЙ

— В древността лалетата са цъфтели не през май, а пред юли. Няма смисъл да спорите, момчета — каза Лерка, като се опитваше да улови с език капката роса от наведената човчица на цветето. — Вижте, на гости ни е дошъл един ручей...

И наистина от пукнатината в надвисналата над нас скала се виеше лента от живо сияние. Изглежда, обедното слънце бе стопило снега в пукнатината и към нас пълзеше, като потръпваше и заобикаляше снопчетата миналогодишна трева, едно плахо същество — ручей. В трапчинката около луковицата на лалето той поспря в нерешителност, сякаш да набере сили, а после уверено се шмугна покрай нас, като ни раздели — мене и Лерка от Андрогин. При този си порив той пресече тънката, едва забележима нишка на мравешката пътека.

— А защо през юли, хайде де, познайте — предложи Лерка. — Кой първи ще каже?

Аз мълчах. Няколко мравки, откъснати от родната стряха край пъна, се скупчиха пред сияйната преграда. След кратко умуване като по команда се пръснаха по протежението на ручея, изглежда, за да търсят място за прехвърляне през него.

Андрогин каза:

— По времето на цар Грах^[1] твоите лалета са разцъфвали пред декември. При това с мъхести цветове. И мамонтите са се захласвали да ги пасат. — Той се подпираше с лакът върху раницата и дъвчеше стръкче див чесън. — След това нахлули братчетата ни по разум от друга планета. Подобни на онези, за които ти ми прогърми ушите, съкровище мое. От, тъй да се каже, паралелните светове. С пипала покрай гръбнака. А всяко пипало — малко по-дребно от Южна Америка. — И той ми метна поглед като наваха^[2] с черните си изпъкнали очи, увенчани с тежки клепачи. — Цялата им тълпа се хванала за земната ни ос и леко наклонила кълбото. Веднага се променил и климатът, ха-ха... Тогава лалетата решили да разцъфтят

през юли, в чест на твоя рожден ден, съкровище. А мамонтите от огорчение измрели. Между другото и досега намират в стомасите им букети от лалета.

Андрогин говореше и без следа от усмивка, дори се опитваше да изглежда опечален.

— Тимчик, Тимчик, не те бива за шут, макар че цял живот се натягаш да остроумничиш. Не винаги излиза сполучливо — въздъхна Лерка. — Вслушай се само в музикалността на съзвучията: „Тюль-пан! И-юль Тюль-юль! Тюль-юль!“^[3] Сякаш славей пее. Не, не, моята филология тук няма нищо общо. Всеки трябва да се опиянява от аромата на родния език. Дори и кандидатът на химическите науки, ощастливил колегите си с дисертация за самозапалимостта на торфа.

Тя откъсна лалето и няколко пъти чукна с него кандидата по внушителния му нос. Той се изхитри да отхапе цветето и метна листенцата му в мравуняка.

— Но ти не прояви твърде голямо желание да се опияняваш от аромата на фамилията Андрогин. Запази моминското си презиме. Земната наука не ще ти прости това.

С напрежение чаках отговора ѝ. Аз, както никоой друг, знаех защо Лерка не смени фамилията си. Но тя предпочете да отвърне с шега:

— За да не посегна на твоето наследствено величие, Тимчик. А ведно с него и на фамилените скъпоценности на роднините ти. Това е, Андрогин... А фамилията ти черпи корените си от старославянската дума „андо“, което значи „между другото“.

Между другото, аз имах основания да се усъмня в подобна догадка относно родословието на Андрогин — шишкав майтапчия, на когото гърбът не се различава от гърдите.

Мравките отново се скупчиха върху шепичката земя пред набъбващия като сребристо въже ручей. Те се опипваха взаимно с мустачки и сигурно изпращаха тревожни сигнали към събратята си в онзи неизвестен за мене живот, от който ги делеяха три-четири човешки крачки, не повече. Чувал съм, че те, както и пчелите, ако не намерят пътя към дома си, загиват.

— Между другото, всички тези твои етимологически забавления намирисват на езически суеверия — каза Андрогин. — Май ти ми разказваше, пиленце, че в древния свят са предсказвали по карантите на животни и птици?

— И по кометите. И по мълниите. И по ромоленето на ручеите — въздъхна Лерка.

— А ти се занимаваш с гледане по вътрешностите на думите. Я предскажи нещо на своя приятел от ученическите години, езичнице.

Лерка топна връхчетата на пръстите си в ручея и разтърка с тях своите слепоочия.

— От лесно по-лесно. Таланов произлиза от старинната дума „талан“, тоест „талант“, „късмет“ и „щастие“.

— Ти си един щастливец, Таланов — засмя се мъжът на Лерка. — Щастливец по рождение. Тъй да се каже, генетично обречен на късмет.

Откъснах стрък метлица. Макар че бе прекарала зимата под дебелия сняг, тревата беше като жива. Може би само в Антарктида не съм срещал розово-пепелявите и висулки да се стелят по посока на вятъра. Впрочем в Антарктида все още не съм ходил. Там, където не са прекарани пътища за коли, няма какво да правя.

— Прав си, Тимчик. Той — Лерка ме посочи с пръст — прелива от щастие. Ще се пръсне от много късмет. Готов е да раздава таланта си на мълнии, ручей, проломи, комети и мравки. По целия свят. В това число и в града на своето юношество, където твърде често — веднъж на три-четири години — прескача, макар и за кратко. — Лерка въздъхна уж със съжаление.

— И ти говориш за щастие? — попита я Андрогин, гледайки обаче мене. — Да си поканен от бивш колега и бивша съученичка на поход в планината, да се друсаш с автобус до Чилик, после в каросерията на камион до превала и накрая пеш с петдесеткилограмова раница на гръб — нима това е щастие? Това е много повече. Това е неописуемо блаженство.

Премълчах. Великолепно бяха обиграни в словесните престрелки.

— Защо ли да говори? Който мълчи, той не греши — мълчанието е злато — каза Андрогин, като имитираше интонацията на Лерка.

— Не се заяждай с шампиона на континента, непогрешими Тимчик — рече Лерка и погали с пръсти четчицата на метлицата. — Шампионът вече се е затъжил за своята железария, натъпкана с електроника и с бензин. През зимата го гледах с какво се занимава. Даваха филм за някакви автомобилни състезания. Струва ми се, че

бяха в Мексико или в Колумбия, все ги бъркам тези страни. Та представи си — колата му, която прилича на делфин, на завоя се преобърна три пъти и после де бухна в пропастта, а след нея само облак от прах и камъни — бум-тряс-бум! От ужас си затворих очите. А той — като че ли нищо не е било, — измъква се от колата с някакво си оръжие в ръка, прилично на харпун — бам! — и стрелата със стоманеното въже вече стърчи забито в базалтовата скала. „Делфинът“ за миг се изкатери по това въже — и край на инцидента! Съжалявам само, че не успях да разгледам добре лицето му. Там всички те са със скафандри като космонавти.

— Ще уточня някои подробности — намесих се аз, — преобърнахме се само два пъти. И не се бухнахме в пропаст, а се изтъркаляхме по склона в един овраг. И не беше в Мексико или Колумбия, а в Перу. Там по време на инките също са се занимавали с гледане, но не на кафе, а по вътрешностите на още живи хора.

Стръка метлица, който бях откъснал, закрепих над пеещия тихо ручей и внимателно насочих края му към обречените мравки. Тъй като бях чувал много за значителните им умствени способности, не се и съмнявах, че те ще се възползват от падналия им направо от небето мост. Но нищо не излезе от това. Мравките не се насочиха към моста.

— Късметлия си ти — не се успокояваше Андрогин. — Обиколил си десетки страни, бил си в Ню Йорк, в Рио де Жанейро, в Сингапур, в Багдад, в Калкута, даже в самия Ерусалим. Със собствените си очи си гледал най-красивите жени на земята, а с някои от тях и може би... — той съзаклятнически ми се закани с пръст и после засука увисналите си величествени мустаци — си пил коктейли. Надонесъл си, не се и съмнявам в това, сума модерни нещица. Пък и за черни дни, сигурен съм, има какво да подрънка в кесията ти. Подрънка, нали Таланов, мене няма да ме излъжеш!

Не сметнах за нужно да му обяснявам, че все по-често ми дрънчи не в кесията, а в главата, особено когато не спя няколко ноци поред, че при лошо време, при продължителни дъждове започва да ме прищраква гръбнакът, че само през тази година на автомобилното рали в Хималаите загинаха четирима: Дьо Браян, Омежно. Ту Хара и Виктор Голосеев. Нищо не се и опитах да обясня на това същество с кисела физиономия, на чието лице се бе отпечатало вековечно досадно недоволство.

— Пак си прав, Тимофей, все нещичко съм донесъл оттам — казах аз, като за пръв път от много години насам го нарекох с цялото му име. — По-точно навиците да спасявам мравки.

Мравките не се насочваха към моста.

С кибритена клечка се опитах да подкарам една от тях към спасителното стебло на метлицата. Напразно.

Тя се изхитри да се шмугне под едно потъмняло миналогодишно листо.

— Мравката мъкне товар, по-тежък от самата нея, но никой не ще ѝ благодари за това — загадъчно промълви Лерка.

Наложи се да прибегна към принуда. Разцепих кибритената клечка на две и с едната половина повдигнах мравката и я пренесох към моста над пеещата бездна на ручея, а с другата половина я прехвърлих, по-точно я изтиках върху моста. Насекомото се хвана здраво с крачета за стеблото и не помръдна ни напред, ни назад. Започнах леко да го побутвам, при което усетих необикновената сила на съпротивление на упоритото същество.

И все пак накрая мравката тръгна! Отначало бавно и неуверено, после придоби смелост, премести се надолу с главата и в това положение заситни към брега на надеждата.

Лерка наблюдаваше моите манипулации с някаква вътрешна тревога. Чак сега, седнал близо до нея под безпощадните лъчи на планинското слънце, забелязах колко бе се изменила през четирите години от последната ни среща. Около очите и при слепоочията се бяха появили едва загатнати бръчици, веждите ѝ бяха изскубани отдолу, от което очите изглеждаха, не знам защо, мъничко по-тесни, но сега в тях се появяваше от време на време непознато за мен сияние. Можеше ли това сияние да бъде породено от същия този Тимчик с неговото вече издадено напред шкембе, с неговите анекдотчета, с подпухналото му лице, на което нелепите, сякаш напомним с въздух мустаци като рачешки щипки, придаваха сладникаво-учудено изражение. „Почакай, почакай — възпрях се сам, — ти, изглежда, започваш да злобееш по адрес на Тимчик Андрогин. А злобееш, защото му завиждаш. Толкова си прозрачен, шампионе на континента!“

Когато последната — деветата — мравка завърши благополучно прехвърлянето, хрумна ми нещо — какво ли ще стане, ако я върна на

предишното ѝ място, върху шепичката пръст, на която те допреди малко се бяха скупчили? Така и направих. За мое учудване опитният екземпляр смело се насочи към мостчето, поопипа с мустачки стеблото и бързо се прехвърли по вече проверения път. Мравката беше усвоила урока.

Още два пъти се наложи мравката да преодолее това разстояние. Тя тичаше толкова уверено, като че ли собственоръчно с побратимите си бяха направили този мост над ручея.

— Безпощаден си като гладиатор, Таланов — отсъди Лерка. — Дали са машини, мравки или хорица — за тебе е все едно. Всичко е, така да се каже, материя. Еднакво безответно трептене на атоми.

— Все още предпочитам хората. А измежду хората най-високо поставям онези, които ходят над пропаст — отвърнах и веднага разбрах, че съм допуснал грешка. Първо, това приличаше на самореклама. И второ, засягаше до болка Лерка.

— И ти наистина ли повярва в одисеята на тази пишман алпинистка? — Тимчик разглеждаше небето, изрязано от контурите на върховете, и поглаждаше мустаците си. — Истинско издевателство. Пресметливата хубавица ни завлича в лабиринта на Заилийския Алтай, за да ни изпрати и двамата под лавина. Така тя ще се отърве и от дошлия ѝ до гуша мъж, и от бившия си поклонник, който ѝ е изневерил с пламенните креолки.

Чудесно момче беше Тимчик, но не ставаше за автомобилен състезател.

Лицето на Лерка не помръкна.

— Единият от вас е достоен за лавина. Но този път ще се размине без трагедии. Повтарям — не ви моля да ми вярвате. Всичко, което искам от вас, е само да ви покажа онова място. А до него има предостатъчно път. Трябва да стигнем преди залез-слънце. След малко потегляме, момчета.

Тимчик не изпусна възможността да се възползува от моя фал. Бях забравил, че с този кандидат на науките трябва да бъдеш нащрек.

— Царице на моите мечти — заумилква се Андрогин. — Поведохме маестрото да се изповяда защо боготвори тези, които ходят над пропаст. А може би тези, които карат кола над пропаст?

Това беше забранен ход, макар и безупречно проведен. Все пак успя да ми извади червата този гадател по карантии.

— В Андите, малко над пояса на вечните снегове, се среща понякога едно цвете. Не съм го виждал, но разправят, че прилича на нашите полярни макове, само е малко по-голямо — започнах отривисто и глухо, както винаги, когато съм ядосан. — Местните племена го наричат гравестос. Може да е и гравейрос, не гарантирам за точността на названието. Казват, че който изпие отвара от него, става лунатик. Наистина не задълго. От незапомнени времена жреците използват гравейроса, за да ходят нощем над пропастта и така да поддържат в страхопочитание паството си. Те ходят по силно опънато въже, което се изплита от влакната на агава. И досега в Перу се срещат висящи мостове върху въже от агава.

[1] На руски в шеговита форма означава в незапомнени времена — Б.пр. ↑

[2] Сгъваем испански нож — Б.пр. ↑

[3] Тюльпан — лале, на руски има игра на думи по звуково подобие — Б.пр. ↑

2. ПОБЕДИТЕЛКАТА НА ЛУННИЯ ОГЪН

Аз много-много не вярвах на легендата за гравейроса. В Южна Америка такива предания има в излишък. Пък и не само в Южна Америка.

Но ето че по-миналата година на състезанието за купата „Слънцето на инките“ се оказахме в планините Карабайо, на изток от древната столица на инките град Куско. Помня, че с партньора си здравата се бяхме изморили от надпреварата по каньони и остри серпантини, и се радвахме на дългоочакваната почивка. Полагаха ни се две нощи и един ден.

Целия предобед ние с Виктор проспахме, а после решихме да отидем на риболов. Реките там приличат на тяншанските — буйни, пенливи и пъстървата налапва кукичката е мъртва ухапка.

Мъкнем се ние с въдиците из градчето Ла Пакуа, а насреща ни Дончо Стаматов от българския екипаж. „Здравей — казвам, — другарю Стаматич. Ти пак задмина Розети с половин радиатор. Така той от огорчение ще забрави целия си репертоар от неаполитански песни.“ „Нека се научи да пее наши, славянски — смее се Дончо. — А вие, души рибарски, връщайте се по светло. Довечера ще се извозим още по-нависоко в планините, ей там, до самия сняг. По тези места живее едно все още не съвсем цивилизовано племе индианци и днес в чест на новолунието ще има шумно празненство. Наред с другите чудеса обещаваат и полет на красавица над пропаст — дали в ноктите на дракон, или с прикрепени крила, не разбрах точно. Никога не си чувал за подобно чудо ли? Охо, неведнъж още ще чуете, другари. Но по-добре е да видиш всичко със собствените си очи. И отбележете — кани ни тукашният кмет. В знак на особено благоволение. Той има слабост към автомобилите. Както Розети към прекрасния пол. Единствената молба, дори не молба, а изискване на кмета е да няма никакви фотоапарати и кинокамери. Това се отнася най-вече до тебе — ще добавя аз, — другарю Голосеев.“

Потеглихме към осем часа.

В планините се стъмва рано. Последните километри петте ни коли, разтеглени в колона, преодоляваха буквално пипнешком. Двигателите ревяха и се задъхваха, както става винаги на голяма височина. Изцяло бяхме превзели пътеката, по която обикновено ходят с товар на гърба само ламите — те заместват за тукашните жители и кравите, и конете, и овцете. От едната ѝ страна се извисяваха отвесни скали, а от другата тъмнееше бездънна пропаст. След един доста усукан завой кметът — той се намираше в Стаматовата „Пеперуда“ — изскочи от купето и даде знак да спрем. Със смешни ръкомахания той започна да ни обяснява, че по-нататък пътеката съвсем се стеснява и че той отговаря за нас пред прогресивната световна общественост, а до края пеша може да се стигне за не повече от час.

Розети, без да изслуша последните думи на кмета, запали двигателя на своя „Везувий“, извади пневмосмукачите и подкара по отвесната стена над главата на смаяния господар на Ла Пакуа. Кметът продължаваше да приказва нещо, като смутено поглеждаше нагоре, където на разстояние една ръка преминаваха, обрамчени от разноцветните светлини на приборите, къдриците на майтапчията Розети.

*— В лунна нощ, глава привела,
с карамфил в косата,
най-прекрасна е Марчела
тук и в небесата*

— тананикаше Розети с неподражаемото си белканто. А че това е именно белканто, и то неподражаемо, Розети ни беше убедил с Голосеев още в първите минути от запознанството ни, преди изобщо да запее.

„Везувий“ се смъкна от стената върху пътеката пред „Пеперудата“. Кметът се разсмя и се премести при Розети. Потеглихме по-нататък.

В индианското селище стигнахме към десет часа вечерта. Още отдалече се забелязваха няколко запалени клади. Учуди ни цветът на пламъка — виолетов с матовожълти оттенъци. Докато пресичахме селището с мрачните къщи с плоски покриви, успяхме да видим, че

кладите горят надалече от него, в подножието на каменна кула с внушителни размери. Над три от огньовете висяха големи котли.

В съседство, върху другия хълм, се извисяваше същата кула, осветявана само от една клада. Между двете кули имаше пропаст.

Оставихме колите в подножието на хълма и тръгнахме в посока към кулата покрай безмълвните мъже с чудати шапки и разноцветни наметки. Между другото до този момент не бях забелязал нито една жена.

— На вожда трябва да се поклоните до земята — бързо ни прошепна кметът. — Това е ей онзи старец на подиума, с червената наметка. А вляво, с орловите пера, стои жрецът и до него са двамата магьосници. На чужденците изобщо им е забранено да разговарят с тях. И никакви песни, много ви моля, синьор Розети.

Кметът пръв театрално се поклони в краката на вожда, а след него и ние, при това не без известна доза смущение. Вождът се надигна от леопардовите кожи и ни отвърна със същия поклон до земята. После извика нещо гърлено и ни даде знак да се приближим.

— Върховният господар на лунните ратници ви приветствува, вас, възсядащите колесниците — превеждаше ни кметът. — Да ви пази лунният огън.

Вождът беше на не по-малко от осемдесет години.

Изпод рунтавите вежди очите му святкаха младежки и проникателно. Охраняваха го четирима воители със свиреп вид, въоръжени с пики и лъкове. Един от стражниците имаше в ръцете си уинчестър.

По заповед на стражника с уинчестъра върху подиума разстлаха леопардови кожи. Настанихме се върху тях и всеки от нас получи чаша, пълна с бяла течност, и златисто блюдо с вдигащо пара месо от куи — по неволя дойде време да опитаме и това лакомство на Андите, — морски свинчета.

Докато под погледите на телохранителите с недоверие разкъсвахме месото, гарнирано с листа и треви, кметът спокойно беседваше с вожда. Ако се съдеше по това, че той ту сочеше с пръст към нас, ту показваше към нашите коли, явно се извършваше церемонията по представянето ни.

Аз отпивах от кисело-сладкото питие в глинената чаша, гледах кулата, подпряла небето, виолетовото проблясване на огньовете,

мълчаливите мъже край тях и ми се струваше, че времето като исполинска връщаща се вълна ме изтегля от този бряг на настоящето към смътно блещукащите глъбини на миналото, че бих могъл да стана и воин от дружината на княз Светослав, и отмъстителят на Евпатий^[1], и да стигна навреме до обгърнатата в мъгла предутринна дъбрава край Непрядва, за да видя как двамата богатири — единият с лисичи калпак и с хищната усмивка на насилник, а другият в развята от черен смерч рубашка и с меден кръст на гърдите — ще се сблъскат, ще се ударят взаимно с копия и ще паднат от конете си и двамата мъртви...

От миналото ме върна към действителността викът, който се разнесе от върха на кулата зад пропастта. Жрецът, който до този миг бе застинал като изваяние, стана, разпери ръцете си, окичени с пера, и тръгна по стръмните стъпала към кулата. Магьосниците го подкрепяха от двете страни. И тримата запяха.

Под акомпанимента на еднообразното им пеене огньовете изгасваха един след друг — покриваха ги с дебели рогозки и пламъкът мигом се укротяваше. Угасна и кладата отгатык пропастта. Настана пълен мрак, само огънчето на цигарата на Розети още тлееше, но ето че и то изчезни.

Ние с Виктор седяхме близо до кмета. Възползувах се от тъмнината, за да се преместя до него, и тихо го попитах:

— Извинявайте, за какво пеят?

— Това са заклинания за лунните духове. Докато не се изкачат до самия връх на кулата — дишайки в ухото ми, обясняваше кметът, — все ще пеят. Доколкото мога, ще ви превеждам, а после вие ще го преразкажете на останалите.

— Благодаря ви за доверието — стиснах ръката му и я разтърсих в знак на признателност.

— Кой се готви за път над бездната, в чии ръце е сияйната вест? — питаше в речитатив жрецът, изглежда, вече от върха на кулата.

— Повелителката на Лунния огън — отвръщаше млад глас отвъд пропастта.

— Кой носи върху крилата си знака за преображението на безсмъртната богиня?

— Пазителката на Лунната благодат.

— Чии коси са лъчи на светлината, кълнове на зелените филизи, струи на младите ручей?

— На Повелителката на Лунния огън.

— Чии сълзи са благодатен и животворен дъжд?

— На Пазителката на Лунната благодат.

— Кой прокарва върху камъка на Вселената линията на живота и смъртта, на доброто и злото, на мрака и светлината?

— Повелителката на Лунния огън...

Невъзможно бе да запомня всички въпроси и отговори, при това на английски. Най-накрая след известно мълчание жрецът се провикна отгоре с някакъв сякаш задънен глас:

— Лети вече, лети при нас, твоите ратници, пророчице на светлината, Повелителко на Лунния огън!

... И тогава видях как над нас в тъмнината, там, където се намираше другата кула, изведнъж се появи светеца човеко-птица. Тя бавно размахваше фосфоресциращите си ръце-крила и също толкова бавно се приближаваше към нашата кула. Между крилата се развяваше нещо като светец хитон, лицето ѝ блещукаше с лунна белота, около очите се виждаха сини сенки, а над главата — тъничкият сърп на младата луна. Очарован, исках да разтърся Виктор — този суров реалист, невярващ в никакви чудеса, но се оказа, че го няма до мен, сигурно се бе преместил по-близо до Стаматич.

Беше съвсем тихо. Дочуваше се само глухият шум на реката от дъното на пропастта, над която се носеше Повелителката на Лунния огън. Наум преброих до сто и петдесет, докато загадъчната летяща богиня стигна до нашата кула и се скри в нея.

В същото време на небето над кулата изскочи сърпът на новата луна, съвсем като онзи, който беше над главата ѝ. Цялото племе на лунните ратници занарежда и запя. След доста продължителното им пееие едновременно пламнаха всички огънове, с изключение на онзи отвъд пропастта.

Когато кладите се разгоряха, започнах да местя погледа си от едната кула към другата. Надявах се да различа въжето, по което опиянената от отварата от гравейрос току-що бе преминала, но нищо не видях.

Показа се жрецът, сам, без магьосниците. Той слизаше бавно по стъпалата. В едната си ръка държеше дълъг блестящ нож, а в другата — обезглавен петел. Жрецът направи дълбок поклон пред вожда,

разряза петела отдолу, вкара ръката си вътре, измъкна сърцето и го изяде.

Лунните ратници възкликнаха радостно. Някои се впуснаха да танцуват. Забиха барабани. Започнаха да раздават гозби от котлите.

— Е, Виктор, как е? — попитах Голосеев, който действително се бе преместил до Стаматич.

— Превъзходно! — Той вдигна палеца си. — Тези куи са голямо лакомство, не е ли така? Моята порция я излапах мигом заедно с тревата. Ето ти тебе морско свинче! Сега чакам допълнително.

Нито дума за полета на призрачната птица! Това не е човек, а кремък!

В главата ми шумеше. Усещах цялото си тяло необикновено леко. Струваше ми се, че щом се кача на кулата и пристъпя над пропастта, ще полетя с лекота, като едва-едва размахвам ръцете си. Такова усещане имах понякога насън, особено през детството си, когато увисвах като чучулига ту над поляна с цъфнала детелина, ту над безлюдните разливи на Елцовка, ту над родното село. Помня, че ясно различавах до най-малките подробности не само лехите в градините и козите, които пасяха по стръмнините, но поради необяснимото свойство на зрението по време на сън виждах дори тиквите като токущо излюпени пиленца, рибките, играещи в плитчините, дори полските мишки край миналогодишните купи сено, дори започналите да чернеят зърна касис край плета. По-късно в Автоакадемията видях огромна снимка върху цяла стена. От височина неколкостотин километра спътникът беше увековечил старта на планетолета „Иван Ефремов“ към Сатурн. На снимката добре се открояваха различните дребни детайли от степния пейзаж: червените чашки на лалетата, змиите, припичащи се на около триста крачки извън стартовата площадка върху камъните, лалугерите край дупките им. Ето че сънищата от детството започват да се сбъдват, бях си помислил тогава...

— Елате през пролетта — прошепна ми кметът. — Пролетното празненство съвсем не е по-сुकно. — При тези думи той замечтано погледна луната и въздъхна. — Дори обратното, много по-весело е. Даже и само поради това, че в него участвуват и лунните ратнички. Представяте ли си — между кулите разпъват мрежа, в която хващат първите лъчи на новороденото слънце.

Розети с най-изискани изрази благодари на вожда за свръхневероятния, както го нарече, подарък — зрелището на Летящата дева — и помоли в знак на особена милост да се запознае с нея. Ако владетелят на лунните ратници прояви за това добрата си воля, той, Розети, е готов да я повози със своята колесница, дори да я откара до Ла Пакуа на най-прекрасния дансинг.

— Аз те изслушах, възсядащия колесницата — отвърна вождът и хвърли поглед към телохранителя с уинчестъра. — Желанието ти е неизпълнимо. Повелителката на Лунния огън не показва лицето си на чужденци. Дори ако чуждоземец я види случайно и узнае небесната ѝ тайна, не му се пише добро. Задължително ще намери смъртта си. На линията между мрака и светлината. В нощ на лунно затъмнение.

— На линията между мрака и светлината... В нощ на лунно затъмнение... — повтори уплашено Розети.

И тук за първи и последен път се чу гласът на жреца да участва в разговора:

— Това е също така невъзможно, както ако един от вас, възсядащите колесниците, реши да подари на върховния владетел на лунните ратници — поклони се той в посока към вожда — своята колесница. Вашата колесница няма къде да бяга сред скалите ни, при нашата лунна светлина. Лунната дева ще умре във вашата тъмнина.

Жрецът се обърна величествено и скоро изчезна в кулата.

За да загладя неловкото положение, попитах вожда дали светозарната дева посещава често лунните ратници. Оказа се, че това се случва веднъж в годината. Да, само един път в годината тя пренася лунния огън от кулата на Смъртта на луната в Лунната люлка. През тази нощ хората по цялата земя са изложени на велики нещастия и беди, ако не направят жертвоприношение на Повелителката на Лунния огън. Малки злополуки заплашват смъртните и през всички останали новолуния и пълнолуния. От тях можем да се опазим, като разпалваме огньовете, в които трябва да се добави лунник — суха лунна трева, с биене на барабани и да се изяде живото сърце на жертвеното животно. Така се прави от дълбока древност, от времето, когато лунните ратници са долетели на Земята. А това е станало точно преди 62 хиляди луни.

Позамислих се — 62 хиляди луни са около пет хилядолетия! Ето от какви невъобразими, преди Омирови времена води началото си този обред — появяването на Пазителката на Лунната благодат.

— Значи в деня на пристигането на лунната сензорита трябва непременно да се изяде сърце на петел? — попита с усмивка Виктор.

— Трябва да се изяде живо сърце — тихо отвърна вождът, като прекара опакото на ръката си по устните. — Още по времето на моя дядо, дядото на моя жрец е изяждал живо сърце не на петел. Дядото на моя жрец!

Замълчахме. Аз погледнах часовника си. Беше около полунощ. Луната се издигаше все по-високо, като едва-едва осветяваше вечните снегове по върховете. Време бе да се връщаме в града. Вождът заедно с телохранителите си ни изпрати до колите. Тук кметът предаде на вожда няколко каси с вино и провизии, брадва и бичкия. Те бързо се договориха за нещо, а после се прегърнаха. Старият вожд заплака.

— Защо плаче? — попита Розети. — Нима аз, глупакът, му причиних такава мъка? Мътните да ме вземат с този мой змийски език, кой дявол ме караше да спомена за отиване на дансинг! Да ме порази гръм от Везувий!

Кметът обясни:

— Той плаче, защото Повелителката на Лунния огън му е отнела единствения внук. Преди три години той е паднал в пропастта. А година преди това е загинал и синът му. Лунните ратници са длъжни да избират вожда си само от рода на върховните владетели. Ето защо старецът ме вика при себе си, като ми предлага длъжността Държател на Лунното перо, за да може след отлитането на душата му аз да стана вожд. А какъв вожд ще излезе от мене с вроден порок на сърцето и с неударжимата ми страст към рулетката?

Стана ясно, че вождът му е чичо.

Аз извадих от багажника прозрачна кутия с точно копие на „Перун“, намален десет пъти, поставих я в краката на вожда, свалих капака и обясних, че това е нашият общ подарък за владетеля на лунните ратници.

Вождът се поусмихна и потърка чело, размишлявайки над нещо.

— Прозорлив и дълбокомъдр е моят велик жрец — изрече най-после вождът. — Голямата колесница няма къде да тича между нашите остри скали. А детето на колесницата няма нужда да бяга. Нека детето стои винаги до моя трон. Редом със свещения камък, паднал от върха на небето. По време на прадядото на моя дядо.

Като дете се радваше този дълголетен старец. Но голямата радост все още му предстоеше.

— О, владетелю, детето на колесницата също умее да тича. И дори да пълзи по скалите. Само трябва да се наглежда. Върху тази дъска има цвете с четири листенца — подадох на вожда пулта за дистанционно управление. — Когато натиснеш горното червено листенце, детето бяга напред, зеленото — назад, оранжевото — наляво, а синьото — надясно. В центъра на дъската има око, то винаги наблюдава накъде тича детето. Ако се изтъркаля към ручея — вижда се ручей. Изкатери ли се на хълма — гледаш го на хълма.

С помощта на кмета вождът тутакси изпробва някои маневри на нашия модел. Няма да крия, че отдавна не бях виждал толкова доволни вождове.

Колко далече може да избяга детето на колесницата? — попита вождът.

— То е в състояние да тича без почивка една луна. Но ако дъската се държи през деня на слънце, детето никога няма да се умори. Само трябва да се внимава дъската да не пада.

— Ще възложа охраната на дъската на двамата си магьосници — тържествено провъзгласи вождът. — Магьосниците ще я държат на слънце от изгрев до залез. И докато съм жив, няма да я изпуснат да падне. Благодаря ти, възседащият колесницата. Никой от чуждоземните не е радвал сърцето на върховния владетел на лунните ратници, както ти. Каква награда искаш да получиш оттук, за да я отнесеш там? — С ръка той посочи към противоположната на сияйните върхове страна. — Там, в тъмнината.

Розети се наведе към мене и припряно зашепна:

— Грандиозен момент, синьор Таланов. Трябва да измрънкаме поне едно блюдо от онези, върху които ни сервираха техните печени животинки. Лично моята чиния беше от чисто злато, определих го и по теглото, и със зъби. Поне едничка, а? Най-чиста проба злато, кълна се в свети Януарий!

Тогава се сетих 33 гравейроса. Друг такъв случай животът не ще ми предложи, помислих си аз. Да става каквото ще...

С половин глас обясних на кмета молбата си, но вместо с отговор, бях удостоен с дълъг тежък поглед.

— Ако скромната ми молба е неизпълнима, да смятаме за награда вашия поглед — казах аз, като го гледах право в очите. — Именно него и ще отнеса там, в тъмнината.

Кметът направи опит да се усмихне.

— Някои награди може и да не успееш да получиш, докато си жив — тихо произнесе той. — Във всеки случай моят баща още помнеше времето, когато за подобна молба спокойно можеха да пречукат чужденеца на място.

— В онези забележителни времена не е имало такива колесници — посочих „Перун“, — нито техните деца, които умеят да тичат. Между другото, едно от децата им ви очаква в Ла Пакуа.

Отдавна не бях срещал толкова щастливи племенници на вождове.

Владетелят на лунните ратници се отдалечи заедно с кмета, за да се върне твърде скоро и да обяви, че наградата ще ми бъде връчена там, долу, в тъмнината.

А Розети получи наградата си веднага. Тъмночерен камък, пронизан от сълзата на Пазителката на Лунната благодат, и двойка живи морски свинчета в дървена клетка.

[1] Легендарен богатир, убит в битката срещу монгодо-татарите, предвождани от Батий (XII в.) — Б.пр. ↑

3. ДА НЕ ОПУСТЕЕ ДОМЪТ ТИ, ЧОВЕЧЕ

На другия ден се завъртя обикновената въртележка. В минутите на отдых неведнъж си опомнях нощта на границата между мрака и светлината. Понякога изваждах плоското глинено съдче, внимателно измъквах дървената запушалка и помирисвах течността. Усещах аромата на прясно окосена трева, на цъфнал анасон, на тръпчива пелинова отвара. И веднага ме обхващаше тъга. Искаше ми се да захвърля всичко — безумното препускане по чуждата земя, интервютата, срещите, речите, аварията, междинните финали, жълтите шлемове на лидерите, — всичко това да захвърля и да се върна в къщи, при родните поля, при шума на боровете, при купите сено, които плават над крайречната мъгла...

Ние с Виктор спечелихме „Златото на инките“. Но това беше последната ни победа.

В Каляо натоварихме „Перун“ на кораба „Таис Атинска“, настанихме се в каютите и си отспахме до насита. До отплаването на кораба оставаха броени дни.

Една вечер, след като изгледахме в тамошния кинотеатър широко рекламирания фантастичен филм „Обсадата на Марс“, ние се върнахме на кораба.

— Фантазоре, ще намина при тебе, ако не възразяваш, разбира се. След около половин час, може ли? — каза Виктор и ми намигна.

Той се появи с желязна кутия за киноленти в ръка.

— Познай с какъв нашумял филм ще зарадвам победителя? — попита Виктор, като размахваше кутията.

— С филм за финала. На ръце ни подхвърлят до небето, ти се хилиш до ушите, от джобовете ти се изсипват отвертки, релета, контрагайки и какво ли още не, а аз съм прегърнал като смок купата, която, както ти точно забеляза, е преправен самовар.

— Ето че не позна. Пред теб е строгонаучно кинообвинение. Срещу служителите на кулата, които се възползват от изостаналостта

на масите, за да залъгват простаците с циркови трикове от вида на летене на различни божества над пропаст. Това е то, фантазоре.

Той се разсмя, а аз все още без да се досещам за нищо, попитах:

— Викторе, нима успя да се сдобиеш с филм за ходенето на жреците по въже?

— Успях не да се сдобия, а да го заснема собственооръчно — гордо рече Голосеев. — При това с помощта на безпощадните инфрачервени лъчи. А те не допускат никаква измама. Ненаправно се казва, че с тях всичко тайно става явно.

Бях много учуден:

— Че кога успя, обесник такъв?

— Ами още тогава, при лунните ратници.

Оказа се, че още щом Повелителката на Лунния огън се бе появила внезапно в мрака пред кулата на Смъртта на луната, неуморимият Голосеев се е промъкнал незабелязано до „Перун“, насочил е кинокамерата така, че да обхване и двете кули, включил е самоснимача на 15-минутен максимум и веднага се е върнал обратно. Ето защо не бях го открил до мене, когато подобие то на светец хитон се развяваше между крилата ѝ, а лицето светеше с белотата си и със сините кръгове около очите...

— Е, храбрецо, какво си успял да снемеш?

— Не съм снимал аз. Да не мислиш, че не съм подвластен на страстите и аз като тебе, макар и в по-малка степен. Снимал е безстрастният уред. И той, само те моля да не се огорчаваш, потвърди моята правота в спора ни. Всичките твои гравейроси — гравестоси са красива измислица. — Голосеев пак размахна кутията както триумфатор скиптър си от слонова кост. — Вчера проявих филма и току-що го извъртях на монитора.

Не, не се разхожда по въжето нарисованата птичка. Както постоянно ти втъпявам, чудеса не съществуват! Тя е завързана към една халка, през която е прекарано въжето. С друго въже теглят халката от първата кула до втората. И за да не се върти богинята, когато я теглят, към халката има примка, както на хвърчилата. И забележи, фантазоре, че щом тя долети — ха-ха, — долети до кулата, веднага тайнствени сили разхлабват въжето и го спускат в пропастта. И всичко е скрито-покрито.

— Вечно ми играеш номера. Но този път няма да успееш, храбрец такъв, страшилище за морските свинчета — ядосах се аз.

— Заповядай на монитора — посочи Голосеев с елегантен жест към вратата и седна. — Върви и сам със собствените си очи ще се убедиш кой кого разиграва. Между другото, решил съм, щом пристигнем, да покажа филма на мои познати от телевизията. От предаването „Очевидно — невероятно“. Сензацията ще гръмне по цялата страна.

— Умник си ми ти, Голосеев — казах с възможно най-спокойния тон, защото усещах, че ще се пръсна от необяснима злоба. — Ти си истински естествоизпитател. От онези, които одират кожата на живи жаби, за да се любуват на рефлексите им. А как иначе ще разгадаят тайните на живата материя? Режи, ръфай, безчинствуй! Но пази се, нещастен натурфилософе, нейно величество тайната откъщава за насилствените развлечения във владенията ѝ. Дори и на онези, които по-добре от другите взимат завоите в планината.

Голосеев се усмихна до ушите.

— По отношение на откъщението силно го даваш. А да не би нейно величество тайната да поощрява само за високопарни изрази?

— Тогава смятай за поощрение заплахата да загинеш на линията между мрака и светлината — казах, след като помислих малко. — Нали не си забравил? Това очаква всеки, който разгадае тайната на Повелителката на лунния огън.

— Не са ти точни контурите на призрака, фантазоре. Умиращката трябва да настигне нечестивеца не просто в подножието на вечните снегове, но непременно в нощ на лунно затъмнение. Съчетанието е, както сам виждаш, твърде рядко за обитател на равнините. Така че шансовете ми да увеличи броя на дълголетниците не са малки. Заедно с тебе, разбира се. Ако, фантазоре, не рискуваме повече от другите на завоите.

— Добре, ставай дълголетник — казах аз. — А на мен ми остави лентата. Искам да я извъртя сам. Без твоите безкрайни коментари. Ако не възразяваш? И моля те, не ме наричай повече фантазор. До гуша ми дойде от тебе.

Той остави кутията на масата, повдигна рамене и излезе.

През илюминатора нахлуваше мастиленосинята нощ. Над двата острова, които предпазваха пристанището на Каляо от свирепите

океански вълни, припламваха трептящи светлини. Аз взех кутията и се качих на палубата.

Износеният, достатъчно изпомачкан „Перун“, беше прикрепен здраво с въжета към стойките. Нищо, железен ветрогоне, мислех си аз, възсядащите колесницата ще те излъскат по време на дългото пътуване на север.

За да не привличам излишно вниманието, поляризирах стъклата на купето на пълно вътрешно отражение. Сега останах съвсем сам с проклетата кутия. Не знам защо, но главното, което ми остана в съзнанието от разказа на Виктор, бе чувството на срам, както ако днес случайно бях подслушал, че съперниците ни още преди началото на състезанието са се уговорили поради неизвестни на мен причини нарочно да отстъпят първото място именно на „Перун“, така че всички наши тактически комбинации са били напразно хабене на сили и на нерви. Ситуацията, макар и нереална, е потискаща. Потискаща е преди всичко с това, че е невъзможно да се промени каквото и да е. Комедията е свършила. Завесата е паднала. Театърът е празен. Само плъховете драцят под сцената.

Извадих лентата, заредих монитора и вече се протегнах да включа, но ръката ми спря на половината път.

За какво ми е нужно всичко това? Нима само да се убедя, че Голосеев е прав? Но в какво се състои неговата правота? В това, че лунното чудо се подчинява на неизменните закони на земната механика? Но защо ми е да знам докрай по какъв — с желязна или с диамантена твърдост закон, денем и нощем, на ята или поединично се носят във висините над океана прелетните птици? Защо ми е да знам докрай защо в детството ми, когато се пренасяхме от село в града и не взехме с нас кучето Нерка, то дотича след седмица, като беше прекосило над шестстотин километра през есенната тайга. Защо в нощта преди последния изпит в Автоакадемията, когато всичко висеше на косъм, ми се присъни моят билет с трите въпроса и на сутринта изтеглих именно него? Защо понякога, особено в лунни нощи, предчувствувам не само завоите и наклоните на пътя, но и насрещните коли зад хълма, и не само колите, а всички препятствия? Какво ли, ако допуснем, че тези странни, загадъчни, неизучени докрай явления също са неотменима част от живота във Вселената? Подобно на задължителната странност в пропорциите на пленителната красота,

която е частица от самата красота? Може би светлините на космическите цивилизации угасват именно тогава — едни, задушени от атомни смерчове, други, притиснати от рационално безплодие, — когато в тях накрая умира и последната тайна. Както умира селската къща, изоставена от стопаните си. Както умира човекът, който е изгонил от сърцето си чудото на състраданието и на любовта.

Върнах филма в кутията, излязох от купето на колата, отидох на безлюдната кърма, наведох се над перилата и разтворих пръстите си. Пляскането долу дори и не чух. Е, какво, спи спокойно на дъното на Тихия океан, осквернена сянка на Лунната дева! Нека все така да лети над пропастта Повелителката на Лунния огън! Да не опустее твоят дом, Человече!

На другия ден отлетях с първия самолет за Куба, а оттам — за Москва. Голосеев така и не повярва, че съм хвърлил в океана лентата, без да я извъртя. На сбогуване му оставих собствения си превод на една статия от някакво изтъркано списание. За да има над какво да поразмишлява кожодерът на живи кожи, когато съзерцава самотните албатроси над нощния враждебен океан с инфрачервената си камера.

Статията беше озаглавена така: „Тайнствените сили на луната.“

„Силите на притегляне между Земята и Луната са твърде значителни, тъй като и двете небесни тела притежават сравнително големи маси, а разстоянието между тях по космическите мащаби е незначително.

Като исполински магнит Луната привлича към себе си водите на Световния океан, при което на повърхността му се образува цяла водна планина. По много крайбрежия, и преди всичко в затворените заливи на северозападните щати на САЩ, приливната вълна достига 20 метра височина. На френското крайбрежие на полуостров Бретан разликата в нивата на прилива и отлива е толкова голяма, че гравитационните сили привеждат в действие голяма хидроелектроцентраля.

На лунното притегляне са подложени обаче не само океаните, но и континентите. Установено е, че под влияние на Луната те се издигат и се спускат в интервал от 23 сантиметра. Не е чудно, че подобни премествания могат да предизвикат катастрофални разрушения в онези места, където земната кора се намира под натиск.

Лунното въздействие се отразява дори и на въздушната обвивка на нашата планета. И в атмосферата съществуват своеобразни приливи

и отливи. При пълнолуние и новолуние атмосферното налягане се понижава приблизително с три милибара в сравнение с другите лунни фази.

И още една закономерност. Макар отразената от Луната слънчева светлина да съставлява само стохилядна част от целия слънчев поток, устремен към Земята, тя повишава температурата на земната повърхност с $1/2000$ от градуса.

Може да изглежда, че посочените стойности са нищожни, за да оказват каквото и да е влияние върху времето на планетата. Дали е бил прав историкът и природоизпитателят Плиний, живял през I век от н.е., когато е твърдял, че пълната луна повишава влажността на въздуха и предизвиква дъждове? Прави ли са тези, които твърдо вярват — а такива хора има много, — че с нарастването на лунните фази времето се оправя?

Дълго време метеоролозите въобще са избягвали да си задават подобни въпроси. Но ето че специална група американски учени е разучила подробно 16 хиляди сведения за времето в 1544 района на САЩ през последните петдесет години. Обръщали са внимание главно върху закономерностите при валежите. Оказало се, че най-често е валило три или пет дена след новолуние и пълнолуние.

Публикуваните материали предизвикали всеобщо недоверие. Скоро обаче дошло потвърждение от австралийски учени: да, дъждовете предпочитат да валият след новолуние и пълнолуние.

Други изследователи, след като обработили данните от 269 метеорологични станции, веднага забелязали закономерност при възникването на тайфуни със сила на вятъра над 12 бала. Изводите обезкуражавали. Вероятността да възникнат подобни урагани при новолуние и пълнолуние е с 25 процента по-голяма, отколкото през останалите дни.

За съжаление причините за въздействието на древната Селена върху времето не са изяснени и досега. Най-разпространената хипотеза е следната: космическото пространство съвсем не е абсолютно празно. В него се движат огромно количество космически прах, остатъци от метеори и от загинали планети. Не е изключено част от това вещество да се улавя от Луната, а след това да се прехвърля на Земята — нали земното притегляне е по-силно от лунното. Когато попадат в горните слоеве на атмосферата и започват да се утаяват,

миниатюрните космически частички стават зародиши, около които се кондензира влага, после те се събират в облаци и накрая вали дъжд.

Щом Луната е способна да оказва въздействие върху движението на океаните, на земната кора, върху атмосферното налягане и температурата, не оказва ли влияние и върху поведението на животните и хората?

Как да си обясним например следното явление. Отдавна е известно, че мекотелите отварят черупките си при прилив и ги затварят при отлив. На ден те филтруват около 65 литра вода и задържат около 72 милиона микроорганизми, които им служат за храна. Първоначално се е смятало, че движението на черупките зависи от разликата в налягането на водата при прилив и при отлив. Но направили такъв опит. Пренесли няколко миди на 1660 километра от крайбрежието и ги поставили в непроницаеми за светлината стъклени съдове, но осигурили същата температура и налягане на водата, каквито били в морето. После включили прибор, който да наблюдава движението на черупките.

Отначало мидите спазвали привичния си режим — отваряли се и се затваряли, въпреки че нямало приливи и отливи. Но точно след 14 дни се случило нещо невероятно — ритъмът се изместил с 3 часа. Въз основа на това направили извода, че мидите отварят и затварят черупките си в точно съответствие с приливите и отливите на тяхното ново място. С други думи, Луната е тази, която диктува ритъма на мекотелите.

Луната безспорно влияе и върху поведението на някои бозайници. При лабораторни условия хомяците винаги са по-бодри при новолуние и при пълнолуние, а мишките само при пълнолуние.

Пълнолунията и новолунията са погубили над 900 хиляди човешки живота. Случайност ли е това, или закономерност?

На 16 септември 1978 година в 19 часа и 28 минути, за три минути земетресение със сила от 7—8 степен е изтрило от лицето, на картата цветущ град. Трагедията се е разразила в мига, когато Луната, Слънцето и Земята са били разположени на една ос и тънката земна кора е изпитала въздействието на масите на Слънцето и на Луната.

Старо поверие гласи: при новолуние и при пълнолуние се страхувай от земетресение. Това не е доказано научно. Повечето

геофизици вдигат рамене. Съществуват обаче твърде много факти, които не могат да се обяснят само със случайно съвпадение.

Да разгледаме най-силните земетресения през последните десетилетия:

29 ФЕВРУАРИ 1960 година — ужасяващо земетресение в мароканския град Агадир. Под развалините са загинали около 12 хиляди души. Било е новолуние.

2 СЕПТЕМВРИ 1962 година — при силно земетресение, което е продължило 4 минути, в Иран са загинали около 12 хиляди души. Било е пълнолуние.

22 МАЙ 1970 година — страхотно земетресение е променило ландшафта на Перу. Катастрофата е отнела живота на 60 хиляди души. Пак при пълнолуние.

28 юли 1976 година — 800 хиляди са загинали при земетресение в Китай. Пълнолуние.

3 СЕПТЕМВРИ 1978 година — в 6,08 сутринта най-силното земетресение след Втората световна война е разтърсило Баден-Вюртемберг. Новолуние.

16 СЕПТЕМВРИ 1978 година — при пълнолуние и лунно затъмнение страшно земетресение буквално е унищожило иранския град Табас и над 40 села.

Все случайности ли са това? Или суеверия? Или наистина съществува някаква връзка между земните и лунните сили?

От памтивека човечеството приписва на Селената тайнствени свойства. Почитали са Луната не само като богиня на смъртта, но и като богиня на плодородието. Фазите ѝ са били смятани за символи на раждането, растежа, смъртта и изтляването. Още древните римляни са твърдели, че пълнолунието предвещава дъжд, а спартанците са започвали война само при пълнолуние.

В основата на първия древен календар била лунната, а не слънчевата година. Отдавна е забелязано, че някои хора не могат да спят при пълнолуние. През древността и дори през средните векове твърдо са вярвали, че Луната може да предизвика душевни болести.

Англичаните и досега изразяват понятието душевно болен с думата лунатик — от латинския корен на луна.

За да проследят въздействието на Луната върху поведението на човека, учени са наблюдавали дълго време една група от 50 студенти. Те установили, че настроението на младежите се променя рязко в интервал около две седмици. При това максимумите и минимумите в настроението съответствуват на фазите на пълнолуние и на новолуние. В същия ритъм се променя и електрическият им потенциал.“

Оставих статията в каютата на Голосеев прибързано, като исках да го ядосам, дори не да го ядосам, а по-точно да го укоря за насилственото вмешателство в космическия покой на лунните ратници, и за нищо не съжалявам сега толкова, колкото за необмисленото си бягство тогава. Крепостта на необясненото, на почти неосъществимото, която мени очертанятията си, не се нуждае от ничия защита. Чудото на необикновените явления умее само да се защити...

4. ОГЛЕДАЛО В ГРАДИНАТА

Разказах тази история за лунните ратници, когато бяхме над пеещия ручей, съвсем сбито, като изпуснах много подробности. Разказах я всъщност само заради Лерка и само на нея. По очите ѝ разбрах — беше ми повярвала във всичко.

— Подобни героически сказания имат един-единствен недостатък. Пълно отсъствие на веществени доказателства — каза Тимчик и се протегна като котарак. — Филмът е на дъното на океана, а стъкленницата с омайното биле... Не се и съмнявам, че и тя е била хвърлена в океана с отвращение, поради което е станала плячка на рибите. Те облизват запушалката и придобиват способността да се премият във въздуха. Някои дори са се приспособили да си похапват прелетни птички. Но само при новолуние и пълнолуние.

Лерка се хвана за главата като при нетърпима болка, поиска да каже нещо на мъжа си, но аз я изпреварих:

— Той е прав. Наистина забравих стъкленницата на кораба. Още тогава, в Каляо.

— А ти все още не можеш да повярваш, Леруня, че мъжът ти е ясновидец — не спираше Андрогин.

— С Голосеев сдобрихте ли се? — попита Лерка, като се направи, че не го е чула.

— Та ние не сме се карали с него. Той се върна с „Перун“ след месец. Кълнеше се, че само ме е разигравал. Че филмът в кутията е бил за финала на купата „Златото на инките“ и за церемонията по награждаването. Но на мен вече ми беше все едно. Аз се подготвих за „Огърлицата на Пиренеите“ с друг съотборник — Ашот Мелконян. И с колата „Сребърният песец“^[1].

— Дрън-дрън-ярина, сребърни песци — изтананика подигравателно Тимчик. — Не ни ли е време вече? Напред към мрачната пещера на Леркините тайни! Нашите тайни, родни, руски, са мъничко по-завързани от техните перуански, задокеански. Но също са без веществени доказателства.

„Напразно се ядосвам на Тимчик — помислих си аз. — Навикът му всичко да осмива и пародира, с всичко да се заяжда изобщо не е никакъв каприз, а е просто жизнена необходимост. Това му е храната. Без него той не би могъл да съществува. Както не би могъл другояче да съчинява самонадеяните си статии в периодичния печат, без да слага в кавички чуждите цитати, без да разбере и преосмисли чуждите идеи. Той поглъща чуждото, а излиза като че ли е негово собствено. И в това, само в това е тайната на несъкрусимостта на кандидата на химическите науки.“

Тръгнахме по-нататък.

След около час и половина стигнахме до минералния извор със сероводородна вода. Топлите пенливи струи избликваха направо от скалата и биеха на височината на протегнатата ръка. С истинско наслаждение се пъгнахме под живителния им дъжд. Тимчик не пожела да се изкъпе — нещо си записваше в бележника. Тук и обядвахме. Предстоеше ни изкачване по пролома на Тас Аксу. Преведено означава река на белите камъни. Лерка го каза по-сполучливо — белокаменната река. Според нея ни оставаха още около два часа път. Трябваше да побързаме, за да стигнем поне по свечеряване до мястото за нощувка.

Крачех след Лерка по плоските хлъзгави камъни. Реката кънтеше в теснината. На няколко пъти в плитчините забелязах бързи сенки на риби. Жалко, че едва утре щях да хвърля въдицата. В многогълния процеп на небето над нас увисна пернат хищник със завит клон — като синя стрела с двойно оперение, заредена в тетивата на светлосини криле.

Започнах мислено да прелиствам червената ученическа тетрадка, която Лерка ми даде да прочета още в първия ден на моето завръщане. Тя ми каза, че ме е повикала в Алма Ата само за да прочета тетрадката и да ѝ помогна за останалото...

Защо чак сега, през пролетта, през април, се решавам да запиша върху хартия всичко онова, което е трябвало да съхраня като информация още тогава, миналия август. Ненапразно казват, че вече седмица след някакво събитие подробностите губят очертанията си почти наполовина. Впрочем не от това се страхувам. Онези подробности не

ще се изтрият в паметта ми никога, макар че станалото не само на Тимчик, но и на мен ми изглежда като сън. По-точно като сън в друг сън. Както в стихотворението на Лермонтов „Сън“, където „в следобеден пек в Дагестан на поляна“ героят се вижда насън смъртно ранен, заспал мъртвешки сън, а в онзи, другия сън, той съзерцава заспалата млада девойка, която също бълнува насън.

*„Сънува тя сред Дагестан поляна
и труп познат лежи забравен, сам,
в гърдите му — димяща черна рана
и кръв изстиваща струи оттам.“*

Получава се троен сън, по-точно утроен...

След като Тимчик ми се надсмя (слава богу, този път се оказа по-умерен и не проглуши ушите на хората с това), аз реших въобще да премълча всичко, дори с баща си не споделих нищо, въпреки че непрестанно мислех само за това. През ноември не заминах с Тимчик за Унгария, цяла зима се мотах над дисертацията си по разни библиотеки и за ужас на Тимчик направих не повече от трийсет страници.

Разправят, че на Изток страдат от болест със странното название „измъчване до смърт от спомени“. Човек може дори и да умре пред невъзможността още веднъж да преживее наяве събитието, което се е врязало в паметта му. Например последната среща преди разлуката навеки...

Сега разбирам, че правя тези записки, за да оставя някакъв документ. Както е казано в „Майстора и Маргарита“ — ръкописите не горят.

Но да започна поред.

В средата на август бях на алпинистки лагер. Подготвихме се за траверс на три върха, включително и на Авицена. Тренировките протичаха нормално. Джумагелдинов — нашият треньор — бе доволен от мен.

Но точно в навечерието на щурма ни леко настигах (тайно се поплисках в ледения поток — такава адска горещина беше). На сутринта пресипнах и за мой ужас не ме взеха в групата. Сигурна съм, че Марат Инокентиевич би погледнал през пръсти на леката настинка, но Цецилия Аркадиевна, тази дебела змия с червен кръст, се заяде и за нищо на света не отстъпи. Все пак намери начин да ми отмъсти за това, че нейният Яков Борисович тайно ми изпрати двеста големи маргарити за рождения ден, а наивният Тимчик го разтръби на всички...

Сутринта седмината тръгнаха за траверса без мен. Поплаках си малко край потока, после пак се изкъпах и за отмъщение реших завинаги, до края на дните си, да се откажа от алпинизма. Във всеки случай нямах никакво намерение да дочакам триумфалното им завръщане след една седмица. В края на краищата до превала Трите пантери можех да се спусна за малко повече от денонощие. Пътят е удобен и безопасен. Имаше и подходящо място за нощуване — където се сливат потокът и Тас Аксу. Малко по-нагоре от минералния извор. А от Трите пантери лесно можеш да се придвижиш и с кола — веднъж дневно тя идва при овчарите.

След като сложих в раницата едноместна палатка, спален чувал и нещо за ядене (по-точно две месни консерви, хляб и кондензирано мляко), оставих на видно място бележка, в която обяснявах, че поради неотложна работа се връщам през Трите пантери. По този път съм минавала десетки пъти, най-често със студенти филолози, които покриват нормата за значката „Алпинист“.

Времето беше великолепно, раницата не ми тежеше. До залез-слънце с лекота стигнах мястото за нощуване. Обикновено вдигаме палатките на левия склон на пролома. Там има удобна площадка на скалата — около шестдесет квадрата, обрасла с трева и шипки. Сутрин, когато слънцето изгрява, от скалната козирка се вижда добре как лъчите пронизват мъглата по цялата теснина и как се сливат долу пенливият ручей с голямата река. Казвам

условно „голямата река“, тъй като в тези места Тас Аксу не е чак толкова широка — през август може да се премине по камъните.

Вдигнах палатката плътно до скалата, хапнах набързо студена консерва и мигом заспах като пребита.

Посред нощ се събудих от страхотен грохот. Земята под мен се тресеше. Някъде наблизо се срутваха камъни. Но скоро всичко утихна. Който често ходи в планината и вижда (а още по-често чува) как се свличат лавини, който познава коварния нрав на скалните сипеи, той не се притеснява особено от такива шумове, дори и нощем. И аз отново се унесох.

Започна да ми се привижда Земята сякаш от безкрайните дълбини на космоса. В хорото тя светеше сред другите планети като пухче на глухарче. Дори пулсираше като жива и с приближаването си към нея... Не, първо трябва да опиша как именно се приближавах към Земята в онзи сън.

Бях седнала в нещо като дълбоко кресло-люлка, а наоколо цъфтеше необикновена градина. Клоните, листата, цветовете и пъпките на неизвестни за мене растения се бяха преплели толкова тясно, че представляваха единен цъфтящ организъм. Накъдето и да погледнеш, навред се кълбяха чак до близкия хоризонт вълните на многобагрените корони. Странното бе това, че с отдалечаването си те ставаха все по-високи и по-стръмни, като че ли бях се оказала на дъното на пъстро оцветена фуния, при това линията на хоризонта не бе изпъкнала като при нас, а вдлъбната.

По нея слабо фосфоресцираше усукано в дебел сноп сияние, което се разпростираше до замъглените звездни простори. Вълшебната градина се приближаваше към Земята като безтегловен бавно въртящ се циклон, но когато започнаха да се различават накъсаните брегове на материците и между тях разлелите се морета и океани, обхвана ме безпокойство.

Видях се като треперещо огнено езиче сред разгулните ветровъртежи на Вселената...

Безпокойството ми се засили, когато навред по лика на Земята, дори по белите шапки на полюсите, започнаха да се различават стотици, хиляди отровни сини пламъчета. Всички те изпускаха твърди лъчи, както ядрата на звездите.

И изплува спомен, че моята градина през време на хилядолетните си странствувания из океана на вечността понякога се е устремявала към подобни живи планети, но ако забелязвала такива страшни пламъчета, винаги отлитала надалеч от тях. Опитвах се да възстановя в паметта си онези думи, жестове и заклинания, с помощта на които градината да избегне опасността, но не можах да си ги спомня.

По цялата обвивка на смерча започнаха да се появяват кафяви петна, които веднага почерняваха, докато накрая градината потъна в блестящо черна тъма...

Събудих се. По покрива на палатката чукаха едри капки дъжд. Без да се измъквам от спалния чувал, повдигнах платнището.

Съмваше. Подпухналите облаци с измърсени хълбоци пълзяха надолу по пролома. Удари гръм. Както обикновено синоптиците бяха сгрешили. Няма що, ще се наложи да бия път под дъжда, да не би да ми е сефте. Аноракът е сигурна работа, а на краката си имам обувки с котки — няма опасност да се подхлъзна. Съжалявах само за едно, че още вчера бях решила да се изкъпя в минералната вода преди закуска. Казват, че направо отслабваш с два килограма. Е какво, ще минем и без къпане. Виж, за момчетата ми е мъчно — как ли са там горе, на високото! Сигурно ги е хванала бурята, най-малко три дена ще ги държи. През август времето рядко се разваля, но развали ли се...

Събрах набързо палатката, нарамах раницата и тръгнах към кичестия глог, откъдето започваше доста стръмно спускане в пролома. Изумих се, когато зад храста пред очите ми зейна празно пространство. От пътеката

нямаше и помен. Земетресението бе откъртило огромен къс от скалата, който се бе изтъркалял надолу и бе задръстил Тас Аксу. През кълбестите облаци трудно можеше да се види доколко масивен бент се бе образувал над реката, но аз бях сигурна, че Белокаменната ще се пребори с всякаква преграда. Дори си рекох: тъй просто не ще те укротят, миличка, докато изведнъж ме преряза като с нож — ами аз откъде ще сляза? Оказа се, че на козирката съм в капан. Над мене — около сто и петдесет метрова скала, без котки и въже съм заникъде, а долу — седемдесетинаметрова пропаст, опитай се да слезеш...

Свалих раницата и седнах върху нея. Спокойствие, преди всичко спокойствие! Как постъпват при подобна злополука печените алпинисти, например същият този Марат Инокентиевич?

— Първо, трябва са се въоръжиш с търпение и да чакаш помощ. Тя непременно ще пристигне — казах с гласа на Джумагелдинов.

— В дадения случай помощта ще дойде не по-рано от седмица — отвърнах на Марат Инокентиевич. — След завръщането ви от покорените върхове като победители ще се обадите по радиопредавателя в града за информация и чак тогава ще се юрнете да ме търсите. През това време обаче аз ще си умра край глогината. С моите запаси от храна няма да изкарам дълго, а най-главното е — нито капка вода наоколо.

— Можеш да дъвчеш шипки и да облизваш водата по камъните. Дори и да не вали, сутрин по скалите се образува роса. А дойде ли дъждец, край на проблемите с водата. Затова грей се край огъня, който ще поддържаш с лански трънаци, и чакай помощ. Сто на сто все някакви щураци ще поемат от Трите пантери нагоре по клисурата — обнадежди ме Марат Инокентиевич.

— Напразно е да се надявам на някакви си щураци — въздъхнах тежко. — Щом се развали времето, те си скатават палатките и се прибират у дома.

— В краен случай можеш да разрежеш палатката, спалния чувал и дори раницата на ивици, да ги завържеш с морски възел и да се опиташ да слезеш...

— Марат Инокентиевич, имам само ножче за консерви. С него не ще да разрежеш палатка. Освен това никога не бих се решила да се спускам дори и на десет метра по навързани огризки, ако и да успееш да накъсам брезента със зъби.

— Тогава нищо друго не ти остава, освен да си седиш спокойно в непромокаемата палатка и все пак да чакаш помощ — каза след известно колебание Марат Инокентиевич. — Само без паника и всякакви плачове.

Да, положението ми не беше за завиждане. Хванах се за един по-дебел клон на глогината и внимателно се надвесих над пропастта — какво ли пък, изведнъж може да се окаже възможно измъкването ми оттук, да пропълзя като гущер през цепнатините. Без раницата, разбира се. В края на краищата мога и да я бутна направо долу, а после ще я търся сред камънаците.

Но ненапразно казват, че с благи намерения е покрит пътят само към ада. Под мен блестеше отвесна мокра стена.

Вдясно на скалата по диагонал към моята страна беше надвиснало масивно тяло с твърде странна форма. То наподобяваше усукан по дължина кристал, който на края се разширява като фуния на стар грамофон. Челната част на тази фуния, по-точно само краят ѝ, тъй като тялото беше проникнало в скалата, се опираше в шипковите хрусталаци на козирката. За разлика от сивата блестяща скала кристалът беше матовочер, същински антрацит. По време на детството ми нашето семейство живееше в Кузбас, в Осинники, и аз с моите акранчета все се катерехме по въглищните камари.

Спомням си, че ужасно се зарадвах. Нека да кукувам на тази козирка дори и седмица, но затова пък станах откривателка на масивен въглищен пласт.

А при това още е неизвестно колко надълбоко прониква в земните недра тази заоблена грамада. Може ли някой да гарантира, че това не е цяло въглищно находище? И откриването му да стане точно сега, когато енергиен глад застрашава планетата — неведнъж Тимчик ми го е напомнял, щом забравя лампата в банята. Сега се държи сметка за всеки тон въглища и торф, дори и старите изоставени мини отново влизат в действие.

Приблжих се към тялото, за да погаля гладката му повърхност. И се учудих. Буквално на сантиметър от въглена пръстите ми се натъкнаха на невидима преграда. Нещо повече — матовочерната повърхност на тялото оставаше суха под дъжда. Необяснимо как, но дъждовните струи не се допираха до въглищния пласт. Те плавно се отклоняваха от нещо и се плъзгаха надолу.

От само себе си се разбира, че по-нататъшните ми записки ще се сторят неубедителни за когото и да било, но подчертавам, че пиша самата истина, колкото и фантастична да изглежда от последвалите събития.

Аз ги видях. По-точно, първо един от тях. В челната част на тялото се появи златисто кръгло прозорче и започна да се разширява като блендата на фотоапарат. Щом отворът взе да се уголемява, грабнах раницата и изтичах към скалата, макар че и да бягам, общо взето, нямаше накъде, и да се скрия нямаше в какво.

От отвора (а той се разшири до размерите на парашут) бавно излетя огромен скафандър като тези за дълбоководни изследвания със същия матовочерен цвят на кристала. Ръстът му бе около пет метра, не по-малко, а диаметърът на главата, пак се оплетох — става дума за скафандъра, разбира се, над метър. Едва сега мога да запиша спокойно всичко това — пет метра, един метър, — а тогава съвсем не ми беше до изчисления и сравнения с парашути. Свих се цялата от ужас и безсилие под закърпения си анорак и такава тежест ме налегна, сякаш бях започнала да се вкаменявам.

Той излетя от отворието, което веднага се затвори и се заличи върху повърхността на тялото. След него се извиваше матово черно въже, дори не въже, а усукан сноп от лъчи, сгъстени до чернота. Като се поклащаше тромаво във въздуха, той заплува успоредно на кристала в посока към скалата и... потъна в нея. Отначало в скалата се скри ръката му, после — главата, другата ръка, тялото и накрая — краката. Изобщо той целият изчезна, остана само плавно полюляващото се черно въже. Той се гмурна в скалата, както ние далдисваме в топлото море — без видими усилия.

След малко от отворието изскочиха още двамина — точни копия на първия. И те доста бързо потънаха в скалата на различни места, но единият веднага се върна и изчезна в помътнелия отвор.

Така те пътешествуваха насам-натам не по-малко от три часа и през цялото това време аз стоях като малоумна под дъжда до мократа раница, проклинах злочестата си съдба и отказвах да повярвам на очите си. Учудвах ме дори не толкова самите антрацитови чудаци, колкото пълното им безразличие към мен. Те не направиха ни най-малък опит да се запознаем, ни най-най-малък. Какво говоря за запознаване! Поне да ме бяха погледнали. Не някакъв си червей, нещастна буболечка или гадна рептилия, а мене — най-разумното същество в цялата Вселена, както пише в статиите си Тимчик. Подобно на камъка, на дъждовната струя, на шипковия бодил аз им бях без-раз-лич-на!

— И вие сте ми безразлични, въглищни скафандри — прошепнах. — Все ми е едно как сте попаднали със своя кристал в скалата. Все ми е едно дали живеете като къртици в земята, или сте пристигнали от преизподнята небесна. Вървете си там, откъдето сте дошли, аз не ви задържам.

Беше ме налегнал вълчи апетит. Опънах палатката, отворих месна консерва, честно я разделих наполовина и

изгълтах месото с хляб почти без да го дъвча. А вода си пийнах от локвата до раницата.

Все така ръмеше дъжд, облаците пълзяха в клисурата, реката долу бучеше и заприщена от падналата скала, се надигаше, все така се премятаха край огромната си грамофонна фуния скафандърчетата — така реших да ги нарека. Понякога те се появяваха, като държаха в лапите си ту спирали, ту сребристи тризъбци с ръкохватки във формата на осмици, ту връзки с балони, във вътрешността на които плаваха други сфери, и те изпълнени със сфери, а в кълбетата имаше бог знае какво, но предимно с черен цвят.

Така дойде и вечерта. Смрачи се. Бях прогизнала до кости, но отвътре палатката бе суха, спалният чувал — също. Доядох задушеното от консервата, свалих си мокрите дрехи, но така и не можах да заспя. Бих искала да видя онзи, който в моето положение би заспал!

Да допуснем, че вие сте извънземни, разсъждавах аз. Да допуснем, че имате свръхважна работа, например катастрофирали сте и сега спешно ремонтирате кораба си, ако кристалът действително е вашият кораб. Но нали космически кораб могат да направят само високоразумни същества. Защо тогава вие, братя по разум, не помагате на изпадналия в беда представител на човешкия род? При това жена, и то млада? Какво ви струва да я пренесете до другия бряг на пролома? На вас, които не сте обвързани от земното притегляне? Плашите се от последствията на контакта? Или, както е в разказа на Рей Бредбъри (когото за съжаление Тимчик не твърде обича, защото уж бил мистик), ние с вас сме от несъвместими светове и ръцете ни ще преминат една през друга като две живи сенки? Но нали аз пипах вашия кристал и усетих неговата твърдост, ако не на самия кристал, то на преградата, която го охранява...

Събуди ме слънчева светлина, съпроводжана от гръмотевичен тътен. Беше горещо като по пладне на плажа. Часовникът показваше два и половина. Не е възможно да

съм проспала почти денонощие, помислих си, докато се измъквах от палатката.

Сгрешила бях. Навън бе дълбока нощ. Но над техния кристал и над моята козирка блестеше великански купол, като че изтъкан от слънчеви лъчи. Виждах дори как бисерите на дъжда се плъзгат по края на златното сияние, но под купола не проникваха. Над нощния Тяншан се плискаха потоци от дъжд, мълнии браздяха небето, громолеше гръм, а там, където се сливаха потокът и Белокаменната, бе изгряло мъничко слънце и бързо беше изсушило палатката, дрехите и дори обувките на тази, която случайно се бе озовала под неговите лъчи.

Кристалът бе променил цвета си. Беше станал фосфоресциращосребрист, а плавно заоблената му челна част съвсем бе изсветляла до прозрачност и там, вътре, през прозирната преграда се различаваха клони, листа, цветчета и пъпки на непознати растения. Те се преплитаха толкова плътно, че изглеждаха като един цъфтящ организъм. Нямаше горе и долу, нямаше отделно под таван и стени — навред се кълбяха многоцветните корони на дърветата. Необикновеното бе това, че с навлизането по-навътре в кристала те ставаха все по-високи, по-стръмни и създаваха усещане за необятността и безкрайността на пространството...

Едва не извиках от почуда — това беше моята вълшебна градина, но с нещо все пак (или по нещо) неузнаваемо преобразена.

Трите мои скафандърчета — те също бяха станали сребристи — прелитаха над съцветията и работеха със своите кълба в кълба, тризъбци и спирали.

Криейки се като зверче, допълзях по-близо с цената на изподраните от шипките ръце, крака и лице. Те правеха нещо със своята сладостно дремеща градина, но какво точно не ми бе съдено да разбере.

Там, където в космическите глъбини на кристала завършваха пищните корони, блещукаше сумрачен овал. „Както съзвездията, които кръжат по земния небосвод,

охраняват покоя на Полярната звезда, така и дървесните корони пазят това подобие на овално огледало“ — помислих и сама се учудих на необикновеното хрумване — колкото мое, толкова, струва ми се, и не мое. В огледалото се различаваха уплътненията на мъглявини, спиралите на странни светове, двойни, тройни звезди, роящи се планети, спирални ръкави. Сред тези песъчинки на вселенския хаос плавно се придвижваха сребърни вихри, които по нещо ми напомняха онези, дето се извиват в пустинята Бек Пақдала (там бях на практика) и предвещават смъртоносен смерч.

„Тази чудна градина е двигателят на кораба вихър — озари ме странното прозрение. — Кой знае защо, той се е повредил и сега го поправят. Жалко, че с нищо не мога да им помогна.“

И досега за мен е загадка как идваха в главата ми тези необичайни мисли, когато се криех в тревата, обляна от слънчевите лъчи, макар и да нямаше от кого да се крия.

Помня, че след като ми хрумна идеята за градината двигател, започнах да разсъждавам защо наесен земната биомаса се уплътнява, преди да бъде сменена от зимната пустош. Защо се наливат със сок ябълките, нивята стават тучни, а плодовете тежки? Да не би тази ежегодна пулсация на растителните вещества да е залог за движението на земното време?

И изведнъж си представих Земята като живо зърно в извора на вселенското битие.

Мислех си за височината на небето, за дълбочината на земята, за ширината и безкрайността на мирозданието.

И мирозданието се разкри изведнъж пред мен като цвете, полюшвано от слънчевите ветрове.

И както в човешкото тяло, и във Вселената всичко бе свързано едно с друго, всичко се отразяваше едно в друго и в това друго се отразяваха всички предмети, явления, вещества и времена...

И небесата бяха част от мен, и аз бях част от небесата.

Кристалът беше пратеник на един невъобразимо красив свят, ала не знам защо, но самата мисъл за съприкосновение на нашите два свята ми се стори тайнствено страшна и непостижима.

Не си спомням колко време пролежах в шипковите храсти, но знам, че това бяха най-хубавите мигове от моя живот.

Докато слънчевите струи не угаснаха и не ливна дъжд.

Събудих се късно. Болеше ме главата, особено в слепоочията. Дъждът чукаше по стените на палатката. Опипах раницата, екипа и обувките. Всичко беше сухо. Значи нощното слънчево видение не бе сън.

Отвърстието в черния кристал ту се отваряше, ту се затваряше — градинарите работеха.

Следобед, без да дочакам акредитивните им писма, вече твърдо бях решила — щом планината не отива при Мохамед, Мохамед отива при планината. В крайна сметка откъде могат да знаят скафандърчетата, че аз съм разумно същество. Трябва да им го докажа.

Уцелих момента, когато отворът започна да се разширява, и с разтуптяно сърце изтичах натам.

— Приветствувам ви, звездни братя! — закрецях на излетелия скафандър и му посочих с ръка към себе си: — Моля ви, спасете ме!

Нула внимание. Той дефилира край мен, поклащайки се във въздуха, и се разтвори в скалата като привидение.

„Е, не, толкова лесно няма да отстъпя, господа другари звездни градинари. Да не съм ви пиле с прекършени криле — ядосах се изведнъж. — Моите прадеди са създали «Слово за полка Игорев», «Тарас Булба», «Тихият дон», «Майстора и Маргарита». Като жива барикада са заставали те на пътя на чергарските разбойнически орди от Изток и на нечергарските чудовища от Запад. Прадедите ми не са изстребвали народите, когато са се придвижвали към Великата Вода, както са правели това Писаро и Кортесите в Южна Америка. Моите прадеди

са знаели истинската цена на дружеските контакти, за което можем да съдим, макар и само по тяхната древна пословица: «С неправда цял свят ще преминеш, но назад не ще се върнеш!»

Отидох си в палатката, откъснах няколко листа от бележника и надрасках с молив: на единия — модел на Слънчевата система, жалко само, че не си спомних всичките планети; на другия — Питагоровата теорема, както сме я учили в училище, и модел на атома (нарисувах го по памет); на третия — ракета с мъничко човече в нея. След като поразмислих, същата ракета нарисувах и на първия лист — как лети от Земята към Луната. На четвъртия едва се побраха двете полукълба. Континентите нарисувах приблизително, само Африка и Австралия се получиха по-сносни. Но в замяна на това съвсем не се поскъпих и с дефицитния вносен молив за вежди нашарих цялата планета със сини светлилки. «Ето ви обратно вашия насилствен сън на тема атомни бомби! Мислете му, ако не разберете нещо както трябва — мърморех аз. — Ще разкъсам на парчета и превълшебната ви градина, пък и самите вас барабар с нея, безчувствени истукани такива!» На последния лист написах с латински букви (може да е и с грешки) руската пословица:

NEPRAVDOJ VES SVET PROJDEJOSH DA NASAD
NE VERNJOSHSJA!

Ако поискат — ще разберат!

Ето така — с алпенцока и с пачката листа в ръка, мръсна и гладна, но изпълнена с решимост да установя проклетия контакт — аз заставах пред отвора в кристала. И още първия скафандър, тъй като той, разбира се, не ме удостои с вниманието си, боднах болезнено по крачището.

И наистина подеждувва! Той се преобърна с краката нагоре, снижи се до нивото на главата ми и замря във въздуха, като само леко се поклащаше. Страшничко ми беше, но аз допрях листовете направо до черното му главище, тъй като ръцете плаваха на около два метра над мен. Странно — листовете пропаднаха в шлема. Като че не

ги е имало изобщо. Той веднага се скри в отворието и около час скафандърчетата не се показваха.

Най-накрая излезе един, не знам кой от тях беше, доплува до палатката, където чаках резултата от смелия си експеримент. В своята лапа той стискаше лопатка като за торта, но ясно е, че с размери не по-малко от три метра. С тази лопатка той започна да ме побутва внимателно в посока към кристала.

— Няма защо да ме тикаш с тази железария, хубостнико скафандър — рекох. — Сама ще отида до мястото на преговорите. Ако ли пък умеех като ваша милост да се рея из въздуха, бих полетяла дори и на метла.

Но както стана ясно, той ме буташе не към кристала, а към края на пропастта.

— Мисли му какво правиш, звездно чудовище! — изкрещях. — Та аз не мога да пърхам като тебе! Ще се пребия! И ще ти отмъстят за мен!

Все пак успях да се измъкна, юрнах се направо през шипките и се скрих в палатката.

Но това не ме спаси. Изглежда, те единодушно бяха решили да ме погубят, не знам за какви ли грехове.

Палатката се озова във въздуха заедно с колчетата. Скафандърът пак ме погна като безмозъчно добиче към края на корнизата. Опитах се с жестове да му обясня, че, общо взето, не съм против това да попадна на отвъдната страна, но пропастта е непреодолима за мен, че ми трябва въже, мост или нещо подобно, иначе ще намерят тялото ми върху острите скали, разкъсано от хищници.

Докато с пръсти се мъчех нещо да му обясня, той ловко ме поде с лопатата, вдигна ме над козирката, пренесе ме над глогината и на три метра извън края на пропастта — във въздуха! — започна да накланя лопатата. И аз се изсипах от лопатата...

— Проклети да сте, страшни пришълци! — успях да извикам преди смъртта си. — Трижди да сте проклети!

Ала не паднах в пропастта. Плъзнах се върху нещо еластично, невидимо, леко потрепващо под мен.

Спомням си странното усещане. Не, не на страх. Това бе съзнанието за собственото унижение, както, ако внезапно се окажех на научен съвет гола — под погледа на ласкаво усмихващите се старци и почервенелите от негодувание дами.

Нацелих се да се вкопча, ако ще и да е в същата тази гнусна лопата, но извергът отплува от мен и спокойно започна да се наслаждава на незаличимия ми позор.

Дори и пред самата себе си ме е срам да си призная, че в същия миг се смъкнах на колене и като кученце, да, като гонено псе запълзях на четири крака, залитайки, но не натам, към спасението, а обратно — та нали корнизът бе толкова близо. С едната ръка опипвах потрепващото нещо под мен, като се стараех да не гледам надолу, където се стелеше мъглата.

Но той ме върна. Лопатата като черна стена се изправи пред мен и ме отмести от козирката. Обърнах се, заплаках и запълзях.

— Пълзи, катери се, говорещо пале — мърморех аз. — Сега ще изключат това, за собствено развлечение, та да се позабавляват как ще се срутиш в пропастта, ей там, където бучи и се плиска над преградата Тас Аксу. Нека бучи и се плиска. Тя ще помете задръстващия насип и мигом надолу, в долината ще се понесе страшният сел — потоци от кал, камъни и дънери. И добре. Нека той погълне тялото ми. Дори и костите ми да не намерят.

Онова, по което пълзях като буболечка, бе малко пограпаво от плексиглас. И отчасти огънато по края навътре, като че ли се намирах в невидима тръба. Струваше ми се, че то излъчва розово сияние.

До отсрещния бряг на пролома имаше още доста да пълзя.

Да пълзя ли? А защо впрочем аз, Валерия Марченко, заради нечие удоволствие трябва да пълзя? Кой ми е дал правото на мен, представителката на земната цивилизация, така да се унижавам неизвестно пред кого, от бог знай какви покрайнини вселенски? А може това да са избягали

каторжници от съзвездието Ловджийски кучета? Как и защо са се оказали те със своята черна галъота вътре в скалата? От кого се крият там? Защо не си показват лицата, ако изобщо имат лица? Защо ме изгониха толкова безцеремонно, след като се сдобиха с известна информация от петте листчета на бележника ми?

Изправих се и с малки крачки, макар и неуверено, тръгнах по въздуха. Сърцето ми биеше толкова силно, че ми се струваше, сякаш невидимата пътечка, по която крачех, трепери от неговите удари. Да, аз крачех, а не пълзях! А вие, космически гадове, постъпвайте с мен както ви е угодно!

Последните метри бяха най-трудни. Всеки миг очаквах, че ето сега, точно сега специалистите по мъчения ще ме ликвидират.

Но не се случи нищо. Там, където едва доловимото розово сияние се допираше като клема в голата скала, аз скочих в трънаците и хукнах да бягам нагоре по склона, докато не се добрах до познатата туристическа пътека. Хвърлих се с лице в мократа трева и на воля се наплаках.

Когато дойдох на себе си и вдигнах глава, видях до мен черния ми спасител с лопатата. Върху нея се намираха палатката и всичко останало. Увиснал накриво във въздуха (половината му крак бе в земята), той наклони лопатата и нещата се изсипаха пред мен.

Изправих се и казах:

— От все сърце ви благодаря за спасението, звездни кавалери. Дори не знам как да ви се отплатя. На доброто с дважд по-добро трябва да се отговаря.

Лопатоносачът стоеше безмълвен.

Забелязах наблизно под лешника мокро красиво цвете. У нас го наричат паунови опашки. Откъснах стеблото му почти до корен и сложих цветето върху лопатата. Помня, че го притегли като магнит.

— Миришете го със здраве и ни поменувайте с добро, загадъчни градиностроители — рекох. — Разбирам, че при всичкото ви желание не бихте могли да ми

поднесете от вашите цветя — нали са с размерите на тукашните дървета. За тях не ваза, а цистерна е необходима. Затова пък пауновата опашка ще се смести дори и в напръстниците ви. И се надявам, че ще украси градината ви. До следващата ни среща! Бих искала на изпроводяк да чуя една звездна мелодия от вашата грамофонна фуния. Окажете ми тази чест, изсвирете нещо!

Дъждът съвсем спря. Гледах към козирката, накъдето летеше над пропастта моят спасител, когото бях наградила с цвете. И изведнъж разбрах на какво ми прилича матовочерният разширяващ се в челната част кристал. На смерч. На вихър. На стълбовиден ветровъртеж — така са го наричали в далечни времена. Действително, по-голямата част на смерча — в това не знам защо бях уверена — се намирайте в скалата, но както по късчета от снимка (случвало ми се е да ги късам!) разпознаваш любимото лице, така и аз веднага открих лика на смерча.

Колко бях жадна! Започнах да облизвам капките по лъсналите след дъжда лешникови листа и усетих как животът се влива в мен.

Внезапно се разнесе грохот като при падането на лавина. «Бива си я тази звездна мелодийка!» — усмихнах се сама на себе си. Черният смерч изчезна, сякаш никога не го е имало. Заедно с козирката. Там сега се къртеха канари. В центъра на скалата зееше огромно отворстие.

Когато грохотът се понесе надолу по клисурата, разбрах — Белокаменната бе разкъсала веригите си.

След един ден вече си бях в града...“

[1] Северна лисица — Б.пр. ↑

5. ТЕ ПОДПИРАТ НЕБЕТО

Вървахме по десния бряг на Тас Аксу. Стените на пролома на около тридесет метра нагоре бяха оголени, издрани, сякаш прекопани с мотики на исполини. Ни дървета, ни храсти, само тук-таме кръпки от зелена набола трева и въргалящи се обезобразени стволоче на ели със съдрана изцяло кора. Налагаше ни се да заобикаляме камъни колкото купа сено — и те довлечени от села. Жителят от равнината никога не би повярвал, че бързивата безобидна река може да направи подобно нещо. Но аз още като момче бях виждал в историческия ни музей пожълтели снимки от началото на века, когато градът за няколко минути е бил пометен от лицето на земята от подобна развилняла се рекичка. Не пострадал само дървеният многокуполен храм, издигнат без нито един гвоздей от гениалния строител Зенков. В същия този храм, приличащ по многообразието на багрите си на „Василий Блажени“, се помещаваше музеят по време на детството ми.

Цяла седмица след пристигането си размишлявах над Леркината червена тетрадка. Безпокоеше ме нещо в тези тук-таме старателно зачеркнати редове, набързо надраскани с игривия ѝ почерк. Така и не можах докрай да определя отношението си към абсурдната ѝ изповед. Твърде добре познавах Лерка, за да си задавам въпроса: да ѝ вярвам ли, или да не ѝ вярвам. Дори и да бе предложила игра, то тя беше една от онези игри, които са по-реални и от самия живот. Тревожеше ме нещо друго...

„Да допуснем, че пътешествениците в Пространството или във Времето са сгресли пътя — разсъждавах аз. — Те могат да се окажат където и да е, върху това е разсъждавал още учителят на Циолковски — руският философ Фьодоров. Действително при пространствено-времевия преход винаги съществува риск да попаднеш даже и в кратера на изригващ вулкан. А те са се озовали в скала. Да допуснем, че земята и въздухът за тях са в еднаква степен чужди, при това не съществува граница дори при прехода от газообразно в твърдо вещество, тъй като собствената им жизнена среда е съвсем друга.

Затова са в скафандри. По-нататък. Въпреки парадоксалността на Леркината идея, че градината в кристаловидния кораб-вихър е един жив организъм-двигател, бях готов да се съглася и с нея, макар и смътно да си представях механиката на подобно движение. Но както и да се придвижвах, в каквата и среда да живеях, защо тези без съмнение високоорганизирани създания не са пожелали да се разберат с нас?“

Да, точно това ме безпокоеше: защо те не са пожелали да осъществят контакт? Нима за тях сме чак толкова примитивни твари?

„А лунните ратници — припомних си аз. — Нима не ги смятат за примитивни? За туземци, диваци, затънали в суеверия — това са думи на самия кмет, който произхожда от същото племе. А при това не някой друг, а самият кмет ни разказа, че в старинния дворец на вождя върху голяма каменна стена е издълбан календар, на който са нанесени всички слънчеви и лунни затъмнения през изминалите няколко хилядолетия и за хиляда години напред. Че по този календар се изчислява движението на всички планети от Слънчевата система, включително и на Нептун, открит от човечеството едва през миналия век. Че жрецът в навечерието, когато ще долети Лунната дева, търкаля върху дървено блюдо медно кълбо с изображенията на лунните морета, в това число и на онези, от обратната страна на Луната. Че от незапомнени времена гробището им се охранява от каменни идоли с очи и пъпове от магнитно желязо — възможно е тайната на магнита да е била разгадана тук много преди китайците. Кому са интересни техните предания за трудните полети между звездите в крилати съдове, изпълнени с живак и с неизвестен «течен магнит»? Кой ще се заинтересува от това, че те изобщо не боледуват от рак? Кой най-после ще осъществи контакт с тях? С тях, с нашите земни братя, които не са отнесени от галактическите вихри в забравата на вечните звездни снегове? Защо не са ни интересни те?“

В клисурата се промъкваше сумрак.

— Да натиснем педалите, възсядащи колесниците — каза Лерка. — Гледам те, Тимчик, съвсем си капнал. Това не ти е да фабрикуваш по калъп статийки. Но нищо, ей зад онзи завой трябва да преминем реката, после още едно изкачване — и сме до целта. Сутрин оттам да се любиш на клисурата — нищо по-сладостно не можеш да си представиш.

— Всички сладости в света вече други са ги изблизали вместо нас — изръмжа Тимчик.

Стръмнината изкачихме към девет. Вече беше тъмно. Начупихме сухи съчки и запалихме огън. Докато Лерка приготвяше вечерята, ние с Тимчик опънахме тяхната палатка под огромната ела, а своята аз разположих на тридесетина метра по-нататък сред лещака.

Преди да се върна край огъня, все пак си сложих пуловера — в теснината подухвате доста студен вятър. Звездите бяха съвсем близко. Невидима, реката долу търкаляше камъни.

— Е, какво, братя по разум, да полеем с конячец завършека на нашето поклонение на светите места — забръщолеви както винаги с дрезгав глас Андрогин и вече отвинтваше капачката. — До дупката на извънземните ей колко остана — ръка да протегнеш, нали, съкровище? Ако ръката, разбира се, е около триста метра, че и отгоре, хи-хи.

— Напряко оттук разстоянието е три пъти по-малко. Ние сме на десния бряг, а козирката беше отляво. Щом съмне, ще те събудя, сънливецо, и сам ще видиш всичко — отвърна Лерка. Завидях на спокойствието ѝ.

— Докато слънцето изгрее, росата ще ни разяде очите. Чувала ли си такова нещо, богиньо-филологиньо? Аз също не съм бос в пословиците, обожавам народната мъдрост. И ще постъпя мъдро, като си наляя двойна доза от петте звездички. Имате ли възражения? Приема се единодушно. Зверски се уморих днес. Отвикнал съм да се движа със собствените си крака. Друго нещо си е колата!

Той обърна почти цяла чаша, почна припряно да дъвче месото, но и докато преживяше, не спря да бърбори. Думите излизаха изпод чудовищните му мустаци като пяна след бързоходен катер.

— Следващият път, дълбокоуважаеми мосю Таланов, заповядайте при нас със „Сребърния си песец“. Ще караме из планините и ще ловуваме витороги овни. По планини, по долини ходят шуба и кафтан^[1]. Мъжът и жената, колкото и да се карат, накрая все под една черга лягат. Утре ще издялкам тази мъдрост върху скалата. С латински букви.

След около половин час, след третия тост (той пи за прекрасните дами), Тимчик бе направил главата. Макар и да не ни се вярваше, че е чак толкова пиян, та да пълзи до палатката и да нарежда: „Който сутрин е на четири, през деня на два, вечер на три...“

Преди да се вмъкне в палатката, той си обърна главата към нас и каза достатъчно ясно:

— Аз ще заспя, а вие тук се позабавлявайте... хм... с приказки. С полемики, тъй да се каже. Но внимавайте да не пропаднете в пропастта, че ще трябва и двамата да ви спасявам, съученичета...

Само след минута тишината се огласи от Тимчиковото блажено хъркане.

Дълго мълчахме. В огъня изгаряха и се разсипваха на пепел фантастични строежи. Добавих наръч съчки.

— Моля те, не му обръщай внимание. И не му се сърди — най-после проговори Лерка. — Той обича да приказва, да е център на вниманието.

Много неща обича той — потвърдих с леко ехидство.

— Преди всичко ме обича мене. До безумие. Както никой друг не ме е обичал. Никой и никога — натърти на последните думи тя.

— Никой и никога — съгласих се. — Освен това той е човек, който държи на думата си. Той ще изпълни обещанието си, каквото и да му струва това. Благоговея пред онези, които не нарушават обещанията си.

— Аз пък съжалявам тези, които, след като са приели обещанието, без причина изоставят дома си, института, приятелите от детинство и заслепени от ревност, изчезват за цели две години. Така че ни вест, ни кост от тях. А после изведнъж се връщат при любимото си дърво с надеждата, че не е отчупена ни една вейчица — каза Лерка и затвори очи.

— Такива мерзавци няма какво да ги жалиш. Срещнеш ли подобен субект, дори и да не е сам, а в компания на приятели, трябва да му зашлевиш шамар, да се вкопчиш в косите му, да го наругаеш по-соленичко и тозчас да избягаш с попътен камион. Някои епитети е полезно да се извикат вече от кабината на шофьора. Така че да ги чуят в целия окръг.

— Добре, Таланов, да не ровим миналото. Малко ми се е замаяла главата. Хайде да изпием още по тонинко. — Тя показва нокътчето на малкия си пръст. — Нали знаеш, че пия само един-два пъти в годината.

— И аз не съм изменил на този си навик — казах, като натъртих на глагола. Тихо допрыхме чашите си. Лерка заговори по-спокойно:

— Във всичко има съкровен смисъл, дори и в мъката. Ето днес вървах и си мислех. В приказката за двама ни с добър край ти не би видял лунните ратници, а аз — вълшебната летяща градина. Жалко, че си изхвърлил съда с отварата... от онова цвете, за което разказваше...

— Гравейрос.

— Да, с отварата от гравейрос. Въпросът не е във веществените доказателства, Тимчик се подвежда от своята рационалност, да, той е краен рационалист, това му е недостатъкът. Бих искала да пийна от твоето биле, за да видя насън Лунната дева.

Отидох до палатката си, донесох съдинката от печена глина и я поставих на протегнатите ѝ длани.

— Подарявам ти го завинаги, Лунна дева. Макар че и без гравейрос ти вече мина над пропаст.

Тя приближи дланите си до огъня и дълго разглежда подаръка. Извади тапата, близна я, замижа и поклати глава.

И пак замлъкнахме задълго.

— Пропаст... пропаст... — замислена повтори Лерка. — Спомняш ли си онова място в записките, където те ми изглеждат като пратеници от невъобразимо красив свят, но мисълта за съприкосновение е загадъчно страшна и непостижима? Онази нощ в съзнанието ми изплува една, не си спомням къде прочетена, фраза: „Между нас и вас е установена велика пропаст, така че тези, които искат да преминат от тук при вас, не могат, също така и от там не може да се дойде при нас...“ Как възприе червената ми тетрадка? Смяташ ли, че съм си измислила всичко от начало до край? И поради неопитност да не мога да вържа двата края?

Доколкото можах, обясних становището си по въпроса. Струва ми се, че ѝ допадна мисълта, че за тях не съществуват нашите пространствени ограничения.

— По-добре беше, Таланов, ти да си на козирката, а аз — при лунните ратници — неочаквано реши Лерка.

Тя отново измъкна запушалката на съдинката и помириса отварата. В светлината на огъня русите ѝ коси бяха станали медни. Погледна ме втренчено.

— Мирише ми на вечни снегове. Както тогава, на ледника Туюксу...

В осми клас, когато за първи път се бяхме изкачили на Туюксу, помня, че дълго разглеждахме ледения керн — тънък леден стълб, дълъг около четиридесет метра — в подземната лаборатория. Както върху срязания дънер се виждат годишните кръгове, така и върху него пъстрееха годишните знаци — не, не десетки, не стотици, а хиляди белези. Тук-там имаше дървени табелки с налепени листчета, а върху тях на ръка бе написано: Договорът на Олег с гърците... Разгромът на хазарския каганат... Битката на Куликовското поле... Метежни времена... Преходът на Суворов през Алпите... Бородино... Смъртта на Пушкин... Отбраната на Севастопол... Пътешествията на Пржевалски^[2]... Цушимското сражение... Подвигът на Георгий Седов^[3]... Подвигът на Чакалов... Подвигът на Гагарин...

Табелките бяха поставени от куция старец глациолог, който приличаше на влъхва. Последните тридесет години той не бе напускал вечните снегове, рисуваше акварели — виолетово небе, звезди, ледове, ослепителни експлозии на лавини — и дори бе се изхитрил да кара ски.

В самия край на керна ние с Лерка открихме рождената си година. Преди това и през ум не ни минаваше, че времето си оставя нещо в запас: топят се ледовете, стичат се пролетните води, вятърът отнася листенцата на цъфналите липи, умират в земята окапалите листа. Всичко изчезва, за да се появи отново в безкрайния кръговрат. Оказва се, че не всичко. Иззад дървото аз хвърлям по тебе снежна топка, а тя пресича линията между светлината и тъмнината и става част от този керн заедно със замръзналите капки от недопитата чаша на Моцарт. А в твоя албум остава лист от островърхата топола, под която за първи път се целунахме. Заменям всички блага на света за почти забравената юлска дъга, под която те видях да тичаш към мен с букетче маргарити...

— И аз съм ти приготвила нещо — каза Лерка. — Сега ще го взема от раницата.

Това бе черен, усукан, разширяващ се в двата края предмет с размерите на гиричка. Учудваща бе лекотата, почти безтегловността му.

— Не ти ли напомня смерч? — попита Лерка. — Намерих го в раницата на сутринта след... след онзи сел. Нарекох го смерче. И веднага си помислих, че това е подарък от скафандърчетата. Нещо като

сувенир. Никому не съм го показвала, до гуша ми дойде от подигравките на Тимчик. Приеми смерчето като ответен дар, възсядащ колесница.

— Значи цяла зима е лежал ответният дар в раницата? — учудих се аз. — Излиза все пак, че си се научила на дълго търпение. Това е похвално. Представям си колко ти е струвало.

Тя се усмихна:

— Не ми се подигравай, Таланов. Разбира се, че десетки пъти съм го премятала в ръцете си, както маймуната с очилата. И с чук го удрях, и с клещи го пробвах, и дори на газова горелка малко го подържах. На нищо не се поддава. Никакво белегче. Във вода не потъва, огън не го гори.

Въздъгнах престорено.

— Сещам се какво си искала да измъкнеш от него с клещи и чук...

— Как какво? Та нали трябва да има в тази тайна някакъв смисъл, някаква полза, защото тайната... — тук тя се запъна.

— Да има полза — а за какво ни е? — попитах. — Каква е ползата например за жителите на Хирошима от това, че е разгадана тайната на атома? Там и сенките даже се стопиха. А хилядите ослепели зверове и птици, побягнали по-надалеч от термоядрения смерч в пустинята Сахара. За това ми е разказвал очевидец, и то с всичките подробности.

— Млъкни, Таланов, моля те, млъкни — зашепна Лерка.

Но беше ме прихванало.

— Така и от тайната на любовта искат да измъкнат полза. Да я изтръгнат, да я изтръгнат с живо месо! С клещи и чук! На газова горелка! От любовта, на която са подвластни и слънцето, и другите светила, както е казано в „Божествената комедия“...

Тя рухна върху коленете ми и беззвучно зариде.

— Таланов, какво направи ти, Таланов — изстена тя. — Размени ме за колекция от някакви мъртви „Сребристи песци“. Препускаш си с тях по всички краища на света, толкова безсмислено препускаш! А покрай пътя ти пълзят гладни деца! А под колелата ти хрущят костите на живи лисици, на пиленца голишарчета, броните на костенурки! Заради теб ден и нощ заливат с асфалт милата ни Земя, скоро дърветата ще останат само зад стените на разрушените храмове или по

непристъпните стръмнини. Вие помитате всичко живо на пътя си, вие, железни работи, възседнали колесници! А навред — само запустели села! А в реките рибата изчезва! Изроди пък се раждат все повече и повече! Но вие прекалено бързо летите и нищо не виждате! Нищо! Нищо!

— Нищо, нищо, успокой се — погалих я по рамото.

— А ти нищо не разбираш. Дори нашият град, най-красивият в света, тъне в отровна мъгла, от планините се вижда само телевизионната кула, а преди ние с теб от нашата градина се любувахме на жълтите брегове на реката, отстоящи на седемдесет километра от града. Къде са лалетата? Оттеглиха се, изпъзяха нависоко към снеговете. Къде е нашата градина? Когато цъфтеше, се виждаше и от другите планети! Знаеш ли къде е тя сега, тази наша градина? Изсякоха я! А помниш ли какво правихме в нашата градина, когато ти — гордостта на училището, рецитиращ наизуст целия „Евгений Онегин“ — още не беше ни предал, ни мене, ни себе си?! Таланов, и какво все пак правиш ти сега, Таланов?

— Нищо, нищо — само това и повтарях.

... По онова време, когато буйните пролетни пламъци на нашата градина се виждаха от другите планети, понякога целият клас се готвеше за зрелостните изпити всред гъстата й трева. Училището бе наблизно, на четвърт час пеша. В края на април тревата стигаше вече до пояс. По пладне сенките на ябълките се криеха до дънерите им, пчелите увисваха в горещия въздух като в патока и когато момчетата започваха да се събличат по гащета, момичетата дружно се изчервяваха — всички бяха влюбени тайно един в друг. В светлите си обикновени роклички те ни изглеждаха върха на съвършенството.

Обикновено се заседяхме в градината до залез-слънце. Разотивахме се поединично, но всички знаехме, че ако е изчезнала Надя Шахворостова, значи ще забърза към къщи и Вовка Иванов. И наистина — изведнъж той се сещаше, че е обещал на баща си да напълни бъчвата с вода за поливане.

Веднъж така се случи, че ние с Лерка останахме последни да си ходим. Слънцето потъваше зад пламналите в червено речни пясъци. От казашката паланка в покрайнините на града, където в заможни къщи с изписани врати живееха потомците на семиреченските казаци, чак тук,

в подножието на планината, се усещаше мирисът на горящ тор — стопанките приготвяха вечерята. Започнах да събирам тетрадките, когато внезапно чух някъде отгоре гласа на Лерка:

— Погледни какви планини само! Сякаш пълзят след слънцето.

Беше се изкатерила на самия връх на цъфналата кичеста ябълка. Доближих се до ствола и отдолу, стъпил сред тревата, за пръв път я видях цялата. Видях розовите ѝ стъпала с дълги тънки пръстчета, както върху платната на художниците от Възраждането. И ръбчетата на мазолите върху петите, които прозираха в бледокехлибареножълто. И остриите, едва започнали да се заоблят колене. И тази неправдоподобно тясна, ослепително бяла ивица на гашетата там. И ритмичното повдигане и спускане на коремната пазва.

— Слизай веднага, ще се пребиеш — извиках с пресекващ, не знам защо, глас.

Тя стисна роклята между коленете си и замлъкна. Тогава с бясно тупкащо сърце, чупейки клонки, се закатерих нагоре.

С лявата си ръка тя се държеше за ствола, дясната беше протегнала към планините, така че лакътят ѝ бе там, където току-що беше се скрило слънцето, а пръстите ѝ докосваха връх Абай с блесналите вечни снегове.

— Тези каменни великани в снежните си плащове винаги ще гледат към звездите — рече тя. — Дори и земяните да отлетят към други светове, планините все едно ще останат... Но знаеш ли с какво плащат за безсмъртието си?

— Лерка — промълвих отчаян и махнах една тревичка от русите ѝ, чупливи около слепоочията коси.

— Те се разплащат със своята неподвижност, а няма нищо по-печално от неподвижността — въздъхна тя. — Ау, имаш кръв под ключицата! Дай да те излекувам.

Видях как влажно блеснаха зъбите ѝ, как с крайчеца на розовия си език тя напљончи показалеца, чието докосване ме опари. Клончето под крака ѝ изпращя, прекърши се и аз неволно я прегърнах със свободната си ръка през гърба и... внезапно я усетих цялата. Вълна на трепет се плъзна по нея от корема до притиснатите към мене гърди. Целунах раменете ѝ, бенката под ухото, къдриците по слепоочията, потръпващите ноздри.

Нашата ябълка тихо се извиси над звънтящата градина и като току-що сътворена планета, тръпнеща, се понесе сред безсмъртните небеса.

И лунната река заливаше смалвящата се Земя като изпълваше със светлинни пръски пронизания от нея въздух.

И избухваха поривисти ветрове от завихрените вселенски течения.

И от нетърпимия блясък аз не можех да си отворя очите.

— Таланов, какво правиш, Таланов? — само това все питаше и питаше тя.

— Нищо, нищо — все повтарях и повтарях аз.

... Огънят изгасна.

В полунощ в затъntenите Тяншански планини аз лежах на трийсетина крачки от тази, която ме бе целувала в ябълковата градина. Нейният мъж хъркаше, но това вече не я дразнеше толкова, колкото през първите години след сватбата. А тя самата бе се свила на кравайче до хъркащия си преуспяващ мъж и си мислеше за друг човек.

За човека, който бе предал и нея. И ябълковата градина. И полупресъхналата с дивна хубост река. И дома си, изоставен в паланката, където вече не мучат крави, не пеят петли и край павилиончето под стръмнината вече не си припомнят войната инвалидите — добри хора събориха павилиона, техниката изравни земята и инвалидите получиха дългоочаквания си покой.

Дори майка си предаде онзи, когото тя бе целувала. Дори майка си, за която той мислеше, че ще живее вечно. Но сгреши, макар и рядко да му се случва да греши, и в юлската черна жега на гробището, далеч извън града, когато спускаха майка му в земята, той виеше като зверче и се молеше пред мрачните вечни снегове да стане чудо. И не измоли, и пак предаде — сега вече паметта на майка си, предаде я за сребърниците в австралийското състезание, за пластмасовите криле на славата, за колекционирането на необикновени страни, за бурния живот, в който губиш представа за времето, така че предалият всичко и всички дори пред гроба на майка си не коленичеше всяка година.

И ни веднъж, ни един-единствен път не го споходи спасителната мисъл: а закъде бързаш? от какво бягаш? от родните места и могили? от най-светлите гори край лъкатушещите сибирски реки? от древните

свещени градове? Ами ако реките пресъхват и изчезват зверовете, и оредяват горите, и не се чува в селата момински смях единствено само заради тебе? Ти и само ти си отговорен за всичко това. И земята, и небето са мъртви без теб. Ако беше останал тук, до тази, която бе те целувала в ябълковата градина — не би висял над града сивият смог и лалетата щяха да цъфтят до крайните къщи на паланката, и фазаните както по-рано щяха да кацат по покрива на училището, и буйните пролетни пламъци на нашата градина щяха да се виждат от другите планети. Затова, Човече, не позволявай да залиняват ни племето на Лунните, ни племето на Земните ратници!

В полунощ в затъntenите Тяншански планини започнаха едва-едва да просветляват силуетите на върховете, подпиращи небето. Беше поело пътя си шествието на луната. След шестдесет и осмия камък от сливането на потока с Тас Аксу нагоре по клисурата един рис се събуди в дупката си. И веднага усети миризмата на заека, притаил се в коренищата на сребристая ела. И заекът почувствува върху себе си погледа на риса, осветил като лъч и скалата, и коренищата на сребристая ела, скочи и се втурна нагоре по склона, по-близо към хората, които спяха в двете палатки, по-точно спеше само един от тях и така страшно ръмжеше, че дори уплаши риса.

Старата сребристая ела се събуди от мрачния си унес. От корените нагоре към вейките тържествено потегли влагата, привлечана от луната. Елата си спомни как преди петстотин седемдесет и седем луни под нея в палатката живя половин луна мъж с бяла брада. Денем той спеше, а нощем я осветяваше с лъчи, които приятно гъделичкаха дънера и клонките ѝ, и оттогава всеки път, когато над планините се показва Братът на Луната, също като нея кръгъл, но по-малък и червеникав, от Брата идват същите приятни лъчи. Излъчват ги откъм студените пазви на небето сребристите ели, които живеят в планините на Брата на Луната.

А в старата двуетажна къща, дело на гениалния строител Зенков, на четиристотин и осемнадесет метра от многокуполния, приличащ на „Василий Блажени“ храм, също съграден от великия строител Зенков, изгряващата зад планините луна събуди правнучката на Андрей Павлович Зенков, същевременно и племенница на известния академик, който бе прекарал целия си живот в сравняване на спектрограмите на

сребристите ели и на лъчите от други планети. Правнучката на гения бе станала вече и самата тя прабаба, но нямаше намерение да умира, докато не завърши „Историята на семиреченското казачество в песни, легенди и поверия“^[4], която събираше троха по троха в продължение на осемдесет години. Тя беше много горда със своята „История“, а още повече с един от учениците си, онзи, който знаеше наизуст целия „Евгений Онегин“. Та той се бе издигнал и станал световна знаменитост, но въпреки това не беше забравил учителката си по история и досега ѝ бе изпратил картички, сувенири и книги от сто и една страни. Този неин любим ученик беше единственият човек, комуто тя без колебание би предала собственооръчно и осемте тома на „Историята на семиреченското казачество в песни, легенди и поверия“, и тридесет и три хиляди четиридесет и едно картончета с бележки, за да може после спокойно да предаде богу дух. Ала ученикът ѝ вече много години не бе се появявал при нея. Като гледаше през старинния сводест прозорец към приближаващата се от другата страна на връх Абай луна, готова след миг да засияе в цялата си красота над града, племенницата на академика, без сама да знае защо, почувствува увереност, че следващия четвъртък нейният известен в цял свят ученик непременно ще се яви при нея с любимата ѝ орехова торта и с две морски свинчета в клетка от секвоя. И тя реши още същата вечер да боядиса косата си в негова чест, за да не се набиват в очи побелелите кичури над интеллигентното ѝ чело.

А известният ученик на внучката, племенницата и прабабата лежеше в палатката, гледаше просветляващите очертания на върховете, подпиращи небето, и мисли, една от друга по-причудливи, прелитаха и гаснеха пред него, както прелитат и гаснат августовските падащи звезди. Макар че това, което се появи в ума му, за риса, за заека, за сребрищата ела и за Зоя Ивановна да не беше точно мисъл. Това бяха догадки, които граничеха с увереност, при това облечени в релефни картини. Едно време ги наричаха видения, а сега — необясними явления.

„Необяснимите явления съвсем не са чудо — помислих спокойно, по-точно видях. — Тъй като цялата Вселена е едно чудо. Смисълът на нейната безграничност е в това, че няма граница между възможното и невъзможното, границата е прекарана съвсем условно от слабия ни разум и от незапомнени времена ние все я отместваме, като

планомерно повишаваме нивото на възможното. И сега вече е ясно, макар и за малцина, че крайното и условното не могат да се противопоставят на безкрайното и безусловното.“

Сърпът на луната се показва над назъбения връх.

И отново си помислих, видях, че те, антрацитовите пришълци от кристаловидния вихър, дори не са никакви пришълци. А са обикновени звездни странници, състезатели, надбягвачи се със светлината. Напразно им се е обидила Лерка, че пренебрегват контакта. Той изобщо не им е нужен. Не са им нужни нито нашите знания, нито нашата история, нито болките, мъките и радостите ни, нито толкова изстрадания ни опит в съзиждането на доброто. Те са заети с друго — да печелят вселенски състезания, да се борят за жълти или други някакви скафандри на победители. Ю-на-ци! Ю-на-ци!...

В маранята по пладне край разлялата се планинска река на един голям камък бе седнал стар прегърбен креол. Щом ни видя, той замаха към отсрещния бряг — трябва, значи, да се прехвърля отсреща. „Хайде да прекараме стареца — казах на Голосеев. — Все едно ще ни се наложи да пълзим по дъното не по-бързо от раците.“ Взехме стареца. Забоксувахме. Напъваме ли, напъваме напреки на руслото, камъните удрят по стените на „Перун“, зад стъклата — жълта вода. Старецът зарида, започна да прави странни движения с ръцете, а после занарежда с гърлен глас. Не разбирахме нито дума, ала се досетихме, че прави заклинания. Измъкнахме се на брега. Отворихме му вратичката. На белите богове се моли, затънало в суеверия старче. Благодарих ни? Няма защо, чао, ауфвидерзеен, гуд бай, покедова! Какво ни пъхаш в ръцете? Книжка с папирусови листа? За спомен? Благодарим, благодарим за вниманието! „Таланов, време е, времето ни гони, изгубихме нашата минута и половина преднина!“ — намръщи се Голосеев. Добре де, за книжлето благодаря! А за теб вземи модела на нашия суперзнаменит „Перун“. Не, не електронен, те са за по-важни птици. Обикновен, във всеки магазин за играчки лесно може да се намери, там, долу, в тъмнината. Защо ни се кланяш в краката, дядо, дръж още един, да се радват правнуците. Витя, давай газ! Тепърва ще им покажем на разните там „Пеперуди“ и „Везуви“ какво можем! Дай газ! Да не изскочим на завоя! Дръж се! Ох, размина ни се! Ура! На етапа сме втори! Значи още имаме шансове! Стига си ме мачкал! Какво

ме дереш с тая четина? По-добре потърси книжлето на стареца. Как така не можеш да го намериш? Пъхнало ли се е някъде? Изпаднало ли? Чакай, чакай, вчера го прелиствах по пътя. Там имаше спирали, драскулки, някакви щуротии, подобни на лунните фази и още нещо неразбираемо... Какво ли? Да не би да е тайната на гравитацията? И то у кого? У тези, които ходят с гащи от кожи на лама? Извинявай, братле, ама на тая муха няма да се хвана!

— И все пак помисли как ли са качили онзи дялан камък горе в планината, нали си спомняш? Ти дори сам пресмяташе с логаритмичната линейка — излезе около хиляда и петстотин тона...

Няколко дена се сърдим един на друг. Глупаци. Недоносчета. Добре де, какво ли не още ни чака занапред. И вече ще бъдем по-умни. Ура! Спечелихме! Ю-на-ци! Ю-на-ци! Сега ще си починем. Ех, славно профучахме през планините!

Да, славно профучахме... покрай тайната на гравитацията.

Така и скафандърчетата — оправили са си двигателя и дим да ги няма тези с гръм и мълния заслепяващи зора светове.

И блесна в цялото си величие луната. В полунощ в затъntenите Тяншански планини аз се събудих, защото твърдят край на смърчето ми се бе забил в сърцето. В тънкия лунен лъч, който случайно беше пробил през пролуката на палатката, смърчето заблестя със сребриста светлина. Взех го с два пръста и бях поразен — и без това необикновено леко, то сякаш бе станало съвсем безтегловно. Разтворих палатката и се измъкнах навън в лунния поток.

Под лунните лъчи около смърчето се появи сияние, осеяно с разклонени мъглявини, с бавно въртящи се спирали, с двойни и тройни звезди, с роящи се планети. Озовах се сякаш под купола на чужди небеса, смалени до размерите на короната на ябълково дърво. Над мен в замъглената сфера светеха телата на същите като моя смърчета. Те си проправяха път към някаква неизвестна цел. Осени ме идеята да прикрия смърчето с длан. Чуждият купол изгасна. После хванах смърчето с два пръста като корабче, което ще пускам в ручей, протегнах ръка и отворих пръстите си.

То увисна във въздуха. Без да се движи.

Някакви недоловими изменения започнаха да стават в осветените от луната околности. Отначало земята под близките храсти, после хълмовете над клисурата, след това и далечните върхове на планините

започнаха да се избистрят, да просветляват, да стават все по-прозрачни чак до кристална чистота. Заслепен, неволно зажумях, а когато отново отворих очи — цялото земно кълбо бе абсолютно прозирно. През него проблясваха звездите от другата страна на планетата, охраняващи покоя на брата на Полярната звезда — на Южния кръст. Тук, върху нощната страна, като фосфоресциращи медузи трептяха градовете. Между тях като живачни капки се търкаляха светлините на самолетите, на влаковете и на параходите в завоите на реките. Нажеженият до бяло пламък на магмата разпъваше вулканите.

Осветената от Слънцето земна чаша излъчваше небесносино водно сияние. Както някога, в позабравените детски видения, аз отново увиснах като чучулига над цъфналата детелина на полето и ясно, с най-малките подробности различавах отвисоко:

*И китовете в океаните,
и змиите сред дюните в пустините,
стрелата, разделила мрак и светлина по хребета на
Карабайо,
почитаните древни градове, заспали в сумрака
на волнораждащи води, мостовете над пропастите
страшни,
житата по полята, отблъснали във вечността
сраженията ужасни,
и космодрумите — седефни венчелистия,
и бентовете с силует на арфа,
лалета цъфнали под степни суховеи,
и влюбените в тъмните алеи,
децата с облаците разговор повели,
и с китовете, с космодрумите, със суховеите и с
пумите,
със лебедите и с драконите, с девойките и с
фараоните.
Обхванах с поглед всичко, Човек което се нарича.*

И в миг възнях аз, чучулигата звънлива,

*пъстроцветието, многогласието и безкрайността
на битието.*

*Но навсякъде, навред и повсеместно,
в бездните океански и в клисурите тесни, в
пустините и в снеговете,
дълбоко под секвоите, палмите, брезите, мъховете и
елите,
зад стоманените черупки на подводните лодки,
под бронята на полярния лед,
притаени, очакваха уречения час
отровни уплътнения
с неправдоподобен
мъртвешкосин цвят.
Такава светлина излъчват само звездните ядра.*

И видението угасна — кълбест облак налетя върху лицето на луната, затисна, погълна нощното светило, лиши го от студеното му очарование.

Внезапно и смерчето загуби сиянието си, почерня и плавно се спусна на земята. Отнесох го в палатката и го прибрах на дъното в раницата. „Гепърва ще летим ние с теб по лунните вълни, вихрено корабче, дар, може би и случаен, от съзерцателите на звездните градини“ — помислих и едва-що бях помислил, като изпитах непреодолимо желание веднага, в същата минута да погледна скалата, където те бяха спрели тогава за миг — дали защото, както смята Лерка, са имали повреда във вечно живия пъстроцветен мотор на вихъра, или просто бяха сбъркали пътя.

Облакът отмина. От лунното вретено пак се посипа прежда върху вечните снегове. След петдесетина крачки най-последно заглъхнаха победните тръби на Тимчиковото хъркане.

И наистина — от другата страна на пролома в скалата зееше голяма дупка.

Внезапно над пролома — от единия склон към другия — едва забележимо затрептя сноп бледорозови лъчи, сякаш бяха включили луминесцентна лампа с невероятна дължина. Веднага си припомних разказа на Лерка за пътеводното трепкащо сияние, което се е опирало

като в клема в оголената скала. Възможно ли е така да се уплътни пространството, че... А защо пък не. Та нали още в началото на века на Световното изложение в Париж публиката е била поразена от голямата куха сфера, която висяла във въздуха. Държана от мощен магнит.

Над края на пропастта се появи нощна птица и бавно се плъзна по трептящия светлинен сноп. По трептящия сноп, чието мъждукане от време на време дори изчезваше.

Вгледах се — и спрях поразен.

Това беше Лерка. Разперила ръце, тя се отдалечаваше от мен по едва забележимия мост. Тя гледаше към Луната и Луната си играеше с разпилените ѝ коси.

... Но не Луната гледаше тя, не, не Луната. Взорът ѝ бе прикован в Млечния път. Там, където от угасващата Кула на старата Вселена към разцъфтяващата Кула на новородената Вселена се приближаваше сянката на Лерка — Звездната дева. И ръцете ѝ бяха разперени над всички пространства и времена.

Над разклоненията на мъглявините, над бавно завъртащите се спирали, двойни и тройни звезди, над роящите се планети.

Над гърчещата се в конвулсии, в мъки раждаща се и загиваща материя.

Над шумоленето на короните в живата плодна градина на вечността.

Над несметните ята от звездни колесници, най-добрите от които — да се надяваме, че те са повече — странствуват и

*времената за тях са без край и предели,
устремени към Всемира е техният полет.
Ниви звездни засяват сеячи умели
с цветовете уханни на вечната пролет.*

Най-лошите са роби на страстта си към самоцелни надбягвания, затрупани са с планини от непотребни награди.

И лети, разперила ръце,

девата лунна в Тяншанските високи планини.
Над пристана последен на Архимед във Сиракуза до
портите Ахейски.

Над Дон с Непрядва, където се сливат.
Над кучето, забравено във нощната тайга,
само поело път далечен към своя дом и топлина.
Над елата сребриста, протегнала вейки
към своята небесна сестра лъчиста.

Над сибирската древна Елцовка, където
сред мъки на бял свят дойдох, за да допиша
„Историята на семиреченското казачество
в песни, легенди и поверия“.

Над пирамиди, небостъргачи и понтони,
над космодруми и термоядрени полигони,
над дворците на търгаши кръвопийци
и над копторите на бедняци.

Над селището в планините на Карабайо,
където пасе детето на „Перун“,
наглеждано от стареещия вожд на Лунните
ратници,
на когото отне единствения внук
повелителката на Лунния огън.

И исках да повикам Тая, Която Бе Ме Целувала в Ябълковата
Градина.

И се страхувах да не уплаша видението, което се отдалечаваше
от мен.

И тръгнах тихо след нея.

[1] Старинна мъжка връхна дългопола дреха — Б.пр. ↑

[2] Николай (1839–1888 г.), руски пътешественик — Б.пр. ↑

[3] Полярен изследовател на Северния полюс (1877–1914 г.) —
Б.пр. ↑

[4] Семиречие — област в Югоизточна Казахска ССР. Древен
център на цивилизация в Средна Азия — Б.пр. ↑

**НА МЛАДОЖЕНКАТА
СЪВРЕМЕННА ПРИКАЗКА**

*Стои майката пред звездата
и звездицата моли:
— Пусни ме, ясничка,
над селото като облак,
като ситен, топъл дъждец,
като птица-зорница.
Нека видя, ясничка,
светла звезда падаща,
как ще кичат за сватба
рожбата ненагледна.*

Сватбена
песен

I

Три милиона осемстотин четиридесет и седем хиляди сто двайсет и второто листо на измръзналата брезова горичка падна върху мократа трева. То тупна до главата на гарджето. Шумът от отроненото листо накара птичето да отвори очи и да погледне накриво огненото дървесно перо. Все още беше живо, в него още струяха родените през отдавна отминалата пролет токове и тлееше топлинка там, където перото бе се откъснало от тялото на брезата.

За кой ли вече път гарджето се опита да изграчи, но от клюна му се изтръгна нечут от никого освен от листото хрип — измъчен и приглушен. То отдавна бе изгубило сили в напразното си старание да се отърве от кълбото разноцветни жици, омотали крачката и крилото му. С кълбото беше се сдобило, подучено от своя баща гарван, зад огледалната стена. Там върху огромни камъни бяха накацали, с насочени към звездите клюнове, също огледални мъртви птици, а вътре във всяка от тях имаше толкова много разноцветни кълбета, че те биха стигнали за гнезда на цялото гарваново племе на Земята. Понякога тези блестящи птици приклякаха, отблъскваха се с четирите си крачета и веднага изчезваха в небето. Те изчезваха — в това бе загадката! — безшумно, дори стъбълцата на тревите под тях не се поклащаха. А в незапомнени времена, според разказите на пращадото гарван, тези птици ревели по-силно от тайнствения източносибирски звяр изюбъра^[1], по-силно от ранена мечка, по-страшно от гръм гърмели и заради този гръм и рев дъбовете от тукашната гора се преселили в други краища.

Всред облачните вълма проблесна звезда. В този късен час гарвановото ято вече спи далеч оттук, отвъд трите стоманени пътя, в младата горичка между езерата. И нощем никой не търси отклонилите се от ятото. На сутринта изостаналите долитат сами, ако изобщо долетят...

Скоро в гората ще дойдат злите котараци и тогава да му мисли лежащото в тревата гардже. Но най-лошото от всичко е, че е излязъл

вече от къщи навъсеният човек, за да разходи ужасния си навъсен булдог със зъби като клещи. Неговият лай и скимтенето му вече огласиха обрастващата с мъгла тъма. И като напук — ни една душа наоколо. Малко повече от шест минути оставаха на птичето до срещата му с булдога. Малко повече... шест... по-малко от шест...

На алеята проби, все пак проби сноп лъчи от елекара, който се носеше на предела на допустимата за него скорост. Онзи, който беше на кормилото, не сметна за нужно да удостои с внимание вдигнатата ми ръка с разперени пръсти — знак за спешна помощ, знак за задължително спиране.

И тогава аз излязох на пътя на двадесет и шест крачки от връхлитащите върху мен фарове. Не чух скърцането на спирачките, отхвърлен от еластичния капак на четири и половина метра и проснат на една страна върху мокрия бетон.

— Да те вземат мътните, дърт пергишин! — чу се над мен дебелият глас на онзи, който бе на волана. — Слава на всевишния, че всичко е записано на видеографа. Иначе върви доказвай на тъпите инспектори, че ти сам, значи, си се пъхнал под колелата. Не намери ли друг начин да се разплатиш със старостта, дръвник такъв!

Отворих очи и подчертано учтиво казах:

— В подобни ситуации е редно да изтичаш при пострадалия с аптечка. Независимо от възрастта и степента на травмата на потърпевшия. Дори и при самоубийци.

— Жив?! След такъв таран? Ти какво, да не си гумен? — изуми се той.

Станах и изтръсках калта от коленете си.

— Да предположим, че съм жив. Птицата обаче може да загине. Булдогът ще я удуши. Остават три минути и четиридесет и девет секунди.

— Яката те е халосало — подсвирна той. — Веднага си откачил. Сега заради твоите приумици сигурно ще закъснея за полета. А следващият рейс е чак в петък. И ще плаче моят младенец на Кергелен... Ама наистина ли не си контузен?

— Новороденият остров в южната част на Индийския океан съвсем не е ваша собственост, не се зальгвайте — казах аз. — Младенецът принадлежи на майката природа.

В тъмното не виждах лицето му, но в гласа на налетелия върху мен почувствувах нотки на слисване. Той дори премина на „Вие“.

— Вие откъде знаете за раждането на острова? Та той се появи едва днес сутринта, по всепланетката още не са предавали за него...

— И за птицата, към която се приближава булдогът, също не са съобщили по планетната телевизия. Но птицата съществува. С какво е по-лоша тя от вулкана?

— Ама стига сте ми мрънкали все за тая птица, дето уж загива! Що за измишльотини!

— Не загива, а може да загине. Но не ще загине, тъй като вие ще вземете моето фенерче и на сто и десет метра оттука, ако потеглите бързо в посока ето към тази звезда, ще забележите под брезата гардже с омотани в жица крачка. Когато звездата се скрие зад облак, ориентир ще ви бъде лаят на булдога. Дръжте фенерчето, посмело, няма да гръмне.

— Гардже, булдог, възкръснал откачен мъртвец — от минута на минута все по в чудо се виждам! В края на краищата аз съм ръководител на експедицията! Без мен те не ще могат да излетят. Самият Куманков участва. Самолетът е в двадесет и три и двайсет, а сега е...

— Сега е, ако искате да знаете точното време... — понечих да започна, но той проблесна със светещия циферблат и едва не изкрещя:

— Що за нелепица? Моят показва само девет. А потеглих в девет и половина! Според вашия колко е?

— И моят показва същото — казах аз. — До секунда. Какво, не вярвате ли? Вижте сам, ето... И стига сте умували. Щом съм останал жив, налага се и птицата да бъде спасена.

Преди да поеме фенера, той се ухили подигравателно и завъртя показалец до слепоочието си.

— Красива усмивка имате — казах аз. — За кой ли път се убеждавам, че не винаги е злодей онзи, който понякога е зъл.

Той донесе гарджето след осем минути и три секунди.

— Тъкмо навреме стигнах — рече запъхтян. — Псето едва не се навечеря с него. Докато размотавах жиците, всичките ми пръсти изкълва негодникът. Чак до кръв! Клюнът му — по-остър от гвоздей. Вземете си вашия прорицател!

— Не, сам си го пуснете на свобода. Пък и вие му дължите нещичко. А на мен само ми върнете фенерчето.

— Никому нищо не дължа! — възмути се благодетелят на гарджето. — Ненапразно се говори, че някои старчета, въпреки забраната по цялата земя, все още си попияват. Дядка, та ти просто си пиян.

Той отново премина на „ти“.

— Пиян съм отдавна и все ми е едно — казах аз. — Виж, щастието мое на тройка отлетя в сребрилата мъгла.

— Фенерче, Кергелен, някаква си допотопна тройка, някакво си гардже — ама че абсурд?! Кой ти даде правото да се подиграваш с хората? — възмущаваше се вулканологът, който не знаеше стиховете на класика. — Защо не си спасяваш сам твоите пернати твари? Кой ти пречеше, дявол да го вземе, да се втурнеш сам към светлината на звездата в процепа между облаците? Кажки кой?

Съвсем разсърден, той метна с две ръце птицата нагоре и скоро плясъкът на крилете ѝ затихна... Аз прибрах фенерчето в джоба.

— Да не си решил да мълчиш като пън? Ей, дядо? — извика ми той.

— А на вас кой ви пречи да се преместите от елекара в кабината на самолета — и право в небето? Например директно към Кергелен...

— За това не е необходимо да си доктор на науките и автор на три книги — и представи си, старче, че всичко е постигнато на Христова възраст! — а само да си обикновен летец.

— Точно така стои работата и със спасяването на пернатите — рекох аз. — Моите занимания са по-други. Сега например съм зает с това да ви кажа, че да напишеш три книги в съавторство с пробивен литературен комбинатор е неприлично. Както и да защитиш докторат под бащиното крилце.

Той се втурна към елекара и с трясък затвори вратата.

— Стига си ме баламосвал, чалнат оракул такъв! Не знам кой те насъска срещу мене, кой забърка тази идиотщина. Но ще го издирия, не се съмнявай в това! И лошо ви се пише тогава на вашата пасмина!

— Аз действам винаги сам. За разлика от вас — подметнах спокойно.

Той запали двигателя и ме освети с фаровете, като продължаваше да мърмори:

— Ако разкажа на колегите, няма да повярват. Дяволска работа. Антинаучни фантазмагории. Ще има над какво да си блъскам главата на Кергелен. Надявам се, че никога вече няма да се срещнем.

— Не бързайте да потегляте, докторе на науките! Безнадеждно сте закъснели за Кергелен. Вижте си часовника.

Ревът, който се разнесе от елекара, малко ме успокои.

— Безобразие! Как ме заприказва, забаламоса. Вече е почти единайсет! Единайсет?! Не може да бъде! Преди малко беше девет и половина и изведнъж — единайсет! Нима наистина е единайсет?

— Моят показва точно единайсет — кимнах утвърдително и слязох в канавката край пътя.

Онзи, който седеше зад волана на елекара, наистина закъснях за самолета. Нито той, нито неговата експедиция стигнаха до Кергелен. И никой никога не ще попадне там. На следващата вечер след събитията, които се разиграха в брезовата гора, чудовищният циклон Цецилия ще унищожи научната станция Порт о Франс на Кергелен. Ще загинат девет нейни сътрудници и седем японски вулканолози, кацнали там същата сутрин. Съобщението за катастрофата ще въздействува върху онзи, който бе зад волана на елекара, по почти непредсказуем начин. Той ще започне да се страхува от самолети (да не говорим за планетолети), ще стане активен член на дружеството за защита на земната природа (а в края на живота си и негов председател) и в дома си ще направи жив кът. Не веднъж и не дважд през различни годишни времена ще навестява брезовата горичка, спасила живота му. Ще я посещава с надеждата да срещне там чудатия старец, над когото бе се надсмял. Но така и не ще го срещне.

До края на живота си той никому не ще посмее да разкаже за обстоятелствата, предшествували невероятното му спасение.

[1] Елен рогач — Б.пр. ↑

II

В далечния край на корията изникна двуетажно ресторантче във вид на древна руска къща е четири кули. Веднага зад него се изкатерваше по хълма вишнева градина, която потъваше в езерата от трептяща мъгла. Когато наближих сградата, чух музика. Никога не съм обичал електронните инструменти — със своята безжизненост и изкуственост те ме отвращават. С подобни скрибуцащи и режещи звуци са изпълнени машинните отделения на планетолетите. Така беснеят и пясъчните бури на Индра...

В локвите по паркинга пред ресторанта се отразяваха виолетовите светлини на елекарите. Бяха 68. „Солидна компания се е насъбрала тук. Но кому са нужни толкова свидетели на блаженството?“ — помислих си аз.

Изкачих се по мокрите стъпала. Върху стъклената врага ръката на занаятчия бе изрисувала в небесносиньо и розово двойка целуващи се гълъби и надпис, извезан с винетки от цветя:

ВСИЧКИ МЕСТА СА ЗАЕТИ. МОЛЯ ДА НИ ИЗВИНИТЕ! ИМА СВАТБА!!!

Робот — имитация на циганин с дълга червена рубашка — ми отвори вратата и се поклони угоднически. Раменните оси на завалията едва чуто заскърцаха — отдавна никой не беше ги смазвал.

Появата на брадатия в черно яке не заинтересува никого, сякаш всички единодушно ме сметнаха за робот от персонала. Толкова по-добре. Аз се насочих към огромния прозорец вляво, драпиран с тъмни пердета. Отсреща покрай стената се бе проточила дълга маса с доста остатъци от пируването по нея. Полилеите — недодялани петли на въртележка — светеха приглушено и аз не успях да различа веднага оркестърчето на подиума — четирима в карирани панталони, с мръсножълти ризи и отвратителни подкъсени сака, придаващи им крайно лекомислен вид. Високите над коленете ботуши със стърчащи навън кончови и широкополите шапки засилваха тягостното впечатление. Те свиреха, ако това можеше да се нарече свирене, дявол

знае на какво, при това изпълняваха собствена музика, чиито децибели бяха достатъчни, че и с лихвата отгоре, за всички танцуващи, а танцуваха почти всички. Но истинската вакханалия избухна, когато се появи певачката с изрусена коса и залепени дванадесетсантиметрови нокти. Като имитираше със скокове и гримаси вещицата от „Макбет“, тя изквака като жаба и започна да опява:

*Щом сме тука,
не ни пука,
за добро или за зло...
Хубостнице хвърковата,
яхвай от зори метлата
като истинско седло.*

*На морячето заръки
за из път — тъга и мъки.
Нека ден и нощ отчаян
лек да търси в миг случаен.
Да забрави хляб и сън
седем седмици навън.
И да тлее като свещ
от живота си злочест.
Но на злия океан,
няма да го дам във дан!*

След всяко двустишие четиримата в карираните панталони обръщаха очи нагоре и виеха:

*В мрака огнен меч искри,
тлъста гмеж в котела ври!*

Към края те прекомерно разгорещиха публиката. Дори онези, които не танцуваха, започнаха да надигат чашите с развеселяващата амрита и да потропват с крака под масата.

Най-последно в букета от бели рокли различих булчинската. Тя беше висока колкото младоженеца и тройно по-слаба. Тройно, да речем, е силно казано, тъй като понякога съм склонен да преувеличавам, но въпреки това младоженецът приличаше на сто и двацет килограмов шопар. Олеле колко приличаше! Дори черните му бакенбарди, увиснали към тъгълчетата на пухкавите устни, наподобяваха глигански зъби. Странна мода бе завладяла младежите над двацет години — да угояват и да лелеят плътта си. От детство още с бясна стръв се помпат с всичко, което закръгля розовото тяло: с прекомерни дози храни, с биостимулатори, с излежаване по плажовете, с безгрижно прекарване на времето в съобществата на същите такива угоени млади богове. Всичко на света съм готов да простя на младия човек, но провисналото през колана, напирасо като превтасало тесто шкембе ме потиска ужасно. За щастие не всички са обхванати от тази мода. Младежите, подготвящи се от ранно детство за разнообразните изпитания на духа и силата си — било то за пиезокапаните на Сатурн, за рудниците на Венера или за замръзналите канари на Плутон, — тях веднага ще забележиш в тълпата. Талията им е източена като по калъп, размахът на плещите им е богатиРСки, походката — сякаш по струна минават над пропаст, очите — бистри-бистри, излъчващи сияние и дръзки; речи на такъв: след час иди за половин година на Хималаите или в мрака на Тускарора — ще се съгласи, без да се замисли, ще литне и на край света. Една трета от тях, от тези бъдещи планетоетци, астрогеолози, пазачи на фаровете в покрайнините на Слънчевата система не ще доживеят сигурно и до петдесетака. И те прекрасно знаят това. Знаят го, но в лагера на чревоугодниците и изнежените мамини синчета не преминават никога. Сякаш невидим лъч е разполовил цялото поколение на дълго- и на краткоживеещи. В по-малка степен това се отнасяше и за момичетата...

И така женихът беше сто и двадесет килограмов шопар, а невестата — в опъната по тялото рокля, с избродирани по нея чепки на калина, самата тя стройна и гъвкава като калинова вейка. Ръцете ѝ с нежно светещите розови късо подрязани нокти дремеха върху пухкавите рамене на младоженеца. И през булото прозираше в розово засенченото ѝ лице.

Дочаках, докато младоженката с леко движение на ръцете отметна булото назад и каза тихо, напевно:

— Мили мой, само не се обиждай, но аз се изморих от тази шумотевица. Нали може малко да си почина? В моята стая.

— Днес не трябва да се изморяваш — изхили се той, като лъсна всичките си бели остри зъби. — Предстои ни още цяла нощ.

— Мъничко ще отдъхна. Само десет-петнайсет минути. Нали ни чака още цяла нощ — отговори тя и отново спусна върху лицето си светещото облаче на булото. Тогава забелязах в тъмния ъгъл зад оркестъра сводеста врата с изписани с винетки букви, същите като на входа:

СТАЯ НА МЛАДОЖЕНКАТА

Точно към тази врата отплава роклята с извезаните чепки на калина, а женихът се затътри към масата, където го посрещна с намигане отракан събрат с чаша амрита в ръка и с поговорката:

„Женихът и невестата отишли за тесто, тестото паднало, а невестата пропаднала.“ Оркестърът беснееше, но вече без вещицата. Поскърцващият робот отново ми отвори същата врата. Слязох по стълбата и заобиколих сградата. Вишните започваха своето шествие към хълма направо от черните ъглови прозорци. Под краката ми тревата трепереше от влагата и се притискаше към земята, за да дири последните капчици топлина.

Застанах под младата вишна пред прозореца. Зад стъклото проблесна сиянието на булото. Младоженката се забави при отварянето му — изглежда, търсеше пипнешком резето, защото не ѝ се палеше осветлението. Тя се наведе през отворения прозорец, подпря пламналото си чело с длани и така замря.

— Гори, гори ясно, че да не угасне — изчуруликах като ластовица.

Младоженката вдигна глава, опря се с ръце на перваза и внимателно се взря в градината. После прошепна:

— Някой от нашите е усвоил говора на птиците. Това ще да е само Альона Седулина. — Тя въздъхна. — А може и само да ми се е сторило.

— В небето слънце се излюпи и като питка се разчупи — изцвърчах като синигер и когато младоженката изумена отвори широко очи, добавих със своя си глас спокойно, за да не я уплаша: — Да се обичате и да се разбирате, прекрасна ми булке!

— Благодаря — отвърна тя, макар и да потрепери. — Кой сте вие? Гласът ви е толкова старчески, а в градината поради облаците нищо не се вижда. Само силуетите на вишните.

— Точно те, вишните, питат младоженката. Кажете на този ли си се вrekла?

— Дали този е моят избраник? — замисли се тя. — Че на коя друга може да бъде още?

— Завинаги? До гроб? Единственият?

— Защо толкова се интересувате от това? — попита младоженката смутена.

— Вишните те разпитват: той ли е? Единственият!? Във всички времена?

— Как така във всички времена?

— Ами нали вече си била в представите си булка в далечното минало? Да речем при Иван Четвърти или поне при Петър Велики? Била си, разбира се. И в идното необозримо мечтата ти се е носила към бъдещия избраник, нали?

Тя се замисли.

И тогава вдигнах лявата си ръка към рамото с дланта нагоре — и върху нея светна полусфера, която приличаше на обърната кристална чаша. Вътре зад стените ѝ месецът увенчаваше свода на притихналите звездни небеса и между мрачното войнство на елите по брега струеше, проблясвайки в плитчините, древната река Нара. И подрънкваша с железните си подкови конете в нощта, и мъждукаше борината в колибата накрай селото, под челото на хълма, извисил се до реката. А зад планината, подир пасищата, сред нивата със зимница стоеше момък с цървули, шаячни панталони и домашнотъкана риза почти до коленете.

— Ще взема да тръгна в равното поле все на изток — нареждаше той. — А насреща ми — седем братя, седем буйни ветри. „Отгде идете, седем братя, седем буйни ветри? За где сте тръгнали?“ „Тръгнали сме в равното поле, в ширналите се простори да сушим трева изкосена, гора изсечена, земя изорана.“

— Идете, седем буйни ветри, тъгите тъжни сберете от вдовици, сираци и невръстни дечица — от цял свят, що светува, занесете ги на девицата хубавица Марина в сърцето ѝ нетърпеливо, прободете със сабя дамаския сърцето ѝ нетърпеливо, загнездете в него тъгите

тъжни, а грижата изпепеляваща — в горещата ѝ кръв, в черния дроб, в ставите, та девицата хубавица да тъгува и плаче за мен, раба божи Иван, денонощно през всичките двадесет и четири часа, и с храна да не се насища тъй, че да ме забрави, и с питие да не се напива тъй, че да ме забрави, и на веселба да не се весели тъй, че да ме забрави, и сън да не сънува такъв, че да ме забрави, и в парната баня със сапун да не ме измива и с метла да не ме избива от паметта си, и да ѝ изглеждам по-скъп от майка и баща, по-скъп от рода, от племето, по-скъп от всичко на света под божията луна...

Същинска мъгла застла чашата. А когато отново се проясни — на поваления дънер пред сватбената трапеза вече седяха жених и невеста, и шаферът, водещ сватбеното тържество, удряше с бич зад стената, за да пази младите от уроки, и в одаята, където трябваше за първи път да си принадлежат, закалена стрела закрепваха над възглавницата, и преди да изпият наздравницата кумовете започнаха да възхваляват младоженците, да им предричат щастие и богатство, и продължаваше да обикаля около брачната стая брадат мъж с остър поглед, заканително размахвайки брадва: „Ехей, нечисти хили, пазете се, към нашите млади гълъбчета не се приближавайте!“

Но не сто и двацет килограмовия шопар целуваше невестата Звездица в медените ѝ уста, не за него бе приготвена закалената стрела, не за него проблясваше в лъчите на залязващото слънце острата брадва. Другиму съдбата бе отредила да изпие медената роса. На друг щастливец, на друг...

Ала това беше на Нара, на река Нара със спокойните ѝ води.

— Но как го правите? — чу се изплашеният ѝ глас. — Там, на дланта ви, дядо, съм аз самата. Макар и смалена, но жива... За тази ли изненада намекваше Боря? Защо не казвате нито дума? И защо угасихте тази... хм... тази кристална...?

— А ти, младоженке, какво ще отговориш на вишните?

— Почакайте да заключа стаята — прошепна тя заговорнически и аз дочух потропането на токчетата ѝ. — Ах, но тя вече е заключена! — зачудено каза булката, докато се връщаше на перваза. — Макар че, струва ми се, не бях я затваряла.

Именно в този момент човекът, който седеше зад волана на елекара, се убеди, че е закъснял безнадеждно за полета, и като гледаше

почти слялото се със земята небе, си мислеше за големите неприятности, които го очакваха от страна на проклетника Куманков.

— Кой сте вие? — питаше младоженката с протегната над перваза ръка, сякаш придърпваше незримо перде и се опитваше да ме види. — Забелязвам дълга коса до раменете, разрошена и побеляла. Кой сте вие, дядо?

— Пазачът на вишните — отговорих.

Тя веднага се зарадва.

— Значи тукашният пазач? А аз съм чувала, че вашата професия е изчезнала още през миналия век. Сега навсякъде има електронни пазачи.

— Аз не съм електронен.

— Сигурно не сте... Защо вие нито веднъж не погледнахте към дланта си... там де... където бяхме с Иван в стародавни времена... както бях си мечтала още като момиче...

— Не трябва да гледам там.

— Защо, дядо?

— Истината, както и слънцето, не можеш да гледаш право в очите.

Младоженката въздъхна.

И тогава вдигнах ръката си към рамото с дланта нагоре — върху нея осветих полусферата, която приличаше на обърната кристална чаша. По нея пъплеха брезии, затънали до пояс в бледосинкавия сняг, и между брезите се виеше отгъпан път, литнал от планината надолу към блестящия лед на яза, и дрънчаха звънчетата на шумното сватбено шествие, и кулестите коне бясно хапеха юздите си, и се смееха женихът и невестата върху мечата кожа на шейната. „Ех, жълтици пред вас ще натрупам, плитката на момата ний ще откупим!“ — редеше закачливи стихове акордеонистът, а жените и момите, наизскачали по пруста, завикаха: „Откупът на жениха да е голям като за хубава стока!“

Но не тронав мързелан и не дебелак скочи от мечата кожа пред къщата и понесе изгората си на ръце по пътеката.

Това се случи на Об, ех, на обските предпланини, сред безкрайните юнашки простори, в парещия сибирски сняг...

— Познах ви кой сте, вие сте дядото на Иван — Лука. Иван често ми е разказвал за вас. И снимка ми е показвал — когато сте били на

Марс.

— На един от марсианските полюси — уточних. — Не само на Земята правят сватби. И на Уран, и на Марс. Да ви покажа ли?

— Приберете, дядо, играчката си в калъфа. Тя е чудесна. Само че напразно ме корите, че съм заменила героя с някакъв си шишко.

— По-добре синигер на земята, отколкото жерав в небесата ли?

— В небесата! В небесата! — възкликна младоженката с нотка на обида. — От Иван само за небето съм слушала. За зова на звездите! За хоровода от разноцветни слънца! За астроморфозата! За хронотунелите! Чакай ме като победител! — Тя избърса една сълза. — Хвала на победителя, мъка за победения!

— Хвала на победителя, мъка за победения! — казах аз и в отговор чух рязкото й:

— Старецо Лука, известно ли ви е, че вашият внук е отлетял почти завинаги? Аз проверявах и в Планетарната академия, до самия президент стигнах.

— И все пак, булке, той ще се върне.

— Може и да се върне. Но ще бъде на около тридесет години, нали?

— Добре ще е, ако бъде така — съгласих се с нея.

— Тридесет години, та това е още млад човек. Е, ами аз? Тогава ще бъда вече старица. На около осемдесет. „Да ви поканя ли на танц, бабо?“ С хлътнали бузи, провиснала отвсякъде кожа, оплешивяла, с изкривени ръце и крака като Баба Яга. И по-страшно от Шекспировите вещици ще завия:

*Но на злия океан.
няма да го дам във дан!*

Защо пък с такава песничка да не посрещна Иван? На електронна метла?

В това време зад булката се чу настойчиво чукане по невидимата врата.

— Идвам, идвам, мили! — извика тя и ми прошепна: — Аз молих да ме вземат заедно с Иван, но не разрешиха. Нали сам знаете, че там са изключително мъже... Бъдете спокоен, той замина, без да се

колебае. Но отговорете ми: заради какво ме изостави тук, на Земята, вашият внук?

— Не заради какво, а в името на какво. И не изостави, а само остави — казах аз. — Макар че във всичко останало имаш право, невесто.

Пак почукаха и тя пак извика: „Идвам, идвам“.

— Дори жената на Пушкин после пак се е омъжила. За генерал — припомни тя.

— Но преди това Наталия Николаевна е носила траур няколко години.

— А нима аз не плаках през тези проклети пет години. Не гледах ли непрекъснато нашите снимки и видеофилми? Не чаках ли от него известия? — И тя придърпа към себе си едното крило на прозореца.

— Понякога руските жени е трябвало да чакат цял живот — не отстъпвах аз.

— Цял живот! Та той се разсея в небесата като лъч. А мен ме изостави, изостави, изостави! Това и отговорете на своите вишни, които пазите!

— Аз пазя една вишна. Тази, под която съм застанал. За да не ѝ пречи никой да разцъфне. Протегни към нея ръката си, невесто!

Клоните под прозореца зашумоляха и аз чух как тя възликува:

— Разцъфна! Разцъфна! Цялата е в цвят! Мирише като през май. Вълшебство! Изглежда, ненапразно разправят, че понякога дърветата цъфтят за втори път през есента.

Откръших внимателно, за да не изпраци, едно клонче, отрупано с розови цветове, и го сложих на перваза.

— Ето ти, щастливке, моят сватбен подарък. Заслужила си го.

Грохотът зад вратата заглуши гласа ми.

— Марина, какво си се заседяла там? — възмущаваше се женихът.

— Благодаря ти, пазачо — каза тя и затвори и другото крило на прозореца. Отново проблесна и се стопи сиянието на булото. Ключът се превъртя два пъти.

— С кого заговорничиш там, палавнице? — запита я мъжлето ѝ с пресипналия си бас.

— С вишните в градината — отвърна тя високо, но той не позна гласа ѝ.

III

Ще заскрибуцат, ще задращят, ще задрънкат електронни железарии, ще се разлюлеят двойките в бесен танц, ще заблестят очите в полумрака под петлите на въртележките. Същата вещица завие пресипнало заклинанието по мъртвия електронен мотив:

*Щом сме тука, не ни пука,
за добро или за зло...
Хубавице хвърковата,
яхвай от зори метлата
като истинско седло.*

— Превъзходни цветчета — — ще измърка женихът, когато ще разглежда вишневото клонче. — Сега не можеш да различиш кое е живо дърво, кое е мъртво — ето как работи нашата наука. Приятелят ми Венка Маргелов неотдавна чак в Сахара се подвизаваше с група археолози. И да не повярваш: буквално цялата пустиня е набучена с палми. Изкуствени, разбира се, от биокрон.

През живото вишнево клонче помръкнало ще го погледне една старица — с хлътнали бузи, провиснала кожа, с лъскащи като молци кичури побелели коси.

Морно, като несмазана кобилица над кладенец, младоженката ще промълви:

— Извинявай, че се забавих. Не се сърди, Боря. Ако искаш, да отидем до стаята на младоженеца. За пет минути поне, а?

IV

На дванайсет години се наложи да ми заменят счупен прешлен. С приятеля ми се хванахме на бас на една книга, че ще скоча в реката от високия ѝ бряг. Засилих се, литнах и още във въздуха успях да извикам: „Тримата мускетари вече са мои!“ Но прелетях над вира и се забих с ръцете напред в кафеникавия пясък, където водата бе колкото в напръстник. Помня, как дойдох в съзнание в болничната стая, разпънат върху дървена платформа, и как старата болногледачка Ирина нощем, като мислеше, че спя, нареждаше, фъфлейки: „Боже господи, толкова младичък още, а цял живот ще изкара неподвижен, като жив труп.“ В болницата онова лято аз бях дванайсетият гмуркач и ми провървя повече, отколкото на другите, защото предложиха за път в света да ми заменят прешлен и мама се съгласи, а татко беше на своя си Уран и въобще не знаеше за нещастния случай.

Помня зеленикавата като подводна пещера операционна зала, масата — сякаш мидена черупка, прозрачния похлупак над нея и множеството тръбички, вентили и проводници. Те мигом ме оплетоха като в мрежа. „Брой, моряче, на глас до тридесет!“ — каза ми някой, когото не виждах, и аз старателно започнах да броя, а прозрачният похлупак се спускаше над мене, спускаше се, сърцето ми затупа като на птиче, хванато в ръце, и изведнъж спря. То спря на 23 и аз престанах да мърдам устните си, като чаках следващото тупкане. И сърцето заби веднъж, два, три пъти и отново замря. Тогава ме обгърна тъмна пелена и в мрака безпаметен аз се мятах във вълните на подземна река — може би в самата преизподня, докато не изгря в предусетените далнини люлката на светлината, белите снегове на деня. Отворих очи като новороден, станах от масата мида и закрачих оздравял.

Така е и при астроморфозата — звездния сън. Потопяваш се в течната сърцевина на яйце с размерите на олимпийски басейн. Замръзваш като висулка, като безчувствено парче лед и те обгръщат същите безмълвни води на Стикс и същата непрогледна тъма. А когато

се събуждаш, усещаш се неуютно като ечемичено зърно, което е лежало на дъното на саркофага повече от пет хилядолетия, и посадено от любопитен археолог в земята, без самото да иска това — покарва. Но кълна му не гаят благословените нилски зефири, а го пронизват студените ветрове на други ширини.

Събуждаш се, а над тебе паяжина на чужди небеса, непознато слънце мъждука в зенита и чезне в илюминатора небесносиньото, червеното, зеленото, оранжевото и бялото кълбо — самата Индра. Тук трябва да има разумен живот. Твърде дълго земяните обследваха този участък на галактиката, за да сгрешат...

И на Индра наистина кипи живот, ето го живота в обективите на уредите, във визьорите на стереоскопите. Като небесни дъги се издигат между континентите разноцветните арки на тумбести мостове (по които нищо не се вижда, но възможно е придвижването да става и вътре в тези мостове дъги!). От недрата на океана стърчат многоъгълни тръби, от време на време изхвърлят синкав идиличен дим (спектрограмата показва съвсем чист озон). Или друга картина: на нощната страна, сякаш гонен от вятъра, се вее тънък ребрен навес (почти десет квадратни километра) и там, откъдето мине, след четвърт час се разразява буря и палува дъжд. А на северния и на южния полюс бели кули извисяват на три километра белите си израстъци, прилични на дървета с окастрени клони. Понякога между подрязаните вейки се извиват зелени огнени змии, понякога прелитат небесносини кълба.

Много още каменисти и трънливи пътеки ще трябва да извървите, братя земляни, докато стигнете до подобни чудеса!

Още една загадка на Индра е тамошният транспорт. Няма и помен от ракети, самолети, елекари. Както цивилизацията на древните инки се е справила, без да открие колелото, така и тук са го пренебрегнали. Въпреки това има много пътища — прави като стрела и с метален отблясък. Но са пусти и денем, и нощем. Горите са си гори (само че не се вижда да ги секат), реките са си реки (повечето покрити с прозрачни издути навеси върху също прозрачни колони), и хората са си хора (жалко само, че не са израснали — стигат до около деветдесет сантиметра, — но пък и планетата им е двойно по-малка от Земята).

Време е вече от стражевите кули да забележат високия звезден гост — не един ден виси на орбита...

Изглежда, обаче, че нямат намерение да ме забелязват. Ни мене, ни моя дълъг километър и половина „Перун“, ни сигналите, които им изпращам от звездолета. Ефирът е мъртъв като сероводородно езеро, дочува се само неясното боботене на бурите — нищо повече.

След две седмици, окончателно изгубил търпение, затръшнах люка на една от ракетните „совалки“ и се спуснах на Индра. Кацнах недалеч от бяло-розовия град на поляната пред бледовиолетовата гора, сред блестящата и бяла като коило трева. Беше вечер. Немощното индриянско слънце се готвеше да се изтърколи зад червените зъбери на планините. Никой не бързаше да посреща случайния гост. Седем прозрачни, прегънати надолу реторти, снабдени с ветрило от също такива прозрачни крила, безшумно се стрелнаха в небето над мен. Във всяка реторта на висяща седалка се люлееше индриянин. Да речем, че не бяха ме забелязали, но как можеха да не видят извисилата се над гората совалка с множеството ѝ антени и надстройки?

Котата се спусна нощта, запалих бордовите светлини и носовия прожектор. Земният огън като древногръцка колона, едва-едва разширяваща се към небето, се извиси над Индра. Никаква светлинка не ми отговори. Градът като че ли бе мъртъв.

На развиделяване започнах да се досещам — моето фенерче не разтревожи никого, както ако бих го запалил на Земята сред слепи.

Изобщо положението ставаше твърде забавно. „Братя индрияни, няма звездните гости ви се сипят на главата като из ведро? — чудех се аз. — И ви е дошло до гуша от тях? Така ли е?“

След още няколко също толкова забавни нощи надянах скафандъра (кислородът на планетата беше достатъчно, но накъде рицар без броня) и стъпих на обетованата земя. Апологетите на разумната плесен, на живите кристали и на надарените с мисловна дейност облаци са изчезнали отдавна-отдавна, още през по-миналия век. Стана ясно, че звездният дворец на мирозданието е изграден от еднакви тухлички: флората и фауната на всички населени планети малко или много си приличат, стига носителите на висшия разум да не са положили максимални усилия, за да унищожат заобикалящата ги жизнена среда. Да, един и същ орач разорава със спирални плугове вселенската целина и засява животворните семена. Затова и чудесата — били те добри или жестоки — трябва да очакваме не от природата, а от самите нас.

Бавно пътувах с елекара по сребрилата трева, напомняща ми тополов пух. За всеки случай бях взел плазмомета. Край елипсовидното езеро, там, където започваха градските пострройки, се тълпеше народ. Сред езерото се издигаше приличащо на беседка дърво с няколко тъмнокафяви дънера, разположени в кръг, и обща корона, покрита с островърхи цветове. То наподобяваше гигантска праисторическа медуза, която не можем да си представим без обкръжението на диплодоци, ихтиозаври и други чудовища от мезозойските простори. Под пипалата колони бясно се въртеше водна фуния и върху стените ѝ се появяваха и се разпадаха загадъчни геометрични фигури. Индряните мълчаливо, като хипнотизирани наблюдаваха тази картина, но забелязах, че някои от тях си разменят едносрични думи. Измъкнах се от елекара и се насочих към парапета над езерото, не без тайната надежда веднага да се окажа заобиколен от шумна, възторжена тълпа.

Колкото и да ми е мъчно, но никой не пожела да ми обърне внимание. Пред очите на множеството джуджеподобни същества представителят на високоразвита цивилизация в скафандър с висша защита не знаеше къде да се насочи, за да установи контакт. Аборигените учтиво ми правеха път, внимателно ме заобикаляха на няколко крачки. Когато фунията престана да се върти, а орнаментите се разпаднаха, всички започнаха да се разотиват, по-точно да пропадат под земята по двойки и по единично. Скоро бреговете на езерото опустяха.

Потеглих към центъра на града. Той по нищо не се различаваше от покрайнините. Същите изящни, прилични на пчелни пити пострройки с тераси, на които почиваха крилати реторти. Същите кули, наподобяващи обърнати с върха надолу пирамиди. Същите със златист оттенък цилиндри, въртящи се от вятъра, увиснали като висулки от ръбовете на нестабилните на вид пирамиди, готови всеки миг да паднат. Същите златисти кълба — малко по-големи от футболна топка, но тежки, най-вероятно метални, търкалящи се по възсиньочерните метални улеи на улиците, без никога да се сблъскват с други кълба...

А на мене — нула внимание. От никъде и от никого. Любопитно наистина, но подобно равнодушие не е предвидено дори и в Кодекса на контактите.

Преградих пътя на двойка гукащи си индрияни и ги попитах с помощта на лингвотрона къде мога да намеря главата на града. Главата, старейшината, мера, господаря, градоначалника, генерал-губернатора, заместника, прокуратора, самия дявол, ако е нужно. Двойката отстъпи от мен като от прокажен. Като по команда разпитваните вдигнаха десните си ръце нагоре и не без достойнство изчезнаха в потъналите под тях квадратни люкове. Тогава забелязах, че цялата улица е покрита с такива квадрати. Двата отвора пред мен моментално се захлопнаха. С не по-малък успех бих могъл да попитам класовете в ръжената нива: кой, моля ви, е главният сред вас.

Върнах се в совалката в лошо настроение. Не можах и да спя както трябва. Когато посред нощ се събудих, отидох в кабината и изключих прожектора — от съседните звезди не се вижда, а тук, все едно, е безполезен. На разсъмване, още дремещ, ми се стори, че чувам гъгнеш и скрибуцащ като на ненастроен робот глас:

— Този, който убива милиони живи същества, заслужава сурово наказание! Как смееш да убиваш с вибрациите на елекара си нашите пълзящи, летящи, скачащи и цвъртящи твари?

... Изминаха още няколко дни и няколко все тъй безуспешни посещения в бяло-розовия град, но вече без елекара. Веднъж занесох и оставих под пирамида с нежно пеещ цилиндър контейнер, запоеен още на Земята. В него имаше карта на нашата Слънчева система, великолепни илюстрации на развитието на живота, записи на музика върху кристални плочки, които възпроизвеждат звука и при най-слабо осветяване — изобщо скромни дарове от пратеника, който не може да си осигури аудиенция неизвестно при кого. Без тези дарове идеята за контакта изглеждаше на нашите академични мъдреци съвсем невъзможна. Добре, нека опитаме и това...

Едва се обърнах и отминах на няколко крачки, и контейнерът изчезна. „Най-последно! — въздъхнах с облекчение. — Веднъж да започне и краят му ще се види!“ Какво обаче бе учудването ми, щом се върнах в совалката и намерих контейнера на предишното му място и при това неразпечатан. Излиза, че в мое отсъствие те съвсем спокойно са прониквали тука въпреки сложната система за охрана!

— Който нахлува в чужд дом без покана, заслужава наказание — казах на глас. И се замислих. Не те, ами аз нахлух в чуждия живот...

За известно време реших да прекратя безуспешните си опити. Защо да насилвам нещата? Може би им е необходим определен срок, за да разберат същността на моята миролюбива мисия? Моля, аз не бързам. Чак след седем години, съобразно със закона на изначалните небесни сили, ще мога да потегля обратно...

Събирах образци от водата и почвата, от растения и минерали. Направих няколко филма. Всяка вечер подробно диктувах в бордовия дневник впечатленията си от изминалия ден, макар че нищо особено не се случваше.

И всяка сутрин образците изчезваха, филмът се оказваше осветен, а записите — изтрити. Те не искаха нищо от мен, но нищо не желяеха и да дават...

Преместих се по-близо до екватора. Стана ясно, че тамошните градове са точно копие на предишния. Еднакви като гнезда на ластовици. Идентичността на елипсовидните езера с допотопните медузи и на кълбата в улеите ме наведе на странната мисъл: не се ли мести заедно с мен и целият град, за да задълбочи още повече пълното равнодушие на Индра към мен.

Така и не можах да разкрия загадката на Индра. Ходих между жителите ѝ, вглеждах се в лицата им — спокойни, съсредоточени, добронамерени, — слушах пеенето на златистите цилиндри, наблюдавах как индрияните ядат синтетично желе във вид на омлет и пият синтетичен сок — и нищичко, като паднал от небето, не разбирах. Допускам, че много неща бих си изяснил, ако се окажех долу, под квадратните плочи, но там учтиво не ми разрешаваха да сляза, макар че неведнъж се опитах да проникна, дори и нощем.

По-късно, по време на безрезултатните ми странствувания по планетата, аз се реших да обобщя натрупания опит от горчивото ни, но не и безполезно познанство. Най-вероятно тукашната цивилизация от самото си зараждане е поела по принципно друго русло спрямо земната. Индрияните никога не употребяват месо за ядене. Ни прясно, ни сушено, ни мляно — никакво. В зората на своето развитие те са се хранили с растения (като са добавяли към тях стрити на прах минерали), с плодове от храсти и дървета, с мед, треви и зеленчуци.

В древните им легенди Индра е наподобявала голямо животно; те обожествяват всичко живо и струва ми се, разбират езика на зверовете,

птиците и рибите. Смятат болестите за най-страшно бедствие и умеят изкусно да се борят с тях без хирургически инструменти, като използват само настойки, мехлеми и отвари от треви.

А аз сигурно съм им изглеждал — защо да се заблуждаваме! — като някакъв космически вандал, кръвожадно чудовище. Лесно е да си представя как в едно от земните пристанища, например в Сан Франциско или в Находка, хвърля котва чудноватото корито от незнайни земи с людоед на борда. Със запас от съответстващите му консерви за някоя и друга година. Слиза на брега, любопитен, пъха си носа където трябва и не трябва, дори е готов да предложи от страшните си месни запаси. И за какво да говориш с такъв людоед? Какъв вид контакти да установяваш?

Във всеки случай, когато върнах в звездолета всичките си месни и рибни консерви, отношението към мен се измени в положителна насока, а именно — децата престанаха да бягат от мен, но въпреки това записките в бордовия дневник старателно се изтриваха.

Така, подобно на Гъливер, дори по-лошо — на Ахасфер, вечния изгнаник, поразен от проклятието на онзи, комуто бе отказал кратък отдих, — аз се скитах по Индра. Но дори ужасяващият със своя външен вид дългокос и измършавял Ахасфер всеки сто години ставал отново млад, дори той е таил надежда за изкупление на греховете. А аз на какво можех да се надявам? За това ли бях напуснал скъпата Земя, роднините, приятелите, любовта си? Какво ще донеса от звездите? Като Колумб, който уж открил Америка, а няма нито едно доказателство за това...

Със совалката обиколих и петте планети — родни сестри на Индра. Убедих се, че на тях няма живот.

Към края на третата година от моята изолация започнах да забелязвам у себе си необикновени способности. Една нощ погледнах между другото към небето и разбрах колко са видимите звезди в него. Бяха 11 249. Сверих с електронното око на звездолета — точно толкова бяха. На Земята, макар и изключително рядко, се срещат хора, които смятат невероятно бързо, но аз не се числях към тях. Все пак как ми се удава това? Изглежда, като че ли крача по мостове над бърза река. Настилката на мостовете сякаш е от пресовани синкави трепкащи цифри в многоцветни контури. Когато кракът ми стъпваше на търсеното число, усещах доста приятни убождания или парене в

мозъка. Това, разбира се, е приблизително обяснение, а тънкостите на бързото, по-точно на мигновеното броене и аз самият не разбирах.

Другата странност е, че започна да ме удостоява с присъствието си дарбата да предсказвам. Аз знаех, че идната нощ ще се появи комета, че в близката горичка на разсъмване ще се съберат 95 зверчета, прилични на земните опосуми, че на сутринта, през тридесет и седмата минута от изгрева на светилото на Индра, в планините ще започне свличане на камъни. Мисля, че способността да предсказват, е типична за всички индряни.

Уви, механизмът на пророчеството остана за мен заключен със седем катинара.

Трябва да уточня, че като говоря за зверчетата, за златистите цилиндри, за свличането на камъни, аз влагам в думите земен смисъл. Но в света на Индра, толкова различен от земния, много обикновени понятия така си и останаха загадка. Например същите тези свличания на камъни — каменопади. Те започваха в планините с това, че изведнъж от вътрешността на отвесните склонове изригваха жълто-червени огнени полупръстени, които приличаха на извити плазмени струи. После планините се разтърсваха, започваха да се търкалят огромни скални късове към пропастта и понякога това продължаваше със седмици. Случваше се разлюляният планински хребет да се разруши до основи — за да се извиси не след дълго отново. Какво представляваха тези катаклизми? Опитай се да разбереш, чужденецо...

Едно събитие обаче не можах да предскажа. Бях се върнал в звездолета да заредя и изведнъж разбрах, че всички заредени бобини в аниhilатора са празни. Смирените доброжелателни джуджета бяха изпразнили горивото до последния грам. Как да се върна на Земята тогава? Та аз не съм канибал, седнал на кърмата на своята платноходка, който безгрижно размахва весло!

Вбесен, увиснах със совалката над едно от елипсовидните езера при запален двигател. Беседката, прилична на медуза, мигновено изчезна под водата, а съзерцателите на геометричната красота пропадаха в люковете. Висях дотогава, докато в лингвотрона не се разнесе скрибуцащият като на ненастроен робот глас:

— Какво искаш, пришелецо?

— Искам веднага да върнете горивото в аниhilатора!

— Първо се премести оттука и никога повече не спирай над града! Иначе, пришелецо, ще платиш с живота си!

След като поразмислих, отлетях встрани и се приземих на една поляна в гората.

— Пришелецо, за какво ти е горивото? — отново изскрибуца гласът.

— За да се върна на Земята. Макар и да не е настъпил срокът, аз ще отлетя. По-добре е да пукна сред звездите, преди да съм си стигнал у дома, отколкото да си играя с вас на мълчание!

— Защо си дошъл при нас, пришелецо?

— Ние търсим братя по разум.

— Но нима около вас няма всичко, което е необходимо на разумните същества? Нима собственият мозък или черният дроб се търсят в чужда къща, пришелецо?

— Ще се задоволим и със собствения мозък! Благодаря за гостоприемството. Обещавам да забравя вашите добрини още щом се върна.

— Пришелците от другите светове не си отиват оттук. Те остават при нас.

— Задържате ги насила, така ли? С какво право?

— Пришелецо, а с какво право ти дойде при нас? Кой те е канил? Нима искаше да се насладиш на нашата цъфтяща градина, без да си преминал през тежки изпитания? Без да си извършил подвиг?

— Исках само да ви протегна ръка.

— Но в ръката си държиш плазмено жило и фотонен меч! Защо размъти езерото с ревящия си огън? Ти искаше да унищожиш едно от очите на нашата планета, пришелецо.

— Това е лъжа! — извиках аз. — Откъде да знам, че вашата планета е с много очи? Кой благоволи да ми каже това предварително?

— Но ние знаем, пришелецо, отпреди за вашия многоок Аргус, сина на Гея — Земята. И за Морската бездна всевиждаща знаем от вашите северни приморски сказания.

За мой срам аз за пръв път чух и за Аргус, и за Морската бездна.

— Нима искаш, пришелецо, да научиш чуждото, преди да си разбрал до край своето?

— Искам да се върна на Земята — повторих уморен. — А за това ми е нужен звездолет.

— Да се върнеш на Земята, пришелецо, за да нахлуеш отново при нас? С плътна редица от фотонни мечове?

— Какви ти мечове! Ще забравя вашия кошер веднага щом ви напусна. Стига да можех, бих отлетял оттука дори с крила, залепени с восък! Дори и както майка ме е родила... Плюя на вашата Индра, на това мършаво светило! Не Аргус, а аз съм син на Земята. И съм длъжен да се върна там!

— Връщай се тогава, пришелецо — каза гласът спокойно.

— Без анихилатори?

— Като преплуваш през реката на времето, пришелецо.

Те ми се подиграваха. „Добре, любители на земната митология, ще се наложи совалката ми да повиси и не само над езерото“ — помислих си озлобен и включих двигателя. Той не реагира. След няколко безуспешни опита пуснах в действие панорамата на енергоблока. Двестатонната му грамада беше акуратно свалена от поставките и бе изчезнала...

— Дяволите да ви вземат, подли пигмеи! — не се сдържах аз и изключих лингвотрона.

Цяла нощ се вирах в зениците на многобройните очи на небето и мислих до безкрайност. Мислих за това, че ключът към овладяването на другите светове ще ни струва много по-скъпо, отколкото изглежда на пръв поглед. Не стана ли същото и при покоряването на природата, когато грешките и привързаността на нашите предци, смелчаците с бензинови триони, екскаватори и нефтени сонди, на тези, които преобръщаха реките и местеха планините, се превърнаха в почти непоправими загуби; и дори много по-късно, след като вече бяха успели да урівновесят човешките взаимоотношения и да построят най-справедливото общество на цялата Земя, природата все още не бе се възстановила навсякъде от причиненото ѝ зло. Но нали по-голямата част от смелчаците, от усърдните преобразователи на околната среда явно действуха в името на доброто. Можем, разбира се, да се утешим с пословицата „Всяко зло за добро“, но за тази цел всеки трябва да посее в общочовешката нива зърна на разум, щастие, целеустременост и любов. Съмна. Заиграха лъчите на слънцето.

— Как ще се върна в къщи? — попитах. И гласът веднага ми отговори.

— Ще полетиш към кулата на южния полюс, пришелецо. И ще спреш на разстояние не по-близко от височината ѝ.

— С какво да летя? С балон ли?

— С това, на което си летял тук винаги, пришелецо. По дяволите! Енергоблокът отново бе на мястото си.

Не са и сънували подобно нещо ни Гъливер, ни Ахасфер!

— При кулата ще напуснеш кораба си. Ще влезеш вътре. И ще преплуваш реката на времето, пришелецо.

— Как ще заповяdate да плувам — кроул или бъртерфлай? Обяснете ми най-после какво означава това „ще преплуваш“.

— Не ще го разбереш съвсем точно, пришелецо. Но принципът е такъв. Представи си, че държиш в ръката си огледало.

— Не само си го представям, но и го имам.

— Насочи лъч от светилото ни към която искаш звезда, пришелецо.

— Но след изгрева вече не се виждат звезди по небето, благодетели мои! — заядох се аз.

— Плуващите през реката на времето виждат звездите и денем, пришелецо.

И аз съзрях небесната чаша на Индра, пълна със звезди.

— Насочи ли лъча, пришелецо?

— Това е от просто по-просто!

— А сега, пришелецо, обърни огледалото към друга звезда.

— Готово.

— Много ли завъртя огледалото, пришелецо?

— На шест градуса ъ двадесет и три минути.

— А лъчът се премести от едната звезда на другата, нали, пришелецо?

— Да допуснем, че е така — потвърдих объркан. — Но какво следва от това?

— Представи си, пришелецо, че ти си на далечния край на лъча.

— Хитро! Но кой ще завърти огледалото?

Гласът мълчеше.

— Огледалото, питам, кой ще завърти?

— Братята от бледосинята звезда, пришелецо.

— А колко ще трябва да се гърча върху острието на лъча?

— Това ще решат братята от бледосинята звезда, пришелецо.

— Значи цялата ми надежда е у вашите братя, така ли? Хм, да. Братята са си братя. Но нали и тук трябва да се приложи материална сила, някаква енергия? Откъде ще се вземе?

— Тя е в тебе, пришелецо.

— По-ясно от това не може да бъде, благодаря ви.

Кога мога да се върна на Земята?

— Когато пожелаеш, пришелецо.

— Какво ми разрешавате да взема със себе си?

— Само това, с което си облечен, пришелецо. Без скафандъра. Той не ти е нужен. Занапред до отлитането ти в кулата можеш да скиташ без скафандър. Обгърнат си от сигурна защита, пришелецо.

— Трябва да си помисля — рекох им аз.

— Мисли, пришелецо. Мисли как ще кажеш на Земята това, което ще кажеш. Ако те попитат.

— А какво трябва да кажа, ако попитат?

— Наистина тежък товар трябва да носиш, за да стигнеш до Прекрасната градина, пришелецо.

— До гуша ми дойде от вашата градина — извиках вбесен.

* * *

През нощта преди полета ми до южния полюс сънувах пророчески сън. Като че ли се мъча да се изкатери по една висока планина, пробила с острия си връх купола на чужди небеса. Никак не мога да се изкача, блуждая между скалите и дори съм забравил пътя за връщане. Забелязвам висяща стълба, изплетена от птичи пера. С последни сили се изкатервам по нея и изведнъж виждам долу обвезана със светлини като с мъниста градина. В нея — множество златни, сребърни и медни дървета. Листата и игличките им с отблясък на старо злато, шишарките — от скъпоценни камъни, а на дънерите — загадъчни орнаменти. И се дочува гласът на реката, която тече между брегове от топази и ясписи: „Тези дървета знаят миналото — невъзвратимото и невъзможно — и предричат бъдещето — завръщането ти, което охраняват.“ Приближавам се към едно медно дърво край реката и мислено го питам: „Кога все пак ще се върна на

Земята?“ И клонките загадъчно ми шумолят: „Когато на небесната планина засребреят снегове...“

Трите километра от върха на хълма, където кацнах със совалката, до подножието на кулата изминах с мъка. Краката ми бяха натежали от още по-тежките мисли... Аз бях един неудачник, зачеркнал надеждите на човечеството. Какво ли ще стане с мен в тази кула, която отблизо още повече приличаше на исполинско дърво — осакатено и бинтовано? Крачех по нежната трева на Индра като по пух от земни глухарчета. Светилото разпръскваше лъчите си наоколо. Редки облачета пасяха в бледосиньото небе. Блещукаха звезди. Бяха 11 249. И в мелницата на времето се въртеше колелото на Млечния път.

Щом влязох в кулата, от стената се изгърколи кабина, приплесната отстрани. Вратичката ѝ се плъзна нагоре и аз потънах в нещо като кресло от най-мек зелен мъх. Светлината започна да помръква.

Останалото смътно си спомням. Като че ли изведнъж се видях отстрани легнал, както тогава в операционната на масата мида, и се разнасяше музика като далечен океански прибой, но надвисваше, все повече надвисваше над мене прозрачна полусфера, и ето — върху кристалните ѝ стени се появиха звезди, едри като роса, а зад звездите вече пулсираше нечовешка, зловеща, непреобразена тъма. И бликна светлина.

V

И бликна светлина, а след светлината видях през сребрилата паяжина русокъдро момче и зад него в ослепителната синева трептеше и искаше да се изтръгне от ръцете му шарено хвърчило.

— Дядо, ти Черномор^[1] ли си? — ме попита то. — Ти ли мъкна Руслан над гори и над морета?

Бях легнал в някаква полусфера, с глава, потънала сред сребристи нишки. Това бяха побелелите ми коси, дълги до рамената, и бялата ми, разпиляна по гърдите брада.

— Хвърчилото ти е чудесно! Сам ли го направи? — За пръв път чух старческия си хрипкав глас.

— Че как иначе, сам, разбира се. С хартия, лепило и ножици. Но запомни: ножици не се дават в ръцете на малки деца. Възпитателката ни не разрешава — подробно обясни детето.

— Ножиците у теб ли са?

Той закима и ми ги подаде със страх. Седнах в сферата и как да е подрязах побелелите кичури. Поривът на вятъра грабна сребрилото кълбенце и го затъркаля като пухче от глухарче.

— Брадата на Черномор! Брадата на Черномор! — запя повелителят на хвърчилото щастлив.

— Виж, малкият, има ли тук наблизо езеро или ручей? Или поне локва? — попитах, ставайки от това, с което бях се завърнал в къщи. Пред очите ми полусферата се сви до размерите на слънчоглед или диня. Докато тя се смаяваше, отначало куполът над нея стана яносин, но веднага след това го обви мъгла.

— Голям магьосник си ти, Черноморе! — възхити се къдрокосото момче. — А езерото е ей там, зад храстите. Само че е езерце, езерно дете.

— Да вървим, ще го видим — казах аз и вдигнах от тревата безтегловната полусфера. — Нека аз да дърпам хвърчилото.

— Много си страшен. Хвърчилото ще се уплаши и ще избяга.

От езерната синева в мен се втренчи старец на преклонна възраст. Та ето какво са имали предвид индрияните, когато намекнаха за енергията в мене. За връщането си аз платих с време. Вече сребрее снегът на небесната планина, защото твърде бавно завъртаха огледалото братята от бледосинята звезда...

— Черноморе, виж, моят костюм е същият като твоя — дръпна ме за колана малчуганът. — Сега много чичовци и лели носят такива.

— Какви такива?

— Ами в каквото отлетя на Индра най-великият астронавт Иван Пересветов. Ти случайно да не си го познавал? Когато чичо Ваньо се върне от Индра, аз ще бъда старец като тебе. И брадата ми ще бъде същата. А той ще долети млад. Какво, не вярваш ли?

— Кога отлетя Пересветов? — попитах бързо, с мъка преглъщайки буцата в гърлото си.

— Три години преди да ме донесат щъркелите. В щъркелова кърпа вързан.

Хвърчилото трептеше, трепереше и се мятеше в небето, което се силеше да се откъсне и да отлети от Земята.

— У вас май са се претрепали да те търсят — подметнах аз.

— Нямам свой дом — въздъхна хлапето. — Живея в детския дворец. Ей там, в горичката на възвишението. Ние сме тридесет и осем момчета и момичета. Всичките ни роднини загинаха на Плутон. Ураган унищожи целия град. Но децата успяха да спасят.

Погледнах в отчаяно сините му очи и изведнъж разбрах, дори не че разбрах, а сякаш си спомних, че знам всичко за него.

— Алексей, аз съм твоят праядо. Искаш ли да живееш при мен? При праядо си Иван?

— Искам — усмихна се той. — Но жалко е, че възпитателката няма да разреши.

— Таисия Сергеевна ли? Ще разреши, не се бой.

— Ако ти наистина си моят праядо, а не си Черномор, то защо не си умрял? — усъмни се Алексей.

— Защото праядовците рядко умират. Искаш ли да пуснем хвърчилото? И ще си измайсторим друго. Три пъти по-голямо. И ще хвърчи без конец. Да го пуснем, а?

И хвърчилото отлетя.

* * *

След като се разплатих с цената на снеговете по небесната планина, получих все пак и нещо в замяна. Детето, което уча да чете картата на звездното небе, да събира билки в планината и да пуска срещу вятъра хвърчила без конец. Придобих и способността да предсказвам хода на събитията — ден или два предварително, но ако се съсредоточа, и много по-рано. Само едно нещо ми досаждаше отначало: мигновено, независимо от волята си, преброявам всичко, което виждам. А понякога дори и това, което не виждам, а само чувствавам или предчувствавам, например окапващите листа в гората вечер. И още нещо придобих, но на това ще науча само Алексей, който сега спи и сънува Сивка-Бурка, че закача с копитото си златните струни в чудната градина...

А какво да прави Колумб, който се е върнал с празни ръце?

Отида ли в Академията на науките, ще ми се смеят. Единственото доказателство в ръцете ми е полусферата, в която с усилието на паметта показвам на Алексей живи картини от различни епохи. Дори и да ми повярват академиците, съвсем сигурно е, че ще се лиша от полусферата завинаги, а какъв вълшебник ще съм без вълшебна пръчица? И изобщо никъде не ми се ходи и нямам намерение да давам обяснения комуто и да било. Може би някога покъсно, когато стихне болката от спомена...

За едно нещо съжалявам — с никакво усилие лята не успявам да предизвикам под кристалната чаша видението на Индра.

Как ще се живее по-нататък, пришелецо? Ами ето как. Ще гледам как капят листата, ще спасявам птици, зверове и хора. Ще се обаждам в полунощ на Електронния дежурен на Луната: „Веднага евакуирайте лагера от Морето на спокойствието! В 6,43 метеорит ще разруши изцяло купола.“ Ще предупреждавам за тайфуни, за сблъсъци с айсберги, за земетресения.

Какво от това, че Индра не се разкри пред пришелеца, както се отваря цветето при изгрев, че земяните още не са готови за среща с братята в цъфтящата градина. „Има други светове, които не можем да разберем, но с тайното докосване до които човекът живее: ако в теб се прекъсне това докосване, ще възненавидиш и ще прокълнеш живота“

— е написал, сякаш със собствената си кръв един гениален мой прародител. Като че ли само за себе си го е писал, а излиза, че и за тебе, съвременнико, и за тебе, мой далечен потомък, за всички нас, за цялото земно семейство и за неговата съдба.

Какво от това, че си се превърнал в старец? Цената на живота ти стана ясна на Индра и както никой друг разбираш, че какъвто и да си — старец, кит, елен, дъждовен червей, стърчиопашка, енот, косатка, — трябва да знаеш: съществува само едно блаженство във Вселената — да дишаш, да чувствуваш, да живееш.

Какъвто и да си бил, какъвто и да си станал, пришецецо...

... Но мъглата в полусферата се разсейва, разсейва се и тече между хълмовете, между есенните лесове пречистата река Нара, и Марина, Марина, Марина се люшка в лодката с бъдещия велик астронавт, обуздавал пред очите на цялата Земя мълниеносния „Перун“. И безкрайно продължава моята мъка, Марина, и се плиска в плитчините твоята река, Марина...

Где сте вие, митични мелници, в които старите и уродливите са се смилали и превръщали: в смели юнаци? Где си ти, страннико легендарен, що си надникнал в ковачницата и при вида на немощния старец си се заел с меховете, пламък до звездите си раздухал, сложил си стареца в огнището, нажежил си го до червено, потопил си го, както му е редът, във вода — и от димния купел се вдигнал за бой младият юнак Иван?

... Ти, Марина, се страхуваше да посрещнеш героя като беззъба старица, но героят се завърна белобрад, а ти си млада! И в моята закъсняла власт е да изравня хода на твоя и на моя часовник — дори без помощта на братята от бледосинята звезда. Искаш ли приказка за през дългата непрогледна нощ, с небе, изцяло затулено от облаци, без ни една звездица? „Живели едно време баба и дядо край брега на най-синьото море...“

Не, така не може. Ни наяве, ни насън ти не бива да се разплащаш с младостта си, както аз. Никога и в никого не прехвърляй собственото си страдание, дори да не е твое, а насила да са го загнездили в тебе. Не прекъсвай тайното докосване, недей проклина, недей възненавижда. Изцелявай с добро и с любов. Уважавай мъдрия завет:

*Със лъч да литна в свят различен.
Да стигна бряг, с цветя обкичен...*

И едва тогава, пришецецо, предсказаното ще се сбъдне,
невъзможното ще стане възможно.

[1] От приказката на Пушкин „Руслан и Людмила“ — Б.пр. ↑

VI

Откъртих внимателно, за да не изпращи, едно клонче, отрупано с розов цвят, и го сложих на перваза.

— Ето ти, щастливке, моя сватбен подарък. Заслужила си го.

Плахото почукване на невидимата врата едва долових.

— Марина, почина ли си вече? — попита женихът.

— Благодаря ти, пазачо — каза тя и затвори и другото крило на прозореца. Отново проблесна и се стопи сиянието на булото. Ключът се превъртя два пъти.

— С кого заговорничиш там, палавнице? — попита женихът с мек баритон. Такива като него веднага ще ги забележиш в тълпата. Талията им е източена като по калъп, размахът на плещите им е богатирски, походката — сякаш по струна минава над пропаст, очите — бистри-бистри, излъчващи сияние и дръзки; речи на такъв: след час иди за половин година на Хималаите или в мрака на Гускарора — ще се съгласи, без да се замисли, ще литне и накрай света.

— С вишните в градината — отговори тя силно и той се учуди на странно трепналия ѝ глас.

Издание:

Юрий Медведев. Колесницата на времето. Научнофантастични
повести

Първо издание

Преводач: Елена Коларова, 1989

Превод на стиховете от руски: Славчо Донков

Рецензенти: Димитър Пеев, Петя Караколева

Редактор: Станимира Тенева

Художник: Васил Миовски

Библиотечно оформление: Васил Миовски

Художествен редактор: Борис Бранков

Технически редактор: Иван Андреев

Коректор: Юлия Терзийска

Руска. Изд. № 1230

Дадена за печат на 17.VI.1989 г.

Подписана за печат на 22.VIII.1989 г.

Излязла от печат на 18.IX.1989 г.

Формат 32/70/100. Изд. коли 12,31

Печатни коли 19,50.УИК 1425

Цена 2.21 лв.

Държавно издателство „Отечество“, 1989

Държавна печатница „Георги Димитров“, София

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.